

**МАТЕРІАЛИ НАУКОВО-ПРАКТИЧНИХ
КОНФЕРЕНЦІЙ ЧОРНОМОРСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ**

№ 2(1), 7 серія 2026

**Матеріали XXIII Міжнародної наукової конференції
«ОЛЬВІЙСЬКИЙ ФОРУМ – 2026: стратегії країн
Причорноморського регіону в геополітичному просторі»**

29 червня – 04 липня 2026 р., м. Миколаїв, Україна

СЕРІЯ: МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

НАУКОВИЙ ЗБІРНИК

Заснований у 2025 році

Виходить 2 рази на рік

Миколаїв – 2026

Засновано у 2025 році. Виходить 2 рази на рік.

Засновник і видавець:

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

РЕДАКЦІЙНА РАДА

Голова редакційної ради:

Леонід Клименко – доктор технічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, професор, в.о. ректора університету, Чорноморський національний університет імені Петра Могили (м. Миколаїв, Україна).

Заступники голови:

Юрій Котляр – доктор історичних наук, професор, перший проректор, Чорноморський національний університет імені Петра Могили (м. Миколаїв, Україна);

Роман Дінжос – доктор технічних наук, професор, проректор з наукової роботи, Чорноморський національний університет імені Петра Могили (м. Миколаїв, Україна);

Володимир Ємельянов – доктор наук з державного управління, заслужений діяч науки і техніки України, професор, директор Навчально-наукового інституту публічного управління та адміністрування, Чорноморський національний університет імені Петра Могили (м. Миколаїв, Україна).

Члени редакційної ради:

Світлана Белінська – доктор економічних наук, професор, декан факультету економічних наук, Чорноморський національний університет імені Петра Могили (м. Миколаїв, Україна);

Анжела Бойко – кандидат технічних наук, доцент кафедри комп'ютерної інженерії, декан факультету комп'ютерних наук, Чорноморський національний університет імені Петра Могили (м. Миколаїв, Україна);

Віталій Вербицький – кандидат історичних наук, доцент, в.о. декана факультету фізичного виховання і спорту, Чорноморський національний університет імені Петра Могили (м. Миколаїв, Україна);

Олена Кузнецова – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної роботи, управління і педагогіки, в.о. директора Навчально-наукового медичного інституту, Чорноморський національний університет імені Петра Могили (м. Миколаїв, Україна);

Ганна Норд – доктор економічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту післядипломної освіти, Чорноморський національний університет імені Петра Могили (м. Миколаїв, Україна);

Дмитро Січко – кандидат юридичних наук, доцент, декан юридичного факультету, Чорноморський національний університет імені Петра Могили (м. Миколаїв, Україна);

Анастасія Хмель – кандидат історичних наук, доцент, декан факультету політичних наук, Чорноморський національний університет імені Петра Могили (м. Миколаїв, Україна);

Людмила Шерстюк – кандидат педагогічних наук, доцент, в.о. декана факультету філології, Чорноморський національний університет імені Петра Могили (м. Миколаїв, Україна).

**Свідоцтво про реєстрацію
друкованого засобу
масової інформації:**
Серія, номер R30-05946
від 27.03.2025 року

**Конференція
зарєєстрована в
УкрІНТЕІ**
№535 від 24.06.2026 р.

*Рекомендовано до друку та
поширення мережею
рішенням Вченої ради ЧНУ
№ 7 від 29.06.2026 р.*

Мови видання:
українська, англійська,
мови ЄС

Електронна версія:
<https://mspc.mk.ua>

Адреса редакції:
м. Миколаїв,
вул. 68 Десантників, 10,
54003
Тел.: 8 (0512) 76-55-99,
8 (0512) 76-55-81.
факс 50-00-69, 50-03-33
E-mail: rvv@chmnu.edu.ua

М 32 Матеріали науково-практичних конференцій Чорноморського національного університету імені Петра Могили. Серія : Міжнародні відносини: Ольвійський форум – 2026 : стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі : XXIII міжнар. наук. конф. 29 черв. – 04 лип. 2026 р., м. Миколаїв : матеріали конф. / М-во освіти і науки України ; ЧНУ імені Петра Могили. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2026. – № 2 (1) , 7 серія – 112 с.

УДК 004+3+62+7/9]:001.891](477)(06)

**MATERIALS OF THE SCIENTIFIC
AND PRACTICAL CONFERENCE
OF PETRO MOHYLA BLACK SEA
NATIONAL UNIVERSITY**
№ 2(1), Series 7, 2026

**Materials of the XXIII International Scientific Conference
«Olbia Forum – 2026: strategies of the countries of the
Black Sea region in the geopolitical space»**

June 29 – July 04, 2026, Mykolaiv, Ukraine

SERIES: INTERNATIONAL RELATIONS

SCIENTIFIC COLLECTION

Founded in 2025

Published 2 times a year

Mykolaiv – 2026

Founded in 2025. It is published 2 times a year.

Founder and publisher:

Petro Mohyla Black Sea National University

EDITORIAL COUNCIL

Chairman of the Editorial Board:

Leonid Klymenko - Doctor of Technical Sciences, Professor, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine, Professor, Acting Rector of the University, Petro Mohyla Black Sea National University (Mykolaiv, Ukraine).

Deputy Chairmen:

Yurii Kotliar - Doctor of History, Professor, First Vice-Rector, Petro Mohyla Black Sea National University (Mykolaiv, Ukraine);

Roman Dinzhos - Doctor of Technical Sciences, Professor, Vice-Rector for Research, Petro Mohyla Black Sea National University (Mykolaiv, Ukraine);

Volodymyr Yemelianov - Doctor of Science in Public Administration, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine, Professor, Director of the Educational and Research Institute of Public Administration and Management, Petro Mohyla Black Sea National University (Mykolaiv, Ukraine).

Members of the Editorial Board:

Svitlana Belinska - Doctor of Economics, Professor, Dean of the Faculty of Economics, Petro Mohyla Black Sea National University (Mykolaiv, Ukraine);

Anzhela Boyko - PhD in Engineering, Associate Professor of the Department of Computer Engineering, Dean of the Faculty of Computer Science, Petro Mohyla Black Sea National University (Mykolaiv, Ukraine);

Vitalii Verbytskyi - PhD in History, Associate Professor, Acting Dean of the Faculty of Physical Education and Sports, Petro Mohyla Black Sea National University (Mykolaiv, Ukraine);

Olena Kuznetsova - PhD in Pedagogy, Associate Professor of the Department of Social Work, Management and Pedagogy, Acting Director of the Educational and Research Medical Institute, Petro Mohyla Black Sea National University (Mykolaiv, Ukraine);

Hanna Nord - Doctor of Economics, Professor, Director of the Educational and Research Institute of Postgraduate Education, Petro Mohyla Black Sea National University (Mykolaiv, Ukraine);

Dmytro Sichko - PhD in Law, Associate Professor, Dean of the Faculty of Law, Petro Mohyla Black Sea National University (Mykolaiv, Ukraine);

Anastasiia Khmel - PhD in History, Associate Professor, Dean of the Faculty of Political Sciences, Petro Mohyla Black Sea National University (Mykolaiv, Ukraine);

Liudmyla Sherstiuk - PhD in Pedagogy, Associate Professor, Acting Dean of the Faculty of Philology, Petro Mohyla Black Sea National University (Mykolaiv, Ukraine).

The conference is registered in
the catalog of international
conferences in Academic
Resource Index / Research Bib.

The conference is registered in
UkrNTI
№535 dated June 24, 2026.

Identifier in the Register of
Subjects in the Media Sector:
R30-05946 (Decision of the
National Council of Ukraine on
Television and Radio
Broadcasting No. 656 dated
March 27, 2025).

*Recommended for publication by
the decision of the Academic
Council of Petro Mohyla Black
Sea National University
(protocol № 7, 29.06.2026).*

Languages of the publication:
Ukrainian, English,
EU languages

Electronic version:
<https://mspc.mk.ua>

Editorial address:
Mykolaiv,
10 Desantnykov St., 68, 54003
tel.: 8 (0512) 76-55-99,
8 (0512) 76-55-81.
fax: 50-00-69, 50-03-33
e-mail: rvv@chmnu.edu.ua

M 32 Materials of scientific and practical conferences of Petro Mohyla Black Sea National University. Series :
International Relations : Olbia Forum – 2026 : strategies of the countries of the Black Sea region in the geopolitical
space : XXIII int. scientific conf. June 29 – July 04, 2026, Mykolaiv : scientific col. / Ministry of Education and
Science of Ukraine ; Petro Mohyla Black Sea National University. – Mykolaiv : Publishing house of Petro Mohyla
Black Sea National University, 2026. – № 2 (1) , Series 7 – 112 p.

UDC 004+3+62+7/9]:001.891](477)(06)

Головний редактор:

Анастасія Хмель кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики, декан факультету політичних наук, Чорноморський національний університет імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

Заступник головного редактора:

Олександр Шевчук доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики, Чорноморський національний університет імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

Члени редакційної колегії:

Олександр Тригуб доктор історичних наук, професор, професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики, Чорноморський національний університет імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

Ірина Габро кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики, Чорноморський національний університет імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

Ірина Тихоненко кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики, Чорноморський національний університет імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

Людмила Вовчук кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики, Чорноморський національний університет імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

Відповідальний секретар:

Тетяна Богданова кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики, Чорноморський національний університет імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

**EDITORIAL BOARD
SERIES: INTERNATIONAL RELATIONS**

Editor-in-Chief:

Anastasiia Khmel PhD in History, Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Relations and Foreign Policy, Dean of the Faculty of Political Sciences, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine

Deputy Editor-in-Chief:

Oleksandr Shevchuk Doctor of Political Sciences, Professor, Head of the Department of International Relations and Foreign Policy, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine

Members of the Editorial Board:

Oleksandr Tryhub Doctor of History, Professor, Professor of the Department of International Relations and Foreign Policy, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine

Iryna Habro PhD in Political Sciences, Associate Professor, Associate Professor of Department of International Relations and Foreign Policy, Mykolaiv, Ukraine

Iryna Tykhonenko PhD in Political Sciences, Associate Professor, Associate Professor of Department of International Relations and Foreign Policy, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine

Liudmyla Vovchuk PhD in History, Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Relations and Foreign Policy, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine

Executive Secretary:

Tetiana Bohdanova PhD in History, Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Relations and Foreign Policy, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine

ЗМІСТ

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ 10

Ілля Берділа, Олександр Шевчук
МІСЦЕ ТА РІЛЬ ПОРТУ ЧАБАХАР В РЕГІОНАЛЬНОМУ ВИМІРІ ВІДНОСИН МІЖ КИТАЄМ ТА ПАКИСТАНОМ 11

Микита Білоусов, Анастасія Хмель
ТРАНСФОРМАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ЄС ТА ЇЇ КІБЕРКОМПОНЕНТА: ПІДСУМКИ МЮНХЕНСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ 2026 Р. 16

Тетяна Богданова
ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ЧИЛІ: ВІД Г. БОРІЧА ДО Х. А. КАСТА 29

Олександр Бондаревський, Ірина Габро
НАЦІОНАЛЬНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ І НАДНАЦІОНАЛЬНЕ РЕГУЛЮВАННЯ В ЄС: ДОСВІД ПОЛЬЩІ ТА УГОРЩИН 22

Дар'я Вілкова
СХІДНИЙ ФЛАНГ НАТО ЧИ ЛОГІКА ЗАГРОЖЕНИХ ПРИБЕРЕЖНИХ КРАЇН? ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕКОВОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ПРИЧОРНОМОРСЬКИХ ДЕРЖАВ 25

Людмила Вовчук
УКРАЇНСЬКО-СИРІЙСЬКІ ВІДНОСИНИ У 2026 Р. 28

Ірина Габро
МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ ТА РЕГУЛЮВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ 32

Ксенія Горішня, Ірина Тихоненко
ЖІНОЧЕ ЛІДЕРСТВО ТА ІСЛАМСЬКІ ТРАДИЦІЇ У «М'ЯКІЙ СИЛІ» КАТАРУ: ДОСВІД ШЕЙХИ МОЗИ БІНТ НАСЕР 37

Микита Димчишин, Ірина Габро
ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ СЕРБІЇ НА ШЛЯХУ ДО ЄС 41

Олена Кучмій
ІІІ-ДИПЛОМАТІЯ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ЗРУШЕНЬ: ДОСВІД КРАЇН ЧОРНОМОРСЬКОГО РЕГІОНУ 44

Григорій Любовець, Валерій Король
ВТРУЧАННЯ У ВИБОРИ ЯК ФОРМА ГЛОКАЛЬНОЇ АГРЕСІЇ 48

В'ячеслав Мусієнко
ТУРЕЧЧИНА ЯК MIDDLE POWER: МІЖ ЄВРОПЕЙСЬКОЮ ІНТЕГРАЦІЄЮ ТА РЕГІОНАЛЬНИМ ЛІДЕРСТВОМ НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ 51

Олена Пархомчук, Олена Коппель ВПЛИВ ВІЙНИ В ІРАНІ НА БЕЗПЕКУ ПРИЧОРНОМОРСЬКОГО РЕГІОНУ: ФРАКТАЛЬНА ДИНАМІКА ЗАГРОЗ ТА СТРАТЕГІЧНІ НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНИ	54
Максим Пусан 24 ЛЮТОГО: ВІД РУЙНУВАННЯ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ ДО ФОРМУВАННЯ НОВОЇ АРХІТЕКТУРИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ БЕЗПЕКИ	57
Олена Коппель, Данієль Костянтин Пчельніков ТРИКУТНИК КАРПМАН ЯК АНАЛІТИЧНА МОДЕЛЬ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН У ПРИЧОРНОМОРСЬКОМУ РЕГІОНІ	59
Ірина Тихоненко ІСЛАМСЬКИЙ ЧИННИК У ДЕОКУПАЦІЇ КРИМУ: ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІ ІНІЦІАТИВИ УКРАЇНИ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ КРИМСЬКОТАТАРСЬКОГО РЕСУРСНОГО ЦЕНТРУ	63
Анастасія Хмель «ЄВРОСКЕПТИЦИЗМ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ: ВИКЛИКИ ДЛЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ЄС»	67
Валерія Чайка, Олександр Шевчук РОЛЬ АРКТИЧНОЇ РАДИ У КООРДИНАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ НОРДИЧНИХ КРАЇН ..	72
Олена Шевченко, Андрій Савчук УКРАЇНСЬКА ЦИФРОВА ДИПЛОМАТІЯ НА АФРИКАНСЬКОМУ КОНТИНЕНТІ КРІЗЬ ПРИЗМУ GOVTECH ТА КОМЕРЦІЙНИХ ІННОВАЦІЙ	76
Олена Шевченко ПОЛІТИКО-БЕЗПЕКОВІ ЧИННИКИ ТРАНСКОРДОННОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ В ПРИЧОРНОМОРСЬКОМУ РЕГІОНІ	80
Олександр Шевчук ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ДОНАЛЬДА ТРАМПА У БЛИЗЬКОСХІДНОМУ РЕГІОНІ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ПІДХОДІВ ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ	84
Максим Ялі ВІЙСЬКОВА АГРЕСІЯ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ ЯК ФАКТОР РУЙНАЦІЇ “ПОСТЫПОЛЯРНОГО” СВІТОВОГО ПОРЯДКУ: ПРОМІЖНІ ПІДСУМКИ	87
Глеб Гаврильченко, Олена Коппель ТЕНДЕНЦІЇ В РЕЖИМАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ КОНВЕНЦІЙНИХ МОРСЬКИХ ПРОТОК ЯК ІНДИКАТОРИ ЗМІН У РЕГІОНАЛЬНІЙ ПОЛІТИЦІ БЕЗПЕКИ	91
Аліна Кашеєва, Максим Ялі НЕЙТРАЛІТЕТ ШВЕЙЦАРІЇ ЯК ЧИННИК ДЕРЖАВНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ТА БЕЗПЕКИ	96
Ілля Миронов ПІДТРИМКА ЕНЕРГЕТИЧНОЇ СТІЙКОСТІ УКРАЇНИ З БОКУ ПІВНІЧНИХ КРАЇН	100
Анастасія Семчук, Максим Ялі ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА АРГЕНТИНИ ПІД ЧАС ПРАВЛІННЯ КІРЧНЕРІВ	104
Анастасія Цимбалюк, Максим Ялі ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ У СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН: РОЛЬ, ВПЛИВ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	108

CONTENTS

INTERNATIONAL RELATIONS	10
Illia Berdila, Oleksandr Shevchuk THE POSITION AND ROLE OF THE PORT OF CHABHAR IN THE REGIONAL CONTEXT OF CHINA-PAKISTAN RELATIONS	11
Mykyta Bilousov, Anastasiia Khmel TRANSFORMING THE EU'S INFORMATION SECURITY AND ITS CYBER COMPONENT: RESULTS OF THE MUNICH CONFERENCE 2026	16
Tetiana Bohdanova CHILE'S FOREIGN POLICY: FROM G. BORIC TO J. A. KAST	19
Oleksandr Bondarevskiy, Iryna Habro NATIONAL SOVEREIGNTY AND SUPRANATIONAL REGULATION IN THE EU: THE EXPERIENCE OF POLAND AND HUNGARY AS A MIRROR OF UKRAINE'S EUROPEAN INTEGRATION CHALLENGES	22
Daria Vilкова THE EASTERN FLANK OF NATO OR THE ENDANGERED LITTORAL LOGIC? THE EMERGING SECURITY IDENTITY OF THE BLACK SEA STATES	25
Liudmyla Vovchuk UKRAINIAN-SYRIAN RELATIONS IN 2026	28
Iryna Habro INTERNATIONAL EXPERIENCE OF DEVELOPMENT AND REGULATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE CONDITIONS OF DIGITAL TRANSFORMATION	32
Kseniia Gorishnia, Iryna Tykhonenko WOMEN'S LEADERSHIP AND ISLAMIC TRADITIONS IN QATAR'S "SOFT POWER": THE EXPERIENCE OF SHEIKH MOZA BINT NASSER	37
Mykyta Dymchyshyn, Iryna Habro CHALLENGES AND OPPORTUNITIES FOR SERBIA ON THE PATH TO THE EU	41
Olena Kuchmii AI DIPLOMACY IN THE CONTEXT OF CURRENT GEOPOLITICAL SHIFTS: THE EXPERIENCE OF COUNTRIES IN THE BLACK SEA REGION	44
Hryhorii Liubovets, Valerii Korol ELECTION INTERFERENCE AS A FORM OF GLOCAL AGGRESSION	48
Viacheslav Musiienko TURKEY'S MIDDLE POWER STRATEGY: BETWEEN EUROPEAN INTEGRATION AND REGIONAL LEADERSHIP IN THE MIDDLE EAST	51

Olena Parkhomchuk, Olena Koppel IMPACT OF THE WAR IN IRAN ON BLACK SEA REGIONAL SECURITY: FRACTAL DYNAMICS OF THREATS AND STRATEGIC IMPLICATIONS FOR UKRAINE	54
Maksym Pusan FEBRUARY 24: FROM THE COLLAPSE OF THE SECURITY SYSTEM TO THE FORMATION OF A NEW ARCHITECTURE OF EUROPEAN SECURITY	57
Olena Koppel, Daniel Kostiantyn Pehelnikov KARPMAN'S TRIANGLE AS AN ANALYTICAL MODEL FOR THE STUDY OF INTERNATIONAL RELATIONS IN THE BLACK SEA REGION	59
Iryna Tykhonenko ISLAMIC FACTOR IN THE DEOCCUPATION OF CRIMEA: FOREIGN POLICY INITIATIVES OF UKRAINE AND THE ACTIVITIES OF THE CRIMEIAN TATAR RESOURCE CENTER	63
Anastasiia Khmel EUROSCEPTICISM IN THE CONTEXT OF CONTEMPORARY HYBRID THREATS: CHALLENGES FOR EU INFORMATION SECURITY	67
Valeriia Chaika THE ROLE OF THE ARCTIC COUNCIL IN THE COORDINATION OF THE ENVIRONMENTAL POLICY OF THE NORDIC COUNTRIES	72
Olena Shevchenko, Andrii Savchuk UKRAINIAN DIGITAL DIPLOMACY ON THE AFRICAN CONTINENT THROUGH THE LENS OF GOVTECH AND COMMERCIAL INNOVATIONS	76
Olena Shevchenko POLITICAL AND SECURITY FACTORS OF TRANSBORDER INSTABILITY IN THE BLACK SEA REGION	80
Oleksandr Shevchuk DONALD TRUMP'S FOREIGN POLICY IN THE MIDDLE EAST: TRANSFORMATION OF APPROACHES AND CONTEMPORARY TRENDS	84
Maksym Yali RUSSIAN MILITARY AGGRESSION AGAINST UKRAINE AS A FACTOR IN THE DESTRUCTION OF THE "POST-BIPOLAR" WORLD ORDER: INTERIM SUMMARY	87
Hlieb Havrylchenko, Olena Koppel TRENDS IN THE OPERATIONAL REGIMES OF CONVENTIONAL STRAITS AS MARKERS OF REGIONAL SECURITY POLICY SHIFTS	91
Alina Kashcheieva, Maksym Yali SWISS NEUTRALITY AS A FACTOR IN STATE STABILITY AND SECURITY	96
Illia Myronov NORDIC SUPPORT FOR UKRAINE'S ENERGY RESILIENCE	100
Anastasiia Semcyk, Maksym Yali FOREIGN POLICY OF ARGENTINA UNDER KIRCHNERS' REGIME	104
Anastasiia Tsymbaliuk, Maksym Yali THE EUROPEAN UNION IN THE SYSTEM OF INTERNATIONAL RELATIONS: ROLE, IMPACT AND PROSPECTS FOR DEVELOPMENT	108

Розділ
МІЖНАРОДНІ
ВІДНОСИНИ

Section
INTERNATIONAL
RELATIONS

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.01

Ілля Берділа,
Олександр Шевчук

МІСЦЕ ТА РОЛЬ ПОРТУ ЧАБАХАР В РЕГІОНАЛЬНОМУ ВИМІРІ ВІДНОСИН МІЖ КИТАЄМ ТА ПАКИСТАНОМ

В тезах розглянуто передумови та актуальний стан співпраці між Іраном, Індією та Афганістаном в рамках побудови спільного торговельного маршруту. Проведено порівняльний аналіз порту Чабахар та порту Гвадар як визначних пунктів інфраструктурних ініціатив регіональних конкурентів – Китаю та Індії. Наявні протиріччя в регіоні виступають причиною ідей розбудови мережі торговельних шляхів і при цьому виступають фактором, який створює ризики для подальшого функціонування інвестиційних проектів. Позначено компанії та організації, які відповідають за роботу над проектами. Відзначається, що соціальні фактори мають значний вплив на конфліктогенність в регіоні, при чому сторони конфліктів усвідомлюють наявні ризики та схильні до спільних домовленостей.

Ключові слова: інвестиції, інфраструктура, порт, Чабахар, Гвадар, Іран, Індія, Пакистан.

Розглядаючи питання ролі порту Чабахар у регіоні, треба зазначити, що науковці дозволяють собі співвідносити його до пакистанського порту Гвадар як дещо схожого, навіть надаючи своєрідний статус «побратима». Такі паралелі проводять в основному через те, що географічно ці порти виступають шляхами до Афганістану, Центральної та Західної Азії та Західного Китаю. Одночасно з цим, геополітичні чинники створили підґрунтя для появи конкуренції портів Гвадар та Чабахар[1].

Розташування порту Гвадар приблизно за 400 км на схід від Ормузької протоки надає йому стратегічного значення, так як це забезпечує Китаю більш вигідний морський маршрут до Аравійського моря. Тим не менш, варто сказати, що конфліктна ситуація навколо Ірану на сьогоднішній день певною мірою нівелює цю перевагу через ризики військового характеру. Побудова та подальший розвиток порту здійснюється в рамках проекту Китайсько-пакистанського економічного коридору. Компанія China Overseas Port Holding Company (COPHC) профінансувала різні інфраструктурні проекти, включаючи міжнародний аеропорт вартістю 230 млн доларів, швидкісні автомагістралі, енергетичні коридори та спеціальні промислові зони.

При цьому, необхідно також додати той факт, що Гвадар є також одним з головних шляхів комунікації для Пакистану з країнами Африки та Європи. Цей фактор в свою чергу виступає чинником сприяння поширенню торговельного впливу Китаю в Африці. На підтримку цього тезису можна відзначити домовленість між Китаєм та Пакистаном про введення торговельного коридору «Китай-Гвадар-Африка» в дію з п'ятьма під'їзними маршрутами та митними складами в рамках П'ятирічного морського плану дій Пакистану на 2025–2029 роки. Також треба врахувати, що Гвадар передбачає не тільки порт, а й початок нафтопроводу, який за планом має простягатись до території Китаю, а саме району Сінцзян-уйгурського автономного району. Повертаючись до питання порту Гвадар, то право Китаю на оренду має термін періодом на 40 років. За орієнтовною оцінкою, на думку пакистанських фахівців-міжнародників, через порт Гвадар проходить приблизно 70% світової нафти. Також він виступає як чергова точка для безперешкодного маршруту для 100 тисяч суден кожен рік. У рамках проекту КПЕК планується подальше розширення порту, яке дозволить приймати багатотоннажні судна вантажопідйомністю до 70000 тонн. Вигідне географічне розташування на перетині Центральної та Південної Азії робить його зручним для проходу суден до глибоких вод Аравійського моря[2].

Порт Чабахар, в свою чергу, розташований на сході Ірану, в провінції Сістан-Белуджистан, за 140 км від Гвадара. Його географічна позиція дозволяє бути портом, який з'єднує Західну, Центральну та Південну Азію, не долучаючи до процесу порти Перської затоки, які мають вразливість у питанні широти проходу суден.

Перші розмови про будівництво порту в цьому районі почалися в 1973 році, ще за часів правління династії Пехлеві, але через фінансові проблеми та Ісламську революцію 1979 року проект побудови було відкладено. Але

вже після Ірано-іракської війни 1980-1988 років, керівництвом Ірану було усвідомлено необхідність роботи над портом Чабахар з тією метою, аби послабити залежність від торгівельних шляхів в Ормузькій протоці з урахуванням безпекової ситуації в регіоні.

Схематично, порт Чабахар об'єднує під собою 2 окремих порти – «Шахід Калантарі» та

«Шахід Бехешті». На базі саме цих об'єктів протягом початку 1980-х років було побудовано 4 причали середнього розміру. З часом, до наявних було також добудовано 2 причали, які вже мали більшу площу у порівнянні з попередніми. Безпосередня участь Індії у інвестиційному процесі розвитку Чабахар розпочалась у 2003 році, після підписання меморандуму про взаєморозуміння щодо спільної роботи з вдосконалення порту Чабахар[3]. Не дивлячись на наявність партнера спроможного до спільних дій в рамках проекту, санкційний режим навколо Ірану став завадою до залучення інвестиційних ресурсів. Акт про свободу Ірану та нерозповсюдження зброї масового ураження від 2012 року набув чинності 2 січня 2013 року в рамках Акту про Національну оборону США на 2013 фінансовий рік запровадив широкі санкції проти Ірану. В цьому питанні Індії було надано виняток, що дозволило не зупиняти процес купівлі нафти та продовжувати роботу над розбудовою порту Чабахар[4].

У 2012 році Індія розпочала інвестиційні переговори на суму 500 млрд доларів щодо реалізації проекту порту Чабахар. А вже у жовтні 2014 року Індія затвердила рамки міжурядового Меморандуму про взаєморозуміння (МПВ) щодо створення спільного підприємства для оснащення двох повністю побудованих причалів у порту Чабахар[7]. Згідно з цими рамками, індійське венчурне підприємство орендуватиме два повністю побудовані причали на строк у десять років, який може бути продовжено за «взаємною згодою»[5]. 15 січня 2024 року між Іраном та Індією було досягнуто домовленість про подальше вдосконалення порту, а саме секції Шахід Бехешті. Угоду було підписано за участі міністра дорожнього та міського розвитку Ірану Мехдада Базпаша та міністра закордонних справ Індії Субраманьяма Джайшанкара[17]. Вже після початку активної фази бойових дій в Перській затоці в уряді Індії виникли певні суперечки щодо подальшого фінансування розбудови порту Чабахар. Генеральний секретар Конгресу з питань комунікацій Джайрам Рамеш зазначив відсутність позиції, яка відповідає за інвестиції цього проекту в бюджеті на 2026-2027 роки та висловив нерозуміння подібних упущень. На що, міністерством закордонних справ Індії було стверджено про вже виконаний обсяг запланованих інвестицій[18]. В умовах відкритого протистояння Ізраїлю, США та Ірану важливим питанням є актуальний стан об'єкту після взаємних авіаційних та дронів ударів сторін. На початку березня 2026 року інформаційними агентствами відзначалася інформація про удари по району порту Чабахар, але офіційно урядом Індії було висловлено заперечення щодо даних тверджень. Одночасно з цим, було заявлено, що удари завдавались по військовим об'єктам в регіоні, а сам Чабахар, як і порт Хайфа в Ізраїлі, в функціонування якого також залучена Індія, не постраждав[19].

Якщо розглядати порт Чабахар через призму технічних характеристик, то його глибина складає 16 метрів та дозволяє обслуговувати великотонажні судна та великі кораблі(більше 100 тисяч тон)[6]. Щодо поточної пропускної здатності, то до початку прямого конфлікту між США та Іраном вона складала приблизно 2.5 мільйони тон на рік, причому в майбутньому очікувалося збільшення показника до 12.5 мільйонів тон на рік. Важливим актором питанні проекту порту Чабахар виступив Афганістан, причому його стратегія поведінки в рамках цього процесу не змінилася після приходу до влади в країні Талібану в 2021 році[8]. Можна стверджувати що на сьогоднішній день, Чабахар виступає ледве не єдиними морськими «воротами» через який Афганістан може експортувати власні товари, окрім порту Карачі. Проте останній втрачає свою актуальність після низки прикордонних сутичок між Афганістаном та Пакистаном восени 2025 року та на фоні прагнення Афганістану зменшити інфраструктурну та економічну залежність від Пакистану[9].

В рамках розбудови КПЕК та порту Гвадар як важливого елементу інфраструктурної ініціативи Китаєм було профінансовано побудову додаткових секцій та відновлення попередніх ділянок таких об'єктів як Каракорумське шосе, автомобільну дорогу Пешавар-Карачі. Інфраструктурні роботи проводились під егідою китайської державної інженерно-будівельної компанії та китайської корпорації дорожнього та мосто-будівництва. Загальний результат проведених робіт склав приблизно 510 кілометрів нових доріг[10]. Ситуація з долучення Афганістану до Ірано-індійського інфраструктурного проекту є більш специфічною. Довгий конфліктний стан в країні та низька промислова база виступили чинниками низького рівня облаштування мережі доріг, шосе та інших об'єктів транспортної сфери, що створює значну перешкоду для активної взаємодії афганських торговців з портом Чабахар, а тим паче з Індією. Саме з метою подолання цього комплексного питання, урядом Індії було проінвестовано проект під егідою «Організації прикордонних доріг» шосе Деларам-Заранж в провінції Німруз, яка розташована на південному заході Афганістану. Загальний результат роботи склав 215 кілометрів дорожньої інфраструктури, який було досягнуто в 2009 році. Розглядаючи питання функціонування та процесу роботи над шосе Деларам-Заранж, важливим пунктом є те, що під час облаштування(2000-і роки), на фоні тривалого

конфлікту всередині країни, працівники об'єктів неодноразово зазнавали збройних нападів з боку Талібану. Загальна кількість жертв за весь час устаткування шосе склала 6 індійців, серед яких: 1 водій «Організації прикордонних доріг» та 4 службовців Індо-Тибетської прикордонної поліції (елітного підрозділу прикордонної служби Індії); та 129 громадян Афганістану [11]. При цьому, не дивлячись на збройний антагонізм Талібану по відношенню до вищевказаного шосе та Індії в минулому, на сьогоднішній день склалася ситуація зворотнього характеру. Враховуючи значний рівень ізольованості та низький рівень стабільності загальної та окремо економічної ситуації в Афганістані, шосе Деларам-Заранж залишається найважливішими шляхом для країни у сфері зовнішньоекономічних зв'язків. У своїй аналітиці, співробітниця інформаційного агентства «Al-Jazeera», Пріянка Шанкар відзначила, що процесу стабілізації відносин між Індією та Афганістаном під керівництвом Талібану після 2021 року сприяла поступова ескалація у відносинах Талібану з Пакистаном, яка власне призвела до застосування керівництвом Індії підходу «ворог мого ворога – мій друг» [12]. Логічним результатом цього процесу на сьогоднішній день стала взаємодія Індії та Афганістану під час локальних загострень прикордонних конфліктів обох держав з Пакистаном – у квітні-травні 2025 року та лютому 2026 року відповідно.

Виокремлюючи питання загальних показників вартості та ефективності, варто зазначити, що інвестиційний фонд робіт склав 175 мільйонів доларів. На думку Мірзи Ібрагіма, дослідника в сфері міжнародних відносин, проект співпраці з Індією та Іраном є перспективною ініціативою для Афганістану, так як сполучає його з ринками «двох країн, загальне населення яких становить

1.4 мільярда осіб, що вже краще, ніж одна країна з населенням 200 мільйонів громадян». Більше того, він вказав на те, що для Афганістану сполучення з портом Чабахар знижує вартість перевезення товарів на 60 відсотків, а час перевезення зменшується на половину від необхідного часу для аналогічного процесу через порт Карачі, який розташований в Пакистані [13].

Соціальний чинник регіонів розташування портів Гвадар та Чабахар є дуже важливим на сьогоднішній день, та в майбутньому матиме значний вплив на ефективність імplementованих проектів між партнерами по обидві боки умовних «барикад» - Ірану та Індії, і відповідно, Пакистану та Китаю. Пакистанська провінція Белуджистан, в якій розташований Гвадар, налічує населення близько 15 мільйонів громадян. Не дивлячись на достатній обсяг території, на сьогоднішній день, провінція негативно відзначається за показниками у сфері охорони здоров'я, освіти та загальної громадської інфраструктури. Складний рельєф місцевості та нерівномірність щільності населення ускладнює проблему надання державної допомоги громадянам, що її потребують. Ці фактори в свою чергу призвели до появи збройних угруповань, які протистоять спільній роботі Китаю та Пакистану над розбудовою об'єктів в провінції. Серед них в першу чергу відомий «Фронт визволення Белуджистану», який визнаний терористичною організацією в Пакистані, Великобританії та США. Організація в основному зосереджує свою діяльність на атаках з території Ірану проти китайських та пакистанських інженерів, сили безпеки на спільних об'єктах. При цьому треба зазначити, що пакистанські аналітики підтримують варіант того, що Іран проявляє своєрідну толерантність до збройних угруповань та не намагається завадити їхній діяльності [14]. Наприклад, 31 січня 2026 року відбулися координовані атаки «Фронту визволення Белуджистану» по всій території прикордоння Пакистану та Ірану. Одночасно з цим, звинувачення з боку Пакистану, уряд Ірану безповоротно відхиляє. Сторонами визнається необхідність підтримки двостороннього діалогу з питань транскордонної безпеки. 17 травня 2026 року відбулася зустріч міністрів внутрішніх справ Пакистану та Ірану Мохсін Накві та Іскандером Момені. Під час зустрічі було обговорено спільні зусилля щодо стабілізації ситуації на кордоні [15]. Менш ніж через тиждень, 24 травня 2026 року відбувся теракт на залізничній станції в пакистанському місті Кветта, яке є столицею провінції Белуджистан, в результаті якого загинуло декілька десятків цивільних осіб. Іран відреагував оперативної та висловив солідарність з громадянами та урядом Пакистану, та «закликав сусідні країни до незупинної боротьби проти терористичних угруповань» [16].

У підсумку, можна зазначити, що саме існування портів Гвадар та Чабахар відображає складну ієрархію взаємодії між державами в регіоні. Порт Гвадар передбачає під собою важливий елемент інфраструктурної ланки, яка дозволяє Китаю посилювати свій торговельний вплив не тільки в регіоні Південної та Центральної Азії, а й дає можливість підвищувати рівень взаємодії з партнерами в Африці, вибудовувати стратегію постачання ресурсів на випадок ескалації, наприклад в Південно-китайському морі. Порт Чабахар, в свою чергу, зосереджений на побудові торговельно-економічних маршрутів в Центральній Азії, які в перспективі могли б сприяти посиленню торговельного впливу Індії, в тому числі й в Європі. Іран та Пакистан, з іншого боку отримують інвестиції у власні економіки, що дає підґрунтя для подальшого розвитку цих держав. Для Афганістану спільний проект з Іраном та Індією є життєво-необхідним для підтримки стану торговельно-економічного балансу. Безпекова ситуація в регіоні залишається достатньо ризиковою, і якщо Китай та Пакистан знаходяться в процесі домовленостей про переходу Китайсько-пакистанського економічного коридору на новий

рівень, то іранський порт Чабахар в умовах тимчасового перемир'я, яке кожного дня може припинитись, на сьогоднішній день залежить від того, яким буде вихід із конфлікту в Перській затоці.

Список Використаних Джерел

- Mansab M. Gwadar-Chabahar Dynamics: Competition or Cooperation? (2025) Institute for strategic studies, research and analysis. Retrieved from: <https://issra.pk/insight/2025/gwadar-chabahar-dynamics-competition-or-cooperation/insight.php>
- Sattar M., Aslam M., Rauf A., Irfan Ahamad M. Gwadar port's geostrategic significance: a gateway to regional prosperity and integration. (2023). Liberal Arts and Social Sciences International Journal (LASSIJ), 7(2), 24-40.
- Documents signed Between Islamic Republic Of Iran And India. Ministry of External Affairs, Government of India. (2003) Retrieved from: <https://www.mea.gov.in/bilateral-documents.htm?dtl/7545/Documents+signed+Between+Islamic+Republic+Of+Iran+And+India>
- Aslan K., Rashid Y. The Increasing Role of Geoeconomics: Competition between the Chabahar and the Gwadar Ports. (2020) Center for Iranian Studies in Ankara. Report. 15-36.
- Aman F. Rivalry by the Sea. The Gwadar-Chabahar Standoff. (2024) Future for Advanced Research and Studies. Retrieved from: <https://www.futureuae.com/en-us/Mainpage/Item/9366/rivalry-by-the-sea-the-gwadar-chabahar-standoff>
- MOUs with foreign countries for development of ports and manufacture of ships. Press Information Bureau. Government of India. Ministry of Shipping. (2016) Retrieved from: <https://www.pib.gov.in/newsite/PrintRelease.aspx?relid=153961®=3&lang=2>
- Khan, K. H., Omid, A. (2023). China-India Counterbalancing measures through international corridors and ports: The focus on Chabahar and Gwadar ports. Journal of Liberty and International Affairs, 9(2), 144-163. Retrieved from: <https://doi.org/10.47305/JLIA2392171k>
- Agreement on The Establishment of an International Transport and Transit Corridor among the Governments of the Republic of India, the Islamic Republic of Afghanistan and the Islamic Republic of Iran (Chabahar Agreement). Ministry of the External Affairs. Government of India. (2016) Retrieved from: <https://www.mea.gov.in/Portal/LegalTreatiesDoc/016P2941.pdf>
- Taliban Describe Iran's Chabahar Port as a Reliable Transit Route for Afghanistan. The Kabul Tribune. (2025) Retrieved from: <https://thekabultribune.com/en/1852058>
- Highway cooperation between China, Pakistan to make best use of CPEC infrastructure projects: expert. Global Times. (2023) Retrieved from: <https://www.globaltimes.cn/page/202310/1299935.shtml>
- India hands over Zaranj-Delaram highway to Afghanistan. The Times Of India. (2009) Retrieved from: <https://timesofindia.indiatimes.com/india/india-hands-over-zaranj-delaram-highway-to-afghanistan/articleshow/4016669.cms>
- Priyanka Shankar. Has India's influence in Afghanistan grown under the Taliban? Al Jazeera. (2026) Retrieved from: <https://www.aljazeera.com/news/2026/2/27/has-indias-influence-in-afghanistan-grown-under-the-taliban>
- Iran's Chabahar port crucial for landlocked Afghanistan's foreign trade. Hellenic shipping news. (2022) Retrieved from: <https://www.hellenicshippingnews.com/irans-chabahar-port-crucial-for-landlocked-afghanistans-foreign-trade/>
- Sabahat Mazhar. Cross-Border Security in Balochistan Beyond the Iran Factor. Centre for Strategic and Contemporary Research (2026) Retrieved from: https://csr.pk/explore/themes/defense-security/cross-border-security-in-balochistan-beyond-the-iran-factor/?cf_chl_tk=Bry5eG.v7S5pPFxcufbfKkyHBr53jnEIU6c7KKPwYVI-1780186319-1.0.1.1-NevOpSjDrLG._zfsPDjLMyM4LezECLnTRKPkZHZ38yY
- Iran, Pakistan discuss border security, trade. Xinhua (2026) Retrieved from: <https://english.news.cn/20260517/ea9ed3d43ef549e79061fd7dbf73e2ef/c.html>
- Iran strongly condemns terrorist attack targeting Pakistan's Quetta railway station. PressTV (2026) Retrieved from: <https://www.presstv.ir/Detail/2026/05/24/769223/Iranian-Foreign-Ministry-Spokesperson-Esmail-Baqaei-condemns-terrorist-attack-targeting-train-passengers-Pakistan-Quetta>
- Iran, India reach long-term agreement on Chabahar port's development. China.org.cn. (2024) Retrieved from: http://www.china.org.cn/world/Off_the_Wire/2024-01/15/content_116942508.htm
- Congress questions Centre's stance on Chabahar Port. The Hindu (2026) Retrieved from: <https://www.thehindu.com/news/national/congress-questions-centres-stance-on-chabahar-port/article70746476.ece/amp/>

- Jangoulun Singsit. India dismisses reports of US naval attacks on Iran from Indian ports. Naval Technology (2026)
Retrieved from: <https://www.naval-technology.com/news/india-ports-us-navy-iran/?cf-view&cf-closed>

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.01

**Illia Berdila,
Oleksandr Shevchuk**

THE POSITION AND ROLE OF THE PORT OF CHABHAR IN THE REGIONAL CONTEXT OF CHINA-PAKISTAN RELATIONS

The theses examines the background and current state of cooperation between Iran, India, and Afghanistan in the context of establishing a joint trade route. A comparative analysis is conducted of the ports of Chabahar and Gwadar as key nodes in the infrastructure initiatives of regional competitors—China and India. Existing conflicts in the region serve as the driving force behind the development of trade route networks, yet they also pose risks to the continued viability of investment projects. The companies and organizations responsible for working on the projects are identified. It is noted that social factors have a significant impact on the potential for conflict in the region, although the parties to the conflicts are aware of the existing risks and are inclined toward mutual agreements.

Keywords: investment, infrastructure, port, Chabahar, Gwadar, Iran, India, Pakistan.

Відомості про авторів / Information about the Authors

Ілля Берділа, аспірант кафедри Міжнародних відносин та зовнішньої політики Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м.Миколаїв, Україна. E-mail: ilyaber3@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-0979-8127>

Illia Berdila, PhD Student. Department of International relations and foreign policy of Petro Mohyla Black Sea National University. Mykolaiv, Ukraine. E-mail: ilyaber3@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-0979-8127>

Олександр Шевчук, д. політ. наук, професор, завідувач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: shevchukov07@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0335-6873

Oleksandr Shevchuk, Doctor of Political Science, Professor and Head of the Department of International Relations and Foreign Policy at Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. Email: shevchukov07@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0335-6873

© І. Берділа, О. Шевчук

Стаття отримана редакцією 22.05.2026.

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.02

Микита Білоусов,
Анастасія Хмель

ТРАНСФОРМАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ЄС ТА ЇЇ КІБЕРКОМПОНЕНТА: ПІДСУМКИ МЮНХЕНСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ 2026 Р.

Тези представляють аналіз 62-ї Мюнхенської конференції з безпеки 2026 р., а саме ролі інформаційного чинника, який став критичною точкою для обговорення інформаційної безпеки та кібербезпеки Європейського Союзу. Автором продемонстровано ключові аспекти інформаційного фактора на Мюнхенській конференції: 1) цифровий суверенітет як стратегія виживання; 2) штучний інтелект; 3) боротьба з дезінформацією; 4) захист критичної інфраструктури; 5) квантова стійкість і постквантова криптографія.

З'ясовано, що на 62-й Мюнхенській конференції з безпеки 2026, кіберзагрози були офіційно визнані ризиком №1 для країни G7. Вперше за історію Мюнхенського індексу безпеки технологічна загроза зайняла лідируючу позицію з таким значним відривом від традиційних військових та економічних ризиків.

Автор прийшов до висновку, що державні та недержавні актори тепер обирають цифрові мережі ЄС як первинну мету для підриву стабільності регіону. Мюнхенська конференція з безпеки 2026 р. підтвердила необхідність переходу ЄС від простого реагування на інциденти до активного управління технологічними залежностями.

Ключові слова: Європейський Союз, інформаційний фактор, інформаційна безпека, кібербезпека, індекс безпеки.

Мюнхенська конференція з безпеки (далі – МКБ) – це провідний форум з питань міжнародної політики безпеки, який дає змогу провести дебати на високому рівні щодо ключових викликів зовнішньої та безпекової політики сучасності.

62-а МКБ, яка проходила з 13 по 15 лютого 2026 р. у м. Мюнхен (Німеччина), стала критичною точкою для обговорення інформаційної безпеки та кібербезпеки Європейського Союзу (далі – ЄС) на тлі глобальної нестабільності породженої російською гібридною війною. На МКБ 2026 були присутні понад 40 глав держав та урядів з усього світу. Серед них були лідери більшості європейських країн, а також велика делегація федерального уряду Німеччини на чолі з канцлером Фрідріхом Мерцем. Серед тем, що розглядалися на МКБ 2026 були: європейська безпека та оборона, майбутнє трансатлантичних відносин, регіональні конфлікти та наслідки технологічного прогресу для безпеки та ін. Лідери пов'язали штучний інтелект (далі – ШІ), цифрову інфраструктуру та ланцюги поставок з питаннями геополітичної стійкості та довгострокової безпекової спроможності [7].

Напередодні та під час конференції було обговорено новий пакет заходів ЄС з кібербезпеки, що доповнює існуючі норми (NIS 2, Cyber Resilience Act), який спрямований на створення єдиної точки входу для звітності про інциденти та захист хмарних сервісів держсектору. Голова Єврокомісії Урсула фон дер Ляйєн та Верховний представник ЄС Кая Каллас наголосили, що ЄС переходить до стратегії «стратегічної автономії» [2]. На тлі ослаблення трансатлантичної парасольки ЄС проголосив курс на технологічну автономію. Учасники наголосили, що залежність від неєвропейських ІТ-платформ (переважно зі США та Китаю) тепер розглядається як критичний ризик для безпеки. Європа повинна зменшити свою залежність від іноземних держав, зміцнити власний оборонний потенціал та бути готовою захищати свою безпеку та цінності. Створення власної стійкої цифрової інфраструктури розглядається як запорука політичної дієздатності ЄС.

На 62-й МКБ кібербезпека розглядалася не як окремий технічний виклик, а як частина ширшої архітектури безпеки, що формує відносини між державами. Згідно з Мюнхенським індексом безпеки 2026, кібератаки вийшли на перше місце в рейтингу глобальних ризиків для країн G7, випередивши економічні кризи та традиційні військові загрози. Опитування показали, що громадяни Німеччини (75%), Великобританії (74%) та Японії (70%)

вважають кібератаки головною загрозою для своєї національної безпеки. Цей ризик другий рік поспіль випереджає кліматичні зміни та фінансові кризи у розвинених економіках [6]. Конференція зафіксувала появу «гіперзагроз», де цифрові диверсії безпосередньо синхронізуються з фізичними ударами, особливо енергетичними мережами Європи. Кіберзагрози нерозривно пов'язані з кампаніями дезінформації, які у 2026 р. посіли 3-є місце у списку головних побоювань G7. Обговорення на МКБ підкреслили постійні, підтримувані державою кібероперації, спрямовані на критично важливі сектори, а також необхідність як оборонної стійкості, так і наступального стримування. Лідери держав та посадовці з безпеки визначили кібероперації, гібридні кампанії та стійкість цифрової інфраструктури як центральні компоненти стратегії національної безпеки, а не як другорядні технічні питання [4].

У центрі дискусій ЄС була необхідність створення «імунної системи» суспільства через технологічну незалежність. Це включає диверсифікацію ланцюжків поставок обладнання та програмного забезпечення, щоб уникнути залежності від геополітичних конкурентів. Було оголошено про плани створення «Європейського космічного щита» для захисту орбітальних інформаційних активів та сервісів.

Однією з головних тем став запуск ініціативи зі стратегії в галузі надрозумного ІІІ (Artificial Superintelligence). Обговорювалося, як ІІІ автоматизує розвідку та фішинг, і як ЄС має впроваджувати ІІІ-рішення для ситуаційної поінформованості в реальному часі. Експерти (включно з представниками “Google”) попередили, що «квантова ера» ближче, ніж очікувалося, і поточні методи шифрування ЄС скоро стануть вразливими, що потребує негайного переходу до постквантової криптографії [3].

На конференції було представлено ініціативу Tech Strategy Initiative on Artificial Superintelligence для стратегічного прогнозування викликів, пов'язаних із новими технологіями. “Tech Strategy Initiative” (TSI) – це нова флагманська програма МКБ, офіційно запущена у лютому 2026 року. TSI закріпила за технологіями статус п'ятого виміру війни (поряд із сушею, морем, повітрям та космосом), зробивши їх центральною темою МКБ. Її мета – перетворити технологічну експертизу на інструмент великої стратегії, допомагаючи політикам передбачати геополітичні наслідки технологічних проривів до того, як вони стануть некерованими кризами. Ініціатива працює як орган раннього попередження, ідентифікуючи сценарії, де нові технології (квантові обчислення, біотехнології, ІІІ) можуть підірвати демократичні інститути або трансатлантичну безпеку. У рамках ініціативи наголошується, що технологічне відставання ЄС – це не просто економічна проблема, а пряма загроза безпеці, яка потребує переходу від фрагментованих зусиль до єдиного оборонно-технологічного ринку [1].

Особливу увагу було приділено стійкості енергетичних та фінансових систем ЄС до гібридних атак та дезінформаційних кампаній, які прагнуть підірвати довіру до демократичних інституцій. Експерти закликали зосередитися на цифровій грамотності громадян та прозорості алгоритмів соціальних мереж, а не лише на видаленні фейків.

Однією з центральних тем стала гібридна війна, де кібердиверсії поєднуються з фізичними атаками (наприклад, проти енергетичних мереж та авіації). ЄС планує посилити координацію з НАТО для захисту інфраструктури та протидії GPS-спуфінгу. МКБ 2026 чітко артикулювала, що безпека ЄС неможлива без технологічної автономії. Це прискорило плани Брюсселя щодо створення власних хмарних сховищ та диверсифікації ланцюгів постачання мікрочипів, щоб уникнути шантажу з боку геополітичних конкурентів [5].

Таким чином, зростання стурбованості з приводу геополітичної нестабільності призводить до явного переходу до цифрової автономії. 62-га МКБ радикально змінила архітектуру інформаційної безпеки ЄС, офіційно закріпивши кіберзагрози як ризик №1 у світі, що випередив навіть традиційні військові конфлікти. МКБ 2026 підтвердила, що кібербезпека остаточно перейшла з розряду технічних питань у статус центрального стовпа геополітичної стабільності та військової могутності. ЄС більше не розглядає інформаційну безпеку як додаток до оборони. Тепер це є фундамент суверенітету, без якого неможлива стійкість економіки та політичної системи в умовах глобальної нестабільності.

Одним із підсумків до якого прийшли учасники МКБ 2026 р. стало те, що ЄС більше не може покладатися лише на зовнішніх партнерів. Інформаційна безпека тепер розглядається не як технічне питання, а як фундаментальна умова виживання європейського суверенітету та демократії. Під час конференції було запущено ініціативу “Tech Strategy Initiative”, спрямовану на використання ІІІ для ситуаційної поінформованості в реальному часі, щоб протистояти автоматизованим кібератакам та гібридному тиску. Замість пасивного захисту мереж, ЄС запроваджує концепцію активної стійкості. Це передбачає створення «імунної системи» суспільства, здатної автоматично розпізнавати та блокувати масштабні дезінформаційні кампанії та кібератаки на ранніх стадіях. Дезінформація тепер розглядається не як окремий фейк, а як інструмент руйнування демократичного устрою. Це призвело до посилення співпраці між ЄС та НАТО у сфері стратегічних комунікацій. Окрему увагу приділили захисту хмарних сервісів та платформ, від яких критично залежать військові та державні структури

Європи. Отже, МКБ 2026 р. визначила кіберзахист не як ІТ-функцію, а як один із стовпів національної потужності та геополітичної стабільності.

Список використаних джерел

- Dobber, J., Schnierer, M. (2026). Munich Security Conference: 3 Takeaways for Europe's Future. The Friedrich Naumann Foundation for Freedom. Retrieved from: <https://www.freiheit.org/global-security-hub-brussels/munich-security-conference-3-takeaways-europes-future> [in English].
- Munich 2026: The End of Strategic Ambiguity. (2026). Beyond the Horizon International Strategic Studies Group (BtH). Retrieved from: <https://behorizon.org/munich-2026-the-end-of-strategic-ambiguity/> [in English].
- 62nd Munich Security Conference. (2026). The free encyclopedia "Wikipedia". Retrieved from: https://en.wikipedia.org/wiki/62nd_Munich_Security_Conference [in English].
- Pidsumky Miunkhenskoi konferentsii z bezpeky 2026 [Results of the Munich Security Conference 2026]. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen [National Institute for Strategic Studies (NISS UA)]. Retrieved from: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/pidsumky-myunkhenskoyi-konferentsiyi-z-bezpeky-2026> [in Ukrainian].
- Pitman, A. (2026). Cybersecurity at the Munich Security Conference – What It Means for Businesses. ERP Today. Retrieved from: <https://erp.today/cybersecurity-munich-security-conference-enterprise-risk/> [in English].
- Under Destruction Munich Security Conference 2026: Three Days of Reckoning, Recalibration and Open Questions. (2026). The European Organisation of Military Associations and Trade Unions (EUROMIL). Retrieved from: <https://euromil.org/under-destruction-munich-security-conference-2026-three-days-of-reckoning-recalibration-and-open-questions/> [in English].
- What to Expect at MSC 2026. (2026). Stiftung Münchner Sicherheitskonferenz. Retrieved from: <https://securityconference.org/en/msc-2026/> [in English].

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.02

*Mykyta Bilousov
Anastasiia Khmel*

TRANSFORMING THE EU'S INFORMATION SECURITY AND ITS CYBER COMPONENT: RESULTS OF THE MUNICH CONFERENCE 2026

This thesis presents an analysis of the 62nd Munich Security Conference (MSC) in 2026, specifically the role of the information factor, which became a critical point for discussions on the information security and cybersecurity of the European Union. The author demonstrated key aspects of the information factor at the Munich conference: 1) digital sovereignty as a survival strategy; 2) Artificial Intelligence; 3) combating disinformation; 4) protecting critical infrastructure; 5) quantum resistance and post-quantum cryptography.

It was revealed that at the 62nd Munich Security Conference (MSC) in 2026, cyber threats were officially recognized as the number one risk for a G7 country. For the first time in the history of the Munich Security Index, a technological threat took the leading position with such a significant lead over traditional military and economic risks.

The author concluded that state and non-state actors are now choosing the EU's digital networks as a primary target for undermining the region's stability. The 2026 Munich Security Conference reaffirmed the need for the EU to move beyond simple incident response to proactive management of technological dependencies.

Key words: *the European Union, information factor, information security, cybersecurity, security index.*

Відомості про авторів / Information about the Author

Микита Білоусов, аспірант кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Факультету політичних наук, Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: belousoffneket@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0000-0002-1008-9649>.

Mykyta Bilousov, Postgraduate student of the Department of International Relations and Foreign Policy, Faculty of Political Sciences, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: belousoffneket@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0000-0002-1008-9649>.

Анастасія Хмель, кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Факультету політичних наук, Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: nastia.khmel.ukr@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0000-0002-4881-7859>.

Anastasiia Khmel, Candidate of Historical Sciences, Associate Professor of the Department of International Relations and Foreign Policy, Faculty of Political Sciences, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: nastia.khmel.ukr@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0000-0002-4881-7859>.

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.03

Тетяна Богданова

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ЧИЛІ: ВІД Г. БОРІЧА ДО Х. А. КАСТА

Зовнішня політика Г. Боріча відображає ліберальний інституціоналізм, що надає пріоритет багатосторонньому співробітництву, правам людини та управлінню кліматичними питаннями. Чилі під керівництвом Боріча позиціонує себе як «підприємець-новатор» у Латинській Америці. Підхід Х. А. Каста більше відповідає реалізму та консервативному націоналізму, надаючи перевагу суверенітету, безпеці та двостороннім відносинам над багатосторонністю. Каст дотримуватиметься ієрархії цінностей, за якою антикомунізм та економічна лібералізація переважають дипломатію прав людини. Чилі залишається державою-мостом, що з'єднує Латинську Америку зі світовими ринками та інституціями. І Боріч, і Каст зберезуть зв'язки з Азіатсько-Тихоокеанським регіоном та ЄС. Зовнішня політика Чилі за Боріча є ціннісно-орієнтованою та багатосторонньою, тоді як за Каста вона, ймовірно, стане орієнтованою на безпеку та економіку, з меншим акцентом на дипломатії прав людини та лідерстві у сфері клімату.

Ключові слова: Чилі, зовнішня політика, Габріель Боріч, Хосе Антоніо Каст.

Чилі визначають як одну з найбільш політично стабільних та економічно відкритих держав Латинської Америки, яка з початку 1990-х років проводить активну багатовекторну зовнішню політику, орієнтовану на інтеграцію у глобальні ринки та підтримку міжнародно-правових норм [1]. Виклики, пов'язані із поширенням пандемії та тимчасовим скороченням експортного потенціалу, зменшенням ділової активності, суспільними потрясіннями мали наслідком крайню поляризацію чилійського суспільства, що відобразила президентська кампанія 2021 року та породила надії на оновлення в усіх сферах життя.

Ці надії чилійці пов'язували із молодим несистемним політиком нової генерації – Габріелем Борічем, який і переміг на виборах, підтриманий коаліцією політичних сил [2]. Від початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну в 2022 р. Чилі зайняла чітку позицію на підтримку суверенітету та територіальної цілісності України, підтверджуючи це на різних міжнародних майданчиках. Це сприяло і зміцненню двосторонніх відносин між нашими державами [1].

Вітчизняні науковці акцентують увагу проукраїнській позиції адміністрації Г. Боріча [3], О. Осипенко та Н. Буглай аналізують розвиток українсько-чилійських відносин [1], а І. Фечко не лише розкриває стан відносин двох країн, але й подає прогностичний сценарій [2]. Вважаємо за доцільне висвітлити перехід від лівоорієнтованої та феміністської зовнішньої політики адміністрації Г. Боріча в Чилі до правопопулістської Х.А. Каста.

Зовнішня політика Габріеля Боріча (2022–2026 рр.) визначала міжнародні відносини Чилі через призму прав людини, регіональної інтеграції, боротьби зі зміною клімату та феміністичної програми. Вона відійшла від суто прагматичного підходу, орієнтованого на вільну торгівлю, на користь багатостороннього підходу, заснованого на цінностях, при цьому зберігаючи важливі економічні зв'язки зі світовою супердержавою.

З початку свого президентського терміну у 2022 році Боріч сформував зовнішньополітичний порядок денний, що включає нові програмні напрями, які стали пріоритетними. Серед найважливіших – підприємницька економіка, «бірюзова» та феміністична зовнішня політика. Ці цілі є частиною стратегічного бачення нової міжнародної інтеграції. Хоча ці питання пов'язані з реаліями міжнародної спільноти та проектом нової моделі розвитку, вони розглядаються в контексті політичної кризи, зокрема неможливості змінити чинну конституцію, щоб дозволити нову модель економічної інтеграції, яка виходить за межі нинішньої моделі, орієнтованої на експорт сировини. Уряд Боріча підтримує активну міжнародну діяльність, відіграючи провідну роль у співпраці з країнами Латинської Америки, Північної Америки та Європейського Союзу (ЄС) [4].

Окрему увагу Г. Боріч приділив позиціонуванню країни на міжнародній арені як лідера у боротьбі із кліматичними змінами. У Програмі Президента нову чилійську зовнішню політику названо «бірюзовою», що

передбачає її зосередженість не тільки на захисті біорізноманіття («зеленого» – наземного, «блакитного» – водного), але й просування та участь у багатосторонніх ініціативах відповідно до Паризької кліматичної угоди 2015 року. До минулорічних виборів у сусідній Бразилії, де перемогу здобув Лула да Сілва, саме Чилі одноосібно займала особливу дипломатичну нішу боротьби із змінами клімату, підвищуючи таким чином свій міжнародний статус. «Бірюзова» зовнішня політика позиціонує її як державу, яка виступає за використання «чистої» енергетики [6].

Особливістю політичної системи Чилі як президентської республіки є відсутність права переобрання президента після 4-х річної каденції. Вибори 2025 року також продемонстрували різку поляризацію чилійського суспільства, коли до другого туру вийшли комуністка Жаннет Хара та праворадикальний популіст Хосе Антоніо Каст. У першому турі виборів у листопаді Каст отримав 23,9% голосів, а в другому турі – впевнені 58,2%, оскільки багато чилійців сподівалися, що він обере менш радикальний шлях [5].

П. Навіо ставить питання щодо орієнтирів зовнішньої політики Х. А. Каста: «Чи керуватиме він країною скоріше як прагматичний консерватор чи як радикальний правий популіст?» Каст вступає на посаду на тлі поширених у Чилі очікувань. Дійсно, на відміну від багатьох інших ультраправих лідерів, які виступають за протекціоністську політику, Каст рішуче виступає за угоди про вільну торгівлю. Каст вірить у вільні ринки, на відміну від консерваторів, які люблять тарифи та виступають за державне втручання. Він морально консервативний, але чилійці дедалі більше лібералізуються в моральних питаннях. Він дотримується жорстких антиімміграційних поглядів, але так само чинить і більшість чилійців, які спостерігали зростання іммігрантського населення з 2% 20 років тому до 10% сьогодні. Каст обіцяє жорстку політику боротьби зі злочинністю, але злочинність є найбільшою проблемою для чилійців [7].

Окрім внутрішніх проблем, Касту доведеться подолати незвідане мінне поле у міжнародних відносинах. Китай є найважливішим торговельним партнером Чилі (40% експорту та 25% імпорту), але США також відіграють у цьому важливу роль (15% експорту та 20% імпорту). Що особливо важливо, США протягом останніх чотирьох десятиліть є найважливішим стратегічним партнером Чилі у сфері безпеки. Чилі вважає США своїм найкращим другом серед наддержав, але Китай є її ключовим діловим партнером. Ідеологічна близькість Каста до президента Трампа виявиться корисною, особливо після того, як Боріч, нерозумно й неефективно, спробував діяти всупереч інтересам Чилі та розкритикував зовнішню політику Трампа. Недавній скандал навколо рішення уряду Боріча дозволити китайській компанії побудувати підводний комунікаційний кабель між Гонконгом і Чилі підкреслює труднощі, з якими Каст зіткнеться на посаді президента у відносинах з КНР [5].

На початку березня 2026 р. Президент США Дональд Трамп у Флориді оголосив про створення військової коаліції «Щит Америки», спрямованої на боротьбу з наркокартелями та транснаціональною злочинністю. Ініціатива була представлена під час саміту за участі щонайменше десяти лідерів держав Центральної та Південної Америки та Карибського басейну. За словами Трампа, створення коаліції має на меті посилити регіональну безпеку та ліквідувати вплив наркокартелів, які він назвав головною загрозою для стабільності в Західній півкулі. У саміті взяли участь низка правоконсервативних лідерів регіону ЛАКБ, зокрема, президент Аргентини Хав'єр Мілей, новообраний президент Чилі Хосе Антоніо Каст та ін. [8].

Серед останніх зовнішньополітичних кроків нового президента Чилі підписання у квітні 2026 р. угоди з США у сфері видобутку корисних копалин і безпеки. Угода з безпеки передбачає фінансування з боку США у розмірі 1 млн доларів. Документ доповнить чинну співпрацю у сфері боротьби з наркотиками та дозволить закупівлю обладнання, зокрема транспорту і комп'ютерів, для розслідування складних злочинів. Ця угода має на меті зміцнити інституційний потенціал для протидії таким загрозам, як незаконний обіг наркотиків, кіберзлочинність та відмивання грошей, шляхом технічного співробітництва, навчання та підтримки міжвідомчої координації [8].

У контексті українсько-чилійських відносин відзначимо участь міністра закордонних справ Андрія Сибіги в інавгурації Хосе Антоніо Каста у березні 2026 р. Під час зустрічі напередодні інавгурації український дипломат передав Касту особисте послання від президента Володимира Зеленського та запрошення відвідати Україну. Сторони обговорили можливості співпраці у сфері сільського господарства, цифровізації та безпілотних технологій. Сибіга також поінформував чилійського лідера про ситуацію в Україні та мирні ініціативи, подякувавши Чилі за підтримку суверенітету й територіальної цілісності України [9].

Висновки. Г. Боріч у зовнішній політиці зміцнив зв'язки з ЄС, зробив акцент на кліматичній дипломатії, гендерній рівності та правах людини. Відносини зі США були спрямовані на співпрацю, але залишалися обережними. Китай залишався ключовим економічним партнером, що вписувався в контекст концепції «зеленого переходу». Від Х. А. Каста очікуємо поглиблення співпраці з США в сфері економіки та безпеки, зайняття більш жорсткої позиції щодо лівих режимів і зменшенні акценту на кліматичній дипломатії. Новий президент надаватиме пріоритет лібералізації ринку та конкурентоспроможності, зосередившись на торговельній політиці, орієнтованій на економічне зростання, менше уваги приділятиме екологічним та соціальним гарантіям.

Відносини з Китаєм ймовірно залишаться важливими в економічному плані, але позбудуться риторики про стратегічне партнерство.

Список використаних джерел

- Osypenko, O., & Buhlai, N. (2026). Ukraine-Chile Relations (1992-2025): Formation and Current Situation. *Eminak: Scientific Quarterly Journal*, (4(52), 370-388. Retrieved from [https://doi.org/10.33782/eminak2025.4\(52\).836](https://doi.org/10.33782/eminak2025.4(52).836) [in Ukrainian].
- Fechko, I. (2025). Ukraine-Chile: A New Stage of Transatlantic Cooperation. Kyiv: Rada zovnishnoi polityky 'Ukrainska pryzma', Mizhnarodnyi fond 'Vidrodzhennia' [in Ukrainian].
- Vakarchuk, K. (2024, April 29). Ukraine-Chile: Ways of Interaction and Mutual Support. Borysfen Intel: Independent Analytical Center for Geopolitical Studies. Retrieved from <https://bintel.org.ua/analytics/ukrayina-chili-shlyahi-vzayemodiyi-ta-sposobi-pidtrimki> [in Ukrainian].
- Lobo, F. (2024, July 19). Chile and the Global South at the Summit on Peace in Ukraine: A Case of Multi-Dimensional Diplomacy. Borysfen Intel: Independent Analytical Center for Geopolitical Studies. Retrieved from <https://bintel.org.ua/en/analytics/chili-ta-krayini-globalnogo-pivdnya-na-samiti-miru-dlya-ukrayini> [in English].
- Zlosilo, M. & Benedikter, R. (2026). The OutKast: Can José Antonio Kast Lead Chile into 2030 – And Thereby Revive Transatlanticism? *Populism & Politics*. European Centre for Populism Studies. Retrieved from <https://doi.org/10.55271/pp0053> [in English].
- Osborn, C. (2026) How Chile's Gabriel Boric changed the Latin American left. *Foreign Policy*. Retrieved from <https://foreignpolicy.com/2026/03/06/chile-boric-kast-latin-america-left-constitution-protest-venezuela/> [in English].
- Navia, P. (2026, March 11). "The Question Facing José Antonio Kast." *Americas Quarterly*. Retrieved from <https://americasquarterly.org/article/jose-antonio-kast-presidency-chile/> [in English].
- Gonzalez, J. C. (2026). "'Shield of the Americas': Trump launches regional coalition." *DW*. Retrieved from <https://www.dw.com/en/shield-of-the-americas-trump-launches-regional-coalition/a-76262744> [in English].
- MFA of Ukraine (2026, March 10). Andrii Sybiha held a meeting with President-elect of Chile José Antonio Kast. Retrieved from <https://mfa.gov.ua/news/andrij-sibiga-zustrivsyia-iz-obranim-prezidentom-chili-hose-antonio-kastom> [in English].

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.03

Tetiana Bohdanova

CHILE'S FOREIGN POLICY: FROM G. BORIC TO J. A. KAST

G. Boric's foreign policy reflects liberal institutionalism – privileging multilateral cooperation, human rights, and climate governance. Chile under Boric positions itself as a "norm entrepreneur" in Latin America. J. A. Kast's approach aligns more with realism and conservative nationalism – emphasizing sovereignty, security, and bilateral relations over multilateralism. Kast would likely adopt a values hierarchy where anti-communism and economic liberalization outweigh human rights diplomacy. Chile remains a bridge state – connecting Latin America with global markets and institutions. Both Boric and Kast would preserve ties with Asia-Pacific and the EU. Chile's foreign policy under Boric is values-driven and multilateral, while under Kast it would likely become security- and economy-driven, with less emphasis on human rights diplomacy and climate leadership.

Keywords: *Chile, Foreign Policy, Gabriel Boric, Jose Antonio Kast.*

Відомості про автора / Information about the Author

Тетяна Богданова, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики факультету політичних наук, Чорноморський національний університет імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: tatjanabohdanova@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9879-9073>. Researcher ID: G-1644-2018, Scopus Author ID: 58118886100

Tetiana Bohdanova, PhD in historical sciences, Associate professor of the International relations and foreign policy department, Faculty of Political Sciences, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: tatjanabohdanova@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9879-9073>. Researcher ID: G-1644-2018, Scopus Author ID: 58118886100

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.04

Олександр Бондаревський
Ірина Габро

НАЦІОНАЛЬНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ І НАДНАЦІОНАЛЬНЕ РЕГУЛЮВАННЯ В ЄС: ДОСВІД ПОЛЬЩІ ТА УГОРЩИНИ

Тези присвячені дослідженню суперечності між принципами національного суверенітету та наднаціональним регулюванням у рамках Європейського Союзу. На прикладі інституційних конфліктів Польщі та Угорщини з органами ЄС, аналізуються механізми захисту верховенства права, практика застосування статті 7 Договору про ЄС, а також інструменти фінансової умовності. Виявлені закономірності розглядаються в контексті викликів євроінтеграції України: відкриття переговорів про вступ у 2024 році, виконання Копенгагенських критеріїв та специфіка реформування державних інституцій в умовах повномасштабної війни. Стверджується, що польсько-угорський досвід слугує одночасно застереженням і дорожньою картою для України на шляху до членства в ЄС.

Ключові слова: національний суверенітет, наднаціональне регулювання, Європейський Союз, євроінтеграція України, верховенство права, Польща, Угорщина, стаття 7 Договору про ЄС, Копенгагенські критерії, фінансова умовність.

Питання співвідношення національного суверенітету та наднаціонального регулювання займає центральне місце в теорії та практиці сучасної європейської інтеграції. З моменту заснування Європейських Спільнот у 1950-х роках дискусія про межі допустимого делегування суверенних повноважень наднаціональним інституціям не вщухає ані в академічному, ані в політичному дискурсі. Нові виміри ця дискусія набуває в контексті актуальних процесів розширення ЄС, зокрема - відкриття переговорів про вступ України у червні 2024 року. Досвід держав-членів, що вступили до ЄС у рамках «п'ятого розширення» 2004–2007 років, дозволяє поглянути на цю проблему не з теоретичних, а з практичних позицій. Особливо показовим в цьому контексті є досвід Польщі та Угорщини - країн, які перетворились на найвідоміших

«порушників» норм ЄС у сфері верховенства права, демонструючи структурний конфлікт між логікою національної демократії та наднаціональними правовими зобов'язаннями.

Теоретичне підґрунтя проблеми сягає класичних дебатів між «федералістами» та «міжурядовістами» в теорії міжнародних відносин. Федералістська традиція (Х. Брюгманс, А. Спінеллі) розглядає делегування суверенітету як умову ефективного вирішення спільних проблем і в кінцевому рахунку - як розширення, а не звуження свободи громадян. Натомість, реалістична та міжурядова школи (Р. Кохейн, Е. Моравчик) наполягають на тому, що держава-нація залишається первинним актором, а наднаціональні інституції є не більш ніж знаряддями реалізації державних інтересів. Між цими полюсами знаходиться ліберальний міжурядовий синтез, який допускає часткове і добровільне делегування, але лише у сферах, де держави-члени бачать взаємну вигоду [1]. Саме у цьому концептуальному просторі - між добровільним делегуванням та примусовим дотриманням - і розгорнулися конфлікти Польщі та Угорщини з Брюсселем.

Угорщина першою з держав-членів ЄС продемонструвала системний відхід від ліберально-демократичних стандартів ЄС після приходу до влади партії «Фідес» у 2010 році. Прийнята у 2011 році нова Конституція («Основний закон») зосередила надмірні повноваження в руках виконавчої влади, знизила вік виходу на пенсію суддів Конституційного суду для їх примусового звільнення та обмежила компетенцію суду у питаннях бюджетної політики. У 2018 році Європейський Парламент вперше в історії ЄС проголосував за ініціювання процедури за ст. 7(1) Договору про ЄС щодо Угорщини, констатувавши «явний ризик серйозного порушення» спільних цінностей. Протягом 2020–2022 років Угорщина заблокувала низку ключових рішень ЄС, зокрема щодо санкцій проти Росії, пов'язуючи своє погодження з вирішенням спорів навколо бюджетних виплат [2]. Цей прийом «зв'язаних рук» перетворив питання суверенітету на інструмент геополітичного торгу.

Польський кейс є дещо складнішим, оскільки він включає як елемент реального конфлікту, так і елемент легітимної дискусії про розподіл повноважень між гілками влади. Після перемоги партії PiS («Право і справедливість») у 2015 році уряд Я. Качинського розпочав масштабну судову реформу, яка передбачала: реорганізацію Конституційного Трибуналу (включно з призначенням суддів-лоялістів), створення

Дисциплінарної палати Верховного Суду з правом переслідування суддів за їхні рішення, а також зниження пенсійного віку суддів Верховного Суду. Суд ЄС у рішеннях 2019–2021 років визнав ці заходи такими, що порушують принцип незалежності судочинства та несумісні з правом ЄС [3]. Варшава, натомість, апелювала до конституційного суверенітету та права держав самостійно визначати організацію власної судової системи. Цей конфлікт набув особливої гостроти у 2021 році, коли Конституційний Трибунал Польщі виніс рішення про верховенство польської Конституції над правом ЄС у певних питаннях, поставивши під питання саму концепцію пріоритету права ЄС.

Порівняльний аналіз обох кейсів дозволяє виокремити три структурні виміри суперечності між суверенітетом і наднаціональним регулюванням. Перший - інституційний: стаття 7 Договору про ЄС, яка передбачає можливість позбавлення держави-члена права голосу в Раді ЄС за

«систематичне порушення» спільних цінностей, на практиці виявилась практично незастосовною. Для ухвалення рішення про санкції потрібна одностайність всіх держав-членів (за виключенням самого порушника), але наявність взаємної підтримки між Польщею та Угорщиною унеможливила це - кожна з країн підтримувала іншу, блокуючи будь-яке рішення. Цей структурний дефіцит отримав у літературі назву «дилеми ст. 7» або «взаємного захисту автократів» [4].

Другий вимір - нормативний. У центрі конфлікту - принципово різні концепції суверенітету та легітимності. Інституції ЄС виходять з концепції «конституційної ідентичності ЄС», яка передбачає, що держави-члени добровільно погодилися із певним нормативним мінімумом при вступі й не можуть від нього відмовитися в односторонньому порядку. Національні уряди, натомість, апелюють до концепції «демократичного мандату»: народ через вибори надав урядові повноваження проводити певну політику, і наднаціональні органи не повинні цей мандат скасовувати. Ця суперечність, по суті, відтворює у новому контексті класичну дискусію про співвідношення демократії та правової держави: чи може демократично обраний уряд ухвалювати рішення, несумісні з принципами правової держави, і чи можуть зовнішні актори їх блокувати [5]?

Третій вимір - фінансовий та практичний. Усвідомивши обмеженість правових механізмів, ЄС вдався до більш прагматичного інструменту – висування умов для доступу до бюджетних коштів. У грудні 2020 року був ухвалений Регламент 2020/2092 про «механізм верховенства права», що передбачає заморожування або скорочення виплат із бюджету ЄС у разі, якщо порушення принципів верховенства права ставить під загрозу фінансові інтереси Союзу. Угорщині у 2022 році було заморожено понад 6,3 млрд євро з фондів єдності, а Польщі - виплати з Фонду відновлення на суму близько 35 млрд євро. Цей механізм виявився значно дієвішим за формальні правові процедури: саме фінансовий тиск, а не погроза ст. 7, змусив обидві країни розпочати (хоча і непослідовні) кроки назустріч вимогам Комісії [6].

Для України досвід Польщі та Угорщини є особливо цінним через часовий фактор: Варшава і Будапешт проходили процес «демократичного відкочування» вже після отримання членства - і це суттєво обмежувало можливість ЄС впливати на ситуацію. Україна ж, навпаки, перебуває на передвступному етапі - тобто в тому вікні, коли умовність є найбільш жорсткою, а ЄС має максимальний важіль впливу на реформи. Це означає, що вимоги до судової реформи, антикорупційних органів (НАБУ, ВАКС, НАЗК), медійного регулювання та захисту прав меншин ставитимуться ще до вступу і будуть попередньою умовою прогресу в переговорах [7]. Така логіка вписується в оновлену методологію розширення 2020 року, яка базується на принципі «fundamentals first» - пріоритизації базових кластерів (верховенство права, демократія, права людини) на старті переговорного процесу.

Разом із тим, Україна стикається зі специфічними викликами, які суттєво відрізняють її ситуацію від польської та угорської. По-перше, це контекст повномасштабної збройної агресії: реформування державних інституцій здійснюється в умовах воєнного стану, часткової мобілізації адміністративних ресурсів на потреби оборони та руйнації частини інфраструктури державного управління. По-друге, це масштаб корупційної спадщини: якщо Польща та Угорщина вступали до ЄС зі вже значно вдосконаленими інституціями (навіть якщо згодом вони деградували), Україна розпочинає інтеграційний шлях з набагато важчих стартових позицій у сфері доброчесності. По-третє, питання суверенітету в Україні набуває екзистенційного виміру - євроінтеграція сприймається не лише як економічний чи нормативний проект, але і як безпековий якір, що підвищує суспільну готовність до відповідних поступок у питаннях суверенітету [8].

Окремо постає питання про те, якою мірою польсько-угорський прецедент змінив сам ЄС і його підхід до нових членів. Після 2015 року Союз суттєво вдосконалив свій інструментарій захисту верховенства права. Крім механізму фінансової умовності, було запроваджено щорічні

«Доповіді про верховенство права» для всіх держав-членів (з 2020 р.), посилено роль Агентства з основних прав (FRA) та Венеціанської комісії. У переговорному процесі з Україною та іншими кандидатами ЄС використовує принципово новий підхід: «базові кластери» (верховенство права, функціонування демократичних інституцій, права людини) відкриваються першими і закриваються останніми, а прогрес у них є обов'язковою умовою просування у всіх інших розділах. Це означає, що польсько-угорський «урок» було інституціоналізовано у вигляді нових правил розширення [9].

Підсумовуючи, можна стверджувати, що польсько-угорський прецедент ілюструє три фундаментальні тези щодо природи суверенітету в умовах членства в ЄС. По-перше, вступ до ЄС не усуває суперечності між суверенітетом і наднаціональним регулюванням, а лише переводить її у новий формат - постійного

переговорного процесу між національними урядами та наднаціональними інституціями. По-друге, ефективність механізмів захисту спільних цінностей ЄС залежить не лише від їхньої правової досконалості, але й від наявності реальних важелів впливу - насамперед фінансових. По-третє, у перспективі євроінтеграції України ключове значення має не стільки момент набуття членства, скільки якість інституційного будівництва на передвступному етапі: саме зараз, в умовах переговорного процесу, Україна має унікальну можливість створити міцний фундамент верховенства права, який дозволить уникнути сценарію «польсько-угорського відкочування» вже після вступу.

Список використаних джерел

- Moravcsik, A. (1998). *The Choice for Europe: Social Purpose and State Power from Messina to Maastricht*. Cornell University Press. [in English].
- Kelemen, R. D. (2020). The European Union's Authoritarian Equilibrium. *Journal of European Public Policy*, 27(3), 481–499. [in English].
- Sadurski, W. (2019). *Poland's Constitutional Breakdown*. Oxford University Press. [in English].
- Pech, L., & Scheppele, K. L. (2017). Illiberalism Within: Rule of Law Backsliding in the EU. *Cambridge Yearbook of European Legal Studies*, 19, 3–47. [in English].
- Closa, C., & Kochenov, D. (Eds.). (2016). *Reinforcing Rule of Law Oversight in the European Union*. Cambridge University Press. [in English].
- European Commission. (2022). *Rule of Law Report 2022 (COM(2022) 500 final)*. Brussels: EC. Retrieved from: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/annual-rule-law-cycle/2022-rule-law-report_en [in English].
- European Commission. (2023). *Ukraine 2023 Report (SWD(2023) 699 final)*. Brussels: EC. [in English]. Wolczuk, K. (2023). *Ukraine's EU Accession Process: Challenges and Prospects*. Chatham House Research Paper. [in English].
- Hillion, C. (2024). The New Enlargement Methodology: A Stricter but Clearer Path to Accession. *Common Market Law Review*, 61(2), 301–330. [in English].

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.04

**Oleksandr Bondarevskiy,
Iryna Habro**

NATIONAL SOVEREIGNTY AND SUPRANATIONAL REGULATION IN THE EU: THE EXPERIENCE OF POLAND AND HUNGARY AS A MIRROR OF UKRAINE'S EUROPEAN INTEGRATION CHALLENGES

The theses examine the tension between national sovereignty and supranational regulation within the European Union. Drawing on the institutional conflicts between Poland, Hungary and EU bodies, the paper analyses the rule of law enforcement mechanisms, the practical application of Article 7 TEU, and the role of financial conditionality. The identified patterns are considered in the context of Ukraine's EU integration challenges: the opening of accession negotiations in 2024, compliance with the Copenhagen criteria, and the specific difficulties of institutional reform under conditions of full-scale war. It is argued that the Polish-Hungarian experience serves simultaneously as a warning and a roadmap for Ukraine on its path towards EU membership.

Keywords: national sovereignty, supranational regulation, European Union, Ukraine's European integration, rule of law, Poland, Hungary, Article 7 TEU, Copenhagen criteria, financial conditionality.

Відомості про автора / Information about the Author

Олександр Бондаревський, студент, ОП «Міжнародні відносини (з вивченням двох іноземних мов)», факультет політичних наук Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: alexbond539@gmail.com

Oleksandr Bondarevskiy, student, Educational program «International Relations (with the study of two foreign languages)», Faculty of Political Science, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: alexbond539@gmail.com

Ірина Габро, к. політ. наук, доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики факультету політичних наук Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: gabro@chmnu.edu.ua, orcid: <https://orcid.org/0000-0001-8215-7615>

Iryna Habro, Ph.D. in Political Science, Associate Professor of the Department of International Relations and Foreign Policy, Faculty of Political Sciences, of the Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: gabro@chmnu.edu.ua, orcid: <https://orcid.org/0000-0001-8215-7615>

© О. Бондаревський, І. Габро

Стаття отримана редакцією 22.05.2026.

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.05

Дар'я Вілкова

СХІДНИЙ ФЛАНГ НАТО ЧИ ЛОГІКА ЗАГРОЖЕНИХ ПРИБЕРЕЖНИХ КРАЇН? ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕКОВОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ПРИЧОРНОМОРСЬКИХ ДЕРЖАВ

У тезах проаналізовано стан безпеки причорноморського регіону станом на середину 2026 року. Попри морське перемир'я 2025 року за посередництва США, війна триває, а деескалація не прибирає чинників вразливості. Із застосуванням аналітичних інструментів копенгагенської школи показано подолання Причорномор'ям статусу буферного простору (insulator) та його перетворення на самостійне безпекове утворення з власною інституційною логікою. Виокремлено ключову суперечність між логікою колективної оборони НАТО та «прибережною логікою» окремих держав, передусім Туреччини, закріплено режимом Конвенції Монтре. На прикладі Румунії простежено еволюцію регіональної самосвідомості та формування безпекової ідентичності держав регіону. Окрему увагу приділено наслідкам «стратегічного відходу» США та ролі України, без інтеграції безпекового виміру якої формування цілісної ідентичності регіону залишається незавершеним. Поточний стан регіону кваліфіковано не як сталу безпеку, а як відкладену ескалацію.

Ключові слова: Причорноморський регіон, східний фланг НАТО, Бухарестська дев'ятка, регіональний комплекс безпеки.

Станом на середину 2026 року Причорноморський регіон продовжує перебувати в стані інституціоналізованої стратегічної невизначеності. Попри морське перемир'я 2025 року, де США виступили медіатором, війна не завершена.

Дійсно, характер бойових дій суттєво переформатовано: більше не спостерігається масштабного морського протистояння зразка 2022–2023 років. Завдяки успішним бойовим діям ЗСУ Росію значною мірою витіснено з північно-західної акваторії Причорномор'я. Флот РФ передислоковано з Севастополя до інших портів углиб країни-агресора.

Чорноморське перемир'я, тим не менш, лишається тільки умовно взаємовигідною домовленістю, аніж усталеним режимом. [1] Початок 2026 року позначився інтенсифікацією взаємних ударів по портовій та експортній інфраструктурі. У цих умовах південно-східна ділянка Східного флангу НАТО, історично його найвразливіша та найменш скоординована частина, вкотре змінюється.

Нині це простір, де прибережні держави конструюють власну безпекову суб'єктність. Розглядаючи регіон як регіональний комплекс безпеки, доцільно скористатися аналітичними інструментами копенгагенської школи та, ширше, поглядами конструктивістів на моменти формування ідентичності в міжнародних відносинах.

Ще у праці 2003 року Б. Бузан та О. Вевер відносили Україну та Молдову до «прикордонних кейсів» на стику європейського й пострадянського регіональних комплексів безпеки. Чорне море тоді трактували радше як буферний простір (insulator), де перетинаються інтереси кількох полюсів. Відтак, жоден регіональний порядок не був усталеним. [2] У середині 2020-х, під тиском агресивної війни, розпочатої Російською Федерацією, Причорномор'я набуває рис самостійного безпекового утворення з власною інституційною логікою.

Наразі морський режим характеризується певною деескалацією в рамках ширшого регіонального конфлікту без сталого врегулювання. Ще більш важливою в цьому контексті є позиція США, яку поки обережно визначають «стратегічним відходом» (strategic withdrawal) Сполучених Штатів від проблем, включно з конфліктами, на європейському континенті.

Небезпідставно така позиція історичного «гаранта» безпеки в регіоні непокоїть інших акторів. Зокрема, офіційні особи Румунії та Болгарії застерігали, що домовленість між Вашингтоном і Москвою може розширити операційну зону російського флоту й відновити його вплив у водах усіх трьох держав. [3]

Уся архітектура регіональної безпеки структурно обмежена правовим режимом Чорноморських проток. Конвенція Монтре накладає жорсткі обмеження, унаслідок чого забезпечення постійної надводної присутності

напряму залежить від самих прибережних держав. Ідеться про Болгарію, Румунію та передусім Туреччину. Це закріплює провідну роль Анкари та об'єктивно стримує проєкцію інших акторів з поза регіону. У цьому й полягає ключова суперечність: логіка колективної оборони НАТО частково обмежується «прибережною логікою» окремих держав. [4]

У контексті ж набуття власної безпекової ідентичності країнами регіону, показовим є кейс Румунії. Дослідження зміни ролі та самоусвідомлення цієї держави в Чорноморському регіоні дозволяють прослідкувати певні зміни впродовж останніх двох десятиліть. [5] Першим вододілом був період активної євроатлантичної інтеграції. Ідеться про вступ в НАТО (2004) та ЄС (2007.) Наступна епоха викристалізувалася вже в 2015 – немалою мірою внаслідок російської агресії проти України, анексії Криму та спроби перекроїти Чорноморський регіон.

Саме в 2015, разом із Польщею, було створено формат Бухарестської дев'ятки, який складається з держав-членів НАТО, які і складають основу східного флангу. [6; 7] Саме цей румунський проєкт вважають найбільш успішним зовнішньополітичним кроком Бухареста останніх років. Водночас, нещодавні ідеї нинішнього керівництва (у першу чергу мова про Н. Дана) розширити формат Дев'ятки за рахунок балтійських країн нашоухується на певну критику. [8]

Зокрема, дослідники наголошують, що балтійський регіон – особливо з нещодавніми рухами в сторону ширшого його розгляду, разом з північними країнами вище Балтії (High North) – уже є максимально інтегрованим, особливо в безпековому сенсі. Такого не можна сказати про Чорноморський регіон, південна арка котрого (Румунія-Болгарія-Туреччина) залишається недостатньо щільною, коли йдеться про безпекове співробітництво. Розбіжностями на півдні, у першу чергу між Бухарестом і Анкарою, можна також пояснити зближення по осі Румунія-Польща, зростання ролі першої в ініціативі Тримор'я тощо. [9]

Для забезпечення подальшої безпеки в регіоні Причорномор'я кілька аспектів є вкрай важливими. По-перше, південна дуга Румунія-Болгарія-Туреччина має розширювати співпрацю в галузях морської розвідки, координування роботи портів, спільних навчань та протоколів реагування на кризи. Саме така посилена координація здатна перетворити цю зону в територію стримування агресора Альянсом, а не лишати її в позиції пасивної вразливості – у котрій до певної міри регіон і лишається. Черговою ілюстрацією слабкості та неготовності до викликів і загроз з боку агресора є ситуація з ударом російського дрона по цивільній забудові в румунському місті Галац 29 травня 2025 року. Румунія офіційно попросила своїх союзників перемістити на її територію додаткові засоби для протидії безпілотникам. [10]

По-друге, необхідно враховувати роль України, яка не зводиться виключно до реципієнта зовнішньої допомоги чи виробника передових морських дронів. Саме вправні дії Києва по знищенню можливостей Чорноморського флоту РФ дали виграти час решті РКБ Європи. Без інтеграції українського безпекового виміру - через євроінтеграцію, двосторонні оборонні угоди та/чи спільні оборонно-промислові проєкти - формування цілісної ідентичності причорноморського регіону залишатиметься незавершеним.

По-третє, надважливим є продовження єдності у сприйнятті загроз – і реагуванні на них – з боку головних акторів регіону. Попри особливу роль Туреччини та її відносини з РФ, вона таки залишається важливою складовою організації. На фоні прорекламованого держсекретарем США М. Рубіо липневого саміту НАТО в Анкарі, наголос на ролі цієї країни зберігається. Часткове виведення американських сил із регіону восени 2025 року посилює його вразливість і загострило питання надійності трансатлантичних гарантій. Однак перетворення Чорного моря на «озеро» Росії (за аналогією з Балтійським морем як озером НАТО) далеке від інтересів багатьох гравців. Нинішній стан регіону доцільно кваліфікувати не як усталену безпеку *per se*, а як відкладену ескалацію.

Список використаних джерел

- Jensen, B., Montgomery, M. (2025) How to Secure the Black Sea During a Russia-Ukrainian Ceasefire. Center for Strategic and International Studies. Washington, DC. Retrieved from: <https://www.csis.org/analysis/how-secure-black-sea-during-russia-ukrainian-ceasefire>
- Buzan B., Wæver O. (2003) Regions and Powers: The Structure of International Security. Cambridge: Cambridge University Press. 564 p.
- Frolova, A., & Yakymiak, S. (2026). The changing military balance in the Black Sea: A Ukrainian perspective. BlackSeaNews. Retrieved from: <https://www.blackseanews.net/en/read/242715>
- Isachenko D. (2025) The Riparian Logic of the Montreux Convention in Turkey's Black Sea Policy. Naval War College Review. Vol. 78, № 1. Article 6. Retrieved from: <https://digital-commons.usnwc.edu/nwc-review/vol78/iss1/6>.

- Lechner, Z. (2025). Anchoring NATO's eastern flank: A neoclassical realist analysis of Romania's Black Sea policy and its strategic interaction with Turkey. *Security and Defence Quarterly*, 51(3), 1–20. <https://doi.org/10.35467/sdq/207115>.
- Vişan G. (2021). Guardian of the Danube: Romania's mixed progress in implementing a Black Sea strategy, The Jamestown Foundation. Retrieved from: <https://jamestown.org/program/romania-the-danube-and-the-black-sea-growing-security-challenges-and-underutilized-economic-potential>.
- Nagy T. A. The Bucharest Nine: Enhancing Security on NATO's Eastern Flank. The German Marshall Fund of the United States, ReThink.CEE Fellowship. Washington, DC, 2024. Retrieved from: <https://www.gmfus.org/sites/default/files/2024-03/The%20Bucharest%20Nine-%20Enhancing%20Security%20on%20NATO%E2%80%99s%20Eastern%20Flank.pdf>
- Pup, A.-L. (2026) Why Expanding the Bucharest 9 Format Will Not Add More Security to NATO's Eastern Flank. *New Eastern Europe*. Retrieved from: <https://neweasterneurope.eu/2026/03/31/why-expanding-the-bucharest-9-format-will-not-add-more-security-to-natos-eastern-flank/>
- Lewandowski, P. (2021) The Warsaw-Bucharest axis and Romania's place in the three seas initiative? Polish-Romanian leadership in the three seas initiative (3SI)', *East of Europe*, 7(2), pp. 45–59. doi: 10.17951/we.2021.7.2.45-59.
- Bondarieva, K. (2026). Rumuniia poprosyla soiuznykiv peredyslokuvaty dodatkovy zasoby dlia borotby z dronamy [Romania has asked allies to relocate additional counter-drone assets]. *Yevropeiska pravda*. [in Ukrainian] Retrieved from: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2026/05/29/7238570/>

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.05

Daria Vilkova

THE EASTERN FLANK OF NATO OR THE ENDANGERED LITTORAL LOGIC? THE EMERGING SECURITY IDENTITY OF THE BLACK SEA STATES

The paper analyses the security system in the Black Sea region as of mid-2026. Despite the U.S.-brokered maritime ceasefire of 2025, the war continues, and de-escalation does not remove inherent regional vulnerabilities. Applying the analytical tools of the Copenhagen School, the paper concludes that the Black Sea is overcoming its insulator status and turning into an autonomous security entity with its own institutional logic. The study identifies a core tension between NATO's logic of collective defence and the "riparian logic" of certain states, primarily Türkiye, entrenched by the Montreux Convention regime. Using Romania as a case study, it traces the evolution of regional self-perception and the formation of a security identity among the littoral states. Particular attention is paid to the consequences of the US "strategic withdrawal" and to the role of Ukraine. Without its security integration the formation of a coherent regional identity remains incomplete. The region's current condition is qualified not as stable and secure but as one of postponed escalation.

Keywords: *Black Sea region, NATO Eastern Flank, Bucharest Nine, regional security complex.*

Відомості про автора / Information about the Author

Дар'я Вілкова, доктор філософії, асистент кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна. E-mail: daria.vilkova@knu.ua. Orcid: <https://orcid.org/0000-0001-5384-6884>.

Daria Vilkova, PhD, Assistant Professor at the Department of International Relations and Foreign Policy, Educational and Scientific Institute of International Relations, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine. E-mail: daria.vilkova@knu.ua, orcid: <https://orcid.org/0000-0001-5384-6884>.

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.06

Людмила Вовчук

УКРАЇНСЬКО-СИРІЙСЬКІ ВІДНОСИНИ У 2026 Р.

У тезах досліджено трансформацію українсько-сирійських відносин у період 1991–2026 років із акцентом на політичні, безпекові та геополітичні детермінанти їх розвитку.

Проаналізовано етапи встановлення дипломатичних контактів, активізації співпраці на початку 2000-х років та подальшого різкого згортання відносин після 2011 року внаслідок громадянської війни в Сирії та міжнародної ізоляції режиму Б.Асада. Окрему увагу приділено впливу зовнішніх акторів, зокрема Росії та Ірану, які забезпечили політичну, військову та економічну підтримку сирійського уряду, що зумовило переорієнтацію Сирії на антизахідний вектор та ускладнило українсько-сирійські відносини. Розглянуто наслідки російської агресії проти України, анексії Криму та розриву дипломатичних відносин між Києвом і Дамаском.

Висвітлено новий етап двосторонньої взаємодії, що розпочався після політичних змін у Сирії у 2024 році та характеризується відновленням дипломатичних місій, активізацією гуманітарної співпраці й поступовим розширенням економічного діалогу. Підкреслено зростаюче значення

Сирії у зовнішньополітичній стратегії України як потенційного партнера та інструмента послаблення російського впливу на Близькому Сході та в Африці. Зроблено висновок, що

сучасний етап відносин визначається переходом від політичної конфронтації до прагматичної співпраці, однак його стабільність залежить від внутрішньої консолідації Сирії та загальної динаміки міжнародної безпеки.

Ключові слова: Україна, Сирія, українсько-сирійські відносини, російсько-українська війна.

Сирія стала четвертою арабською країною, яка визнала незалежність України. Відбулося це

28 грудня 1991 року – одразу через чотири тижні після українського референдуму про Незалежність. Лише на декілька днів Сирію у процесі визнання випередили Лівія, Туніс та Алжир [10]. А 31 березня 1992 р. під час офіційного візиту до України міністра закордонних справ Сирійської Арабської Республіки (САР) Ф. Шараа країни підписали Протокол про встановлення дипломатичних відносин і Договір про співробітництво й координацію між МЗС України і МЗС САР [11].

У 2000 році помирає 14 сирійський президент Хафез Асад і до влади приходить його син Башар аль-Асад, який на початку свого правління був позитивно налаштований до подальшого розвитку сирійсько-українських відносин. У 2002 р. президент України Леонід Кучма здійснив візит до Дамаска, під час якого було обговорено не лише безпекову ситуацію на Близькому Сході, але й перспективи двостороннього економічного співробітництва. Цікавим є те, що у перший же день візиту Л. Кучма нагородив Башара аль-Асада Орденом Ярослава Мудрого за

«видатний особистий внесок у розвиток українсько-сирійських відносин». Практика нагороджувати авторитарних лідерів Сходу високими українським орденами не була чимось винятковим. Зокрема, кавалером Ордена Ярослава Мудрого був і Гейдар Алієв – батько азербайджанського президента. Орденом Богдана Хмельницького був нагороджений лідер Лівії Муамар Каддафі. Однак Башар аль-Асад отримав Орден Ярослава Мудрого I ступеня, перескочивши II і III ступені. Можна припустити, що цим жестом Л. Кучма хотів підкреслити важливість Сирії у співробітництві з Україною.

Лише у грудні 2010 р. Башар аль-Асад здійснив офіційний візит до України. Центральною темою переговорів стало торговельно-економічне співробітництво, яке було в основі двосторонніх відносин. Сторони також підтвердили наміри укласти Угоду про зону вільної торгівлі, яка мала забезпечити ефективне використання транзитного потенціалу країн шляхом поглиблення співпраці в транспортній галузі, розвиток співробітництва в промисловій, сільськогосподарській, електроенергетичній галузях. Головним здобутком візиту Асада стало підписання Консульської конвенції [10].

Проте вже на початку 2011 р. українсько-сирійські відносини перейшли у фазу погіршеності. Причиною чого стало повстання проти правління Башара аль-Асада, що вибухнуло навесні того ж року і було частиною «Арабської весни». Жорстоке придушення цих виступів сирійською владою призвело до міжнародної ізоляції Асада. ЄС, США та низка інших держав запровадили санкції проти сирійського керівництва, включаючи ембарго, замороження активів і політичні обмеження. Україна також приєдналася до політики міжнародного тиску на режим Асада. Це призвело до переорієнтації Сирії на співробітництво з Росією та Іраном, які виступали «підтримувачами дій тогочасної сирійської влади». Росія надавала дипломатичну, військову й економічну підтримку Сирії, неодноразово блокуючи резолюції Ради Безпеки ООН щодо санкцій проти Сирії. А у 2015 р. здійснила пряме військове втручання на боці уряду Асада. Іран, у свою чергу, забезпечував фінансову допомогу, військових радників, а також підтримку через Корпус вартових ісламської революції та союзні шіїтські формування, розглядаючи Сирію як стратегічного партнера на Близькому Сході [4].

Після анексії Росією Криму в 2014 р. сирійські дипломати голосували проти резолюцій ООН на підтримку територіальної цілісності України. У відповідь на це в 2016 р. Україна закрила своє посольство в Дамаску, а у 2018 р. наказала закрити сирійське посольство в Києві. Цікавим є те, що Асад, визнаючи Крим російським, продовжив розвивати відносини з півостровом у форматі «Сирія-Крим» [10].

З початком повномасштабної російської агресії проти України Асад визнав «незалежність» угруповань «ДНР» та «ЛНР», що призвело до остаточного розірвання українсько-сирійських відносин. 30 червня 2022 р., рівно після 30-річного терміну їх встановлення, Україна оголосила про розірвання відносин із Сирією. Як наслідок майже упродовж 2 років ніяких офіційних контактів між українською державою і Сирією не існувало.

Після повалення у грудні 2024 р. диктатури Асада, українська сторона одразу ж включилась у розбудову відносин із новою владою. За даними The Washington Post це повалення не відбулося без підтримки України, хоча й офіційна влада це заперечує. У листопаді 2024 р. українська розвідка направила близько 20 досвідчених операторів безпілотників і близько 150 FPV-дронів до штаб-квартири повстанців у сирійському Ідлібі, щоб допомогти провідному повстанському угрупованню «Хайят Тахрір аш-Шам» (ХТШ) в поваленні асадівського режиму. За оцінками західних розвідувальних джерел, підтримка з боку Києва не мала вирішального значення для повалення режиму Асада, однак вона стала помітним елементом ширшої стратегії України, спрямованої на послаблення російської присутності та операцій на Близькому Сході, в Африці й на території самої Росії [3].

Вже 27 грудня 2024 р. Україна в рамках гуманітарної програми «Зерно з України» у співпраці з Всесвітньою продовольчою програмою ООН відправила до Сирії 500 тонн пшеничного борошна. А 30 грудня цього ж року міністр закордонних справ України Андрій Сибіга здійснив візит до Сирії, де провів переговори з керівництвом сирійської адміністрації - її лідером Ахмадом аш-Шараа, Прем'єр-міністром Мохамедом Аль-Башіром і міністром закордонних справ Асадом Хасаном аш-Шейбані. В ході зустрічі були обговорені шляхи відновлення двосторонніх дипломатичних відносин [1]. «Ми готові допомагати сирійському народу, бо Україна зацікавлена у стабільній Сирії та розвитку взаємовигідної співпраці», - заявив А. Сибіга на зустрічі у Дамаску [5]. Також під час візиту сторони обговорювали зміцнення співпраці в галузі науки і технологій, культури та освіти. Зокрема, Андрій Сибіга повідомив, що Україна готова відновити навчання сирійських студентів у своїх вишах. Також, за його словами, Київ може допомогти Дамаску в розслідуванні злочинів режиму Асада і притягненні винних до відповідальності. Однією з центральних тем зустрічі стала аграрна співпраця [9].

На думку директора Інституту зовнішньополітичних досліджень Григорія Перепелиці, розвиток українсько-сирійських контактів має важливе геополітичне та економічне значення для України. Йдеться про потенційне розширення ринків збуту української аграрної продукції, продовольства та зерна, а також про можливий доступ до сирійських енергоресурсів, у яких зацікавлена Україна. Крім того, Сирія розглядається як важливий напрям посилення українського впливу на країни Близького Сходу та Африки, зокрема в контексті можливих ринків для експорту промислової продукції та оборонної сфери.

Керівник Центр протидії дезінформації при РНБО України Андрій Коваленко також підкреслює, що розвиток нових українсько-сирійських відносин після падіння режиму Башара Асада є важливим для послаблення російського впливу на Близькому Сході та в Африці. Він зазначає, що Росія тривалий час використовувала Сирію як інструмент свого геополітичного впливу в регіоні, зокрема для блокування окремих енергетичних проєктів, і що зменшення цього впливу може мати позитивні наслідки для ширшої міжнародної безпеки [5].

Не дивлячись на це, на сьогодні ще не має чіткої позиції нової сирійської влади щодо співпраці з російським агресором, також не відома ситуація щодо присутності Росії на військово-морській базі в сирійському місті Тартус. І це викликає певні занепокоєння: чи не перейде новий сирійський уряд на бік кремлівського режиму. Аби цього уникнути Україні важливо першою вибудувати взаємодію з новими сирійськими лідерами, щоб сприяти якнайшвидшому зменшенню впливу Росії в Сирії. На чому й наголошує директор програми безпекових студій Ради зовнішньої політики «Українська призма» Ганна Шелест. Дослідниця підкреслює, що за режиму

Асада Сирія послідовно підтримувала позицію Росії в міжнародних голосуваннях і навіть використовувалася Москвою для вербування ресурсів у війні проти України.

Експертка підкреслює, що нинішня ситуація відкриває для України можливість швидко встановити контакти, враховуючи, що США та ЄС також починають взаємодіяти з новою сирійською владою і прагнуть не допустити повернення Сирії до орбіти Росії. Вона також зауважує, що окрім потенційного експорту агропродукції, перспективним напрямом може стати й оборонна співпраця, зокрема можливість отримання доступу до значних запасів озброєнь радянського зразка, які залишилися в Сирії після багаторічної військової підтримки з боку Росії [5].

Варто зауважити, що Тимчасовий сирійський президент швидко інтегрувався у світову дипломатію, двічі зустрічався з Дональдом Трампом, побував у Кремлі та Білому домі, заручився підтримкою Європи та арабських країн і виступив на Генеральній Асамблеї ООН. Його успіхи у зовнішній політиці називають дивом, оскільки він позбувся тавра терориста, став «рукопописним» на Заході і майже домігся зняття санкцій із Сирії - адже без іноземних грошей його країна не виживе після 13 років війни. На жаль, всередині Сирії проблем більше, ніж досягнень. Кланові розбіжності, вбивства на етнічному чи конфесійному ґрунті, страти без суду, викрадення людей і скромні спроби притягти до відповідальності винних у вбивствах попереднього режиму [6].

25 вересня 2025 р. відбулася перша за останніх 15 років зустріч українського та сирійського президентів, під час якої країни підписали Спільне комюніке про відновлення дипломатичних відносин [7]. Президент України Володимир Зеленський повідомив, що під час переговорів із президентом Сирії Ахмедом аш-Шараа обговорювалися перспективні напрями двосторонньої співпраці, а також спільні безпекові виклики та шляхи протидії їм. Він зазначив, що сторони домовилися розвивати відносини на основі взаємної поваги та довіри [2].

На початку квітня 2026 р. відбулися українсько-сирійські переговори на рівні міністрів закордонних справ. Україна та Сирія домовилися про оперативне відновлення роботи дипломатичних місій у Києві та Дамаску, що розглядається як важливий крок у розвитку двосторонніх відносин. За словами А. Сибіги, активізація політичного діалогу вже сприяє розширенню економічної співпраці, зокрема зростанню двосторонньої торгівлі. Окремо сторони обговорили безпекові ініціативи, розвиток торговельних і морських маршрутів, а також питання продовольчої безпеки, зокрема в межах ініціативи «Зерно з України» [8]. Наразі ми можемо спостерігати як Київ і Дамаск переходять від політичних домовленостей до практичної реалізації співпраці в дипломатичній, економічній та гуманітарній сферах.

Отже, українсько-сирійські відносини пройшли етапи встановлення, активізації та різкого згортання через війну в Сирії, міжнародну ізоляцію режиму Асада та його зближення з Росією. Це призвело до припинення дипломатичних контактів і політичної конфронтації. Після 2024 року розпочалося поступове відновлення українсько-сирійської взаємодії, що включає відновлення дипломатичних відносин, гуманітарні ініціативи та активізацію економічної співпраці. Україна розглядає ці процеси як можливість розширення міжнародної присутності та послаблення російського впливу в регіоні. Подальший розвиток відносин залежатиме від стабільності ситуації в Сирії та здатності сторін закріпити практичне співробітництво.

Список використаних джерел та літератури

- Андрій Сибіга та Ахмад аш-Шараа обговорили в Дамаску шляхи відновлення двосторонніх відносин між Україною та Сирією. МЗС України. 2024. 30 грудня. Retrieved from: <https://mfa.gov.ua/news/andrij-sibiga-ta-ahmad-ash-sharaa-obgovorili-v-damasku-shlyahi-vidnovlennya-dvostoronnih-vidnosin-mizh-ukrayinoyu-ta-siriyeu>
- Балбан М. Перша за 15 років зустріч президентів: Україна та Сирія відновили дипломатичні відносини. РБК Україна. 2025. 25 вересня. Retrieved from: <https://www.rbc.ua/rus/news/persha-15-rokiv-zustrich-prezidentiv-ukrayina-1758750024.html>
- Білоус О. Washington Post дізналася, як Україна допомогла сирійським повстанцям повалити Асада. РБК Україна. 2024. 11.12. Retrieved from: <https://www.rbc.ua/rus/news/washington-post-diznalasya-k-ukrayina-dopomogla-1733907570.html>
- Здоренко А. Росія і Іран виступили зі спільною підтримкою режиму Асада в Сирії. Дзеркало тижня. 2015. 17 серпня. Retrieved from: https://zn.ua/ukr/WORLD/rosiya-i-iran-vistupili-zi-spilnoyu-pidtrimkoyu-rezhimu-asada-v-siriyi-181960_.html
- Ржеутська Л. Відновлення контактів України з Сирією: чому так поспішно? DW. 2025. 3 січня. Retrieved from: <https://www.dw.com/uk/vidnovlenna-kontaktiv-ukraini-z-sirieu-comu-tak-pospisno/a-71212978>
- Рік без Асада та Путіна. Куди веде Сирію нова влада та що буде далі. BBC Ukraine. 2025. 8 грудня. Retrieved from: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c75vqlqn957o>

- Савінцев С. Після трьох років розриву: Україна та Сирія відновили дипломатичні відносини. Фокус. 2025. 25 вересня. Retrieved from: <https://focus.ua/uk/politics/725772-ukrajina-vidnovila-diplomatichni-vidnosini-z-siriyeyu-zelenskiy>
- Троценко Л. Україна та Сирія відновлюють роботу посольств. Кореспондент. 2026. 6 квітня. Retrieved from: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/4868370-ukraina-ta-syriia-vidnovluyut-robotu-posolstv>
- Україна налагоджує дипломатичні відносини з Сирією - перспективи співпраці. Freedom: інформаційний портал. 2024. 31 грудня. Retrieved from: <https://uatv.ua/uk/ukrayina-nalagodzhuje-dyplomatychni-vidnosyny-z-syriyeyu-perspektyvy-spivpratsi-video/>
- Хотин Р. «В Асада треба забрати орден Ярослава Мудрого». Як розвивались відносини України й Сирії за роки Незалежності? Радіо Свобода. 2024. 12 грудня. Retrieved from: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-syriya-istoriya-vidnosyn-asad/33236436.html>
- Юсеф Н.Н. Перспективи розвитку міжнародних економічних відносин України та Сирії. Наукові праці МАУП. 2010. Вип. 2 (25). С. 24–27.

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.06

Liudmyla Vovchuk

UKRAINIAN-SYRIAN RELATIONS IN 2026

The paper examines the transformation of Ukrainian–Syrian relations in the period 1991–2026, with particular attention to the political, security, and geopolitical determinants shaping their development. It analyses the stages of establishing diplomatic relations, the intensification of cooperation in the early 2000s, and the subsequent sharp deterioration after 2011 as a result of the Syrian civil war and the international isolation of the regime of Bashar al-Assad. Special emphasis is placed on the role of external actors, particularly Russia and Iran, which provided political, military, and economic support to the Syrian government. This support contributed to Syria's reorientation toward an anti-Western foreign policy trajectory and further complicated Ukrainian–Syrian relations. The study also considers the consequences of Russia's aggression against Ukraine, the annexation of Crimea, and the eventual rupture of diplomatic relations between Kyiv and Damascus. The paper highlights a new phase of bilateral engagement that began following political changes in Syria in 2024, characterized by the restoration of diplomatic missions, the intensification of humanitarian cooperation, and the gradual expansion of economic dialogue. It underscores Syria's growing importance in Ukraine's foreign policy strategy as a potential partner and as a factor in weakening Russian influence in the Middle East and Africa.

Keywords: *Ukraine, Syria, Ukrainian-Syrian relations, Russian-Ukrainian war.*

Відомості про автора / Information about the Author

Людмила Вовчук, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: luda_vovchuk@ukr.ne. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8324-5235>

Liudmyla Vovchuk, PhD in History, Associate Professor of the Department of International Relations and Foreign Policy, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: luda_vovchuk@ukr.ne. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8324-5235>

© Л. Вовчук

Стаття отримана редакцією 22.05.2026.

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.07

Ірина Габро

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ ТА РЕГУЛЮВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Тези представляють аналіз сучасних підходів провідних держав до формування стратегій розвитку та регулювання штучного інтелекту. Розглянуто особливості національних моделей Китаю, США, Великої Британії, Об'єднаних Арабських Еміратів, Індії та модель Європейського Союзу. Визначено ключові пріоритети державної політики у сфері ШІ, зокрема підтримку наукових досліджень, розвиток цифрової інфраструктури, кадрового потенціалу, інноваційної діяльності та нормативно-правового забезпечення. Найбільш ґрунтовним видається європейський підхід до регулювання штучного інтелекту через Закон ЄС про ШІ (AI Act), який ґрунтується на ризик-орієнтованому підході та захисті фундаментальних прав людини. Міжнародний досвід демонструє різні моделі розвитку штучного інтелекту, однак спільною тенденцією залишається прагнення до забезпечення балансу між інноваційним розвитком, технологічною ефективністю, безпекою та суспільними інтересами.

Ключові слова: штучний інтелект (ШІ), державна політика у сфері ШІ, цифрова трансформація, технологічна конкурентоспроможність

Протягом останніх дев'ять років значна кількість держав світу розробила й оприлюднила власні національні стратегії розвитку штучного інтелекту. Незважаючи на спільну мету – забезпечення технологічного розвитку та конкурентоспроможності у сфері штучного інтелекту, національні стратегії суттєво відрізняються між собою як за змістом, так і за пріоритетами. Одні держави концентрують увагу на розвитку наукових досліджень та інноваційної діяльності, інші – на формуванні кадрового потенціалу, освітніх програм, розвитку цифрової інфраструктури або створенні нормативно-правових рамок. Важливе місце також посідають питання етики, інклюзивності, безпеки технологій та їх використання в державному управлінні.

Одним із наймасштабніших прикладів державного стратегічного підходу до розвитку штучного інтелекту є Китай. У липні 2017 року Державна рада КНР представила комплексний документ – Національну стратегію розвитку штучного інтелекту нового покоління, яка визначила амбітну мету перетворення країни на світового технологічного лідера до 2030 року. Стратегія передбачає довгостроковий етапний розвиток: на першому етапі – досягнення паритету із західними технологіями, на другому – здійснення значних технологічних проривів, а на завершальному – закріплення глобального лідерства Китаю у сфері ШІ [6].

Особливістю китайського підходу є надзвичайно широкий спектр сфер застосування штучного інтелекту. Стратегія охоплює фундаментальні дослідження, підготовку фахівців, розвиток оборонних технологій та промисловості, цифрове державне управління, створення систем «розумних міст» і модернізацію соціального адміністрування. Такий комплексний характер документа дозволив інтегрувати ШІ в систему стратегічного планування держави.

Важливу роль у реалізації поставлених цілей відіграла потужна державна підтримка. Китайське керівництво мобілізувало значні фінансові, організаційні та інституційні ресурси. Провінційні адміністрації фінансують будівництво науково-технологічних парків, а центральна влада реалізує масштабні дослідницькі програми, серед яких особливе місце займають ініціативи типу «AI Moonshot». Штучний інтелект також інтегровано до системи державного п'ятирічного планування. Наслідком такого підходу стало стрімке зростання інноваційного сектору. Уже станом на 2023 рік Китай вийшов у світові лідери за кількістю патентів та наукових публікацій у сфері штучного інтелекту. Додатковими факторами успіху стали сприятливі умови для діяльності великих технологічних компаній, таких як Alibaba, Baidu та Tencent, які отримали державні субсидії, доступ до значних масивів даних та інституційну підтримку розвитку.

Разом із цим швидке масштабування технологій штучного інтелекту в Китаї породило значну кількість етичних і правозахисних дискусій. Значна частина державних проєктів пов'язана із використанням технологій відеоспостереження та систем розпізнавання обличчя, що сприяло формуванню образу Китаю як прикладу «цифрового авторитаризму». Наявні нормативно-правові механізми здебільшого орієнтовані на контроль інформаційного простору та узгодження функціонування алгоритмів із політичними цілями держави. Натомість питання захисту приватності та персональних даних залишаються менш розвиненими. Таким чином, китайська модель демонструє високу ефективність централізованого управління інноваціями, проте водночас актуалізує проблему пошуку балансу між технологічним прогресом, правами людини та етичними стандартами [6].

На відміну від Китаю, Сполучені Штати Америки формують власну модель розвитку штучного інтелекту переважно через механізми стимулювання інновацій та ринкової конкуренції. У США розвиток ШІ розглядається як ключовий чинник забезпечення міжнародного технологічного лідерства та стратегічної конкурентоспроможності держави.

У 2022 році було представлено документ «AI Bill of Rights», який визначив основні принципи функціонування систем штучного інтелекту, включаючи питання безпеки, недискримінації, прозорості алгоритмічних рішень і захисту персональних даних. Подальшим кроком стало оприлюднення у липні 2025 року документа «Winning the AI Race: America's AI Action Plan», який фактично набув статусу оновленої національної стратегії у сфері ШІ [10]. Документ, підготовлений на основі Виконавчого указу №14179, містить понад дев'яносто напрямів реалізації державної політики та формує цілісну концепцію розвитку технологічного сектору.

Стратегія базується на трьох ключових напрямках. Перший передбачає активізацію інноваційної діяльності через підтримку наукових досліджень, державне фінансування розробок і зменшення регуляторних бар'єрів. Другий орієнтований на розвиток технологічної інфраструктури, зокрема суперкомп'ютерів, дата-центрів та виробництва напівпровідників. Третій напрям пов'язаний зі зміцненням міжнародних позицій США шляхом технологічної дипломатії та співпраці із союзниками.

Значна частина заходів також спрямована на стимулювання експорту технологій, удосконалення процедур створення інфраструктурних об'єктів та модернізацію державних закупівель. Окремий акцент зроблено на розвитку моделей штучного інтелекту, що відповідають демократичним принципам, забезпечують свободу слова та мінімізують політичну упередженість.

Попри стратегічну амбітність документа, низка експертів вказує на певний дисбаланс між стимулюванням інновацій та розвитком механізмів безпеки. Надмірна орієнтація на швидке технологічне впровадження потенційно може випереджати формування належних інструментів контролю та нагляду.

Власну модель розвитку штучного інтелекту сформувала й Велика Британія. У 2021 році уряд країни представив десятирічну Національну стратегію розвитку ШІ, спрямовану на перетворення держави на один із провідних світових центрів технологічного розвитку [9]. Британська стратегія базується на трьох напрямках: довгострокових інвестиціях у формування екосистеми ШІ, стимулюванні використання технологій у різних сферах економіки та державного управління, а також створенні гнучкої системи регулювання, орієнтованої на підтримку інновацій. Ключовою рисою британського підходу стала відмова від жорсткого централізованого законодавчого регулювання. Замість цього було обрано модель секторного управління, у межах якої рекомендації адаптуються до особливостей конкретних сфер діяльності. Водночас країна активно позиціонує себе як міжнародний центр обговорення проблем безпеки ШІ. Показовим прикладом став проведений у Блетчлі-парку в 2023 році перший міжнародний Саміт із безпеки штучного інтелекту. Крім того, Велика Британія володіє потужним науковим потенціалом, включаючи лабораторії світового рівня, зокрема DeepMind, розвинений венчурний сектор та системи підтримки наукових талантів.

Особливої уваги заслуговує досвід Об'єднаних Арабських Еміратів, які сформували одну з найбільш системних і динамічних моделей інтеграції штучного інтелекту в систему публічного управління. На відміну від багатьох держав, де впровадження технологій здійснюється поступово та часто фрагментарно, ОАЕ обрали централізований і проактивний підхід, який передбачає створення спеціалізованих інституцій та окремих управлінських механізмів для координації цифрової трансформації.

У межах Національної стратегії штучного інтелекту, ухваленої у 2017 році, було створено Раду зі штучного інтелекту, на яку покладено функції стратегічного управління процесами інтеграції ШІ в державний сектор. Цей орган відповідає за координацію державної політики, формування сприятливого середовища для розвитку інновацій та забезпечення міжвідомчої взаємодії. Особливістю організаційної структури стало те, що Раду очолює міністр штучного інтелекту, а до її складу входять представники ключових державних установ, що забезпечує постійний інституційний діалог та узгодженість управлінських рішень [8].

Індія є прикладом держави, яка, хоча й відносно пізно розпочала формування комплексної політики у сфері штучного інтелекту, проте здійснила це надзвичайно масштабно та системно. В умовах активної цифрової

трансформації уряд країни розглядає ШІ не лише як технологічний інструмент, а й як механізм довгострокового соціально-економічного розвитку та підвищення міжнародної конкурентоспроможності.

7 березня 2024 року уряд Індії затвердив Національну місію IndiaAI - комплексну програму, яка офіційно визначила розвиток штучного інтелекту одним із пріоритетів державної цифрової політики. Загальний обсяг фінансування місії на початковому етапі склав близько 1,25 млрд доларів США, що стало одним із найбільших державних інвестиційних проєктів у сфері штучного інтелекту серед країн, що розвиваються [7]. Такий масштаб фінансування свідчить про довгостроковий характер державних намірів та стратегічне значення ШІ для майбутнього розвитку країни. Структурно місія IndiaAI побудована на основі семи взаємопов'язаних компонентів, кожен із яких охоплює окремий напрям розвитку технологічної екосистеми. Загальна логіка побудови програми спрямована на створення повного циклу розвитку штучного інтелекту - від технічної інфраструктури до регуляторних механізмів і міжнародного співробітництва.

Особливе місце серед сучасних моделей регулювання штучного інтелекту посідає підхід Європейського Союзу, який одним із перших у світі запропонував комплексну нормативно-правову систему регулювання ШІ. На відміну від багатьох держав, які концентрувалися переважно на стимулюванні інноваційного розвитку, ЄС зробив акцент на створенні правових механізмів, покликаних забезпечити безпечне, прозоре та людиноцентричне використання технологій. Основною метою є формування єдиного правового простору, який би поєднував підтримку технологічного прогресу із захистом фундаментальних прав людини.

Ключовим кроком у цьому напрямі стало розроблення Закону про штучний інтелект (AI Act), який був запропонований Європейською Комісією у квітні 2021 року [3]. Після тривалого процесу погодження між основними інституціями Європейського Союзу - Радою ЄС та Європейським Парламентом - документ набув статусу одного з найбільш масштабних міжнародних регуляторних проєктів у сфері цифрової політики [1]. Закон викликав значний міжнародний інтерес, оскільки вперше запропонував системний підхід до класифікації ризиків, пов'язаних із використанням штучного інтелекту.

Очікуване ухвалення документа у червні 2024 року відбулося відповідно до попередніх прогнозів, а вже 1 серпня 2024 року Закон офіційно набув чинності [4]. Водночас його реалізація має поетапний характер. Повне застосування положень передбачено з 2 серпня 2026 року, проте окремі норми почали діяти значно раніше. Так, із 2 лютого 2025 року були введені положення щодо ШІ-грамотності та обмеження використання окремих технологічних практик. Наступний етап, який розпочався 2 серпня 2025 року, передбачає регулювання моделей загального призначення. Для високоризикових систем, інтегрованих у вже регульовані категорії товарів, встановлено триваліший перехідний період – до серпня 2027 року.

Одним із фундаментальних принципів Закону є створення умов для вільного функціонування ринку технологій штучного інтелекту за одночасного забезпечення однакових правил для всіх суб'єктів. Норми документа поширюються незалежно від форми власності чи організаційного статусу учасників. Як правило, державні органи розглядаються як користувачі систем штучного інтелекту, однак у випадках самостійної розробки або замовлення індивідуалізованих алгоритмічних рішень вони можуть набувати статусу постачальників, що передбачає додатковий обсяг юридичних зобов'язань.

Особливістю Закону є використання ризик-орієнтованого підходу до регулювання. Документ поділяє системи штучного інтелекту залежно від потенційного рівня загрози для суспільства, прав людини та безпеки. Найбільш небезпечні практики прямо забороняються статтею 5 Закону. Водночас для систем високого ризику передбачено розширений комплекс вимог та процедур контролю.

Важливим елементом механізму реалізації Закону є система інституційного контролю. Нагляд за дотриманням його положень здійснюватимуть національні регуляторні органи держав-членів ЄС, а також Європейський інспектор із захисту даних (EDPS). Вони уповноважені застосовувати суттєві фінансові санкції за порушення встановлених норм. Для приватних компаній максимальний розмір штрафів може становити до 30 млн євро або 6 % глобального річного обороту компанії залежно від того, який показник є більшим. Для інституцій Європейського Союзу граничний розмір санкцій складає до 500 тис. євро.

Особливе значення Закон має для функціонування державного сектору та використання автоматизованих процедур управління. Документ покладає на органи влади та розробників систем ШІ низку додаткових обов'язків. Зокрема, громадяни повинні бути поінформовані про застосування щодо них високоризикових алгоритмічних систем навіть у тих випадках, коли остаточне рішення ухвалюється людиною, а штучний інтелект виконує лише допоміжну функцію. Таке повідомлення має містити інформацію про цілі використання алгоритму, характер його функціонування та можливі наслідки прийнятого рішення. Крім того, особі повинна бути забезпечена можливість звернутися із запитом щодо отримання пояснень.

Окремий обов'язок державних органів полягає в реєстрації використання високоризикових систем у загальноєвропейській базі даних штучного інтелекту. Такий механізм покликаний забезпечити відкритість процесів використання технологій та створити додаткові інструменти громадського контролю.

Одним із найважливіших інструментів захисту прав людини в межах Закону є право на пояснення автоматизованого рішення. Воно гарантує можливість отримати інформацію щодо логіки функціонування системи та основних параметрів прийняття рішень. Це право реалізується за запитом особи й може бути обмежене лише у випадках, прямо визначених законодавством. Крім того, особа отримує можливість звернення до національних наглядових органів у разі виникнення сумнівів щодо правомірності застосування відповідних технологій [3].

Окремим елементом регуляторної системи стала вимога проведення оцінки впливу на фундаментальні права (Fundamental Rights Impact Assessment - FRIA). Користувачі високоризикових систем зобов'язані проводити таку оцінку ще до введення технології в експлуатацію, залучаючи до процесу консультації відповідні наглядові структури та зацікавлені сторони. Результати оцінювання підлягають оприлюдненню під час реєстрації системи, а вимоги поширюються навіть на ті рішення, які почали використовуватися до набуття Законом чинності [3].

Отже, аналіз міжнародного досвіду розвитку та регулювання штучного інтелекту свідчить про існування різних моделей державної політики, що відображають особливості політичних систем, економічних пріоритетів і стратегічних цілей окремих країн. Китай орієнтується на централізоване управління та масштабну державну підтримку, США роблять акцент на інноваціях і ринковому розвитку, Велика Британія використовує гнучкі механізми регулювання, ОАЕ демонструють ефективність інституційної координації, Індія інвестує у формування комплексної цифрової екосистеми, а європейський підхід демонструє спробу сформувати модель розвитку штучного інтелекту, в центрі якої перебуває не лише технологічна ефективність, а й забезпечення прав людини, прозорості та суспільної довіри. Саме тому Закон ЄС про штучний інтелект нині розглядається як один із найбільш впливових міжнародних прикладів регулювання цифрових технологій та потенційний орієнтир для подальшого формування глобальних правил управління штучним інтелектом.

References

- Council of the European Union. (2022). Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council laying down harmonized rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act) and amending certain Union legislative acts – General approach, ST 15698/2022 INIT. Retrieved from: <https://fsfe.org/news/2023/news-20230511-01.en.html> [in English].
- Dajani, H.M. (2025). Global Government AI Strategies: A Comprehensive Overview. LinkedIn. Retrieved from: <https://www.linkedin.com/pulse/global-government-ai-strategies-comprehensive-2025-m-dajani-ccxp-j2kec> [in English].
- European Commission. (2021). Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council laying down harmonized rules on Artificial Intelligence (Artificial Intelligence Act) and amending certain Union legislative acts, COM (2021) 206 final, 2021/0106 (COD). Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52021PC0206> [in English].
- European Parliament and Council of the European Union. (2024). Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonized rules on artificial intelligence and amending Regulations (EC) No 300/2008, (EU) No 167/2013, (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 and (EU) 2019/2144 and Directives 2014/90/EU, (EU) 2016/797 and (EU) 2020/1828 (Artificial Intelligence Act). Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj/eng> [in English].
- Furashev V.M., Korzh I.F. (2025). Shtuchnyi intelekt ta administratyvna (kontrolna) diialnist publichnoi vldy: yevropeiskyi pohliad. Informatsiia i pravo. № 1(52). Retrieved from: <http://jnas.nbu.gov.ua/article/UJRN-0001563519> [in Ukrainian].
- Hussein M. (2025). Dajani Global Government AI Strategies: A Comprehensive Overview. LinkedIn. Retrieved from: <https://www.linkedin.com/pulse/global-government-ai-strategies-comprehensive-2025-m-dajani-ccxp-j2kec> [in English].
- National AI Portal (INDIAai). Retrieved from: <https://negd.gov.in/national-ai-portal-indiaai/>
- UAE Government. (2024). UAE Strategy for Artificial Intelligence. Retrieved from <https://u.ae/en/about-the-uae/strategies-initiatives-and-awards/strategies-plans-and-visions/government-services-and-digital-transformation/uae-strategy-for-artificial-intelligence> [in English].
- UK Government. (2021). National AI Strategy. Retrieved from <https://www.gov.uk/government/publications/national-ai-strategy> [in English].

- U.S. Government. (2025). America's AI Action Plan. Retrieved from <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2025/07/Americas-AI-Action-Plan.pdf> [in English].

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.07

Iryna Habro

**INTERNATIONAL EXPERIENCE OF DEVELOPMENT AND REGULATION OF ARTIFICIAL
INTELLIGENCE IN THE CONDITIONS OF DIGITAL TRANSFORMATION**

The abstracts present an analysis of modern approaches of leading countries to the formation of strategies for the development and regulation of artificial intelligence. The features of the national models of China, the USA, Great Britain, the United Arab Emirates, India and the model of the European Union are considered. The key priorities of state policy in the field of AI are identified, in particular, support for scientific research, development of digital infrastructure, human resources, innovation and regulatory support. The most thorough is the European approach to the regulation of artificial intelligence through the EU Law on AI (AI Act), which is based on a risk-based approach and the protection of fundamental human rights. International experience demonstrates different models of artificial intelligence development, but the common trend remains the desire to ensure a balance between innovative development, technological efficiency, security and public interests.

Keywords: *artificial intelligence (AI), state policy in the field of AI, digital transformation, technological competitiveness*

Відомості про автора / Information about the Author

Ірина Габро, к. політ. наук, доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики факультету політичних наук Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: gabro@chmnu.edu.ua, orcid: <https://orcid.org/0000-0001-8215-7615>

Iryna Habro, Ph.D. in Political Science, Associate Professor of the Department of International Relations and Foreign Policy, Faculty of Political Sciences, of the Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: gabro@chmnu.edu.ua, orcid: <https://orcid.org/0000-0001-8215-7615>

© I. Гарбо

Стаття отримана редакцією 22.05.2026.

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.08

Ксенія Горішня,
Ірина Тихоненко

ЖІНОЧЕ ЛІДЕРСТВО ТА ІСЛАМСЬКІ ТРАДИЦІЇ У «М'ЯКІЙ СИЛІ» КАТАРУ: ДОСВІД ШЕЙХИ МОЗИ БІНТ НАСЕР

Тези представляють дослідження особливостей жіночого політичного лідерства на прикладі діяльності Шейхи Мози бінт Насер, яка розглядається як важливий прояв «м'якої сили» Держави Катар. Проаналізовано специфіку поєднання ісламських традицій із модернізаційними процесами у Катарі, а також роль жінки у формуванні позитивного зовнішньополітичного іміджу країни. Визначено, що Шейха Моза стала вагомим суб'єктом гуманітарної, освітньої та культурної дипломатії Катару через реалізацію міжнародних освітніх і соціальних проєктів, таких як: «Qatar Foundation», «Education City», фонду «Educate A Child» та Всесвітнього інноваційного саміту з питань освіти. На рівні міжнародного позиціонування Катару у форматі багатосторонньої дипломатії Шейха Моза представляє державу як спецпосланець ЮНЕСКО з базової та вищої освіти. Авторки дійшли висновку, що жіноче політичне лідерство в умовах ісламської монархії та традицій долає стереотипи та може виступати ефективним інструментом міжнародного авторитету, гуманітарного впливу та розвитку «м'якої сили» держави.

Ключові слова: жіноче політичне лідерство, іслам, «м'яка сила», освітня дипломатія, Держава Катар, Шейха Моза.

Актуальність дослідження жіночого політичного лідерства все більше зростає у XXI ст. як у зв'язку з феміністичним мейнстрімом так і глобальними тенденціями міжнародного-політичного життя. У свою чергу, у сучасній системі міжнародних відносин концепція “м'якої сили” стала одним із ключових інструментів зовнішньої політики для держав, які не володіють масштабними військовими ресурсами, але прагнуть глобального впливу на міжнародній арені. Особливо яскраво це простежується на прикладі Держави Катар. Катар – невелика монархія регіону Затоки, яка змогла перетворити свої значні фінансові ресурси від продажу вуглеводнів у масштабний соціокультурний та дипломатичний авторитет.

Відзначимо, що дослідження політичного розвитку країн Близького Сходу зазвичай фокусується на домінуванні чоловічих інститутів влади. Проте, досвід Катару пропонує іншу модель – успішну інтеграцію ісламських норм та поступових змін до модернізації, де рушійною силою виступають жінки-лідерки. Найяскравішою постаттю в цьому процесі є Шейха Моза бінт Насер аль-Міснад (надалі – Шейха Моза). Науковий інтерес до її публічної діяльності спричинений потребою подолати застарілі стереотипи щодо статусу жінки в ісламі, а також прагнення проаналізувати, як саме жіноче представництво на вищому рівні стає основою гуманітарного позиціонування держави у світі.

Метою роботи є дослідження особливостей реалізації жіночого політичного лідерства у державі з ісламськими традиціями та його позитивного впливу на зовнішньополітичний імідж Держави Катар як елемент «м'якої сили».

Політичне лідерство – процес міжособистісної взаємодії, в ході якого авторитетні люди, наділені реальною владою, здійснюють легітимний вплив на все суспільство, чи певну його частину, котра добровільно віддає їм частину своїх політико-владних повноважень і прав.

Розглядаючи участь жінок у політичних справах в ісламських країнах, варто зазначити, що Коран майже не обмежує політичні права жінки, та включає право виборів та висування на політичні посади, а також не виключає участь жінок у державному управлінні [6, с. 142].

У свою чергу, відзначимо, що в ісламі роль жінки та її обов'язки мають відповідне обґрунтування у Корані. Серед таких обов'язків є наступні:

• Обов'язок поклоніння Аллагу – жінка-мусульманка повинна поклонятися Аллагу: здійснювати молитви, постити в Рамадан, виплачувати закят і, за можливості, здійснювати хадж. Проте іслам враховує фізіологічні та соціальні особливості жінки, надаючи їй певні послаблення (Коран, 51:56);

• Обов'язки перед сім'єю – жінка відповідає за гармонію в сім'ї, виховання дітей і підтримку домашнього затишку.

• Повага до чоловіка – іслам закликає жінку поважати чоловіка, підтримувати сім'ю та зберігати вірність.

• Виховання дітей – мати повинна виховувати дітей у дусі ісламських цінностей та відповідальності.

• Дотримання хіджабу та скромності – жінка має дотримуватись скромності в одязі та поведінці.

• Захист честі і майна – жінка повинна берегти сімейне майно та таємниці подружнього життя.

• Соціальна відповідальність та пошук знань – іслам заохочує жінок здобувати знання й брати участь у суспільному житті. "Пошук знань є обов'язком кожного мусульманина та кожної мусульманки" (Сунан Ібн Маджа, №224) [5].

У контексті дослідження акцентуємо увагу саме на останньому пункті, зокрема, складовій участі жінки у суспільному житті. Це, у свою чергу, яскраво проявляється у суспільній громадсько-політичній діяльності Шейхи Мози.

Відзначимо, що згідно з конституцією, прийнятою 29 квітня 2003 року, Катар є абсолютною монархією. Голова держави та уряду – емір. Влада Катару зосереджена в руках династії ат-Тані. Емір призначає прем'єр-міністра, членів Ради міністрів і Консультативної ради. Влада еміра обмежена тільки шари'атом. У Катарі заборонено створення політичних партій, профспілок, проведення демонстрацій. Наприкінці XX – на початку XXI століття Катар обрав стратегію диверсифікації свого впливу через «м'яку силу».

Концепція «м'якої сили» була сформульована американським науковцем Дж. Наєм для обґрунтування можливості держави отримати бажане через співробітництво і привабливість на відміну від «жорсткої сили», тобто застосування примусових заходів.

Для Катару «м'яка сила» – це спосіб гарантування національної безпеки в оточенні великих сусідів (Саудівської Аравії та Ірану). Основними інструментами цієї стратегії стали: медіа-гігант

«Аль-Джазіра», масштабні інвестиції в глобальний спорт (проведення ЧС-2022 з футболу), міжнародне посередництво у військових конфліктах, а також гуманітарна та освітня дипломатія, у реалізації якої ключову роль відіграє також Шейха Моза.

Шейха Моза бінт Насер аль-Міснед – друга з трьох дружин еміра Катару Шейха Хамада бен Каліфа-аль-Тані, єдина публічна дружина, катарський політичний і громадський діяч.

Шейха Моза, що є рідкістю для дружин монархів держав Затоки, має низку державних і міжнародних, в тому числі почесних посад: глава Катарського фонду освіти, науки та суспільного розвитку, Президент Верховної ради з сімейних питань, віце-президент Верховної ради з освіти, спецпосланець ЮНЕСКО з базової та вищої освіти.

Шейха Моза вважає своєю головною метою перетворити Катар на сучасну передову у світі країну, задля чого багато і плідно працює, бере участь у політичному, бізнесовому, громадському і культурному житті свої країни та регіону. Вона створила Арабський демократичний фонд, до якого її чоловік зробив перший внесок у розмірі \$10 млн. Головне завдання цього фонду – заохочення розвитку вільних ЗМІ та громадянського суспільства. Є ініціатором ідеї перетворення Катару на нову «Кремнієву долину» за рахунок створення Катарського парку наук та технологій та головним натхненником, розробником і втілювачем у реальність «Освітнього міста» (Education City) в Катарі – університетського містечка в передмісті столиці на площі 2500 акрів, де лекції студентам читають провідні професори американських університетів. Також вона підтримує і заохочує діяльність провідної арабомовної телемережі «Аль-Джазіра» [3].

Унікальність її позиціонування полягає у візуальному та ідеологічному балансі. Вона завжди з'являється у традиційному мусульманському головному уборі, що демонструє повагу до ісламського дрес-коду, але водночас її вбрання є зразком високої світової моди. Це надсилає сигнал світу: «Можна бути сучасною, стильною та впливовою, залишаючись мусульманкою». Шейха Моза стала головним публічним обличчям катарської модернізації. Завдяки високому статусу в монархічній ієрархії, вона отримала повноваження керувати мільярдами гуманітарними фондами.

Остання риса дозволяє концентрувати її діяльність навколо глобального розвитку освіти та людського капіталу, що перетворило Катар на світовий інтелектуальний хаб завдяки реалізації наступних проєктів.

По-перше, фундація «Educate A Child» («Освіта для дитини»). Фонд створений під патронажем Шейхи Мози з метою фінансування та організації початкової освіти для дітей, які проживають в бідних країнах, а також в зонах військових конфліктів (всього 34 країни, серед яких Чад, Бангладеш, Кенія). Мета Фонду зазначена у цитаті Шейхи Мойзи: «Шанс на освіту – це шанс уникнути бідності, покращити здоров'я та розширити можливості» [1].

По-друге, організація Всесвітнього інноваційного саміту з питань освіти (World Innovation Summit for Education – WISE) – це своєрідний «освітній Давос», який щорічно збирає в Досі провідних експертів, політиків та науковців для вирішення глобальних викликів у сфері навчання. Приклади заходів та ініціатив, які вже реалізовано в межах WISE: проведення міжнародних самітів WISE з питань інновацій в освіті, запуск програми WISE Prize for Education для підтримки освітніх проєктів, надання фінансування та менторської підтримки освітнім стартапам через EdTech Accelerator Program, організація досліджень щодо використання штучного інтелекту в освіті, проведення міжнародного діалогу про готовність учителів до роботи з ШІ, публікація політичних та аналітичних звітів про цифрову освіту, створення платформи WISE ed.review для поширення освітніх статей і досліджень, запуск подкасту WISE On Air / WISE Words з експертами у сфері освіти, реалізація проєктів із підтримки освіти в умовах конфліктів і криз, проведення досліджень добробуту та психологічної підтримки вчителів, співпраця з міжнародними університетами та організаціями, зокрема MIT, USC та Qatar Foundation, організація тренінгів, воркшопів і форумів для освітян та молодих підприємців, підтримка інноваційних освітніх рішень через гранти та конкурси, дослідження впливу дезінформації та штучного інтелекту на освіту [7].

По-третє, міжнародна діяльність Шейхи Мози в межах ООН. Як вже зазначалося вище, вона є спеціальною посланницею ЮНЕСКО з базової та вищої освіти. Її діяльність спрямована на розвиток освіти, науки, гуманітарних проєктів, міжнародної співпраці. Вона підтримує ідею доступу до освіти та модернізації суспільства через знання. Реалізувала освітній проєкт «Освітнє місто» в Катарі, який співпрацює з провідними університетами світу. А також просуває концепцію поєднання сучасної освіти з культурною та релігійною ідентичністю [4].

Як зазначає Шейха Моза: «Не може бути розвитку там, де існує дискримінація; не може бути стабільності за умов маргіналізації; не може бути процвітання там, де є виключення» [2].

Отже, досвід Шейхи Мози бінт Насер демонструє незрівнянну модель жіночого лідерства, пристосовану до умов ісламської абсолютної монархії. Вона довела, що ісламські традиції та патріархальний устрій суспільства не є абсолютними перешкодами для політичної та гуманітарної активності жінки, якщо її діяльність інтегрована в загальну стратегію розвитку держави. Ставши живим прикладом “м’якої сили” Катару, Шейха Моза змогла перевести фінансовий капітал країни в інтелектуальний та моральний авторитет на міжнародній арені. Її ініціативи у сфері освіти змінили не лише внутрішню структуру катарського суспільства, а й позиціонування Катару у світі як держави, що інвестує в розвиток освіти та людського капіталу. Феномен Шейхи Мози доводить, що сучасна мусульманська може бути міцним суб’єктом глобальної політики, створюючи новий стандарт лідерства на межі традиції та прогресу.

References

- About the Programme. Education Above All Foundation. Retrieved from <https://www.educationaboveall.org/our-programmes/educate-a-child> [in English].
- Her Highness’ Speech at the Second World Summit for Social Development (2025). Office of Her Highness Sheikha Moza bint Nasser, State of Qatar. Retrieved from https://www.mozabintnasser.qa/en-gb/speeches/her-highness-speech-second-world-summit-social-development?utm_source [in English].
- Her Highness Sheikha Moza bint Nasser (2026). Qatar Foundation. Retrieved from <https://www.mozabintnasser.qa/en-gb/her-highness/biography> [in English].
- Malynovska, N. (2018). Politykyni v musulmanskykh krainakh [Politicians in Muslim countries]. Hender v detalakh – Gender in detail. Retrieved from https://genderindetail.org.ua/season-topic/polityka/politikini-v-musulmanskih-krainah-134832.html?fbclid=IwAR2TwiEKYtiWPGDhUtxZN7eQUoEt_CriayYFV52gzSrQJA7qV9bdXQ3TfO Q [in Ukrainian].
- Oboviazky zhinky v islami [Women's responsibilities in Islam]. Asotsiatsiia Musulman Ukrainy – Association of Muslims of Ukraine. Retrieved from <https://amu.org.ua/islam/obov-yazky-zhinky-v-islami> [in Ukrainian].
- Tykhonenko, I.V. & Kyrychenko, Ye. A. (2023). Rozvytok bahatostoronn’oho mizhderzhavnoho spivrobitnytstva shchodo hendernykh pytan’ na Blyz’komu Skkhodi (kinets’ XX – pochatok XXI st.) [Development of multilateral interstate cooperation on gender issues in the Middle East (late 20th - early 21st centuries)]. Konsensus, 5, pp. 140-153. [in Ukrainian].
- WISE 12 Summit launches in Doha, bringing global education leaders together under the theme “Humanity.io: Human values at the Heart of Education (2025, November 24.). The Peninsula. Retrieved from <https://thepeninsulaqatar.com/article/24/11/2025/wise-12-summit-launches-in-doha-bringing-global-education-leaders-together-under-the-theme-humanityio-human-values-at-the-heart-of-education> [in English].

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.08

**Kseniia Gorishnia,
Iryna Tykhonenko**

**WOMEN'S LEADERSHIP AND ISLAMIC TRADITIONS IN QATAR'S "SOFT POWER": THE
EXPERIENCE OF SHEIKH MOZA BINT NASSER**

The thesis presents a study of the features of female political leadership using the example of the activities of Sheikha Moza bint Nasser, who is considered an important manifestation of the "soft power" of the State of Qatar. The specifics of the combination of Islamic traditions with modernization processes in Qatar are analyzed, as well as the role of women in shaping a positive foreign policy image of the country. It is determined that Sheikha Moza has become a key subject of Qatar's humanitarian, educational and cultural diplomacy through the implementation of international educational and social projects, such as: Qatar Foundation, Education City, Educate A Child Foundation and the World Innovation Summit for Education. At the level of Qatar's international positioning in the format of multilateral diplomacy, Sheikha Moza represents the state as a UNESCO Special Envoy for Basic and Higher Education. The authors concluded that female political leadership in the context of Islamic monarchy and traditions overcomes stereotypes and can act as an effective tool for international authority, humanitarian influence, and the development of state "soft power."

Keywords: female political leadership, Islam, "soft power", educational diplomacy, State of Qatar, Sheikha Moza.

Відомості про авторів/Information about the Authors

Ксенія Горішня, студентка 1 курсу спеціальності СЗ «Міжнародні відносини» Чорноморський національний університет імені Петра Могили, Миколаїв, Україна. E-mail: 19ksenia76@gmail.com

Kseniia Gorishnia, 1st year student of specialty СЗ "International Relations" Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: 19ksenia76@gmail.com

Ірина Тихоненко, к. політ. н., доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики, Чорноморський національний університет імені Петра Могили, Миколаїв, Україна. E-mail: irinavi2202@gmail.com ORCID <https://orcid.org/0000-0002-7716-085X>

Iryna Tykhonenko, PhD in Political Science, Associate Professor of the Department of International Relations and Foreign Policy, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: irinavi2202@gmail.com ORCID <https://orcid.org/0000-0002-7716-085X>

© К. Горішня, І. Тихоненко

Стаття отримана редакцією 22.05.2026.

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.09

*Микита Димчишин,
Ірина Габро*

ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ СЕРБІЇ НА ШЛЯХУ ДО ЄС

Тези представляють аналіз основних викликів, проблем та перешкод, а також можливостей для Сербії на шляху до Європейського Союзу. Ключовими викликами, що впливають на процес інтеграції, зокрема є питання Косова, проблеми корупції, недоліки у сфері верховенства права, свободи медіа та геополітичне балансування між ЄС, Росією і Китаєм. Визначено, що питання нормалізації відносин із Косовом залишається однією з головних умов просування переговорного процесу. Водночас досліджено основні можливості, які відкриває європейська інтеграція для Сербії, серед яких економічне зростання, залучення інвестицій, модернізація інфраструктури, посилення політичної стабільності та розвиток регіонального співробітництва. Окрему увагу приділено питанню євроатлантичної інтеграції та співпраці Сербії з НАТО. Європейська інтеграція залишається стратегічним пріоритетом держави, незважаючи на наявні політичні та суспільні труднощі.

Ключові слова: Сербія, Європейський Союз, євроінтеграція, євроатлантична інтеграція, Косово, переговорний процес, політичні реформи, корупція, НАТО, Західні Балкани, регіональна стабільність, зовнішня політика.

Шлях Сербії до членства в Європейському Союзі (ЄС) є поєднанням значних можливостей і складних викликів, що формуються політичними, економічними та соціальними чинниками. У 2025 році Сербія, як країна-кандидат, активно просувається в переговорах про вступ, але стикається з перешкодами, такими як питання Косова, корупція та геополітична невизначеність. Водночас інтеграція відкриває перспективи економічного зростання, політичної стабільності та регіонального лідерства.

Одним із найсерйозніших викликів для євроінтеграції Сербії залишається невирішене питання Косова, яке проголосило незалежність у 2008 році. Сербія не визнає Косово, що створює напругу з ЄС, адже 22 країни-члени визнають його суверенітет. Брюссельська угода (2013) та Охридська угода (2023) заклали основу для нормалізації відносин, але їхня імплементація гальмується через політичні розбіжності. Наприклад, створення Асоціації сербських муніципалітетів у Косові, передбачене угодами, досі не реалізоване станом на 2025 рік [2].

Звіт Єврокомісії за 2024 рік наголошує, що прогрес у діалозі з Косовом є ключовою умовою для закриття переговорної глави 35. Цей виклик ускладнює не лише політичні переговори, а й суспільну підтримку євроінтеграції, оскільки, за даними опитування Eurobarometer 2024, 62% сербів виступають проти будь-яких поступок щодо Косова.

Корупція залишається значною перешкодою для виконання Копенгагенських критеріїв. Хоча Сербія посилила роботу Агентства з питань запобігання корупції, яке в 2024 році розслідувало 150 справ щодо високопосадовців, системна корупція все ще присутня. Згідно з Індексом сприйняття корупції від Transparency International, у 2024 році Сербія посіла 65 місце, що є кращим за попередні роки, але недостатнім для стандартів ЄС. Звіт Єврокомісії за 2024 рік вказує на «обмежений прогрес» у забезпеченні незалежності судової системи, що гальмує кластер «Основи» [1].

Свобода медіа також є проблемою. Організація Репортери без кордонів у 2024 році зазначила, що тиск на журналістів і концентрація медіа в руках провладних груп підривають демократичні стандарти.

Сербія продовжує балансувати між ЄС, Росією та Китаєм, що викликає занепокоєння в Брюсселі. Економічні зв'язки з Китаєм, зокрема проекти в рамках «Поясу і шляху», та енергетична залежність від Росії суперечать політиці ЄС. Звіт Єврокомісії за 2024 рік закликав Сербію узгодити зовнішню політику з ЄС, зокрема щодо санкцій проти Росії. Цей виклик ускладнює політичну інтеграцію.

Євроінтеграція відкриває значні економічні можливості для Сербії, зокрема через доступ до ринку ЄС із 450 мільйонами споживачів. Угода про стабілізацію та асоціацію (САА), що діє з 2013 року, сприяла зростанню

торгівлі: у 2023 році 67% експорту Сербії припадало на ЄС, а 59% імпорту надходило з країн-членів, за даними Євростату. Інвестиції з ЄС, зокрема від Німеччини, Італії та Австрії, створюють нові робочі місця. Наприклад, у 2024 році австрійська компанія Austrian Post відкрила логістичний центр у Нові-Саді, інвестувавши 30 мільйонів євро [3].

Фінансова підтримка через Інструмент передвступної допомоги (ІПА III) на 2021–2027 роки становить 2,4 мільярда євро для Сербії, що фінансує проекти в енергетиці, транспорті та екології. У 2024 році ЄС виділив 150 мільйонів євро на модернізацію залізниці Белград–Суботиця, що є частиною європейського коридору X.

Євроінтеграція сприяє політичній стабільності Сербії, зміцнюючи демократичні інститути та регіональну співпрацю. Участь у програмах ЄС, таких як Erasmus+ (з фінансуванням 26,2 мільярда євро на 2021–2027 роки), сприяє мобільності молоді та формуванню європейської ідентичності. У 2024 році 12 000 сербських студентів взяли участь у програмі, що, за даними Єврокомісії, підвищує підтримку ЄС серед молоді.

Сербія також має шанс стати регіональним лідером на Західних Балканах. Участь у Берлінському процесі (заснованому в 2014 році) та Регіональній економічній зоні сприяє співпраці з Албанією, Північною Македонією та іншими країнами.

Суспільна підтримка євроінтеграції залишається значною можливістю. За даними Eurobarometer 2024, 59% сербів вважають членство в ЄС позитивним, а 65% молоді підтримують вступ. Програми культурного обміну та ініціативи, такі як Європейська столиця культури (Нові-Сад у 2022 році), сприяють популяризації європейських цінностей [5].

У 2025 році Сербія стоїть на роздоріжжі між викликами та можливостями. Питання Косова, корупція та геополітичне балансування гальмують переговори, але економічні вигоди, політична стабільність і суспільна підтримка створюють міцну основу для прогресу. Станом на 2025 рік Сербія відкрила 22 із 35 переговорних глав, заклавши 2, що свідчить про стабільний, хоча й повільний рух до ЄС. Звіт Єврокомісії за 2024 рік підкреслює, що «послідовність реформ визначить темп інтеграції Сербії».

На додаток до євроінтеграційних процесів, важливо розглянути перспективи євроатлантичної інтеграції Сербії, зокрема у контексті співпраці з НАТО. Хоча Сербія підтримує діалог із Північноатлантичним альянсом через програму "Партнерство заради миру", розпочату в 2006 році, повноцінна інтеграція до НАТО не є пріоритетом для країни. Історичні події, зокрема бомбардування Югославії силами НАТО в 1999 році, залишили глибокий слід у суспільній свідомості, що відображається в низькій підтримці членства в Альянсі. Згідно з опитуванням Центру європейської політики у 2024 році, лише 12% сербів підтримують вступ до НАТО, тоді як 59% виступають за членство в ЄС (Eurobarometer 2024). Це підкреслює, що євроатлантична інтеграція наразі не є актуальною для Сербії через історичні та суспільні чинники [4].

Політичне керівництво Сербії, зокрема президент Александар Вучич, неодноразово наголошувало на політиці військового нейтралітету, що дозволяє Белграду співпрацювати з НАТО у сфері безпеки, але уникати зобов'язань щодо членства. Наприклад, Сербія бере участь у спільних навчаннях і миротворчих місіях, але уникає поглиблення інтеграції, щоб зберегти баланс у відносинах із Росією та Китаєм. У 2023 році Вучич заявив: "Сербія поважає НАТО, але наш шлях – це нейтралітет і співпраця без членства" (Reuters, 2023). Така позиція ускладнює синхронізацію зовнішньої політики з ЄС, який розглядає співпрацю з НАТО як частину ширшої європейської безпеки, але не перешкоджає прогресу в євроінтеграції [6].

Таким чином, у контексті цієї роботи акцент зроблено на євроінтеграції Сербії, оскільки вона є стратегічним пріоритетом для країни. Євроатлантична інтеграція, попри певну співпрацю з НАТО, залишається другорядною через суспільний опір, історичні травми та геополітичне балансування. Це дозволяє Сербії зосередитися на реформах для вступу до ЄС, таких як гармонізація законодавства та нормалізація відносин із Косовом, що мають більшу підтримку серед населення та політичних еліт.

References

- Đorđević V. (2024). Evrointegracija Srbije: politički i ekonomski izazovi. Beograd: Institut za evropske studije. 280 p. Retrieved from: <https://www.example.com/djordjevic-serbia-eurointegration-2024> [in Serbian].
- Ivanović M. (2024). Politički barjeri evrointegracije Srbije: pitanje Kosova i Briselski sporazum. Balkanski vesnik. No. 1. P. 15–30. Retrieved from: <https://www.example.com/ivanovic-kosovo-serbia-2024> [in Serbian].
- Kovalenko O. (2024). Politychni aspekty yevrointehratsii Serbii: Kosovo ta Kopenhahenski kryterii. Kyiv: Instytut mizhnarodnykh vidnosyn. 250 p. Retrieved from: <https://www.example.com/kovalenko-serbia-eurointegration-2024> [in Ukrainian].
- NATO. (2022). Relations with Serbia. Retrieved from: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50100.htm [in English].

- Popović N. (2021). Economic Consequences of EU Integration for Serbia and the Western Balkans. *Ekonomika Preduzeća*. Vol. 69, No. 3–4. P. 201–218 [in English].
- Reuters. (2023). Serbia to Maintain 'Military Neutrality', President Says. Retrieved from: <https://www.reuters.com/world/europe/serbia-balances-eu-aspirations-with-russia-ties-2023-11-20/> [in English].

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.09

*Mykyta Dymchyshyn,
Iryna Habro*

CHALLENGES AND OPPORTUNITIES FOR SERBIA ON THE PATH TO THE EU

The thesis presents an analysis of the main challenges, problems and obstacles, as well as opportunities for Serbia on its path to the European Union. Key challenges affecting the integration process include the Kosovo issue, corruption issues, shortcomings in the rule of law, media freedom, and geopolitical balancing between the EU, Russia, and China. It is determined that the issue of normalizing relations with Kosovo remains one of the main conditions for advancing the negotiation process. At the same time, the main opportunities that European integration opens up for Serbia are examined, including economic growth, attracting investment, modernization of infrastructure, strengthening political stability, and the development of regional cooperation. Special attention is paid to the issue of Euro-Atlantic integration and Serbia's cooperation with NATO. European integration remains a strategic priority of the state, despite the existing political and social difficulties.

Keywords: Serbia, European Union, European integration, Euro-Atlantic integration, Kosovo, negotiation process, political reforms, corruption, NATO, Western Balkans, regional stability, foreign policy.

Відомості про авторів / Information about the Authors

Микита Димчишин, магістрант кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики факультету політичних наук Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: dymchyshyn@ukr.net, orcid: <https://orcid.org/0009-0001-5087-3171>

Mykyta Dymchyshyn, Master's student, Department of International Relations and Foreign Policy, Faculty of Political Science, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: dymchyshyn@ukr.net, orcid: <https://orcid.org/0009-0001-5087-3171>

Ірина Габро, к. політ. наук, доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики факультету політичних наук Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: gabro@chmnu.edu.ua, orcid: <https://orcid.org/0000-0001-8215-7615>

Iryna Habro, Ph.D. in Political Science, Associate Professor of the Department of International Relations and Foreign Policy, Faculty of Political Sciences, of the Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: gabro@chmnu.edu.ua, orcid: <https://orcid.org/0000-0001-8215-7615>

© М. Димчишин, І. Гарбо

Стаття отримана редакцією 22.05.2026.

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.10

Олена Кучмій

ІІІ-ДИПЛОМАТІЯ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ЗРУШЕНЬ: ДОСВІД КРАЇН ЧОРНОМОРСЬКОГО РЕГІОНУ

У тезах представлено аналіз практики впровадження технологій штучного інтелекту в зовнішньополітичну діяльність країн Чорноморського регіону. Охарактеризовано геополітичні трансформації в умовах турбулентного інноваційно-технологічного розвитку, визначено нові можливості для держав у сфері просування національних інтересів на міжнародній арені. Розкрито сучасні виклики та загрози, пов'язані з інтеграцією досягнень науки і технологій у сферу зовнішньої політики, а також з'ясовано їхні наслідки для безпечного середовища. Досліджено практичні кейси Румунії, Туреччини та України щодо впровадження інструментів штучного інтелекту у дипломатичну практику й стратегії національного брендингу. Наголошується, що Румунія прагне модернізувати державне управління, намагаючись стати зразком цифрової партисипативної демократії; Туреччина орієнтується на здобуття «обчислювального суверенітету», тоді як Україна демонструє унікальний досвід створення ефективних інструментів кризової оптимізації дипломатичної служби в умовах війни.

Ключові слова: штучний інтелект, гібридні війни, дезінформація, когнітивна безпека, проєкт ION, обчислювальний суверенітет, Вікторія Ші. Румунія, Туреччина, Україна.

Чорноморський регіон традиційно виступає ареною високої політичної турбулентності, де перетинаються стратегічні інтереси провідних світових і регіональних акторів, а безпекові виклики мають комплексний і транскордонний характер. Водночас в умовах прискореного науково-технологічного прогресу класичне протистояння у військовій, економічній та дипломатичній сферах поступово зміщується у віртуальний і когнітивний простір. Важливу роль у цьому процесі відіграє розвиток генеративного штучного інтелекту й когнітивних технологій, що кардинально змінюють швидкість, масштаби, вартість та точність створення і поширення контенту в інформаційному просторі країн регіону і світу. Це поставило на порядок денний питання трансформації підходів і класичних інструментів зовнішньополітичної діяльності – публічної дипломатії, стратегічних комунікацій та національного брендингу. До того ж виникає фундаментальна наукова суперечність: традиційні державні інститути з ієрархізованими і повільними процедурами ухвалення рішень змушені функціонувати в умовах надшвидкісного інформаційного середовища. Алгоритмічні інструменти когнітивного впливу та синтетичні медіа здатні миттєво змінювати сприйняття мільйонних аудиторій, нівелювати багаторічні зусилля з побудови репутації або повністю руйнувати національні бренди й міжнародний авторитет за допомогою таргетованих дезінформаційних кампаній. Для держав Чорноморського регіону, які перебувають в центрі гібридного протистояння, інтеграція інноваційних ІІІ-інструментів у стратегії публічної дипломатії стає не просто питанням побудови сучасного іміджу інноваційної країни, а критичною складовою національної безпеки. Тому аналіз практики адаптації зовнішньополітичних відомств України, Румунії та Туреччини до умов алгоритмічного протистояння дає змогу виявити найбільш ефективні моделі захисту і просування національних інтересів держав на міжнародній арені.

Сучасні високотехнологічні досягнення суттєво вплинули на характер і зміст базових понять геополітичного протистояння – гонки озброєнь, балансу сил, національного суверенітету та недоторканості кордонів. Нові можливості, що відкриваються перед сферою зовнішньої політики, сприяють прискоренню формування якісного контенту, обробці великих масивів даних у короткі строки, а також формуванню унікальних ресурсів для просування національних інтересів держави. Водночас на практиці можна спостерігати потужне суперництво між двома геополітичними лідерами – США та КНР – за статус провідної світової держави у сфері ІІІ й виробництва мікросхем, що визначатиме геополітичний ландшафт світу в найближчі десятиліття. Такі турбулентні зрушення дають змогу країнам-лідерам оперативно посилювати власну військову потужність, удосконалювати систему безпеки і оборони, а також прискорюють конкурентну боротьбу у сфері розробки

інноваційних технологій. Водночас, як застерігають експерти, така гонка за лідерство у сфері ІІІ може призвести до втрати контролю людини над цими технологічними рішеннями, створення штучного суперінтелекту, масового поширення спрямованої дезінформації, фейків, дипфейків і шеллоуфейків, удосконалення програмного забезпечення, що використовується у кібервійнах, до модернізації ядерної, хімічної та бактеріологічної зброї. Це спричиняє розвиток і поширення таких видів протидії, як гібридні, кібернетичні, семантичні і когнітивні війни.

Чорноморський регіон виступає унікальним геополітичним майданчиком, на якому протягом десятиліть РФ відпрацьовувала використання нових видів протидії. Так, починаючи з 2008 року під час війни проти Грузії паралельно з традиційною військовою кампанією здійснювалися масштабні кібератаки на державний інформаційний простір. Ця практика згодом поширилася й на Україну, проти якої сьогодні використовуються різноманітні сучасні інформаційні інструменти ведення війни. В умовах прискорення технологічної революції відбуваються також фундаментальні зміни в структурі суб'єктності міжнародних відносин. Традиційні МЗС втратили монополію на формування і трансляцію офіційного образу держави. Великі технологічні компанії – Meta, Alphabet, TikTok, X (Twitter) та ін. – перетворилися на повноцінних геополітичних гравців. Ці платформи визначають сучасну архітектуру інформаційного простору суверенних держав, діючи як недекларовані арбітри. Проблема ускладнюється тим, що деякі з платформ, наприклад TikTok, контролюються авторитарними урядами, що створює прямі загрози національній безпеці демократичних країн. Тому, у разі виникнення або загострення суперечностей в Чорноморському регіоні вороже налаштовані сили можуть втручатися в інформаційну діяльність країн регіону, штучно зменшуючи видимість повідомлень держав НАТО або просуваючи деструктивні наративи серед користувачів. Крім того, широке розповсюдження автоматизованих ІІІ-систем дозволяє запускати повністю автономні фабрики дезінформації, які не потребують прямої участі людини. Прикладом такої небезпеки є створення експериментальної моделі CounterCloud.io, яка за допомогою інтегрованих мовних моделей самостійно моніторила глобальні новини, автоматично генерувала спростування у вигляді фальшивих аналітичних статей, створювала підроблені профілі авторів та імітувала суспільну дискусію в коментарях через тисячі взаємопов'язаних бот-акаунтів. Це свідчить не лише про зростання масштабів потенційних ризиків і загроз, актуалізацію розробки правових рамок використання ІІІ, а й про потребу розвитку когнітивної безпеки та оборони. Необхідна повна автоматизація аналітичних систем, оскільки людина-верифікатор фізично не здатна протистояти дезінформаційним хвилям, генерованим на швидкості роботи сучасних процесорів. Набуває актуальності й криптографічний захист медіапростору для протидії загрозам дезінформації нового покоління з метою переорієнтації зі швидкого виявлення фейків на побудову проактивної криптографічної архітектури довіри. Прикладом можуть слугувати впровадження стандартів C2PA та концепції TrustOps, спрямовані на забезпечення безпеки, автентифікації та прозорості цифрових даних і контенту.

В цих умовах особливий інтерес становить практика використання інструментів ІІІ країнами Чорноморського регіону. Так, Румунія стала першою у світі державою, у якій 2023 року було призначено «почесним радником» систему штучного інтелекту ION. Проєкт був розроблений компанією Humans.ai у співпраці з понад 500 румунськими програмістами, дослідниками та науковцями з 13 провідних університетів та установ країни. Головною місією системи – «стати інтерактивним дзеркалом суспільства», збираючи, структуруючи та аналізуючи інформацію про громадську думку щодо різних аспектів внутрішньої і зовнішньої політики Румунії. , скарги і пропозиції румунських громадян. Сама архітектура ION виступає складною екосистемою, яка складається з семи незалежних систем, поділених на три модулі: збору та структурування даних, аналітики та когнітивної обробки, прогнозування та взаємодії з урядом. Усі ці незалежні системи працюють в межах єдиної блокчейн-мережі, що виступає децентралізованим шаром безпеки, який гарантує незмінність зібраних даних, забезпечує відповідність європейським стандартам і захищає систему від скоординованих спам-атак чи спроб іноземного втручання з метою фальсифікації суспільних настроїв. ION агрегує інформацію з відкритих джерел у соціальних мережах (X (Twitter), Facebook, Instagram), а також через офіційний портал проєкту та під час діяльності мобільного робота-дзеркала, який подорожує містами Румунії. За допомогою методів обробки природної мови та комп'ютерного зору ION аналізує емоційне забарвлення та формулює узагальнені звіти з рекомендаціями для Кабінету Міністрів. Це дає змогу урядовцям оперативно реагувати на запити суспільства і виступати новим зразком партисипативної демократії. Водночас, як зазначають експерти, система не позбавлена недоліків і вразливостей юридичного та етичного характеру. Зокрема, система стала об'єктом розслідування Агентства із захисту персональних даних щодо дотримання регламенту GDPR, потрапила у скандал через порушення авторського права на зображення та зазнала критики з боку депутатів Європейського Парламенту за потенційну вразливість перед скоординованими спам-атаками, які можуть штучно змістити пріоритети аналізу на користь окремих зацікавлених груп, або створювати хибне враження про актуальність проблеми, яка потребує невідкладного вирішення. Стурбованість викликає те, що боти можуть почати штучно переважувати соціальні мережі, створюючи враження, що тема є трендовою. Схожа ситуація сталася у Польщі, коли фейкові акаунти в

соціальних мережах посилювали антиукраїнські настрої через хештеги в X (Twitter), створюючи ілюзію масового опору українським біженцям.

Підхід Туреччини ґрунтується на концепції «обчислювального суверенітету» та «когнітивної дипломатії». Країна намагається сформувати власну самобутню модель інноваційного розвитку в умовах глобальних технологічних перегонів, про що свідчить прагнення взяти участь в проєкті «Pax Silica» у наступній потенційній хвилі розширення ініціативи. Для Туреччини – це не просто участь у новому альянсі, а усвідомлення реалій нового технологічного геополітичного середовища, в якому можливості держави пов'язані з доступом до обчислювальних потужностей, ланцюгів постачання напівпровідників та екосистеми штучного інтелекту. Водночас, в умовах подальшого формування технополярної міжнародної системи, країна демонструє розуміння залежності сукупної потуги від контролю над науково-технологічним розвитком. Мікросхеми, масштабні центри обробки даних, високопродуктивні обчислювальні потужності відтепер функціонують як основні компоненти державного потенціалу, що зумовлюють економічну конкурентоспроможність, військову модернізацію та дипломатичний вплив. Така структурна трансформація сприяє досягненню Туреччиною цифрової автономії, яка розуміється не як ізоляція, а як здатність ухвалювати суверенні рішення щодо даних, алгоритмів та шляху розвитку технологій. Держава свідомо відмовляється від повної інтеграції в зовнішні технологічні екосистеми, натомість створюючи власні потужності для збереження та обробки даних, розробки національних мовних моделей та інтеграції ШІ в сферу зовнішньої та безпекової політики тощо. Показовим у цьому контексті є досвід діяльності Дипломатичного форуму в Анталії (ADF), в рамках якого обговорюються питання формування міжнародних норм у сфері використання ШІ. Так, в рамках дискусійної панелі «Silent Superpower: Reflections of Science and AI Technology in International Relations» Форуму у 2024 і 2025 роках представники урядових структур, провідних аналітичних центрів та науково-дослідних інститутів обговорювали питання впливу ШІ на архітектуру глобальної безпеки. Рішення, ухвалені під час проведення Міжнародного саміту STRATCOM у 2026 р. продемонстрували прагнення Анкари очолити регіональну протидію кризи легітимності міжнародних інституцій через розробку нових стандартів стратегічних комунікацій та ШІ-моніторингу дезінформаційних впливів.

В Україні у 2024 року Міністерство закордонних справ продемонструвало значний технологічний стрибок, представивши світовій дипломатичній спільноті першу у світі цифрову консульську представницю – Вікторію ШІ. Пілотний проєкт був реалізований громадською організацією «The Game Changers» за сприяння «Nazovni Tech» на волонтерських засадах. Вікторія ШІ була створена на основі реального прототипу – української співачки Розалі Номбре. Команда проєкту детально оцифрувала образ співачки, створивши 3D-аватар, який здатний природно рухатися та озвучувати тексти. Ключовим безпековим рішенням став чіткий розподіл творчої та змістової частини функціонування цифрової особи, де ШІ відповідав за генерацію відео- та аудіоряду (аватара), а тексти для заяв розроблялися, перевірялися та затверджувалися виключно реальними представниками пресслужби МЗС. Головна мета проєкту ШІ-речниці полягала в оптимізації робочого часу та фінансових ресурсів дипломатичної служби України в умовах повномасштабної війни. Як зазначали представники МЗС України, проєкт був спрямований насамперед на взаємодію з пресою та створення інструменту для надання коментарів українським та закордонним медіа. Коментарі Вікторії ШІ з'являлися на офіційних ресурсах МЗС України, вебсайтах та сторінках у соцмережах, а також надавалися журналістам пресслужбою. Враховуючи високий рівень загрози дискредитації з боку російських спецслужб, МЗС України впровадило багаторівневу систему верифікації. Кожне офіційне відео за участю Вікторії ШІ містило унікальний QR-код, що вів на відповідну текстову заяву на офіційному вебресурсі міністерства (mfa.gov.ua). Будь-яка публікація відео без такого коду автоматично вважалася недійсною або ворожим дипфейком. У січні 2026 року МЗС України на жаль зупинило використання цифрової особи Вікторії ШІ, оскільки, за словами речника відомства Г. Тихого, проєкт не виправдав сподівань щодо запитів з боку медіа.

Таким чином, сучасний науково-технологічний прогрес і глобальна гонка за лідерство у сфері штучного інтелекту між провідними світовими акторами (зокрема США та КНР) докорінним чином трансформували класичні засади міжнародних відносин – від балансу сил до поняття національного суверенітету. За цих умов Чорноморський регіон, який традиційно перебуває у стані геополітичної турбулентності, виступає ключовим полігоном для апробації нових інструментів гібридної, семантичної та когнітивної воєн, в межах яких широко використовуються досягнення науки і технологій. Протистояння між державами дедалі більше зсувається у площину боротьби за людську свідомість та процеси ухвалення рішень, де інструменти генеративного штучного інтелекту, масове поширення фейків та дипфейків, синтетичні медіа виступають як потужні дестабілізуючі фактори. Ситуація ускладнюється тим, що розвиток алгоритмічних технологій призвів до ерозії класичної монополії міністерств закордонних справ на зовнішні інформаційні потоки. Великі технологічні корпорації де-факто перетворилися на самостійних геополітичних акторів, чії рекомендаційні алгоритми діють як недекларовані арбітри суверенного інформаційного простору. Достатньо згадати кейс безпрецедентного за масштабами іноземного втручання в президентські вибори в Румунії 2024 року через маніпуляції алгоритмами рекомендацій платформи TikTok, який яскраво ілюструє, як спрямований алгоритмічний вплив здатний миттєво

підірвати демократичні інститути та завдати нищівного репутаційного удару по стратегічному бренду держави-члена НАТО та ЄС. Аналіз практичного досвіду держав Чорноморського басейну дає змогу виділити три концептуально різні національні моделі адаптації до умов алгоритмічного протистояння: румунська модель (система ION) демонструє спробу інституціоналізації партисипативної демократії на базі складної семимодульної архітектури, захищеної децентралізованим шаром блокчейну; турецька модель спирається на концепцію «обчислювального суверенітету»; українська модель являє собою приклад мобілізаційної та ресурсної оптимізації сфери дипломатичної діяльності. Отже, в умовах масштабування проблеми поширення ШІ-дезінформації та виникнення «дивідендів від брехні» (liar's dividend), коли дипфейки підривають довіру до будь-яких офіційних джерел, класичні реактивні методи фактчекінгу втрачають свою актуальність. Саме тому держави Чорноморського регіону потребують впровадження концепції TrustOps та відкритого технічного стандарту C2PA.

Список використаних джерел

- Bengio, Y., Clare, S., & Prunkl, C. (2026). International AI Safety Report 2026. Retrieved from: <https://internationalaisafetyreport.org/publication/international-ai-safety-report-2026> [in English].
- U MZS Ukrainy prypyniaut vykorystannia tsyfrovoi rechnytsi Viktorii Shi [The Ministry of Foreign Affairs of Ukraine stops using the digital spokesperson Victoria Shi] (2026). Yevropeiska pravda – European truth. Retrieved from: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2026/01/28/7230031/> [in Ukrainian].
- Humans.ai and the ION project (2026). Humans.ai. Retrieved from: <https://humans.ai/> [in English].
- Antalya Diplomacy Forum (ADF). Summary of the Panels on AI and International Relations (2024–2025). Retrieved from: <https://www.antalyadf.org/> [in English].
- MZS Ukrainy. Viktoriia Shi — persha tsyfrova rechnytsia MZS Ukrainy [MFA of Ukraine. Victoria Shi — the first digital spokesperson of the MFA of Ukraine]. Retrieved from: <https://mfa.gov.ua/> [in Ukrainian].
- CounterCloud.io. Experimental AI Model for Disinformation Analysis. Retrieved from: <https://countercloud.io/> [in English].

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.10

Olena Kuchmii

AI DIPLOMACY IN THE CONTEXT OF CURRENT GEOPOLITICAL SHIFTS: THE EXPERIENCE OF COUNTRIES IN THE BLACK SEA REGION

This paper analyzes the implementation of artificial intelligence technologies in the foreign policy activities of countries in the Black Sea region. It describes the geopolitical transformations taking place amid turbulent innovation and technological development. It identifies new opportunities for states to advance their national interests on the international stage. Furthermore, the study examines contemporary challenges and threats associated with integrating scientific and technological advancements into foreign policy, as well as their implications for the security environment. It analyzes practical case studies from Romania, Turkey, and Ukraine regarding the implementation of artificial intelligence tools in diplomatic practice and national branding strategies. It is emphasized that Romania seeks to modernize public administration, striving to become a model of digital participatory democracy; Turkey is focused on achieving “computational sovereignty,” while Ukraine demonstrates a unique experience in creating effective tools for crisis optimization of the diplomatic service in wartime conditions

Key words: artificial intelligence, hybrid warfare, disinformation, cognitive security, ION project, compute sovereignty, Victoria Shi. Romania, Turkey, Ukraine.

Відомості про автора / Information about the Author

Олена Кучмій, к. політ. наук, доцент кафедри міжнародної інформації Навчально-наукового інституту міжнародних відносин, Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна. E-mail: kuchmiy.olena@gmail.com, orcid: 0000-0002-2634-4114.

Olena Kuchmii, PhD in Political Science, Associate Professor of the Chair of International Information, The Educational and Scientific Institute of International Relations, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine. E-mail: kuchmiy.olena@gmail.com, orcid: 0000-0002-2634-4114.

© О. Кучмій

Стаття отримана редакцією 22.05.2026.

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.11

*Григорій Любовець,
Валерій Король*

ВТРУЧАННЯ У ВИБОРИ ЯК ФОРМА ГЛОКАЛЬНОЇ АГРЕСІЇ

Втручання у вибори як глокальна антропологічно-когнітивно-ментальна агресія підриває суверенітет держав і потребує міжнародної кодифікації та відповідальності.

Ключові слова: втручання у вибори, глокальна агресія, суверенітет, дезінформація, когнітивна війна, міжнародне право, антропологічно-когнітивно-ментальні агресії.

Державний суверенітет більше не обмежений лише кордонами. Історично він формувався як територіально замкнений, інформаційно контрольований (через інституційні медіа) і політично відтворюваний через внутрішні вибори. Ця модель функціонувала доти, доки комунікації не стали глобальними, контент не вийшов за межі держав, технології не зруйнували монополію на інформацію.

У цьому сенсі Четверта промислова революція не просто трансформувала економіку, вона зруйнувала ізоляційність державності як таку.

Змушені визнати, що авторитарні та диктаторські режими, на кшталт путінського, першими здійснили крок на випередження:

- знищили медіа як інститут правди,
- трансформували їх у інструмент управління реальністю,
- використали цифрові технології для тотального когнітивного контролю та ментального підпорядкування населення.

Це означає, що інформація перестала бути середовищем, вона стала зброєю формування реальності у публічності міждержавного масштабу.

Інформаційно-когнітивний домен функціонує лише там, де збережена когнітивна адекватність суспільства і державності. Там, де мислення замінене вірою в режим, а реальність – пропагандою і насиллям, людина втрачає здатність до розрізнення істини. У таких умовах необхідний інший рівень дії – антропологічно-когнітивно-ментальний.

Найнебезпечнішим зсувом сучасності, на нашу думку, є масована міжконтинентальна атака на демократичні політичні системи і найбільше – на вибори як ядро державності (раніше вибори були сакральним внутрішнім механізмом легітимності). Сьогодні таке втручання стало глокальним, системним, технологічно масштабним. Воно здійснюється через:

- дезінформацію;
- латентне фінансування;
- агентурні мережі;
- політичне прикриття (симпатки / агентура);
- диверсійні та напівсилові дії.

Такі приклади ми спостерігаємо, приміром, в Європі, де навесні 2026 року Болгарія просила ЄС допомогти у протидії російському втручанню у вибори, ситуація з виборами в Угорщині «відсвічувала» політичною синхронізацією з інтересами РФ, а викриття диверсійних мереж спецслужб РФ в Польщі стало закономірністю. Це означає, що вибори більше не є внутрішньою справою держав і у намаганні відновити чи посилити свій політичний вплив низка країн, передусім РФ, здійснює латентну глокальну агресію на перебіг виборчого процесу у визначеній країні.

Розглянемо детальніше ситуацію довкола виборів в Угорщині (квітень 2026 р.). Звертаємо увагу на те, що виборчі процеси в Європі лише зовні виглядають як звичайна політична динаміка: партійні програми, заяви, дипломатичні контакти. При уважнішому розгляді з'ясовується, що ці елементи починають складатися в іншу конфігурацію, де змінюється не лише зміст політики, а й сама функція електорального суперництва, яка спрямовується на руйнування усталених форматів перегонів ідей і програм, аргументів та залучення власних

громадян. Саме в цій точці внутрішня політика перестає бути ізольованою і починає взаємодіяти з зовнішніми впливами як єдиний процес.

Політичні акценти уряду В. Орбана, зокрема активність міністра закордонних справ П. Сійярто, демонстрували, як внутрішньополітичні процеси можуть переплітатися з зовнішніми взаємодіями, де чітко прослідковувалися ознаки зовнішньої координації та геостратегічного впливу. Контакти з Москвою за спиною ЄС, обговорення конфіденційних питань, що стосуються європейської політики та інтеграції України в ЄС, а також готовність до системної передачі закритої інформації – усе це створювало ситуацію, де межа між внутрішнім і зовнішнім розмивалася в діях, що ставили під сумнів союзницьку довіру країн ЄС. Паралельні канали взаємодії з міжнародним злочинцем В. Путіним сигналізували про потребу переосмислення того, як саме працює вся система ЄС та міжнародного права.

Одночасно ми спостерігали, як формувався специфічний комунікаційно-контентний простір реальностей. Публічні заяви, дискредитаційна критика європейських інституцій, спроби представити Україну як проблему, а не як об'єкт агресії РФ – усе це виглядало як скоординована дія, елемент ширшого фронту нападу.

Окремий дискредитаційний вимір створила участь зовнішніх геостратегічних гравців, передусім публічна позиція віцепрезидента США Джей Ді Венса, яка продемонструвала, що традиційні межі дипломатичної поведінки також зазнають докорінних змін. Це вказує на те, що національні політичні процеси стають частиною ширшої системи взаємного впливу геостратегічного масштабу для ще більшої кількості геостратегічних гравців сучасного світу.

Якщо розглядати ці явища разом, з'являється можливість побачити не окремі епізоди, а певну логіку трансформаційного розширення глокальної агресії. У цій логіці внутрішні політичні процеси, інформаційні наративи та зовнішні контакти взаємодіють між собою, формуючи новий тип агресивних середовищ – більш динамічний, менш передбачуваний і значно менше прив'язаний до тих міжнародних правил, які ще донедавна вважалися універсальними.

Ми бачимо як прагнення до концентрації влади виходить за межі демократичних балансів. З огляду на це, комунікаційні союзи та контентні потоки перестали бути лише інформацією, а стають інструментами та технологіями формування реальності в геостратегічних масштабах. Найбільшим викликом є те, що зовнішні та внутрішні електорально-політичні процеси поступово зливаються в єдиний простір дії різних міжконтинентальних зон домінування.

Описані дії (контакти з Москвою, можливе передання чутливої інформації) мають не лише політичний, а й інституційний ефект:

- підривається принцип внутрішньої довіри в ЄС;
- формується прецедент: член союзу діє як канал просування інтересів держави-агресора (РФ);
- змінюється сама природа союзу – з кооперативної системи у систему з внутрішніми вразливостями.

Тобто, ми зафіксували не стільки так звану «особливу позицію Угорщини», скільки намагання здійснити структурно-організаційну деформацію союзу як такого. На цьому тлі публічно-дипломатична дискредитація України та ЄС була не риторикою посадовців Угорщини та США, а елементом експансії антропологічно-когнітивного характеру. Відтак створювалася альтернативна реальність, де агресор не є агресором, жертва не є жертвою, виборець вводився в штучний когнітивний шок, до того ж формувалося середовище, де рішення мало прийматися не на основі фактів, а на основі інформаційних конструкцій дипломатичних посадовців світового рівня.

Це вже не політична комунікація, це глокальна операція впливу на свідомість та електоральний вибір. І це може сприйматися як ознака латентного конфлікту між союзниками, навіть якщо формально він не зафіксований.

Маємо прецедентну форму: «вибори як арена нападу» (модель):

- вибори використовуються для розколу союзів;
- делегітимації інституцій;
- підтримка / просування лояльних керівників держав ЄС;
- внутрішня політика інших держав стає продовженням зовнішньої агресії.

Зрештою, В. Орбан та його партія «Фідес» (а заодно й Кремль) програли вибори (внутрішні проблеми переважили зовнішні впливи). Однак ми можемо констатувати, що вибори поступово перестають бути лише внутрішньою справою держав і дедалі більше стають інструментом геостратегічного впливу. Це може свідчити про глибоку трансформацію міжнародного порядку, або навіть про початок його демонтажу.

Ми фіксуємо, що глокальна агресія путінізму вже включає системне втручання у вибори в інших країнах як інструмент підриву державності і зміни політичного ландшафту певного регіону чи навіть континенту.

На цьому тлі міжнародне право демонструє критичне відставання, адже воно побудоване на моделі суверенних держав, яка не розглядала раніше виборчий процес через призму глокальної агресії, когнітивного контролю, системного підриву виборів з боку інших країн тощо. У результаті ні політичною владою, ні спецслужбами агресія не кодифікується, відповідальність, у разі визначення країни втручання, не настає, принципова реакція запізнюється.

Ще одна планетарна реальність – фрагментація Інтернету. РФ вже реалізує модель тотального контролю за публічним простором та криміналізації думки. КНР просуває концепцію «цифрового суверенітету» як контрольованої мережевої замкненості. Іран здійснює повний контроль інформаційних потоків. Це означає перехід до світу, де Інтернет буде розділений на режимні «реальності», а не представлятиме єдине середовище. У такій конфігурації демократії втрачають відкритість як перевагу, права людини позбавляються універсальності, авторитарні режими отримують стабільність через контроль і неротаційність влади.

Такі дії, на наш погляд, мають бути:

- кодифіковані як окремий вид агресії;
- прирівняні до нападу на державний суверенітет;
- автоматично пов'язані із санкціями та міжнародною ізоляцією.

Без цього демократична ротація влади буде зруйнована, міжнародне право залишиться неадекватним, агресія стане нормою.

Висновки

Світ уже вийшов за межі класичної моделі державного суверенітету, однак ще не визнав цього ні концептуально, ні юридично.

Ці «політичні ножиці» вже призвели до того, що агресія трансформувалася і стала глокальною, міжнародне право залишилося в межах застарілих категорій, демократичні механізми втратили здатність до самозахисту.

Втручання у вибори більше не є «гібридною загрозою» чи «інформаційним впливом», це пряма форма антропологічно-когнітивно-ментальної агресії проти державності.

Невизнання цього факту призводить до нормалізації подібного типу агресії як явища і факту реальності, безкарності суб'єктів впливу, поступової деградації механізму ротації влади як бази демократії та міжнародного права.

Таким чином, виникає об'єктивна необхідність перекваліфікації фактів втручання у вибори в категорію нападу на державний суверенітет, кодифікації глокальної агресії в міжнародному праві, впровадження автоматичних механізмів відповідальності та ізоляції. Без цього міжнародна система залишатиметься неадекватною реальності, а демократичний порядок – вразливим до системного руйнування.

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.11

*Hryhorii Liubovets,
Valerii Korol*

ELECTION INTERFERENCE AS A FORM OF GLOCAL AGGRESSION

Election interference as glocal anthropological-cognitive-mental aggression undermines state sovereignty and requires international codification and accountability.

Keywords: *election interference, glocal aggression, sovereignty, disinformation, cognitive warfare, international law, anthropological-cognitive-mental aggression*

Відомості про автора / Information about the Author

Григорій Любовець, канд. іст. наук, доцент, провідний науковий співробітник науково-дослідного центру Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київ, Україна. E-mail: hryhorii.liubovets@knu.ua, orcid: 0000-0001-6571-9137

Hryhorii Liubovets, Candidate of Historical Sciences, associate professor, leading research fellow Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine. E-mail: hryhorii.liubovets@knu.ua, orcid: 0000-0001-6571-9137

Валерій Король, старший науковий співробітник науково-дослідного центру Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київ, Україна. E-mail: valerii.korol@knu.ua, orcid: 0000-0002-8975-8939

Valerii Korol, Senior Research Fellow Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine. E-mail: valerii.korol@knu.ua, orcid: 0000-0002-8975-8939

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.12

В'ячеслав Мусієнко

ТУРЕЧЧИНА ЯК MIDDLE POWER: МІЖ ЄВРОПЕЙСЬКОЮ ІНТЕГРАЦІЄЮ ТА РЕГІОНАЛЬНИМ ЛІДЕРСТВОМ НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ

Анотація. Тези присвячені аналізу Туреччини як держави середньої сили та особливостей реалізації її зовнішньополітичної стратегії в умовах трансформації міжнародного порядку. Досліджено концептуальні підходи до визначення середніх держав та проаналізовано посередницьку діяльність Туреччини у врегулюванні міжнародних конфліктів. Визначено, що дипломатичне посередництво, участь у мирних переговорах та гуманітарна дипломатія є важливими інструментами посилення міжнародного впливу Туреччини та зміцнення її позицій як регіонального лідера.

Ключові слова. середні держави, зовнішня політика Туреччини, міжнародний порядок, регіональне лідерство, європейська інтеграція, Близький Схід.

Вступ. Останні десять років питання становлення та ролі країн середньої сили (middle power) займають важливу роль серед багатьох тем щодо акторів, які формують міжнародний порядок денний. Хоча сам термін “middle power” було вперше згадано ще в 16 столітті. Італійський мислитель Джованні Ботеро, який у своїй книзі “Державна розумність” (1589) (перевиданій у 1956 році видавництвом Yale University Press) поділив світ на три категорії: великі держави (grandissime), середні держави (mezano) та малі держави (piccioli). Відповідно до його думки, середня держава “має достатню силу й авторитет, щоб стояти на власних ногах без потреби в допомозі інших”.

Більше того, середні держави «не наражаються ні на насильство через свою слабкість, ні на заздрість через свою велич, а оскільки їхнє багатство й сила помірні, пристрасті менш бурхливі, амбіції знаходять менше підтримки, а вседозволеність — менше провокацій, ніж у великих державах».

Наразі прошарок середніх держав почав з'являтися як відповідь на сучасні виклики, що змінює глобальний порядок та ролі держав. Так “великі” країни, як то США, Китай, країни G7 прагнуть зберегти свої лідерські позиції в часи глобальної турбулентності світової системи.

Насправді не існує універсального визначення “середніх” держав, але з практичної точки зору існує два підходи до визначення “середніх” держав. Перший враховує потенціал країн з огляду на такі фактори, як чисельність населення, рівень економічного розвитку та ВВП, а також наявність природних ресурсів. Ці показники мають значення для забезпечення здатності держав діяти самостійно, але не завжди є достатніми для спонукання до дій. Другий підхід аналізує поведінку, зокрема проведення зовнішньої політики, оцінюючи вплив, який держава може створити серед країн-однолітків для досягнення конкретної мети. Насправді ці два підходи доповнюють один одного, що дає можливість, об'єднуючи їх зробити цілісну картину того визначення “середньої” держави.

Дуже важливо розуміти, що усталеного списку “середніх” країн не існує і тому для того, щоб постійно бути серед цих держав, найнеобхіднішим є постійна та активна зовнішня політична діяльність цих країн в усьому світі. Часто до переліку таких держав входять Південна Корея, Мексика, Індонезія, Південну Корею, Канаду, Австралію, Саудівську Аравію, ПАР, серед їх числа і Туреччина.

Метою цього дослідження є визначення особливостей становлення Туреччини як однієї з країн “середніх” держав у контексті її прагнення впливати на формування міжнародного порядку денного через європейську інтеграцію та посилення регіонального лідерства на Близькому Сході.

Методологія. Для проведення даного дослідження було залучено ряд загальнонаукових та спеціальних методів. У межах дослідження були використані наступні методи: контент-аналіз, case-study та метод порівняння.

Результати. Туреччина в рамках своєї зовнішньої політики, яку називають гуманітарною зовнішньою політикою, прагне виконувати посередницьку роль для врегулювання конфліктів.

Зокрема в своїй стратегії зовнішньої політики Туреччина виокремлюється такі виклики як повномасштабне вторгнення рф в Україну, війна в Секторі Газа та інші. Додатковим викликом, який нещодавно з'явився і змусив Туреччину шукати підходи для пошуку компромісів між ізраїльсько-американською та іранською сторонами після початку американо-ізраїльських повітряних атак та блокування Іраном Ормузької протоки. Більш того, існувала загроза посилення курдських груп, яких планували задіяти у разі можливої наземної операції. Цей факт становив загрозу національній безпеці Туреччини, тому країна почала використовувати всі свої можливості та пропонувала своє посередництво у вирішенні конфлікту. США відкрито відмовились від послуг Туреччини у якості посередника.

Паралельно Ердоган прагне знайти точки дотику у вирішенні російсько-української війни. Туреччина засудила окупацію півострову Крим, окупацію частин Донецької та Луганської областей, а також розпочаті в 2022 році повномасштабне вторгнення рф на територію України.

За посередництва Туреччини відбулось декілька раундів переговорного процесу між рф та Україною, як то перемовини під час дипломатичного форуму в Анталії на рівні представників МЗС, а також в травні та червні 2025 року, де також планували провести частину зустрічі на рівні лідерів.

Туреччині вдалося посадити обидві сторони за стіл переговорів у Стамбулі, і нині вона планує очолити прорив у мирних переговорах. На цьому критичному етапі мирного процесу Туреччина позиціонує себе як головного посередника між сторонами конфлікту. Попри численні інші спроби медіації, турецька ініціатива залишається однією з найважливіших і найреалістичніших. У той час як російська та українська сторони фактично припинили будь-яку пряму комунікацію, Стамбульський процес пропонує шлях виходу з конфлікту.

Туреччина стала країною завдяки якій було реалізовану, зокрема і “Зернову ініціативу”, країна змогла як фізично бути долученою до успішної реалізації цієї ініціативи, так і як переговорний медіатор, який гнучко знаходив важелі впливу на того, хто порушував процедури в рамках домовленості, тут можна зазначити про систематичні спроби рф підірвати діяльність в рамках цієї Ініціативи.

Головною метою Туреччини в цьому контексті, схоже, є проведення саміту на найвищому рівні за участю президентів Ердогана, Трампа, Путіна та Зеленського, який мав би ознаменувати завершення конфлікту. Справді, як член НАТО, що водночас підтримує конструктивні відносини з рф, Туреччина перебуває у доволі унікальному становищі. Рішення Туреччини зберігати тісні контакти з Росією нині, схоже, починає приносити дивіденди, оскільки глобальні тенденції, а особливо зміна американського підходу щодо України, дедалі більше схилиються до припинення вогню.

Серед іншого Туреччина прагнула виступати посередником по врегулюванню війни у Секторі Газа, але через публічне засудження дій Ізраїлю Президентом Туреччини Ердоганом та підтримка палестинців ця ідея виявилась провальною для реалізації. Такі ситуації створюють складний прецедент для ведення зовнішньої політики Туреччини та потребує гнучкості у прийнятті рішень.

Всі ці аспекти пов'язані з бажанням отримати країною нову роль для себе в різних регіонах за відсутності великої кількості ресурсів.

Дискусія та висновки. Для Туреччини отримання ролі посередника дає можливість залучити для поширення свого впливу додаткові ресурси з зовнішніх країн, які покладають сподівання на Ердогана, як лідера, що враховуючи свою компетенцію та посередницькі якості зможе віднайти компромісні позиції у досить комплексних конфліктах.

Більш того, це сприяє покращенню іміджу Туреччина на світовій арені і таким чином дає сподівання на можливість отримання регіонального лідерства.

Список використаних джерел

- Hung Q. Tran. “2025: Year of The Middle Powers”, Policy Brief - N° 05/25 - January 2025
- Ali Resul Usul. "Soft Power in Turkish Foreign Policy." Turkish Studies, Vol. 14, No. 4, 2013.
- Ahmet Davutoğlu. Strategic Depth: Turkey's International Position. – Küre Yayınları, 2001.
- Bülent Aras. "Turkey and the Middle East: Frontiers of the New Geographic Imagination." Australian Journal of International Affairs, 61(4), 2007.
- Gencer Özcan, Şaban Kardaş, Hakan Fidan (eds). The Turkish Foreign Policy under the AKP: Domestic and Regional Dimensions. – Bilgi University Press, 2012.
- Ziya Öniş & Mustafa Kutlay. "The New Turkish Foreign Policy: The FTAs, Development Aid and Soft Power." Global Policy, Vol. 8, Issue S3, 2017.
- Kadir Ustun. “Turkey’s Soft Power Strategy: Between Diplomacy and Cultural Influence.” SETA Policy Brief, 2014.
- Efe Sevin “Public Diplomacy and the Implementation of Foreign Policy in the US, Sweden and Turkey”

- Akgün, Mensur and Sabiha Senyücel Gündoğar.2012. The Perception of Turkey in the Middle East 2012/ Istanbul:TESEV Foreign Policy Programme.
- Akkaya, Saffet, 2012. “Rise of Political Islam in Turkey and its Effects on Turkish-Syrian Relations”
- Altunışık, Meliha Benli.2008. “The possibilities and Limits of Turkey’s Soft Power in the Middle East”, Insight Turkey 10

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.12

Viacheslav Musiienko

TURKEY'S MIDDLE POWER STRATEGY: BETWEEN EUROPEAN INTEGRATION AND REGIONAL LEADERSHIP IN THE MIDDLE EAST

Abstract. *The paper examines Turkey as a middle power and analyzes the distinctive features of its foreign policy strategy amid the transformation of the contemporary international order. It explores the main conceptual approaches to defining middle powers and investigates Turkey’s mediating role in the resolution of international conflicts. The study argues that diplomatic mediation, participation in peace negotiations, and humanitarian diplomacy constitute key instruments for enhancing Turkey’s international influence and strengthening its position as a regional leader. The findings suggest that Turkey’s growing engagement in conflict mediation serves not only to advance its foreign policy objectives but also to reinforce its status as an influential actor in regional and global affairs.*

Keywords: *middle powers, Turkish foreign policy, international order, regional leadership, European integration, Middle East.*

Відомості про автора / Information about the Author

В’ячеслав Мусієнко, аспірант Кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Навчально-наукового інституту міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна. E-mail: musienkoslava17@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0009-0002-4523-935X>.

Viacheslav Musiienko, PhD Candidate, Department of International Relations and Foreign Policy, Educational and Scientific Institute of International Relations, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine, e-mail: musienkoslava17@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0009-0002-4523-935X>

© В. Мусієнко

Стаття отримана редакцією 22.05.2026.

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.13

*Олена Пархомчук,
Олена Коппель*

ВПЛИВ ВІЙНИ В ІРАНІ НА БЕЗПЕКУ ПРИЧОРНОМОРСЬКОГО РЕГІОНУ: ФРАКТАЛЬНА ДИНАМІКА ЗАГРОЗ ТА СТРАТЕГІЧНІ НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Тези присвячені комплексному аналізу впливу війни в Ірані на безпеку Причорноморського регіону в умовах сучасної трансформації міжнародних відносин. Дослідження ґрунтується на фрактальному підході, який дозволяє розглядати безпекові процеси як систему самоподібних структур, де глобальні конфлікти відтворюються на регіональному та субрегіональному рівнях. Обґрунтовано, що війна в Ірані виступає зовнішнім шоком, який впливає на енергетичну стабільність, морську логістику, військово-технологічні процеси, інформаційну безпеку та політичну динаміку Причорномор'я. Визначено ключові напрями трансформації безпекового середовища, зокрема посилення ролі альтернативних транспортних коридорів, розвиток безпілотних технологій, зростання значення Туреччини як регіонального актора та поширення гібридних загроз. Запропоновано сценарний аналіз розвитку ситуації та окреслено стратегічні наслідки для України в контексті формування нової архітектури безпеки Чорноморського регіону.

Ключові слова: Причорноморський регіон, війна в Ірані, безпека, фрактальний підхід, енергетична безпека, морська логістика, гібридні загрози, міжнародні відносини, Україна.

Причорноморський регіон у сучасних міжнародних відносинах слід розглядати не лише як окрему географічну зону, а як частину ширшого безпекового простору, в якому Чорне море, Південний Кавказ, Східне Середземномор'я і Близький Схід перебувають у стані дедалі тіснішої взаємозалежності. Саме тому війна в Ірані не може аналізуватися як віддалений від Причорномор'я конфлікт. Її наслідки проявляються через енергетичні ринки, морські комунікації, військово-технологічні ланцюги, кіберзагрози, санкційну політику та трансформацію стратегій ключових держав регіону. Наприкінці березня 2026 року міжнародні джерела фіксують, що війна спричинила масштабні перебої в районі Ормузької протоки, зростання цін на нафту, активізацію дипломатичних консультацій Туреччини, арабських держав та західних акторів, а також посилення безпекової турбулентності в суміжних регіонах.

Для України це питання має особливе значення з огляду на те, що Причорномор'я вже є зоною високої воєнної нестабільності внаслідок російсько-української війни. Війна в Ірані не витісняє чорноморський порядок денний, а накладається на нього, створюючи ефект багаторівневого нашарування ризиків. За таких умов доцільно використати фрактальний підхід, який дає змогу розглядати міжнародну безпеку як систему самоподібних структур. Загрози, що виникають на глобальному рівні, відтворюються в модифікованому вигляді на макрорегіональному і субрегіональному рівнях. Інакше кажучи, боротьба за контроль над енергетичними вузлами, морськими маршрутами, критичною інфраструктурою, цифровими мережами та технологіями безпіотної війни має подібну логіку і в Перській затоці, і в Чорному морі. Це дозволяє говорити про фрактальну природу сучасної нестабільності.

У цьому контексті Іран доцільно розглядати як один із ключових зовнішніх центрів впливу на безпекову архітектуру Причорномор'я. Хоча Іран не є чорноморською державою, він відіграє значну роль у формуванні ширшого геополітичного середовища. Це пов'язано з контролем над критично важливими енергетичними вузлами, участю у військово-технологічній кооперації з Росією та впливом на конфігурацію відносин між Заходом, Туреччиною, державами Кавказу і країнами Перської затоки. Війна в Ірані запускає не лише близькосхідні, а й трансрегіональні ефекти. Європейський Союз у 2025 році зафіксував, що безпека Чорного моря має розглядатися у зв'язку з Південним Кавказом і Центральною Азією.

Першим ключовим каналом впливу є енергетичний вимір. Ескалація в районі Ормузької протоки у березні 2026 року спричинила зростання нестабільності на нафтових ринках, суттєві перебої у транспортуванні

енергоносіїв і підвищення цін на нафту. За оцінками аналітичних структур, тривале порушення роботи Ормузу може призвести до втрати значної частки світових поставок нафти. Для Причорноморського регіону це означає одночасно зростання макроекономічних ризиків і підвищення значення альтернативних маршрутів. Особливо посилюється роль Туреччини та транспортних зв'язків через Кавказ і Чорне море.

Для України енергетичний ефект має подвійний характер. Зростання цін на нафту потенційно посилює фінансові можливості Росії. Водночас ЄС і міжнародні інституції активніше шукають альтернативні маршрути постачання. У цьому контексті Чорне море починає розглядатися як елемент компенсації глобальних логістичних втрат. Дослідження Світового банку підтверджують зростання ролі Середнього коридору через Кавказ.

Другим важливим виміром є військово-технологічний. Співпраця між Іраном і Росією у сфері безпілотних технологій стала одним із визначальних факторів сучасної війни. Це означає формування єдиного військово-технологічного простору, в якому чорноморський і близькосхідний театри війни пов'язані між собою. Фрактальний підхід дозволяє пояснити цей процес як відтворення однакових моделей війни на різних рівнях. Технології, випробувані в одному регіоні, швидко адаптуються в іншому. Удари по інфраструктурі, використання дронів, комбінування військового і психологічного тиску формують самоподібну структуру сучасного конфлікту.

Третій вимір пов'язаний з морською безпекою і транспортною логістикою. Війна в Ірані підвищила значення безпеки судноплавства і контролю над морськими шляхами. Обговорюються міжнародні механізми забезпечення безпечного проходу через стратегічні протоки. Для Причорноморського регіону це створює важливий прецедент. Світова торгівля потребує нових моделей безпеки в умовах війни. Аналогічні підходи вже застосовувалися у чорноморському контексті. Для України це означає необхідність комплексного підходу до безпеки. Йдеться про захист портів, розвиток дунайського напрямку, розмінування, посилення ППО і координацію з партнерами.

Четвертий вимір є політико-стратегічним. Ключову роль відіграє Туреччина. Її значення зростає через поєднання функцій чорноморської держави, члена НАТО, енергетичного хаба і регіонального посередника. Туреччина здатна впливати як на морську безпеку, так і на дипломатичні процеси. Для України це означає необхідність активної взаємодії з Анкарою.

П'ятий вимір охоплює інформаційно-гібридну і кібербезпеку. Сучасні конфлікти поєднують військові, інформаційні і цифрові інструменти. Війна в Ірані супроводжується активними інформаційними операціями. Для Причорноморського регіону це означає посилення вже існуючих гібридних загроз.

Окремо слід враховувати екологічний і гуманітарний вимір. Удари по інфраструктурі можуть мати довгострокові наслідки для довкілля і здоров'я населення. У фрактальному сенсі це ще один прояв самоподібності сучасних загроз.

З урахуванням наведеного можна окреслити чотири сценарії. Перший полягає у каскадній ескалації; другий передбачає контрольовану турбулентність; третій пов'язаний із технологічним поширенням війни; четвертий передбачає стратегічне переформатування безпекового простору.

Отже, війна в Ірані є фактором системного впливу на Причорноморський регіон. Вона змінює енергетичні, логістичні, військові і політичні параметри безпеки. Для України ключовим є перехід до комплексної стратегії, що враховує взаємозв'язок регіонів і фрактальну природу сучасних загроз.

Список використаних джерел

- Kakachia, K., Malerius, S., & Meister, S. (2024). Security dynamics in the Black Sea region: Geopolitical shifts and regional orders. Cham: Springer, 362 p. Retrieved from: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-62957-0>.
- Aran, A., Altunisik, M., & Kutlay, M. (2026). Turkey's quest for strategic autonomy in the Middle East and the Black Sea regions. International Politics. Retrieved from: <https://link.springer.com/article/10.1057/s41311-026-00751-y>.
- Akbarzadeh, S. (2025). Iranian drones at the service of authoritarian geopolitics. Geopolitics. Retrieved from: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14650045.2025.2468769>.
- Plakoudas, S. (2025). Iran as a drone power. The RUSI Journal. Retrieved from: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03071847.2025.2530553>.
- Kormych, B. (2024). Black Sea, grain, and two humanitarian corridors. Small Wars & Insurgencies. Retrieved from: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09592318.2024.2384679>.
- Eslami, M., & Papageorgiou, I. (2022). Iran's drone supply to Russia. Journal for Peace and Nuclear Disarmament. Retrieved from: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/25751654.2022.2149077>.
- European External Action Service. (2025). The EU strategic approach to the Black Sea region. Brussels. Retrieved from: https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-strategic-approach-black-sea-region_en.
- NATO. (2025). Alliance maritime strategy. Brussels. Retrieved from: <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/2025/10/29/alliance-maritime-strategy>.

- NATO. (2026). Secretary General annual report 2025. Brussels. Retrieved from: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_236759.htm.
- Council of the European Union. (2026). Iran sanctions and support to Russia's war. Brussels. Retrieved from: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2026/01/29/iran-council-adopts-new-sanctions>.
- The World Bank. (2023). Middle trade and transport corridor. Washington. Retrieved from: <https://www.worldbank.org/en/region/eca/publication/middle-trade-and-transport-corridor>.
- Reuters. (2026). Iran war and global energy impact. Retrieved from: <https://www.reuters.com/business/energy>.

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.13

Olena Parkhomchuk
Olena Koppel

IMPACT OF THE WAR IN IRAN ON BLACK SEA REGIONAL SECURITY: FRACTAL DYNAMICS OF THREATS AND STRATEGIC IMPLICATIONS FOR UKRAINE

The theses present a comprehensive analysis of the impact of the war in Iran on the security of the Black Sea region in the context of the ongoing transformation of international relations. The study is based on a fractal approach, which allows security processes to be interpreted as a system of self-similar structures, where global conflicts are reproduced at regional and subregional levels. It is argued that the war in Iran acts as an external shock affecting energy stability, maritime logistics, military-technological processes, information security, and political dynamics of the Black Sea region. The research identifies key directions of transformation of the regional security environment, including the increasing importance of alternative transport corridors, the expansion of drone warfare technologies, the growing role of Turkey as a regional actor, and the intensification of hybrid threats. Scenario-based analysis is applied to outline possible developments and strategic implications for Ukraine within the emerging Black Sea security architecture.

Key words: *Black Sea region, war in Iran, security, fractal approach, energy security, maritime logistics, hybrid threats, international relations, Ukraine.*

Відомості про автора/ Information about the Author

Олена Пархомчук, д. політ. н., професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Навчально-наукового Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка м. Київ, Україна. Email: parkhomchuk45@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0000-0001-6261-3580>.

Olena Parkhomchuk, PhD in Political Science, Professor in the Department of International Relations and Foreign Policy at the Educational and Research Institute of International Relations, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine. Email: parkhomchuk45@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6261-3580>.

Олена Коппель, д. і. н., професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Навчально-наукового Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка м. Київ, Україна. Email: helenkoppel45@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0000-0001-6297-5610>.

Olena Koppel, PhD in History, Professor in the Department of International Relations and Foreign Policy at the Educational and Research Institute of International Relations, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine. Email: helenkoppel45@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6297-5610>.

© О. Пархомчук, О. Коппель

Стаття отримана редакцією 22.05.2026.

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.14

Максим Пусан

24 ЛЮТОГО: ВІД РУЙНУВАННЯ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ ДО ФОРМУВАННЯ НОВОЇ АРХІТЕКТУРИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

Тези присвячені дослідженню впливу широкомасштабного вторгнення російської федерації в Україну, що розпочалося 24 лютого 2022 року, на функціонування та трансформацію наявної договірної архітектури загальноєвропейської системи колективної безпеки (далі – архітектура безпеки). Зазначена дата розглядається як критична точка, що остаточно засвідчила недостатню спроможність наявних механізмів колективної безпеки, контролю над звичайним озброєнням, заходів із зміцнення довіри та безпеки, а також запобігання конфліктам. Наголошується на тому, що широкомасштабне вторгнення спричинило нівелювання основоположних принципів міжнародної безпеки, зокрема непорушності кордонів і невикористання сили. Підкреслюється взаємозв'язок даної події з попередніми регіональними конфліктами та її вплив на подальшу ескалацію безпекових криз. Обґрунтовується доцільність розгляду 24 лютого як символічної дати для укладання нових міжнародно-правових актів у сфері регіональної безпеки та формування нової архітектури європейської безпеки.

Ключові слова: *Наявна договірна архітектура загальноєвропейської системи колективної безпеки, нова архітектура європейської безпеки, широкомасштабне вторгнення російської федерації в Україну, міжнародно-правові акти, 24 лютого.*

Дата 24 лютого 2022 року позначила суттєві зміни у функціонуванні наявної договірної архітектури загальноєвропейської системи колективної безпеки (далі – архітектура безпеки) [1]. Саме цього дня розпочалося широкомасштабне вторгнення російської федерації в Україну, яке продемонструвало системну недостатню спроможність наявних механізмів запобігання збройним конфліктам та підтримання стабільності в загальноєвропейському регіоні [1].

З військово-політичної точки зору події 24 лютого 2022 року характеризувалися широкомасштабним застосуванням усіх основних компонентів сучасних збройних сил, включаючи звичайні озброєння та високоточні засоби ураження [1]. Це засвідчило фактичне нівелювання попередніх багаторічних зусиль міжнародного співтовариства щодо контролю над озброєннями, зокрема звичайним та стратегічним, їх обмеження та регулювання через відповідні інституційні та міжнародно-правові механізми [1].

Концентрація значних військових ресурсів однієї держави поблизу кордонів іншої з подальшою реалізацією сценарію широкомасштабного вторгнення засвідчила критичну вразливість наявних інструментів колективної (спільної) безпеки [1]. У результаті цього було поставлено під сумнів ефективність ключових принципів, на яких ґрунтувалася післявоєнна європейська система безпеки, включаючи непорушність кордонів, невикористання сили та мирне врегулювання конфліктів.

Водночас зазначена подія не є ізольованою у розвитку регіональних безпекових криз. Їй передували інші конфлікти, зокрема військові інтервенції російської федерації у грузинські регіони Південної Осетії й Абхазії, Придністровський регіон Молдови. Однак ці конфлікти не мали настільки масштабного впливу на загальноєвропейську систему безпеки. Широкомасштабність бойових дій, що розгорнулися у 2022 році, об'єктивно наближає їх за рівнем впливу до найбільших військово-політичних криз ХХ століття.

Події 24 лютого 2022 року також мали опосередкований вплив на інші регіональні конфлікти, зокрема на ескалацію вірмено-азербайджанського протистояння навколо Нагірного Карабаху у 2023 році. Це додатково підтвердило загальну тенденцію до зниження ефективності наявних механізмів регіональної безпеки.

У науковому вимірі дата 24 лютого 2022 року може розглядатися як критична точка трансформації архітектури безпеки. Вона відображає перехід від відносно стабільної системи міжнародних відносин до стану підвищеної нестабільності та невизначеності.

З огляду на це доцільним є подальше наукове осмислення ролі дати 24 лютого в контексті формування нової архітектури європейської безпеки. У тезах обґрунтовується доцільність її символічного використання в процесі укладання нових міжнародно-правових актів у сфері безпеки, насамперед у сфері контролю над звичайним озброєнням, заходів із зміцнення довіри та безпеки, спрямованих на забезпечення довгострокової стабільності в загальноєвропейському регіоні.

Водночас доцільно провести історичну паралель із 9 травня – Днем Європи, який сформувався в контексті післявоєнного становлення європейської інтеграції та символізує єдність європейських народів, засновану на спільних цінностях миру, співпраці та безпеки. Це свято щорічно відзначається європейською спільнотою та виконує функцію нормативно-символічного нагадування про принципи, що лежать в основі європейської єдності. У цьому контексті 24 лютого може розглядатися як потенційна дата формування нового символічного виміру європейської безпеки – дня, що уособлюватиме необхідність забезпечення стабільності та довготривалості загальноєвропейського безпекового порядку. Його щорічне вшанування та історичне осмислення можуть сприяти закріпленню відповідних принципів у політико-правовій та суспільній свідомості.

Таким чином, дату 24 лютого доцільно розглядати не лише як дату початку широкомасштабного збройного конфлікту, а як структурний маркер кризи чинної системи безпеки та водночас потенційну відправну точку для формування нових підходів до забезпечення регіональної стабільності. Подальші наукові дослідження цієї дати мають сприяти розробці концептуальних засад формування нової архітектури європейської безпеки та відповідного міжнародно-правового регулювання.

Список використаних джерел

- Hudz, A.M. (2022). Efektyvnist zastosuvannya v kryzovykh sytuatsiiakh Videnskoho dokumenta 2011 roku pro zakhody zmitsnennia doviry ta bezpeky (na prykladi Ukrainy) [Effectiveness of the application of the Vienna Document 2011 on confidence- and security-building measures in crisis situations (the case of Ukraine)]. Nauka i oborona – Science and Defence, 1, (pp. 16–20). <https://doi.org/10.33099/2618-1614-2022-18-1-16-20> [in Ukrainian].

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.14

Maksym Pusan

FEBRUARY 24: FROM THE COLLAPSE OF THE SECURITY SYSTEM TO THE FORMATION OF A NEW ARCHITECTURE OF EUROPEAN SECURITY

These theses are devoted to examining the impact of the large-scale invasion of Ukraine by the Russian Federation, which began on February 24, 2022, on the functioning and transformation of the existing treaty-based architecture of the pan-European system of collective security (hereinafter referred to as the security architecture). This date is regarded as a critical turning point that definitively demonstrated the insufficient effectiveness of existing mechanisms of collective security, conventional arms control, confidence- and security-building measures, as well as conflict prevention. It is emphasized that the large-scale invasion led to the erosion of the fundamental principles of international security, in particular the inviolability of borders and the non-use of force. The interconnection of this event with preceding regional conflicts and its impact on the further escalation of security crises are highlighted. The feasibility of considering February 24 as a symbolic date for the conclusion of new international legal instruments in the field of regional security and for the formation of a new architecture of European security is substantiated.

Keywords: existing treaty-based architecture of the pan-European system of collective security; new architecture of European security; large-scale invasion of Ukraine by the Russian Federation; international legal instruments, February 24.

Відомості про автора / Information about the Author

Максим Пусан, ад'юнкт (штатний) науково-організаційного відділу Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна. E-mail: maksym_pusan_science@ukr.net, orcid: <https://orcid.org/0009-0008-5216-9349>.

Maksym Pusan, PhD student, Scientific and Organizational Department Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine. E-mail: maksym_pusan_science@ukr.net, orcid: <https://orcid.org/0009-0008-5216-9349>.

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.15

*Олена Конпель,
Данієль Костянтин Пчельніков*

ТРИКУТНИК КАРПМАНА ЯК АНАЛІТИЧНА МОДЕЛЬ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН У ПРИЧОРНОМОРСЬКОМУ РЕГІОНІ

У тезах досліджується потенціал застосування трикутника Карпмана як міждисциплінарної аналітичної моделі для вивчення міжнародних відносин у Причорноморському регіоні. Розглядаються можливості адаптації ролей «жертви», «переслідувача» та «рятівника» до аналізу політичних наративів, конфліктної взаємодії та зовнішньополітичного позиціонування держав. Обґрунтовується доцільність використання психологічних концепцій для дослідження сучасних геополітичних процесів і трансформації безпекового середовища в Причорноморському регіоні. Зроблено висновок про евристичну цінність моделі трикутника Карпмана як додаткового інструменту аналізу міжнародної взаємодії.

Ключові слова: трикутник Карпмана, міжнародні відносини, Причорноморський регіон, політичні наративи, безпека, геополітика, рольова взаємодія, конфлікт.

Сучасні міжнародні відносини характеризуються високим рівнем динамічності, конфліктності та зростанням ролі політичних наративів у процесі формування зовнішньополітичних стратегій держав. Поряд із традиційними чинниками сили дедалі більшого значення набувають механізми конструювання образів союзників, противників і жертв, які впливають на міжнародну громадську думку, легітимацію політичних рішень та мобілізацію міжнародної підтримки. За таких умов зростає потреба у використанні міждисциплінарних підходів до аналізу міжнародної взаємодії. Одним із перспективних напрямів дослідження є адаптація окремих концепцій психології та поведінкових наук до аналізу міжнародних процесів. Зокрема, евристичний потенціал демонструє трикутник Карпмана - модель, розроблена в межах транзакційного аналізу для пояснення деструктивних моделей взаємодії між учасниками конфлікту. Попри те, що первинно дана концепція використовувалася для дослідження міжособистісних відносин, її окремі положення можуть бути застосовані для інтерпретації політичних наративів та рольової поведінки міжнародних акторів. Особливий інтерес для такого аналізу становить Причорноморський регіон, який у сучасних умовах є одним із ключових центрів геополітичного суперництва. Поєднання безпекових викликів, трансформації регіонального балансу сил, активізації міжнародних організацій та зростання значення стратегічних комунікацій створює сприятливі умови для дослідження рольових моделей міжнародної взаємодії через призму трикутника Карпмана.

Трикутник Карпмана був запропонований американським психотерапевтом Стівеном Карпманом у 1968 році в межах теорії транзакційного аналізу. Відповідно до даної концепції, учасники конфліктної взаємодії схильні займати одну з трьох базових ролей: жертви, переслідувача або рятівника. Особливістю моделі є динамічний характер взаємодії, оскільки учасники можуть змінювати свої ролі залежно від розвитку ситуації та власних інтересів. У класичному розумінні жертва сприймає себе як сторону, що зазнає негативного впливу та потребує зовнішньої допомоги. Переслідувач виступає джерелом тиску, загрози або примусу, тоді як рятівник прагне втрутитися в ситуацію з метою надання підтримки чи захисту. Водночас модель не передбачає обов'язкової відповідності цих ролей об'єктивній реальності, оскільки вони можуть формуватися через сприйняття та комунікацію учасників взаємодії. У контексті міжнародних відносин трикутник Карпмана доцільно розглядати не як інструмент психологічної характеристики держав, а як аналітичну модель дослідження політичних наративів, зовнішньополітичного позиціонування та комунікативних стратегій міжнародних акторів. У такому випадку ролі трикутника можуть відображати не реальний статус держави, а спосіб її представлення у внутрішньому та міжнародному політичному дискурсі. Застосування трикутника Карпмана до міжнародних відносин дозволяє аналізувати процеси формування легітимності, мобілізації міжнародної підтримки та конструювання образів союзників і противників. Важливим є те, що рольова структура міжнародної взаємодії не є статичною: держави, міжнародні організації та інші актори можуть одночасно виступати носіями декількох ролей або змінювати їх залежно від конкретного політичного контексту.

Причорноморський регіон є складною системою міжнародної взаємодії, у межах якої перетинаються інтереси регіональних і глобальних акторів. Його стратегічне значення обумовлене географічним положенням, наявністю важливих транспортних коридорів, енергетичної інфраструктури та безпекових викликів. В умовах трансформації міжнародного порядку регіон дедалі більше стає ареною політичного суперництва, що супроводжується активним використанням наративів для обґрунтування зовнішньополітичних рішень та формування міжнародної підтримки. З позицій трикутника Карпмана міжнародні актори можуть розглядатися як учасники ролівої взаємодії, у межах якої відбувається конструювання образів жертви, переслідувача та рятівника. Такі ролі формуються через офіційні заяви, дипломатичні документи, медійні повідомлення та інструменти стратегічних комунікацій. При цьому йдеться не про об'єктивне визначення статусу держави, а про способи її представлення у політичному дискурсі. У сучасних умовах держави Причорноморського регіону активно використовують наративи, спрямовані на демонстрацію власної вразливості, захисту національних інтересів або необхідності зовнішньої підтримки. Одночасно міжнародні організації та окремі держави можуть позиціонувати себе як гаранті стабільності, безпеки та міжнародного правопорядку, що відповідає ролі рятівника в межах адаптованої моделі. Натомість образ переслідувача часто формується щодо актора, дії якого інтерпретуються як джерело загроз для регіональної безпеки або міжнародного порядку. Особливістю міжнародних відносин є можливість швидкої зміни ролевих позицій залежно від політичного контексту, інформаційного середовища та інтересів учасників взаємодії. Унаслідок цього один і той самий актор може бути представлений як жертва в одному політичному дискурсі та як переслідувач або рятівник - в іншому. Така динаміка створює додаткові можливості для аналізу міжнародних конфліктів, процесів легітимації зовнішньополітичних рішень та трансформації регіонального безпекового середовища.

Наукова новизна дослідження полягає у спробі адаптації трикутника Карпмана, який традиційно використовується в психології та транзакційному аналізі, до вивчення міжнародних відносин у Причорноморському регіоні. Запропонований підхід дозволяє розглядати рольові моделі не на міжособистісному, а на міждержавному рівні через аналіз політичних наративів, стратегічних комунікацій та зовнішньополітичного позиціонування акторів.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання даної моделі як додаткового аналітичного інструменту для вивчення конфліктів, процесів міжнародної комунікації та трансформації регіонального безпекового середовища. Застосування міждисциплінарного підходу сприяє більш комплексному розумінню сучасних міжнародних процесів і механізмів формування політичної легітимності.

Традиційно міжнародні відносини досліджуються в межах таких теоретичних підходів, як реалізм, лібералізм і конструктивізм. Водночас наприкінці XX - на початку XXI століття спостерігається зростання інтересу до міждисциплінарних досліджень, що поєднують міжнародно-політичний аналіз із досягненнями психології, соціології та поведінкових наук. Особливого значення набувають дослідження, присвячені впливу сприйняття, ідентичності, когнітивних механізмів та політичних наративів на поведінку міжнародних акторів. Вагомий внесок у розвиток психологічного напрямку досліджень міжнародних відносин зробили Роберт Джервіс, Маргарет Германн, Олександр Вендт та інші науковці, які обґрунтовували важливість врахування суб'єктивних факторів під час аналізу міжнародної взаємодії. Зокрема, конструктивістський підхід виходить із того, що міжнародна реальність значною мірою формується через соціальні уявлення, дискурси та колективні інтерпретації політичних процесів. Концепція трикутника Карпмана була розроблена Стівеном Карпманом у межах транзакційного аналізу та первинно застосовувалася для вивчення міжособистісних відносин і конфліктної поведінки. Попри значне поширення даної моделі в психології, менеджменті та конфліктології, її використання у сфері міжнародних відносин залишається обмеженим. Це створює передумови для подальшої адаптації концепції до аналізу міжнародних процесів, особливо в контексті дослідження політичних наративів і ролевих моделей взаємодії держав. Таким чином, наявні наукові напрацювання створюють теоретичне підґрунтя для використання трикутника Карпмана як допоміжного інструменту аналізу міжнародних відносин, однак питання його застосування до дослідження безпекових процесів у Причорноморському регіоні залишається недостатньо розробленим.

У межах даного дослідження пропонується розглядати трикутник Карпмана не як модель психологічних характеристик держав, а як інструмент аналізу політичних ролей, що конструюються в міжнародному дискурсі. Відповідно до цього підходу роль жертви відображає позиціонування актора як сторони, яка зазнає зовнішньої загрози, порушення суверенітету або інших форм негативного впливу та потребує міжнародної підтримки. Роль переслідувача пов'язується з образом актора, якому приписується відповідальність за дестабілізацію міжнародного середовища, порушення норм міжнародного права або створення безпекових загроз. При цьому важливо враховувати, що така роль є насамперед елементом політичного наративу та може відрізнятися залежно від суб'єкта інтерпретації. Роль рятівника характеризує актора, який позиціонує себе або сприймається іншими як гарант безпеки, посередник у врегулюванні конфлікту чи джерело політичної, економічної або військової підтримки. На міжнародному рівні таку роль можуть виконувати окремі держави, коаліції держав або міжнародні організації. Запропонована інтерпретація дозволяє аналізувати не лише формальний розподіл сил між акторами,

але й механізми формування міжнародної легітимності, інформаційного впливу та політичної підтримки. У цьому контексті трикутник Карпмана виступає інструментом дослідження символічного виміру міжнародної політики та процесів конструювання міжнародної реальності.

Причорноморський регіон є одним із найбільш показових прикладів формування та конкуренції рольових наративів у сучасних міжнародних відносинах. Після початку повномасштабної російсько-української війни безпекове середовище регіону зазнало суттєвої трансформації, що супроводжувалося активним використанням політичної комунікації для формування міжнародної підтримки, легітимації зовнішньополітичних рішень та конструювання образів ключових учасників регіональних процесів. Україна у своїй зовнішньополітичній комунікації послідовно використовує наратив захисту державного суверенітету, територіальної цілісності та міжнародно визнаних кордонів. У межах адаптованої моделі трикутника Карпмана це відповідає рольовій позиції жертви, однак не в психологічному, а в політико-комунікативному розумінні. Даний наратив спрямований на мобілізацію міжнародної підтримки, отримання військової, економічної та гуманітарної допомоги, а також на зміцнення міжнародної коаліції держав-партнерів. Водночас українська дипломатія активно просуває дискурс відповідальності міжнародної спільноти за підтримання міжнародного правопорядку та свободи судноплавства у Чорному морі. Особливо показовими є події травня 2026 року, коли українська сторона повідомила про атаки російських безпілотників на іноземні торговельні судна, що використовували український морський коридор для експорту продукції через Чорне море. У політичному дискурсі України такі дії інтерпретуються як загроза не лише національній безпеці, а й міжнародній торгівлі, продовольчій безпеці та свободі морської навігації. Таким чином відбувається розширення наративу жертви від національного до глобального рівня, коли загроза позиціонується як виклик для всієї міжнародної спільноти. Російська Федерація, своєю чергою, формує альтернативний дискурс, у межах якого власні дії подаються як реакція на зовнішні загрози та необхідність забезпечення національної безпеки. У результаті відбувається конкуренція наративів, де кожна сторона прагне легітимізувати власну політику через відповідне трактування причин і наслідків конфлікту. З погляду запропонованої моделі важливим є не визначення того, яка інтерпретація є правильною, а аналіз механізмів формування цих інтерпретацій та їхнього впливу на міжнародне сприйняття подій. Окрему роль у регіональному безпековому дискурсі відіграє НАТО. Альянс послідовно позиціонує себе як гарант колективної безпеки та стабільності в Чорноморському регіоні. У межах трикутника Карпмана така позиція корелює з рольовим наративом рятівника, який проявляється через політичну підтримку держав-членів, посилення східного флангу Альянсу, розвиток систем стримування та реагування на безпекові виклики. Показовим прикладом стала реакція НАТО на інцидент із потраплянням російського безпілотника на територію Румунії наприкінці травня 2026 року, коли керівництво Альянсу підтвердило готовність захищати кожен дюйм території держав-членів. Подібні заяви виконують не лише безпекову, але й комунікативну функцію, зміцнюючи сприйняття НАТО як гаранта стабільності та захисту. Європейський Союз також дедалі активніше формує власну рольову присутність у Причорноморському регіоні. Якщо раніше чорноморський напрям розглядався переважно через призму політики сусідства, то після 2022 року він поступово перетворився на один із ключових елементів європейської безпекової архітектури. У 2025 році ЄС представив нову стратегічну концепцію щодо Чорноморського регіону, яка передбачає посилення безпеки, розвиток транспортної та енергетичної взаємопов'язаності, а також створення Чорноморського центру морської безпеки. Такий підхід свідчить про прагнення Європейського Союзу виступати не лише економічним партнером, а й активним безпековим актором регіону. У цьому контексті ЄС використовує риторичу захисту міжнародного права, підтримки України та забезпечення стійкості регіональних партнерів. Водночас сама поява окремої чорноморської стратегії демонструє трансформацію сприйняття регіону в європейській політиці: від периферійного простору співробітництва до одного з ключових напрямів геополітичної конкуренції та безпеки. Особливе місце в регіональній системі займає Туреччина. На відміну від інших акторів, вона поєднує декілька рольових наративів одночасно. Як член НАТО Туреччина бере участь у забезпеченні безпеки регіону, однак водночас прагне зберігати власну автономію та виступати посередником між сторонами конфлікту. Контроль над чорноморськими протоками відповідно до Конвенції Монтре надає Анкарі унікальний інструмент впливу на регіональний баланс сил. Турецька політика демонструє характерну для трикутника Карпмана динаміку зміни ролей. В окремих ситуаціях Туреччина виступає як гарант безпеки та стабільності судноплавства, в інших - як посередник між конфліктуючими сторонами або самостійний центр сили, який прагне уникнути надмірної залежності від будь-якого з геополітичних блоків. Показовими є регулярні турецькі ініціативи щодо забезпечення безпеки морських шляхів, участь у спільних протимінних проєктах із Румунією та Болгарією, а також консультації з НАТО щодо безпеки судноплавства в Чорному морі. Таким чином, аналіз Причорноморського регіону свідчить, що міжнародні актори не займають фіксованих позицій у межах трикутника Карпмана. Натомість вони постійно конструюють та трансформують відповідні рольові наративи залежно від політичного контексту, стратегічних інтересів та цільової аудиторії. Саме ця динаміка дозволяє використовувати модель Карпмана як інструмент дослідження міжнародної комунікації, політичної легітимації та формування безпекових дискурсів у сучасних міжнародних відносинах.

У результаті дослідження встановлено, що трикутник Карпмана може бути адаптований до аналізу

міжнародних відносин як міждисциплінарний інструмент дослідження політичних наративів і рольових моделей взаємодії міжнародних акторів. На відміну від класичного психологічного трактування, у сфері міжнародних відносин дана модель дозволяє аналізувати не психологічні характеристики держав, а способи їхнього позиціонування в міжнародному дискурсі та механізми формування міжнародної легітимності. Виявлено, що ролі жертви, переслідувача та рятівника можуть інтерпретуватися як комунікативні конструкції, які використовуються державами та міжнародними організаціями для обґрунтування зовнішньополітичних рішень, мобілізації міжнародної підтримки та формування відповідного сприйняття конфліктних ситуацій. При цьому рольові позиції не є статичними та можуть змінюватися залежно від політичного контексту, інформаційного середовища та стратегічних цілей акторів. Апробація моделі на прикладі Причорноморського регіону підтвердила її евристичний потенціал для аналізу сучасних безпекових процесів. Встановлено, що Україна, Російська Федерація, НАТО, Європейський Союз і Туреччина активно використовують різні рольові наративи у процесі формування та просування власних зовнішньополітичних позицій. Це свідчить про значну роль символічних і комунікативних чинників у сучасних міжнародних відносинах поряд із традиційними факторами сили. Доведено, що застосування трикутника Карпмана найбільшою мірою узгоджується з конструктивістською парадигмою міжнародних відносин, оскільки дозволяє досліджувати процеси конструювання ідентичностей, формування образів загроз та механізми легітимації політичних дій через міжнародний дискурс. Отже, трикутник Карпмана може розглядатися як допоміжний аналітичний інструмент дослідження міжнародних відносин, який розширює можливості аналізу сучасних конфліктів, політичної комунікації та трансформації регіонального безпекового середовища. Перспективним напрямом подальших досліджень є розробка методики емпіричного аналізу рольових наративів у міжнародних відносинах та її застосування до конкретних кейсів сучасних міжнародних конфліктів.

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.15

*Olena Koppel,
Daniel Kostiantyn Pchelnikov*

KARPMAN'S TRIANGLE AS AN ANALYTICAL MODEL FOR THE STUDY OF INTERNATIONAL RELATIONS IN THE BLACK SEA REGION

The theses explore the potential of using the Karpman triangle as an interdisciplinary analytical model for studying international relations in the Black Sea region. The possibilities of adapting the roles of "victim", "persecutor" and "savior" to the analysis of political narratives, conflict interaction and foreign policy positioning of states are considered. The feasibility of using psychological concepts for the study of modern geopolitical processes and the transformation of the security environment in the Black Sea region is substantiated. The conclusion is made about the heuristic value of the Karpman triangle model as an additional tool for the analysis of international interaction.

Key words: Karpman triangle, international relations, Black Sea region, political narratives, security, geopolitics, role interaction, conflict.

Відомості про авторів / Information about the Authors

Олена Коппель, доктор історичних наук, професор кафедри міжнародних відносин та світової політики, Київського національного інституту імені Тараса Шевченка, м.Київ, Україна, E-mail: helenkoppel45@gmail.com

Olena Koppel, Doctor of Historical Sciences, Professor of the Department of International Relations and World Politics, Taras Shevchenko Kyiv National Institute, Kyiv, Ukraine, E-mail: helenkoppel45@gmail.com

Данієль Костянтин Пчельніков, аспірант 3 року навчання кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики, Навчально-наукового інституту міжнародних відносин, Київського національного інституту імені Тараса Шевченка, м.Київ, Україна. E-mail: g8dan1@ukr.net, orcid: <https://orcid.org/my-orcid?orcid=0009-0002-8421-4876>

Daniel Kostiantyn Pchelnikov, 3rd year postgraduate student, Department of International Relations and Foreign Policy, Educational and Scientific Institute of International Relations, Taras Shevchenko National Institute of Kyiv, Kyiv, Ukraine. E-mail: g8dan1@ukr.net, orcid: <https://orcid.org/my-orcid?orcid=0009-0002-8421-4876>

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.16

Ірина Тихоненко

ІСЛАМСЬКИЙ ЧИННИК У ДЕОКУПАЦІЇ КРИМУ: ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІ ІНІЦІАТИВИ УКРАЇНИ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ КРИМСЬКОТАТАРСЬКОГО РЕСУРСНОГО ЦЕНТРУ

Тези представляють аналіз ролі ісламського чинника у процесі деокупації Криму та формуванні міжнародної підтримки України. Проаналізовано значення кримських татар як корінного мусульманського населення півострова, що зазнає політичних і релігійних переслідувань з боку російської окупаційної влади. Визначено основні інструменти використання Україною «м'якої сили», релігійної та громадської дипломатії зокрема у таких ініціативах: Кримська платформа, взаємодія з мусульманськими державами та Організацією ісламського співробітництва. Особливу увагу приділено діяльності ГО «Кримськотатарський ресурсний центр» у міжнародній адвокації кримськотатарського питання. З'ясовано, що ісламський чинник стає важливим елементом зовнішньополітичної стратегії України, хоча позиції окремих мусульманських держав часто визначаються їхніми національними інтересами та відносинами з Росією, що ускладнює процес формування коаліції на підтримку України.

Ключові слова: Україна, Крим, ГО «Кримськотатарський ресурсний центр», ісламський чинник, зовнішні політика.

Наразі життєвоважливим національним інтересом України є деокупація територій, відстоювання свого суверенітету та територіальної цілісності. У свою чергу, питання Криму та його повернення до складу України все більше актуалізується не лише з точки зору порушення Росією норм міжнародного права, але й питань етнорелігійної ідентичності корінного народу Криму – кримських татар. Адже, кримські татари як корінний народ Криму, що сповідує іслам, стали мішенню для репресій окупаційної влади, що прагне знищити будь-які прояви опозиційної ідентичності. Ісламський чинник, все більше набуває вагомості як інструмент у політиці офіційного Києва щодо згуртування світової спільноти на підтримку України, співробітництва з мусульманськими державами та формуванні стратегії деокупації півострова.

Питання Криму та його геополітичної вагомості у Чорноморському регіоні фігурує як у ідеях українських геополітиків-теоретиків, так і стратегічних цілях, заявах політичних, громадських і релігійних діячів сучасності. Відзначимо, що відомий український геополітик Ю. Липа у концепті «Чорноморського простору» відзначав, що «Хто володіє Кримом, той володіє Чорним морем». Звісно, наразі міжнародна політика – це не лише геополітичні ідеї просторового поширення влади, проте, центральне місце Криму у Чорноморському регіоні і вагомості у зовнішній політиці України все більше зростає. Президент України В. Зеленський неодноразово заявляв: «Крим є ключем до безпеки Чорноморського регіону» [7]. Тому, офіційний Київ повсякчас намагається дотримуватися курсу на повернення Криму та підтримки кримськотатарського народу, що втілюється у використанні низки інструментів.

По-перше, активізується концепт «м'якої сили» держави – здатності держави досягати своїх цілей через привабливість та переконання, а не примус. Для мусульманських країн ісламська ідентичність часто є важливішою за етнічні або національні відмінності, що створює можливості для формування коаліцій на релігійній основі. Тому, більш предметно починає застосовуватися релігійна дипломатія як складова та інструмент «м'якої сили» держави. Адже, в контексті ісламського світу особливого значення набуває концепція «умми» – всесвітньої мусульманської спільноти, яка створює основу для транснаціональної солідарності. По-друге, сучасна трансформація світового порядку диктує нові правила гри, де держави – це далеко не єдині та головні актори на світовій арені. Як наслідок, все більшого значення набуває концепт транснаціональної взаємодії та формування, відповідно до ідей А.-М. Слотер, мереж державних і недержавних акторів, що підсилює

вагомість міжнародних неурядових організацій, громадських рухів тощо. У контексті ж деокупації Криму відзначимо активність ГО «Кримськотатарський ресурсний центр» (КТРЦ), який використовує інструменти громадської дипломатії, адвокації.

Після окупації Криму Росією у 2014 р. кримські татари стали однією з основних груп, які зазнали політичних та релігійних переслідувань. Зауважимо, що 15 березня 2014 р. Організація Об'єднаних Націй ухвалила резолюцію Генеральної Асамблеї ООН №68/262 «Територіальна цілісність України», яка підтвердила невизнання анексії Криму. Проте, вже 18 травня 2014 р. окупаційна влада фактично заборонила проведення жалобних заходів до 70-х роковин депортації кримськотатарського народу. У Сімферополі були перекриті центральні площі, введені російські силові підрозділи та бронетехніка, що стало одним із перших масових обмежень релігійно-культурних прав кримських татар [4].

29 вересня 2016 р. Верховний суд РФ залишив у силі рішення про заборону Меджлісу кримськотатарського народу як «екстремістської організації». У відповідь 19 квітня 2017 р. Міжнародний суд ООН у справі «Україна проти Росії» зобов'язав Росію скасувати обмеження діяльності Меджлісу як тимчасовий захід.

Надалі у доповіді Управління Верховного комісара ООН з прав людини від 25 вересня 2017 р. було зафіксовано систематичні порушення свободи релігії в окупованому Криму. Російська окупаційна влада в Криму за даними моніторингових місій ООН та ОБСЄ систематично забороняє незалежні релігійні зібрання мусульман, здійснює контроль над діяльністю імамів, вилучає ісламську літературу, здійснює примусову перереєстрацію мусульманських громад за російським законодавством, веде відеоспостереження за мечетями та релігійними центрами включно з переслідуванням мусульманських громад та відкриттям кримінальних справ проти кримськотатарських активістів [3]. Також російською владою здійснюються рейди у будинках кримських татар, звинувачуючи їх у причетності до ісламської організації «Хізб ут-Тахрір», яка дозволена в Україні, але визнана терористичною у Росії.

У свою чергу, формування міжнародного тиску на Росію є одним з ключових результатів використання ісламського фактору в українській зовнішній політиці, що проявляється у наступних ініціативах офіційного Києва.

По-перше, ініційована Президентом України у 2021 р. Кримська платформа, включає ісламський компонент як один з важливих елементів міжнародної підтримки деокупації. До участі в платформі залучені представники також ісламських країн, які виступають з підтримкою територіальної цілісності України та засудженням порушень прав кримських татар.

По-друге, Міністерство закордонних справ України активізувало співробітництво з послами мусульманських країн, акредитованими в Україні, дипломатичну взаємодію з ісламськими державами вцілому. Зауважимо, що у 2019 р. Україна отримала статус спостерігача в Організації ісламського співробітництва (ОІС), що дало можливість брати участь у засіданнях організації та впливати на формування її позиції щодо питання Криму у міжнародних відносинах сучасності. Представники України регулярно виступають на засіданнях ОІС з інформацією про переслідування мусульман в окупованому Криму. ОІС приймає відповідні резолюції у яких вимагається припинення переслідувань мусульман Криму, відновлення роботи Меджлісу, забезпечення доступу міжнародних спостерігачів до півострова.

У червні 2025 р. на сесії Ради Міністрів закордонних справ Організації Ісламського Співробітництва, що відбувалася у Туреччині, було ухвалено Резолюцію № 5/51-ММ щодо ситуації з кримськими татарами в Криму. Проте, у ній відсутні чіткі формулювання щодо засудження дій Росії, як зазначає Голова Меджлісу кримськотатарського народу Р. Чубаров [5]. Це, у свою чергу, можна пояснити так званім привілеєм національних інтересів держави над колективними/міжнародними з точки зору парадигми реалізму у теорії міжнародних відносин. Адже, деякі держави-члени ОІС мають співробітництво з Росією, яким не можуть поступитися. У свою чергу, Туреччина, подекуди не відмовляючись від відносин з Росією, має досить обґрунтовану послідовну позицію щодо підтримки територіальної цілісності України та кримських татар. Прем'єр-міністр Туреччини Р. Ердоган не лише повсякчас підтримує територіальну цілісність України, а й заявляв: «Наголошую, що Туреччина за будь-яких обставин продовжуватиме захищати права та інтереси кримських татар, як тих, хто зараз проживає в Криму, так і тих, хто був змушений покинути регіон після окупації» [1].

По-третє, створення посади Уповноваженого Президента України з питань кримськотатарського народу у 2014 р. стало важливим кроком у інституціоналізації ісламського фактору в українській зовнішній політиці. Цей інститут покликаний координувати діяльність державних органів щодо захисту прав кримських татар та формування міжнародної підтримки їх справи. Уповноважений безпосередньо взаємодіє з представниками ісламських країн та організацій, доводячи до їх відома інформацію про становище мусульман в окупованому Криму. У період з 2014 по 2019 рр. цю посаду обіймав М. Джемільєв.

Окрім класичної дипломатії України як держави щодо деокупації Криму, відзначимо діяльність недержавного актора – ГО «Кримськотатарський ресурсний центр»

Кримськотатарський Ресурсний Центр – громадська організація, створена у 2015 р. з метою забезпечення колективних прав кримських татар як корінного народу та індивідуальних прав всіх жителів Криму задля досягнення сталого розвитку. Основні напрями діяльності КТРЦ охоплюють: документування порушень прав людини в окупованому Криму, міжнародну адвокацію справи кримських татар, збереження та розвиток кримськотатарської мови та культури, гуманітарну допомогу вимушеним переселенцям з Криму, підтримку сімей політичних в'язнів, освітні програми для кримськотатарської молоді та в цілому питань деокупації та реінтеграції Криму [2].

Кримськотатарський ресурсний центр регулярно представляє свої звіти на сесіях Ради ООН з прав людини у Женеві, на Варшавській конференції ОБСЄ з людського виміру, у Європейському парламенті, під час форумів Кримської платформи.

КТРЦ презентував «Аналіз порушень прав людини в окупованому Криму за 2025 рік». «За 2025 рік було зафіксовано 159 затримань, 48 – щодо представників корінного кримськотатарського народу. Жителів Криму затримували за підозрою в причетності до заборонених у РФ організацій, за «дискредитацію зс РФ», «шпигунство», «державну зраду», «терористичний акт» тощо», – зазначив голова правління КРЦ, член Меджлісу Е. Барієв [8].

У 2024 р. КТРЦ разом із Меджлісом кримськотатарського народу провів міжнародну кампанію до 80-х роковин депортації кримських татар, в межах якої заходи відбулися у Туреччині, Польщі, Німеччині, Канаді та США.

Щодо питання порушення релігійних прав у Криму, акцентуємо увагу на сайд-івенті, присвяченому Міжнародному дню пам'яті жертв насильства на основі релігії чи переконань, який відбувся 22 серпня 2025 р. у штаб-квартирі ООН у Нью-Йорку. На заході менеджерка КТРЦ З. Барієва порушила питання релігійних репресій в окупованому Криму. «Безкарність завжди призводить до беззаконня, і якщо окупація триватиме, ми будемо лише документувати все більше і більше злочинів, що порушують релігійні права і свободи людей, скоєних росіянами в Криму. Ми повинні об'єднати наші зусилля, щоб зупинити ці злочини, а також переслідування і нападки на правозахисників. Крим – це не просто регіон, це індикатор сучасного світового порядку. Або ми дозволимо його повне знищення, або ми разом захистимо наше майбутнє і гарантуємо захист прав людини та релігійних прав», – підкреслила З. Барієва [6]. Відзначимо, що КТРЦ акцентує увагу у своїх адвокаційних кампаніях не лише на порушеннях релігійних прав мусульман, а також і представників інших релігій у Криму.

На основі вище згаданих фактів можна стверджувати, що ісламський чинник у питанні деокупації Криму набуває дедалі більшого значення як крізь призму традиційної дипломатії України, використання інструментів «м'якої сили», консолідації міжнародної спільноти, зокрема, мусульманських держав, так і діяльності громадської дипломатії. Агресивні дії російської окупаційної влади на півострові, зокрема, щодо кримськотатарського населення, яке сповідує іслам все більше піднімають питання відповідної протидії державі-агресору. Важливу роль у цьому процесі відіграють зовнішньополітичні ініціативи України, зокрема Кримська платформа та взаємодія з Організацією ісламського співробітництва. Серед недержавних акторів відзначимо позитивні здобутки та активну діяльність ГО «Кримськотатарський ресурсний центр», які сприяють міжнародній адвокації кримськотатарського питання та документуванню порушень прав людини в окупованому Криму. Водночас позиція окремих держав ісламського світу щодо Криму значною мірою визначається власними національними інтересами та характером відносин із Росією, що обмежує можливості формування єдиної міжнародної позиції та спонукає Україну до пошуку нових шляхів міжнародно-політичної взаємодії.

References

- Erdogan: Turkey to defend Crimean Tatars under any circumstances (2019). Ukrinform. Retrieved from <https://www.ukrinform.net/rubric-society/2705971-erdogan-turkey-to-defend-crimean-tatars-under-any-circumstances.html> [in English].
- Pro KRTs [About the Crimean Tatar Resource Center]. Krymskotatarskyi resursnyi tsentr – Crimean Tatar Resource Center. Retrieved from <https://ctrcenter.org/uk/about/pro-krcz> [in Ukrainian].
- Situation of human rights in the temporarily occupied Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol (Ukraine) (2017). Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. Retrieved from <https://ukraine.ohchr.org/en/situation-human-rights-temporarily-occupied-autonomous-republic-crimea-2017-EN> [in English].

- Slobodeniuk L. & Demkiv L. «Dosyt skorboty, davaite sviatkuvaty»: yak Rosiia namahaietsia u Krymu zminyty pamiat pro deportatsiiu krymskykh tatar [“Enough mourning, let’s celebrate”: how Russia is trying to change the memory of the deportation of Crimean Tatars in Crimea]. (2026). Suspilne. Retrieved from <https://suspilne.media/crimea/1310126-dosit-skorbotti-davajte-svatkuvati-ak-rosia-namagaetsa-u-krimu-zminiti-pamat-pro-deportaciu-krimskih-tatar/> [in Ukrainian].
- Slobodeniuk L. Musulmanski krainy ukhvalyly rezoliutsiiu na zakhyst krymskykh tatar, ale u teksti vidsutnie priame zasudzhennia RF – Chubarov [Muslim countries adopted a resolution in defense of Crimean Tatars, but the text lacks direct condemnation of the Russian Federation – Chubarov]. (2025). Suspilne. Retrieved from <https://suspilne.media/crimea/1049415-musulmanski-kraini-uhvalili-rezoluciu-na-zahist-krimskih-tatar-ale-u-teksti-vidsutne-prame-zasudzhennia-rf-chubarov/> [in Ukrainian].
- Slobodeniuk L. Yakshcho okupatsiia tryvatyme, my fiksuvatymemo shche bilshe zlochyniv proty relihiinykh prav u Krymu – Bariieva v OON [If the occupation continues, we will document even more crimes against religious rights in Crimea – Bariieva at the UN]. (2025). Suspilne. Retrieved from <https://suspilne.media/crimea/1098220-akso-okupacia-trivatime-mi-fiksuvatymemo-se-bilse-zlociniv-proti-religijnih-prav-u-krimu-barieva-v-oon/> [in Ukrainian].
- V. Zelenskyi zaiyavv: «Krym ye kliuchem do bezpeky Chornomorskoho rehionu» [V. Zelenskyi stated: “Crimea is the key to the security of the Black Sea region”]. (2023). Ukrinform. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-crimea/3752129-zelenskij-krim-ce-kluc-do-prodovolcoi-a-otze-i-svitovoi-socialnoi-stabilnosti.html> [in Ukrainian].
- Yanko A. U 2025 rotsi v okupovanomu Krymu zafiksuvaly ponad tysiachu porushen prav liudyny – zvit KRTS [In 2025, more than a thousand human rights violations were recorded in occupied Crimea – CTRC report]. (2026). Suspilne. Retrieved from <https://suspilne.media/crimea/1215910-u-2025-roci-v-okupovanomu-krimu-zafiksuvali-ponad-tisacu-porushen-prav-ludini-zvit-krc/> [in Ukrainian].

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.16

Iryna Tykhonenko

ISLAMIC FACTOR IN THE DEOCCUPATION OF CRIMEA: FOREIGN POLICY INITIATIVES OF UKRAINE AND THE ACTIVITIES OF THE CRIMEAN TATAR RESOURCE CENTER

The theses present an analysis of the role of Islamic factor in the process of deoccupation of Crimea and the formation of international support for Ukraine. The significance of the Crimean Tatar people as the indigenous Muslim population of the peninsula, which is subjected to political and religious persecution by the Russian occupation authorities, is analyzed. The main instruments of Ukrainian foreign policy due to Crimea issue and Islamic factor such as “soft power”, religious and public diplomacy which are identified in the following initiatives: the Crimean Platform, interaction with Muslim states and the Organization of Islamic Cooperation. Special attention is paid to the activities of the NGO “Crimean Tatar Resource Center” in international advocacy of the Crimean Tatar issue. It has been found that the Islamic factor is becoming an important element of Ukraine's foreign policy strategy, although the positions of individual Muslim states are often determined by their national interests and relations with Russia, which complicates the process of forming a coalition in support of Ukraine.

Keywords: Ukraine, Crimea, NGO “Crimean Tatar Resource Center”, Islamic factor, foreign policy.

Відомості про автора / Information about the Author

Ірина Тихоненко, к. політ. н., доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики, Чорноморський національний університет імені Петра Могили, Миколаїв, Україна. E-mail: irinavi2202@gmail.com ORCID <https://orcid.org/0000-0002-7716-085X>

Iryna Tykhonenko, PhD in Political Science, Associate Professor of the Department of International Relations and Foreign Policy, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: irinavi2202@gmail.com ORCID <https://orcid.org/0000-0002-7716-085X>

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.17

Анастасія Хмель

«ЄВРОСКЕПТИЦИЗМ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ: ВИКЛИКИ ДЛЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ЄС»

Сучасні гібридні загрози спрямовані не лише на дестабілізацію інфраструктури країн-членів ЄС чи Союзу загалом, але й на суспільні настрої через вплив на політичну довіру до органів влади та їх представників як на національному рівні, так і на рівні Європейського Союзу. Важливими елементами таких впливів стають поширення дезінформації, посилення суспільної поляризації, підлив довіри до європейських інституцій та послаблення підтримки європейської інтеграції. Саме тому євроскептицизм уже тривалий час виступає не лише політичним явищем, а й потенційною вразливістю інформаційного простору ЄС, що впливає як на процеси розширення Союзу, так і на подальше поглиблення євроінтеграції серед країн-членів. У цих умовах забезпечення інформаційної безпеки ЄС дедалі більше пов'язується із формуванням суспільної стійкості до дезінформації та гібридних інформаційних впливів.

Ключові слова: євроскептицизм, гібридні загрози, інформаційна безпека ЄС, дезінформація, гібридні інформаційні впливи, суспільна поляризація, європейська інтеграція, resilience.

Явище євроскептицизму своїм корінням сягає створення інтеграційних структур в Європі, починаючи від Європейського об'єднання вугілля та сталі у 1951 р., але більшого поширення явища і входження терміну «євроскептицизм» до наукового обігу відбулося в 1970-х рр., коли до Європейського економічного співтовариства було прийнято Велику Британію. Іншими етапами розповсюдження цього явища стали: поглиблення євроінтеграційних процесів (створення Європейського Союзу, підписання Лісабонської угоди), європейські кризи (Єврозони, міграційні). Але вже на сучасному етапі існування та функціонування ЄС об'єктивні причини до критики ЄС та його інституцій стають інструментами дестабілізації та поляризації суспільства країн-членів ЄС. В умовах демократії, коли люди мають право говорити те, що спадає на думку, а сучасні технології швидко надають словам «правдивого» вираження і стрімкого поширення, євроскептицизм стає потужним інструментом гібридних загроз та викликом для інформаційної безпеки ЄС.

Теоретико-методологічне підґрунтя спирається на дослідження теорій євроскептицизму, гібридних загроз та інформаційної безпеки. Крім того, гібридні загрози та інформаційна безпека також є у фокусі різних нормативних документів ЄС. Щодо першого, то зважаючи на значну кількість євроскептиків як серед громадян ЄС, так і серед представників європейських інституцій, це питання досліджується як науковцями країн-членів ЄС, так і українськими: Р. Taggart, А. Szczerbiak [22], С. Mudde [16], О. Батрименко [2]. Так, за визначенням британських дослідників

Р. Taggart та А. Szczerbiak, євроскептицизм – це «вираження опозиції щодо процесу європейської інтеграції» [20-22]. Вони пропонують поділяти євроскептицизм на такі його види: «м'який», коли критикується окремі політики ЄС, але не сам проєкт, «жорсткий», коли заперечується доцільність існування ЄС. Варто відзначити, що євроскептики представлені в усьому ідеологічному спектрі: праві націоналісти («Партія незалежності Сполученого Королівства», «Альтернатива для Німеччини», «Фідес»), які роблять наголос на важливості суверенітету та необхідності повернення тої його частини, що була втрачена через вступ до ЄС; ліві («Ліва партія» Німеччини,

«Непокірна Франція» Ж. Меланшона) роблять наголос на соціальній справедливості та критикують ліберально-капіталістичні підходи. Центристи можуть підкреслювати «дефіцит демократії» в інститутах ЄС або вимагати більшої прозорості в управлінні ЄС [21; 14]. Загалом, у сучасних умовах євроскептичні настрої дедалі частіше розглядаються не лише як політичне явище, але й як потенційна вразливість інформаційного простору ЄС в умовах сучасних гібридних загроз.

Проблематика гібридних загроз та їх впливу на безпекове середовище Європейського Союзу активно досліджується як українськими, так і зарубіжними науковцями. Серед українських дослідників варто виокремити праці Є. Магди [15], В. Фесенка [6], В. Паливоди [17]. При цьому українські науковці частіше використовують поняття «гібридна війна» або «гібридна агресія», тоді як у документах та дослідженнях ЄС переважає термін «гібридні загрози». Серед зарубіжних дослідників важливе значення мають праці F.G. Hoffman [9], M. Galeotti [8], D. Fiott й R. Parkes

[7] та. У їхніх роботах аналізуються сутність та еволюція гібридних загроз, їх інформаційний та кібернетичний компоненти, а також підходи ЄС до формування механізмів протидії таким викликам. Зокрема, D. Fiott й R. Parkes наголошують, що гібридні загрози не є лише сукупністю нетрадиційних викликів, а передбачають скоординоване використання різних інструментів дестабілізації, включаючи дезінформацію, втручання у вибори та кібератаки. Польський дослідник F. Brujka аналізує втілення Європейським Союзом підходу до протидії маніпуляціям та втручанням іноземної інформації [3].

Важливе місце у дослідженні займають стратегічні документи Європейського Союзу. Так, «Спільна структура протидії гібридним загрозам» (2016 р.) [12] та «Підвищення стійкості та посилення можливостей для подолання гібридних загроз» (2018 р.) [18] заклали основу формування безпекового підходу ЄС до гібридних викликів. У Стратегії безпеки ЄС 2020 («EU Security Union Strategy») [4] гібридні загрози розглядаються як фактор, що здатний послаблювати соціальну згуртованість та підірвати довіру до інституцій ЄС, а одним із ключових напрямів визначено зміцнення resilience суспільства та інституцій [13]. Подальший розвиток даного підходу простежується у «Strategic Compass» (2022 р.), де особлива увага приділяється дезінформації (Foreign Information Manipulation and Interference (далі - FIMI), інформаційним маніпуляціям та стійкості демократичних інститутів до зовнішніх інформаційних впливів [1]. FIMI охоплює широкий спектр іноземних інформаційних впливів – від дезінформації до скоординованих кампаній маніпулювання інформаційним середовищем та демократичними процесами. Саме після ухвалення Strategic Compass термін FIMI фактично увійшов до офіційного безпекового словника ЄС. Документ прямо визначає протидію FIMI як один із напрямів боротьби з гібридними загрозами. Відзначимо, що євроскептичні наративи самі по собі не є загрозою, але можуть використовуватися або підсилюватися в межах FIMI-кампаній зовнішніх акторів, насамперед у контексті російських інформаційних операцій.

Важливим елементом у боротьбі із гібридними загрозами ЄС є його співробітництво з НАТО. Це зазначено як у «Strategic Compass» (2022 р.): «Стратегічне партнерство ЄС з НАТО є важливим для нашої євроатлантичної безпеки, що знову продемонстровано в контексті військової агресії Росії проти України у 2022 році» [1], так і в документах НАТО. Щодо останнього, то визнано, що «НАТО не може самотужки протидіяти гібридним загрозам... Альянс продовжує зміцнювати співпрацю та координацію з такими партнерами, як Боснія і Герцеговина, Грузія, Республіка Молдова та Європейський Союз (ЄС), щоб протидіяти гібридним загрозам та підвищувати стійкість» [5]. І, зважаючи, що в документах ЄС не описані можливі види гібридних загроз, особливо важливим є те, що НАТО їх вирізняє: «Гібридні загрози поєднують військові та невійськові, а також приховані та явні засоби, включаючи дезінформацію, кібератаки, економічний тиск, розгортання нерегулярних збройних груп та використання регулярних сил. Гібридні методи використовуються для розмиття меж між війною та миром і намагаються посягти сумніви в свідомості цільових груп населення. Вони спрямовані на дестабілізацію та підірив суспільства» [5].

Для посилення теоретичної складової дослідження у якості прикладів варто згадати діяльність Н. Фараджа в якості яскравого прихильника британського євроскептицизму, за активності якого Велика Британія провела референдум щодо членства в ЄС та реалізувала вихід (Brexit). Н. Фарадж, апелюючи до наявних проблем ЄС (наднаціональність, спільні підходи до міграції (які не завжди враховують національні інтереси окремих членів), забюрократизованість апарату європейських інституцій) також зіштовхував народ і еліту, проявляючи при цьому риси популізму. Так, після перемоги референдуму за Brexit він проголосив промову, яка одночасно ілюструє і його євроскептицизм: «ЄС зазнає невдачі, ЄС вмирає...», і популізм: «Зараз 17 мільйонів людей проголосували за Brexit. Це перемога простих людей, порядних людей. Це перемога проти великих торгових банків, проти великого бізнесу та проти великої політики» [19]. Аналізуючи промови Н. Фараджа приходимо до висновку, що більшість його риторики – саме антиєвропейська (направлена проти ЄС, не проти європейських країн), яка будувалася на існуючих соціальних розбіжностях і недовірі. Останньою його заявою як лідера Партії незалежності Великої Британії було про те, що він подорожуватиме Європою, щоб допомогти іншим країнами «отримати незалежність» [11].

Так, риторика Н.Фараджа була побудована навколо питань національного суверенітету, міграційної політики та критики наднаціональних інституцій ЄС. Водночас окремі подібні наративи надалі активно використовувалися у межах інформаційних кампаній, спрямованих на посилення політичної поляризації та недовіри до ЄС. У цьому

контексті йдеться не про прямий зв'язок між євроскептичними політичними акторами та зовнішніми інформаційними впливами, а про можливість використання вже існуючих суспільних суперечностей як потенційної вразливості інформаційного простору ЄС.

У документах НАТО, про які згадувалося раніше, відкрито говориться про те, що Росія є головною загрозою для НАТО, тоді як Китай – системний виклик, в тому числі і як джерела гібридних загроз. В документах ЄС («Strategic Compass» (2022 р.) РФ прямо називають загрозою європейській безпеці і джерелом дезінформації, кібератак, гібридних кампаній та інформаційних маніпуляцій. Також Росія прямо названа головним джерелом FIMI-операцій, які є систематичними, скоординованими та такими, що походять від держави. Світові медіа, такі як Reuters у своїх статтях, аналізуючи фейки, які використовує Росія проти України в українському інформаційному просторі зазначають, що «Дезінформація та пропаганда, які здавна були опорою війни, отримали цифровий заряд у битві за Україну, найбільшому конфлікті, який світ бачив з часів появи смартфонів та соціальних мереж». В цій же статті подані слова А. Коваленка, керівника Українського центру протидії дезінформації (ЦДЦ), відділення Ради національної безпеки, щодо телефонного шквалу та бліц-атаки в соціальних мережах, коли російські війська просувалися на Харків: «Середня кількість публікацій у соціальних мережах, які українська влада класифікувала як дезінформацію про війну, зросла до понад 2500 на день з початку Харківського наступу в травні, порівняно з 200 на день у березні...за оцінками української розвідки, дезінформаційні кампанії проводилися переважно російською службою безпеки ФСБ та військовою розвідкою, широко відомою як ГРУ [10].

Таким чином, у сучасних умовах гібридні загрози дедалі більше розглядаються ЄС та НАТО як комплексний інструмент дестабілізації політичного, інформаційного та суспільного простору. Хоча проблематика гібридних загроз почала активно розроблятися після 2014 р., особливого значення вона набула після повномасштабного вторгнення РФ до України у 2022 р., коли питання дезінформації, інформаційних маніпуляцій, кібератак та стійкості демократичних інституцій стали одним із ключових напрямів безпекової політики ЄС і НАТО. Документи НАТО відкрито позначають Росію як головну загрозу євроатлантичній безпеці, зокрема у сфері кібербезпеки та інформаційних впливів. У свою чергу ЄС у «Strategic Compass» (2022 р.) та документах щодо FIMI також прямо називає РФ джерелом дезінформації, гібридних кампаній та інформаційних маніпуляцій, спрямованих на підриг довіри до демократичних інституцій та європейської інтеграції. Гібридні загрози включають як військові, так і невійськові методи впливу, зокрема: дезінформацію, кібератаки, економічний тиск, маніпулювання суспільними настроями та використання політичної поляризації. Ми не розглядаємо євроскептицизм сам по собі як загрозу, оскільки сама по собі євроскептична риторика може бути конструктивною і стосуватися проблем ЄС, які варто вирішувати найближчим часом, тому є невід'ємною частиною демократичного політичного процесу. Однак окремі євроскептичні наративи можуть використовуватися або підсилюватися в межах інформаційних кампаній зовнішніх акторів для поглиблення суспільних суперечностей та послаблення єдності ЄС. Приклад діяльності Н. Фараджа демонструє, що критика наднаціональних інституцій чи міграційної політики в ЄС може ставати елементом ширшого інформаційного середовища, яке використовується у межах сучасних гібридних впливів. Тому, вважаємо, що забезпечення інформаційної безпеки ЄС дедалі більше пов'язується не лише із протидією дезінформації, але й зі зміцненням resilience суспільства та демократичних інституцій до зовнішніх інформаційних маніпуляцій.

Список використаних джерел

- A Strategic compass for security and defence. For a European Union that protects its citizens, values and interests and contributes to international peace and security (2022). European Union. Retrieved from: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/strategic_compass_en3_web.pdf [in English]
- Batrymenko, O.V., Nelipa, D.V. i Tkach, O.I. (2024). Osoblyvosti spivvidnoshennya ponyat' «yevroskeptytsyzm» i «populizm» (Peculiarities of the relationship between the concepts of «eurosepticism» and «populism»). Politychne zhyttya [Political life], 107-115. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2024.4.14> [in Ukrainian]
- Bryjka, F. (2024) EU Adopts Approach to Countering Foreign Information Manipulation and Interference. Policy paper, 3 (21c). Retrieved from: <https://pism.pl/publications/eu-adopts-approach-to-countering-foreign-information-manipulation-and-interference> [in English]
- Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on the EU Security Union Strategy COM/2020/605 final. Document 52020DC0605. Retrieved from: <https://cutt.ly/7UUC4ao> [in English]
- Countering hybrid threats. North Atlantic Treaty Organization (29 January 2026). Retrieved from: <https://www.nato.int/en/what-we-do/deterrence-and-defence/countering-hybrid-threats>

- Fesenko, V. (2016). Spyratysya vynyatkovo na vlasni syly i vzyaty vidpovidal'nist' za rozvytok Ukrayiny na sebe «Hibrydna» viyna Rosiyi – vyklyk i zahroza dlya Yevropy. (Rely exclusively on one's own forces and take responsibility for the development of Ukraine. Russia's «hybrid» war is a challenge and a threat to Europe). Kyiv, 24-25 [in Ukrainian]
- Fiott, D, Parkes, R. (2019). Protecting Europe: The EU's response to hybrid threats. European Union Institute for Security Studies (EUISS). Retrieved from: <http://www.jstor.com/stable/resrep21143.4> [in English]
- Galeotti, M. (2015). Hybrid War' and 'Little Green Men': How It Works, and How It Doesn't. In A. Pikulicka-Wilczewska C R. Sakwa (Eds), Ukraine and Russia: People, Politics, Propaganda and Perspectives (pp. 149–156). Retrieved from: <https://www.e-ir.info/pdf/55375> [in English]
- Hoffman, F.G. (2007). Conflict in the 21st century: the rise of hybrid wars. Arlington: Potomac Institute for Policy Studies, 72 p. [in English]
- Hunder, M. (2024). Russia vs Ukraine: the biggest war of the fake news era. Reuters. Retrieved from: <https://www.reuters.com/world/europe/russia-vs-ukraine-biggest-war-fake-news-era-2024-07-31/> [in English]
- James, W. (2016) Outgoing anti-EU firebrand Farage demands his party push for 'hard' Brexit. Reuters. Retrieved from: <https://www.reuters.com/article/world/uk/outgoing-anti-eu-firebrand-farage-demands-his-party-push-for-hard-brexit-idUSKCN11M1AC/> [in English]
- Joint Communication to the European Parliament and the Council. Joint Framework on countering hybrid a European Union response Document 52016JC0018. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A52016JC0018>
- Khmel, A. (2021-2022) Borot'ba iz hibrydnymy zahrozamy v YES (za normatyvno-pravovoyu bazoyu) (Combating hybrid threats in the EU (according to the regulatory framework) Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI, №3, 2021-2022. C. 91-101 [in Ukrainian]
- Khmel, A. (2025) Tochky peretynu yevroskeptytsyzmu i populizmu: vid teorii do praktyky (The intersection of euroscepticism and populism: from theory to practice). Retrieved from: <https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3007/1/%D0%9C%D0%A7-2025.%20%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D1%96%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%BD%D0%B8.pdf#page=60> [in Ukrainian]
- Magda, Ye. (2015) Hibrydna viyna: vyzhyty i peremohty (Hybrid war: survive and win). Kharkiv: «Vivat»? 304 [in Ukrainian]
- Mudde, C., Rovira Kaltwasser, C. (2017) Populism: A Very Short Introduction. Oxford University Press/ Retrieved from: <https://psi424.cankaya.edu.tr/uploads/files/Mudde%2C%20Populism> [in English]
- Palyvoda, V. (2020). Pidkhody Slovachchyny do borot'by z hibrydnymy zahrozamy: analityka vid eksperta NISD (Slovakia's approaches to combating hybrid threats: analysis from an NISD expert). Retrieved from: <https://niss.gov.ua/en/node/3492> [in Ukrainian]
- Report on the implementation of the 2016 Joint Framework on countering hybrid threats and the 2018 Joint Communication on increasing resilience and bolstering capabilities to address threats. Joint Staff working document. SWD (2020)153. 24/07/2020. Retrieved from: <https://cutt.ly/0UUC527> [in English]
- Shirbon, E. (2016) Triumph for 'Brexit' Nigel Farage, British scourge of the EU. Reuters. Retrieved from: <https://www.reuters.com/article/world/uk/triumph-for-brexit-nigel-farage-british-scourge-of-the-eu-idUSKCN0ZA2K3/> [in English]
- Szczerbiak, A., Taggart, P. (2003) Theorising Party-Based Euroscepticism: Problems of Definition, Measurement and Causality. SEI Working Paper, 69, pp. 4-22 [in English]
- Taggart, P. A. (1998). Touchstone of Dissent: Euroscepticism in Contemporary Western European Party Systems. European Journal of 65 Political Research. European Consortium for Political Research Volume 33, Issue 3, pp. 363-388 [in English]
- Taggart, P., Szczerbiak, A. (2002) Europeanisation, Euroscepticism and Party Systems: Party-based Euroscepticism in the Candidate States of Central and Eastern Europe. Perspectives on European Politics and Society, 3(1), pp. 23-41[in English]

EUROSCEPTICISM IN THE CONTEXT OF CONTEMPORARY HYBRID THREATS: CHALLENGES FOR EU INFORMATION SECURITY

Modern hybrid threats are aimed not only at destabilizing the infrastructure of EU member states or the Union as a whole, but also at influencing public attitudes through undermining political trust in governmental institutions and their representatives both at the national level and at the level of the European Union. Important elements of such influence include the spread of disinformation, the intensification of social polarization, the undermining of trust in European institutions, and the weakening of support for European integration. Therefore, euroscepticism has long functioned not only as a political phenomenon, but also as a potential vulnerability of the EU information space, affecting both the process of EU enlargement and the further deepening of European integration among member states. Under these conditions, ensuring the information security of the EU is increasingly associated with strengthening societal resilience to disinformation and hybrid information influence.

Keywords: euroscepticism, hybrid threats, information security of the EU, disinformation, hybrid information influence, social polarization, European integration, resilience.

Відомості про автора / Information about the Author

Анастасія Хмель, декан факультету політичних наук, к. і. н., доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики, Чорноморський національний університет імені Петра Могили, Миколаїв, Україна. E-mail: khmel@chmnu.edu.ua ORCID <https://orcid.org/0000-0002-4881-7859>

Anastasiia Khmel, Dean of the Faculty of Political Science, PhD in History, Associate Professor of the Department of International Relations and Foreign Policy, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: khmel@chmnu.edu.ua ORCID <https://orcid.org/0000-0002-4881-7859>

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.18

*Валерія Чайка,
Олександр Шевчук*

РОЛЬ АРКТИЧНОЇ РАДИ У КООРДИНАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ НОРДИЧНИХ КРАЇН

У тезах розглянуто причини заснування та особливості організації Арктичної ради. Встановлено основну мету, специфіку роботи ради. Також, у межах Арктичної ради засновано шість робочих груп, які опікуються різними аспектами її роботи. Одним із найважливіших аспектів – екологічна політика. Досліджено сучасні екологічні проблеми арктичної території.

Ключові слова: Арктична рада, екологія, глобальне потепління, забруднення, арктична територія

Зростання глобальної обізнаності щодо зміни клімату зумовлює підвищену увагу до Арктичного регіону. Арктика не лише зазнає суттєвих екологічних трансформацій, але й поступово стає більш доступною, що, своєю чергою, змінює її стратегічне значення. Якщо протягом XX століття цей регіон розглядався як віддалений і відносно периферійний у системі міжнародних відносин, то сьогодні він дедалі частіше постає як важливий елемент глобальної безпеки.

У контексті арктичної стратегії США глобальне потепління розглядається як окремий та суттєвий виклик. Оскільки клімат продовжує змінювати регіон, природні перешкоди, які колись оберігали країни, що межують з Арктикою, слабшають, виставляючи їх на нові та зростаючі загрози [3].

Зокрема, у 1989 році Данія, Ісландія, Канада, Норвегія, РФ, США, Фінляндія та Швеція під час наради в м. Рованіємі за ініціативою уряду Фінляндії погодилися щодо проведення наради міністрів держав із захисту довкілля в Арктичному регіоні. Саме ця зустріч розпочала політико-правовий процес під назвою «процес Рованіємі» (Rovaniemi Process). 14 червня 1991 року вісім арктичних держав ухвалили Стратегію охорони довкілля Арктики (AEPS) - багатогранну ініціативу, розроблену для виявлення як наявних, так і нових екологічних викликів у регіоні та окреслення дієвих заходів у відповідь. На той час головними викликами були стійкі органічні забруднювачі, забруднення нафтою, важкі метали, радіоактивні речовини та підкислення.

Для подолання цих викликів AEPS запровадила низку планів дій та заснувала шість спеціалізованих робочих груп, що зосереджуються на таких ділянках, як захист дикої природи, моніторинг та оцінка довкілля. Згодом ця структура трансформувалася у Арктичну раду. Одним з її основних здобутків стало стимулювання співпраці між державами, які раніше були геополітичними опонентами, що дало їм змогу спільно працювати над спільними екологічними та безпековими питаннями в Арктиці [3, с. 458].

Арктична рада є регіональною міжнародною установою, яку засновано 19 вересня 1996 року як міждержавний форум для співпраці держав у Північному полярному регіоні на засадах Декларації про заснування Арктичної ради (Declaration on the Establishment of the Arctic Council) [2]. У ній держави визнали вагомість екосистем Арктики, а також потребу розширення знань про глобальне забруднення та його загрози довкілльному арктичному середовищу.

Я. Павко [4] наголошує, що незважаючи на те, що стратегія є актом «м'якого права», окремі її положення були впроваджені у національне законодавство держав-учасниць Арктичної ради. Натомість 16 вересня 1993 року держави підписали Декларацію про довкілля та розвиток в Арктиці (Declaration on Environment and Development in the Arctic), у якій вони засвідчили свої зобов'язання здійснювати захист навколишнього середовища Арктики на пріоритетних засадах та втілювати Стратегію охорони навколишнього середовища.

Наголосимо, що Арктичну раду, згідно з Декларацією про заснування Арктичної ради 1996 року, створено з метою, що висвітлено на рис. 1.

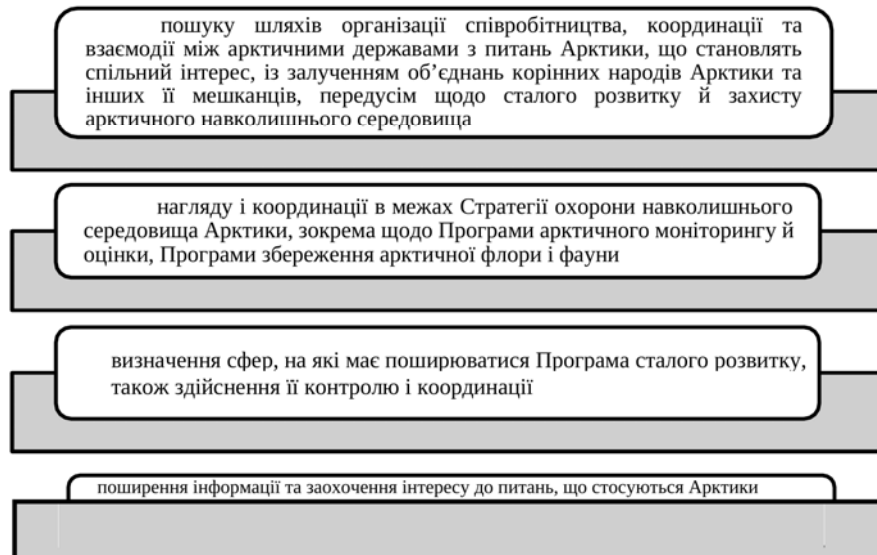

Рис. 1 Мета створення Арктичної ради

Джерело: сформовано автором на основі [1].

У межах Арктичної ради засновано шість робочих груп, які опікуються різними аспектами її роботи: робоча група зі збереження арктичної флори і фауни (Conservation of Arctic Flora and Fauna (CAFF) Working Group); робоча група з попередження, готовності та реагування на непередбачені обставини (Emergency Prevention, Preparedness and Response (EPPR) Working Group); робоча група з ліквідації забруднення в Арктиці (Arctic Contaminants Action Program (ACAP) Working Group); робоча група з Програми арктичного моніторингу та оцінки (Arctic Monitoring and Assessment Programme (AMAP) Working Group); робоча група із захисту арктичного морського довкілля (Protection of the Arctic Marine Environment (PAME) Working Group); робоча група зі сталого розвитку (Sustainable Development (SDWG) Working Group). До їхнього складу входять фахівці, представники галузевих міністерств, державних установ та науковці. Зокрема, до допоміжних органів Арктичної ради належать цільові й експертні групи. Сьогодні діє експертна група із сажі та метану (Black Carbon and Methane Expert Group), сформована у 2015 році.

Окрім того, у 2011–2013 роках працювала експертна група з екосистемного управління (Ecosystem-based Management Expert Group). Загалом учасники робочих груп та представники держав-членів долучаються до цільових груп. Своєю чергою, такі групи функціонують до отримання окреслених результатів згідно з визначеними завданнями [4].

На сучасному етапі розвитку глобальні кліматичні зміни розглядаються як одна з ключових екологічних проблем людства, про що підкреслив професор сер Девід Кінг під час Глобального саміту лідерства 2024 року. Особливо помітно ці процеси проявляються в Арктичному регіоні, де темпи підвищення середньорічної температури майже вдвічі перевищують світові показники.

Прогнозні оцінки для Шпіцбергену на період 2071–2100 років свідчать про суттєві кліматичні трансформації. Серед них подальше підвищення температури повітря, збільшення річної кількості опадів, а також зростання частоти й інтенсивності зливових дощів. Очікується також посилення річкового стоку, зміни у стані поверхневої вічної мерзлоти, скорочення площі та маси льодовиків, а крім того – почастищення повеней, лавин і зсувів. Такі зміни неминуче впливатимуть на рівень суспільної безпеки, що потребує врахування результатів відповідних досліджень у процесі планування заходів із мінімізації ризиків та запобігання негативним сценаріям у майбутньому. Водночас варто враховувати, що трансформація арктичних екосистем, посилена антропогенним впливом, створює загрози не лише для природної рівноваги.

Зокрема, забруднення морського середовища або скорочення популяцій окремих видів морської фауни можуть призвести до зменшення обсягів рибальства, яке є важливою складовою економіки багатьох держав регіону. Паралельно з цим процес танення арктичного льодового покриву, зумовлений глобальним потеплінням, відкриває нові морські маршрути та полегшує доступ до раніше недоступних запасів нафти й природного газу.

Такі кліматичні зміни призводять до змін у екосистемі. За рахунок цього підвищуються ризики для національної безпеки Скандинавських країн та їхньої стабільності. У Швеції діє понад 1900 гідроелектростанцій, котрі постачають близько половини загальнонаціонального виробництва електроенергії. Це дає змогу державі посідати вагомі позиції у сфері гідроенергетики – перше місце в Європейському Союзі та шосте у світовому переліку. Водночас Швеція послідовно вкладає кошти у наукові розробки та оновлення технологій, намагаючись утримати своє верховенство в цій ділянці й одночасно допомагати у боротьбі зі змінами клімату. Схожа картина спостерігається і в Норвегії, де гідроенергетика також складає ядро енергетичного балансу, забезпечуючи більше 50% виробництва електроенергії. Проте кліматичні зміни ставлять перед обома державами нові випробування: коливання рівня опадів та змінені водні цикли річок здатні негативно позначитися на сталості генерації. Це, своєю чергою, нарощує потребу в пристосуванні гідроенергетичної інфраструктури до новітніх природних обставин.

І.С. Воротілова [5] наголошує, що у ширшому регіональному оточенні важливою складовою стійкості постає узгодження зусиль арктичних держав, спрямоване на збереження екосистем та моніторинг антропогенного тиску. Саме спільні заходи можуть уникнути значних екологічних криз та допомогти у підтримці рівноваги як в Арктиці, так і у Скандинавії, одночасно гарантуючи тривалий підхід до застосування природних надбань. У цій справі визначальну роль відіграють наукові пошуки та новаторські розробки, які створюють фундамент для зростання дієвості та природоохоронної витривалості енергетичних комплексів.

Завдячуючи можливості проводити детальний аналіз, моніторинг, акумулювати звіти та оцінки, Арктична рада виступає ключовим джерелом експертизи, а також захисником питань, пов'язаних з Арктикою у світі. Її ініціативи зосереджені на таких сферах, як:

- пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптація до них
- розробка альтернатив сталої енергетики
- зміцнення стійкості арктичних громад та систем [1].

Проте, на разі у Арктичній раді досить складна ситуація. Після призупинення співпраці з росією після вторгнення Москви в Україну, можливості Ради контролювати та впливати на діяльність росії в Арктиці значно ослабли. В результаті багато спільних наукових ініціатив та дослідницьких експедицій, зосереджених на арктичних територіях росії, були призупинені.

Водночас, неодноразові заяви російських чиновників та корпоративних гравців про розширення видобутку ресурсів в Арктиці, а також про активізацію використання Північного морського шляху викликають занепокоєння на міжнародному рівні. Ці амбіції тісно пов'язані з підвищеними екологічними ризиками, особливо враховуючи крихку природу арктичних екосистем.

У цьому контексті залишається невизначеним, чи може Арктична рада під головуванням Норвегії ефективно координувати зусилля щодо захисту навколишнього середовища в регіоні без участі Росії.

Таким чином, було розглянуто передумови створення Арктичної ради у XX ст. Встановлено особливості заснування Арктичної ради 19 вересня 1996 року. Зокрема створення такої ради підтримали Данія, Ісландія, Канада, Норвегія, РФ, США, Фінляндія та Швеція. У ній держави визнали вагомість екосистем Арктики, а також потребу розширення знань про глобальне забруднення та його загрози довкілному арктичному середовищу. Визначено мету діяльності даної організації. Розглянуто структуру, що складається із шести робочих груп. Такі групи зосереджені на збереженні флори і фауни, моніторингу та захисту морського середовища тощо. Розглянуто сучасні екологічні проблеми арктичного регіону, що мають антропогенний характер. Серед головних проблем – глобальне потепління, що призводить до танення льодовиків, збільшення річної кількості опадів, тощо. Завдяки діяльності Арктичної ради вдається проводити моніторинг та аналіз таких змін для подальшого вжиття необхідних заходів. Водночас варто відзначити, що з початком повномасштабного вторгнення в Україну, рф послабила своє позиції в раді. Але разом з тим, росія неодноразово заявляла про наміри розширення видобутку ресурсів в Арктиці. Такі плани також потребують урегулювання та вжиття заходів.

Список використаних жерел

- Arctic Council Secretariat (2023). The Arctic Council: A Quick Guide, 3rd edition (revised). 36pp
- Arctic Council. URL: <https://arctic-council.org/>
- Huebert, R., Lackenbauer, P. W. (2021). Debating Arctic Security Selected Writings, 2010–2021. NAADS Engage Series. 537 p.
- Pavko Ya. (2020) Arktychna rada – forum mizhnarodnoho spivrobitnytstva u Pivnichnomu poliarnomu rehioni. Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii mizhnarodni vidnosyny. 2020. Vypusk 48. S. 198–207.
- Vorotilova I.S. (2025) Arktychna bezpeka: mizhnarodni faktory stabilnosti ta vyklyky dlia rehionalnykh aktoriv. Naukovyi zhurnal «Politykus». №2. S. 192–207.

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.18

**Valeriia Chaika,
Oleksandr Shevchuk**

**THE ROLE OF THE ARCTIC COUNCIL IN THE COORDINATION OF THE ENVIRONMENTAL POLICY OF
THE NORDIC COUNTRIES**

The study explores the factors that led to the creation of the Arctic Council and highlights the distinctive features of its institutional structure. It clarifies the Council's core objectives and the specific nature of its activities. Particular attention is given to the six specialized working groups operating within the Council, each responsible for addressing different areas of its mandate. A key focus is placed on environmental governance, alongside an analysis of current ecological challenges affecting the Arctic region

Keywords: *Arctic Council, ecology, global warming, pollution, Arctic territory*

Відомості про автора / Information about the Author

Олександр Шевчук, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики факультету політичних наук Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: shevchukov07@gmail.com

Oleksandr Shevchuk, Doctor of Political Sciences, Professor, Acting Head of the Department of International Relations and Foreign Policy, Faculty of Political Sciences, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: shevchukov07@gmail.com

Валерія Чайка, аспірантка кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики факультету політичних наук Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: Valeriya.chayka@gmail.com

Valeriia Chaika, PhD Student of the Department of International Relations and Foreign Policy, Faculty of Political Sciences, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: Valeriya.chayka@gmail.com

© О. Шевчук, В. Чайка

Стаття отримана редакцією 22.05.2026.

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.19

Олена Шевченко,
Андрій Савчук

УКРАЇНСЬКА ЦИФРОВА ДИПЛОМАТІЯ НА АФРИКАНСЬКОМУ КОНТИНЕНТІ КРИЗЬ ПРИЗМУ GOVTECH ТА КОМЕРЦІЙНИХ ІННОВАЦІЙ

Тези представляють багаторівневий аналіз цифрової дипломатії України в державах Африки як інструменту м'якої сили. Українські цифрові продукти, зокрема екосистема електронного урядування «Дія», фінансово-технологічні рішення та платформи електронної комерції, посилюють позиціонування держави на міжнародній арені. Завдяки цьому образ України трансформується з реципієнта допомоги на постачальника технологій для країн Глобального Півдня.

Наголошується, що в умовах обмежених ресурсів та повномасштабної війни Україна здатна зайняти окремі цифрові ніші, вільні від монополії великих держав-гравців. Підвищення технологічної присутності на континенті розглядається одночасно як економічний інструмент і як асиметрична відповідь на російську дезінформацію, що сприяє формуванню позитивного іміджу та зміцненню суб'єктності України в африканському медіапросторі.

Ключові слова: Африка, цифрова дипломатія, м'яка сила, «Дія», електронне урядування.

Сучасна система міжнародних відносин вже кілька десятиліть перебуває у стані переходу, коли класичні інструменти впливу держави доповнюються цифровою складовою: контролем над даними, експортом технологій, медійною компонентою та загалом спроможністю формувати власні глобальні нарративи.

Цифрова еволюція «м'якої сили» [10], відома як публічна дипломатія 2.0 [8], перетворила соціальні мережі на самостійне середовище комунікації держав, а не просто додатковий канал висвітлення подій. У результаті природа дипломатії змінюється, але разом із цим зростає і її вразливість до ворожих інформаційних маніпуляцій під час війни [5].

Саме в умовах такої глобальної трансформації та використання інновацій як інструменту геополітичного впливу ключовою ареною боротьби за розбудову цифрової публічної інфраструктури і платіжних систем стала Африка. Завдяки унікальній демографії, адже до 2030 року кількість молоді віком 15-34 роки тут сягне 600 млн осіб, та рівню поширення стільникового зв'язку, цей континент має потенціал стати головним драйвером попиту на мобільні сервіси [9]. Найбільш показовим у цьому контексті є сегмент мобільних фінансів, на який у 2024 році припало близько 65 % світової вартості таких транзакцій, або ж приблизно 1,1 трлн дол. [4]. Проте на континенті досі існує значний розрив у використанні технологій: хоча покриття здебільшого наявне, мобільним інтернетом користується лише 28 % жителів [6]. Отже, зважаючи на цей контекст, українська цифрова дипломатія має діяти у кількох напрямках: орієнтуватися на високу сприйнятливості молоді до інновацій та водночас створювати рішення, доступні через менш технологічні канали і які у перспективі мають бути перекладені місцевими мовами.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що цифрова присутність держави в Африці має не лише економічний, а й безпековий та ідеологічний вимір. Africa Center for Strategic Studies визначає Росію як ключового актора дезінформаційних кампаній на Африканському континенті, що реалізуються за державної підтримки. Зазначається, що російські продовольчі та антизахідні нарративи ґрунтуються переважно на викривленні фактологічних даних та експлуатації антиколоніальних настроїв, а не на прямій фальсифікації [1]. Китай натомість діє в інфраструктурному вимірі, через ініціативу «Цифровий шовковий шлях» постачаючи апаратне забезпечення й розбудовуючи телекомунікаційні мережі [3]. У такому насиченому конкурентному середовищі експорт якісних цифрових продуктів стає для України інструментом практичного втілення власного нарративу та поширення образу сучасної, інноваційної та демократичної держави, що здатна створювати рішення глобального рівня навіть під час війни.

Україна, перебуваючи у стані повномасштабної війни з Росією та, очевидно, не маючи достатніх ресурсів для симетричної конкуренції, усе ж здатна зайняти окремі цифрові ніші, вільні від монополії великих гравців. Сучасний ландшафт цифрової публічної інфраструктури поділений між кількома моделями: китайською інфраструктурно-апаратною експансією, що несе ризики «цифрового авторитаризму», американською корпоративною моделлю, яку часто сприймають як загрозу монополізації ринків, та європейською концепцією цифрового суверенітету. Альтернативу формують відкриті цифрові рішення, що мають менше політичне забарвлення. У цьому контексті можна виділити як індійське цифрове інфраструктурне рішення India Stack, що розвиваються, в тому числі, в межах співробітництва «Південь–Південь», так і позарегіональні моделі на кшталт естонської X-Road. Саме у цій ніші незалежних екосистем Україна позиціонує власний цифровий інструментарій стійкості, що пройшов справжнє випробування в реаліях повномасштабної війни.

Мета дослідження полягає у виявленні та систематизації основних векторів української цифрової дипломатії в країнах Африки на державному (GovTech), фінансово-технологічному та бізнес-рівнях, а також в оцінці їхнього потенціалу й наявних структурних бар'єрів.

Передумовою будь-якого цифрового впливу є фізична дипломатична присутність, якої Україні тривалий час відчутно бракувало. Саме тому після 2022 р. офіційний Київ здійснив безпрецедентне розширення мережі: лише за першу половину 2024 р. на континенті відкрито близько шести нових посольств, а від початку повномасштабного вторгнення Президент провів понад 30 зустрічей із лідерами африканських держав і панафриканських організацій. Таке інституційне посилення є критично важливим, адже без представництва, здатних супроводжувати технологічні проекти на місцях, експорт цифрових продуктів завжди залишався б суто декларативним. Цифрова дипломатія, втім, не замінює класичну, а надбудовується над нею, посилюючи кожен із розглянутих рівнів.

Флагманом цифрових послуг державного рівня в Україні є екосистема «Дія» – застосунок і портал електронного урядування, що охоплює понад 20 млн користувачів, причому цифрові документи в ній мають таку саму юридичну силу, як паперові. Її стійкість забезпечує децентралізована архітектура: платформа звертається до державних реєстрів у режимі реального часу. У лютому 2024 р. Кабінет Міністрів відкрив вихідний код «Дії» (модель open-source). Перетворення продукту на «цифрове суспільне благо» суттєво посилює дипломатичні позиції України, оскільки дозволяє урядам-партнерам уникнути так званої «прив'язки до постачальника» (vendor lock-in). Для держав Африки це має критичне значення, адже побудова інституційної довіри тут є фундаментальною умовою будь-якої цифрової трансформації, і місцеві еліти вкрай обережно ставляться до ризиків технологічної залежності від транснаціональних корпорацій через досвід колоніалізму.

Африканський вимір експорту українських цифрових рішень демонструє перехід від декларативних намірів до практичної реалізації. Першим закордонним запуском на основі української архітектури став естонський застосунок mRiiik, а серед потенційних африканських партнерів у межах програм підтримки найчастіше згадують Замбію, Ефіопію та Занзібар (Танзанія). Проте реальний успіх таких ініціатив залежить не від формальних угод чи перемовин, а від глибокої адаптації технологій до місцевого контексту. Наприклад, переклад застосунків такими поширеними мовами міжетнічного спілкування, як суахілі для Східної Африки або бемба чи ньянджа для Замбії, дозволить не просто охопити багатомільйонну аудиторію. Такий крок перетворить цифрові продукти на дієвий інструмент зміцнення українського дипломатичного впливу на континенті через призму довіри.

Водночас на цьому ринку Україна стикається з потужною конкуренцією, і сам факт співробітництва не гарантує вибору саме української моделі. Показовим є приклад Ефіопії: її національна система цифрової ідентифікації Fayda ID побудована не на українських напрацюваннях, а на відкритій індійській платформі MOSIP [2]. Такий вибір певною мірою видається закономірним, оскільки для багатьох африканських держав технологічні рішення від країн Глобального Півдня, зокрема Індії, виглядають політично безпечнішими та вільними від ризиків «неоколоніалізму», ніж продукти, прив'язані до західних донорських фондів.

Поряд із державними ініціативами, український вплив у фінансово-технологічній сфері просуває і приватний бізнес. Наприклад, компанія Fintech Farm використовує модель «необанк у коробці», надаючи місцевим банкам готові технологічні рішення та алгоритми скорингу. У Нігерії вони запустили проєкт Fibo спільно з Providus Bank, але згодом його довелося закрити. Цей кейс є дуже показовим, оскільки він доводить, що український фінтех має високий експортний потенціал, проте змушений стикатися із суворими реаліями африканських ринків. Серед головних бар'єрів у цій сфері – девальвація валюти, жорстке регулювання та надзвичайно висока конкуренція, яка витісняє навіть потужних локальних гравців.

Якщо кейс Fintech Farm розкриває складнощі африканського ринку, то історія платформи онлайн-оголошень Jiji демонструє, як ці бар'єри можна успішно долати. Заснований українськими підприємцями у 2014 році, цей проєкт завдяки мобільно-орієнтованому підходу перетворився на один із найбільших маркетплейсів континенту з аудиторією близько 12 млн користувачів щомісяця [7], значною мірою завдяки поглинанню активів OLX в

Африці у 2019 р. [11]. Один із секретів успіху проєкту – не лише технологічні рішення, але й оригінальне вирішення гострої для Африки проблеми шахрайства. Jiji вибудувала бізнес-модель навколо концепції «довіра як послуга», запровадивши сувору модерацію оголошень, верифікацію продавців та безпечну комунікацію в межах платформи. Перетворивши тотальну інституційну недовіру на ключову конкурентну перевагу, компанія довела: українська технологічна екосистема здатна створювати масові та стійкі продукти навіть у найскладніших середовищах.

Інституційний рівень з боку України також поступово набуває системності. У травні 2026 р. вітчизняний бізнес спільно з Мінекономіки, МЗС та МОН заснував Українсько-африканську ділову раду (UAfrica Business Council). Це міжсекторальна платформа, яка об'єднує приватні компанії, державні органи, галузеві асоціації та університети. Хоча її основний порядок денний стосується торгівлі, логістики й аграрного сектору, серед напрямів роботи названо також технологічне партнерство та обмін українським досвідом у сфері стійкості. Важливо, що ця ініціатива виникла не згори, а від самого бізнесу, який підхопив африканський вектор після перших практичних результатів, зокрема запуску українського агрохабу в Гані у квітні 2026 року. Наявність такої структури дає цифровим проєктам, від «Дії» до фінтеху, організовану підтримку при виході на ринки континенту.

Висновок. Цифрова дипломатія України в Африці працює як стратегія м'якої сили, що дозволяє компенсувати обмеженість ресурсів виходом у ніші, вільні від монополії великих гравців. Україна займає простір між китайською та західними моделями, пропонуючи власний досвід стійкості й рішення з відкритим кодом. У наративному протистоянні дієвішою за дзеркальну контрпропаганду виявляється практична демонстрація технологічного потенціалу, яка поступово перетворює державу з об'єкта чужої політики на активного суб'єкта глобального розвитку.

Наукова новизна роботи полягає у виокремленні багаторівневої моделі цифрового впливу та в розгляді приватного сектору як самостійного комунікативного чинника зовнішньої політики України. Разом із тим варто визнати, що значна частина українського GovTech-експорту досі залежить від зовнішнього, передусім донорського фінансування. Окрім суто економічного ризику, така залежність може опосередковано підживлювати уявлення про Україну як «провідника західних інтересів», а як про не незалежного гравця. Тому Україні важливо поступово переходити до самостійнішої моделі просування власних цифрових рішень, зокрема через розвиток своїх майданчиків і ширше коло партнерів. Це матиме не лише фінансове, а й іміджеве значення та зміцнить суб'єктність України на континенті.

Список використаних джерел

- Africa Center for Strategic Studies. (2024). Mapping a Surge of Disinformation in Africa. URL: <https://africacenter.org/spotlight/mapping-a-surge-of-disinformation-in-africa/>
- Biometric Update. (2025). Ethiopia reveals strategy behind digital ID progress. URL: <https://www.biometricupdate.com/202505/ethiopia-reveals-strategy-behind-digital-id-progress-as-id4africa-2025-opens>
- CSIS. (2023). Approaches to Digital Public Infrastructure in the Global South. URL: <https://www.csis.org/analysis/approaches-digital-public-infrastructure-global-south>
- Ecofin Agency. (2025). Mobile Money Transactions in Africa Surge 15% in 2024. URL: <https://www.ecofinagency.com/finance/0904-46604-mobile-money-transactions-in-africa-surge-15-in-2024-gsma>
- EEAS. (2025). 3rd Report on Foreign Information Manipulation and Interference Threats. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/3rd-eeas-report-foreign-information-manipulation-and-interference-threats_en
- GSMA. (2025). The Mobile Economy Africa 2025. URL: <https://www.gsma.com/solutions-and-impact/connectivity-for-good/mobile-economy/africa/>
- How we made it in Africa. (2021). Digital marketplaces in Africa: Opportunities and challenges. URL: <https://www.howwemadeitinafrica.com/digital-marketplaces-in-africa-opportunities-and-challenges/70452/>
- Manor, I., & Huang, Z. A. (2022). Digitalization of public diplomacy: Concepts, trends, and challenges. *Place Branding and Public Diplomacy*, 18(4), 293-299.
- McKinsey & Company. (2025). Remember the future: the next frontier for African telcos. URL: <https://www.mckinsey.com/industries/technology-media-and-telecommunications/our-insights/remember-the-future-the-next-frontier-for-african-telcos>
- Nye, J. S. (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: Public Affairs.
- TechCrunch. (2019). Jiji raises \$21M for its Africa online classifieds business. URL: <https://techcrunch.com/2019/12/09/jiji-raises-21m-for-its-africa-online-classifieds-business>

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.19

*Olena Shevchenko,
Andrii Savchuk*

**UKRAINIAN DIGITAL DIPLOMACY ON THE AFRICAN CONTINENT THROUGH THE LENS OF GOVTECH
AND COMMERCIAL INNOVATIONS**

This study provides a multilevel analysis of Ukraine's digital diplomacy in Africa, examining it as a crucial soft power tool. By exporting digital products – such as the Diia e-governance ecosystem, fintech solutions, and e-commerce platforms – Ukraine strengthens its global positioning. Consequently, the country is shifting its international narrative from being an aid recipient to becoming a reliable technology provider for the Global South.

The paper highlights that, despite operating under severe resource constraints and a full-scale war, Ukraine can successfully capture specific digital niches unoccupied by major global powers. Increasing Ukraine's technological footprint in Africa serves a dual purpose: it acts as a strategic economic instrument and an asymmetric countermeasure against Russian disinformation. Ultimately, this approach fosters a positive national image and consolidates Ukraine's geopolitical agency across the African media landscape.

Key words: *Africa, digital diplomacy, soft power, Diia, e-governance.*

Відомості про авторів / Information about the Authors

Олена Шевченко, доктор політичних наук, доцент кафедри міжнародних медіакомунікацій та комунікативних технологій Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна. E-mail: shevchenko_olena@knu.ua, orcid <https://orcid.org/0000-0002-3119-9193>

Olena Shevchenko, Doctor of Political Sciences, Associate Professor of the Department of International Media Communications and Communication Technologies of the Educational and Scientific Institute of International Relations of the Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine. E-mail: shevchenko_olena@knu.ua, orcid: <https://orcid.org/0000-0002-3119-9193>

Андрій Савчук, аспірант 1 року навчання ОНП «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна. E-mail: andrii.savchuk@knu.ua, orcid: <https://orcid.org/0009-0004-4893-4408>.

Andrii Savchuk, first-year PhD student, Educational and Scientific Programme «International Relations, Social Communications and Regional Studies», Educational and Scientific Institute of International Relations, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine. E-mail: andrii.savchuk@knu.ua, orcid: <https://orcid.org/0009-0004-4893-4408>.

© О. Шевченко, А. Савчук

Стаття отримана редакцією 22.05.2026.

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.20

Олена Шевченко

ПОЛІТИКО-БЕЗПЕКОВІ ЧИННИКИ ТРАНСКОРДОННОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ В ПРИЧОРНОМОРСЬКОМУ РЕГІОНІ

Анотація. Дослідження присвячено аналізу політико-безпекових чинників транскордонної нестабільності в Причорноморському регіоні в умовах російсько-української війни. Розглянуто геополітичну трансформацію регіону, мілітаризацію Чорного моря, вплив руйнування критичної інфраструктури та екологічних загроз, зокрема наслідків підриву Каховської ГЕС, на формування нової моделі регіональної нестабільності. Особливу увагу приділено екологічному виміру війни, його транскордонним наслідкам, а також інформаційному виміру гібридних загроз, ролі стратегічних комунікацій та дезінформаційних практик у трансформації безпекового середовища Причорномор'я. Обґрунтовано, що сучасна архітектура регіональної безпеки формується під впливом взаємопов'язаних військових, інфраструктурних, екологічних та інформаційних процесів, які мають довготривалий транскордонний характер.

Ключові слова: транскордонна нестабільність; комплексні гібридні загрози; сек'юритизація; екологічна безпека; стратегічні комунікації.

В умовах повномасштабної російської агресії проти України, безпекове середовище Причорномор'я зазнало системної трансформації. Війна стала каталізатором структурних змін регіонального порядку, актуалізувавши не лише класичні військово-політичні ризики, але й комплекс гібридних загроз, що охоплюють інфраструктурний, економічний, екологічний та інформаційний виміри. У результаті формується нова конфігурація транскордонної нестабільності, яка виходить за межі традиційного розуміння міждержавних конфліктів і набуває ознак багатовимірної системної кризи. Особливістю сучасного етапу є посилення взаємозалежності між різними типами загроз. Мілітаризація Чорного моря, ураження критичної інфраструктури, екологічні наслідки воєнних дій, включно з масштабними руйнуваннями гідротехнічних об'єктів, а також активізація інформаційно-психологічних впливів формують інтегроване середовище ризиків.

Геополітична трансформація причорноморського регіону в умовах російсько-української війни. Простір Чорного моря, який у попередні десятиліття розглядався як периферійний у європейській архітектурі безпеки, перетворився на один із ключових театрів стратегічного суперництва між Російською Федерацією, державами НАТО та Європейського Союзу, а також регіональними середніми державами, насамперед Туреччиною. Як відзначається в аналітичних матеріалах Chatham House, Чорне море дедалі більше функціонує як єдиний геополітичний простір із суміжними регіонами, де взаємодіють великі та регіональні сили, що змінює саму логіку регіонального порядку [1]. НАТО, наприклад, розглядає регіон як ключовий елемент східного флангу Альянсу, де безпека держав-членів безпосередньо залежить від розвитку подій в Україні та здатності стримування Російської Федерації.

Зміна геополітичної конфігурації особливо виразно проявляється у поведінці прибережних держав НАТО – Румунії, Болгарії та Туреччини. Експерти OSW Centre for Eastern Studies зазначають, що Румунія дедалі більшою мірою виступає як регіональний адвокат інтернаціоналізації чорноморської безпеки, просуваючи ідею комплексного підходу, що включає військові, економічні, енергетичні та екологічні компоненти, Болгарія, навпаки, демонструє більш обережну позицію, тоді як Туреччина займає балансує роль, поєднуючи членство в НАТО з прагматичним збереженням економічних і політичних каналів комунікації з Росією [2]. Одночасно відбувається часткова інтеграція Чорного моря у загальний простір євроатлантичної безпеки, що проявляється у зростанні ролі НАТО у моніторингу, стримуванні та координації безпекових заходів.

Війна в Україні та мілітаризація чорноморського простору як чинники транскордонної нестабільності. Повномасштабна російсько-українська війна спричинила перехід Чорного моря з простору відносно контрольованої конкуренції до зони інтенсивного військового протистояння, де морська, повітряна та

інформаційна компоненти інтегруються у єдину систему гібридної війни. Як зазначається в аналітичних матеріалах NATO Strategic Communications Centre of Excellence, «...Чорноморський регіон дедалі більше функціонує як багатовимірний театр операцій, у якому класичні військові інструменти поєднуються з асиметричними технологіями впливу» [3].

Одним із наслідків війни стала радикальна мілітаризація морського простору. Використання морських мін, ракетних систем берегового базування, безпілотних надводних і повітряних систем суттєво змінило характер морських операцій і підвищило рівень непередбачуваності безпекової ситуації. Особливе значення в цьому контексті мала ініціатива Black Sea Grain Initiative, реалізована за посередництва ООН і Туреччини. За оцінками World Economic Forum, зерновий коридор став одним із ключових механізмів стримування глобальної продовольчої кризи, особливо для країн Африки та Близького Сходу, залежних від українського експорту зернових [4]. Водночас періодичне блокування маршрутів та атаки на портову інфраструктуру підтвердили вразливість міжнародної продовольчої системи до регіональних безпекових потрясінь.

У 2024–2025 роках міжнародні організації неодноразово наголошували на необхідності підтримки українських морських експортних маршрутів як елементу глобальної економічної стабільності. Зокрема, у документах Всесвітньої продовольчої програми ООН (WFP) підкреслювалося, що відновлення експорту української аграрної продукції через Чорне море має безпосередній вплив на забезпечення продовольством країн із високим рівнем гуманітарної вразливості [5].

Критична інфраструктура та екологічні загрози у структурі регіональної нестабільності. За оцінками United Nations Development Programme (UNDP), атаки на енергетичну систему України у 2022–2025 роках стали безпрецедентними за масштабом руйнувань у сучасній європейській історії та спричинили значне зниження стійкості регіональної енергетичної системи [6]. Водночас пошкодження портової інфраструктури Одеси, Чорноморська та інших чорноморських логістичних вузлів суттєво вплинуло на функціонування міжнародних транспортних коридорів і морської торгівлі. Особливу небезпеку становить взаємозалежність критичної інфраструктури в межах Причорноморського простору. Енергетичні мережі, транспортно-логістичні системи та морські комунікації мають транскордонний характер, тому їх пошкодження або дестабілізація створюють каскадний ефект для сусідніх держав. У доповіді аналітичного центру «Special State Service for Communication and Information Protection» наголошується, що війна в Україні актуалізувала проблему вразливості критичної інфраструктури як одного з ключових вимірів сучасної європейської безпеки [7].

Екологічні наслідки російсько-української війни стали одним із найбільш масштабних проявів деградації безпекового середовища в регіоні. Одним із найбільш показових прикладів взаємозв'язку між інфраструктурною вразливістю, екологічними загрозами та регіональною нестабільністю став підлив Каховської гідроелектростанції у червні 2023 року. Руйнування дамби спричинило масштабну гуманітарну та екологічну катастрофу, наслідки якої набули транскордонного характеру. За оцінками World Bank, уряду України, Європейської Комісії та ООН, збитки від руйнування Каховської ГЕС охоплюють не лише втрати енергетичної інфраструктури, але й довготривалі наслідки для систем водопостачання, аграрного сектору, екосистем Нижнього Дніпра та прибережних районів Чорного моря [8]. Масове потрапляння забруднених вод, нафтопродуктів та промислових відходів у річкову систему створило ризики для морського середовища та біорізноманіття Чорного моря. Аналітики CEOBS (Conflict and Environment Observatory) зазначають, що руйнування Каховської ГЕС стало одним із найбільших випадків воєнно-екологічної катастрофи в Європі за останні десятиліття та продемонструвало критичну вразливість гідротехнічної інфраструктури у сучасних конфліктах [9]. Водночас катастрофа виявила обмеженість наявних міжнародних механізмів реагування на екологічні наслідки війни. Політичний вимір підливу Каховської ГЕС проявляється також у зміні міжнародного дискурсу щодо екологічної безпеки. Після 2023 року питання захисту критичної екологічної інфраструктури дедалі частіше розглядається як складова європейської та регіональної безпеки. У цьому контексті екоцид перестає бути виключно природоохоронною проблемою та набуває ознак стратегічного безпекового виклику.

Інформаційні стратегії та гібридний вимір безпеки причорноморського регіону. У Причорноморському регіоні інформаційний вимір має особливе значення через високу політичну фрагментованість регіону, наявність різних зовнішньополітичних орієнтацій держав, а також значну роль історичних, етнополітичних та безпекових наративів у формуванні суспільних настроїв. Унаслідок цього інформаційне середовище стає важливим чинником регіональної стабільності або, навпаки, інструментом її дестабілізації. Російська Федерація традиційно розглядає інформаційний простір як складову загальної системи гібридного впливу, інтегруючи інформаційні операції у військову, дипломатичну та економічну політику. Особливого значення в умовах війни набуває екологічна та інфраструктурна дезінформація. Руйнування критичної інфраструктури, атаки на енергетичні об'єкти та екологічні катастрофи стають об'єктами інформаційного висвітлення та інструментами інформаційно-психологічного впливу.

Після підризу Каховської ГЕС інформаційний простір регіону став ареною активного протистояння за інтерпретацію причин та наслідків катастрофи. Аналітики EUvsDisinfo зафіксували масштабне поширення суперечливих і маніпулятивних повідомлень, спрямованих на створення інформаційної невизначеності та розмивання відповідальності за руйнування дамби [10]. Зауважимо, що для держав Причорноморського регіону проблема інформаційної стійкості поступово стає складовою політики безпеки, що проявляється у розвитку механізмів моніторингу дезінформації, посиленні співпраці з європейськими структурами та інтеграції інформаційного виміру у стратегічне планування. Водночас різний рівень політичної стабільності та інституційної спроможності держав регіону зумовлює нерівномірну здатність до протидії інформаційним загрозам.

Висновки. Повномасштабна російсько-українська війна стала визначальним чинником трансформації безпекового середовища Причорноморського регіону та спричинила формування нової моделі транскордонної нестабільності. Встановлено, що мілітаризація Чорного моря має виразний транскордонний ефект. Порушення безпеки судноплавства, використання асиметричних військових технологій, блокування морських маршрутів та зростання ризиків для критичної інфраструктури впливають не лише на держави безпосереднього конфлікту, але й на регіональну економічну, енергетичну та продовольчу безпеку. Особливого значення у структурі сучасних безпекових ризиків набуває екологічний вимір війни. Руйнування критичної інфраструктури, деградація екосистем, забруднення водних ресурсів та техногенні катастрофи формують новий тип політико-безпекових викликів, які мають довготривалий та транскордонний характер. Підризу Каховської ГЕС продемонстрував, що екологічні наслідки війни здатні трансформуватися у фактор регіональної нестабільності, впливаючи на водну, продовольчу та гуманітарну безпеку Чорноморського басейну. Дослідження також показало, що інформаційно-психологічні операції, дезінформаційні кампанії та маніпулятивні наративи використовуються як інструменти впливу на політичну стабільність, міжнародну підтримку України та суспільні настрої в державах Причорноморського регіону. Унаслідок цього стратегічні комунікації та інформаційна стійкість стають важливими складовими системи регіональної resilience. Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що сучасні безпекові процеси у Причорномор'ї виходять за межі традиційного військово-політичного протистояння та набувають комплексного гібридного характеру, у межах якого військові, інфраструктурні, екологічні та інформаційні чинники функціонують як взаємопов'язані елементи єдиної системи регіональної дестабілізації. Таким чином, Причорноморський регіон поступово трансформується у простір комплексної гібридної нестабільності, у якому політико-безпекові чинники набувають системного та транскордонного характеру. Це актуалізує необхідність формування нових механізмів регіональної координації та переосмислення підходів до безпеки, що враховували б взаємозалежність військових, екологічних, інфраструктурних та інформаційних загроз.

Список використаних джерел

- Chatham House. (2024). How geopolitical competition in the Black Sea is redefining regional order. Retrieved from: <https://www.chathamhouse.org/2024/03/how-geopolitical-competition-black-sea-redefining-regional-order>
- OSW Centre for Eastern Studies. (2025). Romania, Bulgaria and Turkey in the Black Sea region: Increased cooperation? Retrieved from: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2025-06-26/romania-bulgaria-and-turkey-black-sea-region-increased>
- NATO Strategic Communications Centre of Excellence. (2021). Strategic Communications Hybrid Threats Toolkit. Riga: NATO StratCom COE. Retrieved from: <https://stratcomcoe.org/news/nato-stratcom-coe-research-strategic-communications-hybrid-threats-toolkit/142>
- World Economic Forum. (2023). How the Black Sea Grain Initiative is helping feed the world. Retrieved from: <https://www.weforum.org/stories/2023/07/black-sea-grain-initiative-global-food-security/>
- World Food Programme. (2025). WFP Ukraine – Supporting exports of Ukrainian food. Retrieved from: <https://www.wfp.org/publications/wfp-ukraine-supporting-exports-ukrainian-food-may-2025>
- United Nations Development Programme. (2023). Ukraine's energy infrastructure damage assessment. Retrieved from: <https://www.undp.org/ukraine/publications/ukraine-energy-damage-assessment>
- Special State Service for Communication and Information Protection (SSSCIP) (2024) Enhancing Ukraine's Critical Infrastructure. Retrieved from: <https://ec.europa.eu/newsroom/cipr/items/835092/en>
- World Bank. (2024). Ukraine rapid damage and needs assessment (RDNA3): February 2022 – December 2023. Retrieved from: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099021324115085807>
- CEOBS. (2024). The environmental consequences of the destruction of the Kakhovka Dam. Conflict and Environment Observatory. Retrieved from: <https://ceobs.org/ukraine-damage-map-kakhovka-hydropower-plant/>

- EUvsDisinfo. (2023). Kyiv forces attacked the Kakhovka dam causing floods and dire consequences for the environment. Retrieved from: <https://euvdisinfo.eu/report/kyiv-forces-attacked-the-kakhovka-dam-causing-floods-and-dire-consequences-for-the-environment/>

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.20

Olena Shevchenko

POLITICAL AND SECURITY FACTORS OF TRANSBORDER INSTABILITY IN THE BLACK SEA REGION

Abstract. *The study analyzes the political and security factors driving cross-border instability in the Black Sea region in the context of the Russian-Ukrainian war. The geopolitical transformation of the region, the militarization of the Black Sea, the impact of the destruction of critical infrastructure and environmental threats, in particular the consequences of the Kakhovka hydroelectric power station explosion, on the formation of a new model of regional instability are considered. Particular attention is paid to the environmental dimension of war, its cross-border consequences, the information dimension of hybrid threats, and the role of strategic communications and disinformation practices in transforming the security environment of the Black Sea region. It is substantiated that the modern architecture of regional security is shaped by interrelated military, infrastructural, environmental, and information processes with a long-term, cross-border nature.*

Keywords: *cross-border instability; complex hybrid threats; securitization; ecological security; strategic communications.*

Відомості про автора / Information about the Author

Олена Шевченко, Доктор політичних наук, доцент кафедри міжнародних медіакомунікацій та комунікативних технологій Навчально-наукового інституту міжнародних відносин, Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Україна. e-mail: shevchenko_olena@knu.ua, <https://orcid.org/0000-0002-3119-9193>

Olena Shevchenko, Doctor of Political Sciences, associate professor of the department of international media communications and communication technologies of the Educational and Scientific Institute of International Relations, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine. e-mail: shevchenko_olena@knu.ua, <https://orcid.org/0000-0002-3119-9193>

© О. Шевченко

Стаття отримана редакцією 22.05.2026.

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.21

Олександр Шевчук

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ДОНАЛЬДА ТРАМПА У БЛИЗЬКОСХІДНОМУ РЕГІОНІ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ПІДХОДІВ ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ

У тезах здійснено розгорнутий аналіз зовнішньої політики Д. Трампа у Близькосхідному регіоні в період 2017–2021 рр. та її сучасних трансформацій. Досліджено політику США щодо Ізраїлю, Ірану та арабських держав, визначено ключові інструменти впливу та наслідки для регіональної безпеки. Особливу увагу приділено порівнянню реалізованої політики та сучасної політичної риторики Д. Трампа. Також проаналізовано елементи спадковості та змін у зовнішній політиці США за наступних адміністрацій, що дозволяє оцінити довгостроковий вплив підходів Д. Трампа на сучасну систему міжнародних відносин. Окремо проаналізовано вплив його політики на світову стабільність і структуру міжнародного порядку.

Ключові слова: зовнішня політика США, Близький Схід, Ізраїль, Іран, дипломатія, безпека, міжнародні відносини.

Зовнішня політика США у Близькосхідному регіоні традиційно є одним із ключових напрямів глобальної стратегії держави. Регіон має важливе геополітичне значення через наявність значних енергетичних ресурсів, стратегічних транспортних шляхів, а також через вплив на міжнародну безпеку. Президентство Д. Трампа (2017–2021 рр.) стало періодом суттєвих змін у підходах США до Близького Сходу. Адміністрація Д. Трампа відмовилася від багатьох елементів політики попередніх адміністрацій, орієнтуючись на принцип «America First», що передбачав захист національних інтересів США, скорочення участі у тривалих міжнародних конфліктах та підвищення ролі економічних і дипломатичних інструментів впливу [1, р. 57].

Особливістю зовнішньої політики Д. Трампа стало посилення односторонніх рішень та зменшення ролі міжнародних організацій і багатосторонніх форматів співпраці. Адміністрація Д. Трампа прагнула демонструвати силу та рішучість, що проявилось у політиці щодо Ірану, підтримці Ізраїлю та перегляді американської військової присутності у регіоні [1, р. 67]. Водночас США намагалися переорієнтувати свою стратегію таким чином, щоб мінімізувати пряме військове залучення та покласти більшу відповідальність за регіональну безпеку на союзників.

Одним із найбільш резонансних рішень адміністрації Д. Трампа стало офіційне визнання Єрусалима столицею держави Ізраїль у грудні 2017 року та перенесення американського посольства з Тель-Авіва до Єрусалима. Це рішення стало історичним кроком, оскільки попередні президенти США уникали такого дій через побоювання загострення палестино-ізраїльського конфлікту [2, р. 146]. Для Ізраїлю рішення Д. Трампа стало важливим дипломатичним успіхом, який підтвердив особливий характер американсько-ізраїльських відносин. Однак для палестинської сторони це означало втрату довіри до США як посередника у мирному процесі. Міжнародна реакція на це рішення була неоднозначною. Більшість держав-членів ООН розкритикували дії США, вважаючи їх такими, що суперечать міжнародному праву та попереднім резолюціям ООН [2, р. 152]. Водночас адміністрація Д. Трампа демонструвала готовність діяти всупереч міжнародному тиску, виходячи з власного бачення стратегічних інтересів. Таким чином, питання Єрусалима стало прикладом переходу США до більш жорсткої та прагматичної зовнішньої політики.

Іншим ключовим напрямом політики Д. Трампа стала стратегія щодо Ірану. У 2018 році США вийшли зі Спільного всеосяжного плану дій щодо іранської ядерної програми, який був укладений у 2015 році між Іраном, США, Китаєм, Росією, Великою Британією, Францією та Німеччиною. Адміністрація Д. Трампа вважала угоду недостатньо ефективною, оскільки вона не обмежувала розвиток ракетної програми Ірану та не стримувала його регіональний вплив [3, р. 57]. Після виходу з угоди США відновили масштабні економічні санкції проти Ірану. Ця стратегія отримала назву «політики максимального тиску». Її основною метою було послаблення економічного потенціалу Ірану та примус іранського керівництва до укладення нової угоди на вигідніших для США умовах [3,

р. 69]. Санкції суттєво вплинули на економіку Ірану, зокрема на нафтовий сектор, банківську систему та міжнародну торгівлю.

Політика «максимального тиску» супроводжувалася також загостренням військово-політичної ситуації у регіоні. У січні 2020 року за наказом Дональда Трампа було ліквідовано іранського генерала Касема Сулеймані, який очолював спецпідрозділ «Аль-Кудс», який відповідав за екстериторіальні військові та підпільні операції. Ця подія значно підвищила ризик прямого військового конфлікту між США та Іраном. Водночас адміністрація Д. Трампа уникнула масштабної війни, обмежившись демонстрацією сили та економічним тиском [3, р. 77].

Попри жорстку політику щодо Ірану, адміністрація Д. Трампа прагнула досягти дипломатичних результатів у регіоні. Найважливішим досягненням стали Авраамові угоди 2020 року. Вони передбачали нормалізацію відносин між Ізраїлем та низкою арабських держав, зокрема Об'єднаними Арабськими Еміратами, Бахрейном, Суданом і Марокко [4, р. 51]. Укладення цих угод стало важливим дипломатичним проривом, оскільки протягом десятиліть арабські держави відмовлялися від офіційних контактів з Ізраїлем без вирішення палестинського питання. Авраамові угоди продемонстрували зміни у структурі регіональної політики. Для багатьох арабських держав головною загрозою став не ізраїльсько-палестинський конфлікт, а зростання впливу Ірану. Це створило передумови для формування нової системи регіональної безпеки, заснованої на співпраці між Ізраїлем та сунітськими арабськими державами за підтримки США [4, р. 52]. Крім безпекового аспекту, угоди відкрили можливості для економічного співробітництва, розвитку торгівлі, туризму та технологічного партнерства.

Важливою складовою зовнішньої політики Д. Трампа стало скорочення американської військової присутності на Близькому Сході. Адміністрація прагнула зменшити участь США у тривалих військових кампаніях, які вимагали значних фінансових ресурсів та не приносили швидких політичних результатів [1, р. 203]. Зокрема, було оголошено про поступове виведення американських військ із Сирії та Іраку. Така політика викликала неоднозначні оцінки. Прихильники вважали, що США повинні зосередитися на внутрішніх проблемах та конкуренції з іншими глобальними центрами сили, насамперед з КНР. Критики ж наголошували, що скорочення американської присутності може призвести до посилення впливу Росії, Ірану та Туреччини у регіоні. Водночас адміністрація Д. Трампа не відмовлялася повністю від використання сили, а лише намагалася поєднувати військовий тиск із дипломатичними та економічними інструментами.

Порівняльний аналіз із сучасними підходами Д. Трампа демонструє збереження ключових принципів його зовнішньополітичної стратегії. Серед них – пріоритет національних інтересів США, підтримка Ізраїлю, стримування Ірану та критичне ставлення до масштабних військових операцій за кордоном [1, р. 205]. Разом із тим сучасна риторика Д. Трампа більше акцентує увагу на необхідності уникнення затяжних конфліктів та використання дипломатичних механізмів.

Особливе значення у сучасних умовах має перспектива подальшого розширення Авраамових угод. США розглядають можливість залучення до процесу нормалізації нових держав Близького Сходу, насамперед Саудівської Аравії [4, р. 47]. Потенційна нормалізація саудівсько-ізраїльських відносин може суттєво змінити баланс сил у регіоні та посилити антиіранську коаліцію.

Водночас сучасна ситуація на Близькому Сході залишається нестабільною. Військові конфлікти, енергетична конкуренція, терористичні загрози та суперництво між регіональними державами продовжують впливати на міжнародну безпеку. Для США Близький Схід дедалі більше розглядається як частина ширшого геополітичного протистояння, що включає конкуренцію з Китаєм та Росією за глобальний вплив.

Таким чином, зовнішня політика адміністрації Д. Трампа у близькосхідному регіоні в 2017–2021 рр. стала важливим етапом трансформації американської регіональної стратегії та загалом у системі міжнародних відносин. Її ключовою особливістю було поєднання прагматизму, односторонніх рішень та орієнтації на швидкий політичний результат, що суттєво відрізнялося від підходів попередніх адміністрацій США.

У ході дослідження встановлено, що політика США щодо Ізраїлю за президентства Д. Трампа набула максимально вираженого проізраїльського характеру. Рішення про визнання Єрусалима столицею Ізраїлю та перенесення посольства стало символом нового підходу, який демонстрував готовність Вашингтона діяти поза межами традиційного міжнародного консенсусу. Це сприяло зміцненню стратегічного партнерства з Ізраїлем, однак одночасно ускладнило позиції США як нейтрального посередника у палестино-ізраїльському конфлікті.

Політика щодо Ірану, особливо вихід із ядерної угоди та впровадження стратегії

«максимального тиску», засвідчила перехід до жорсткішої моделі стримування. Санкційний тиск та політична ізоляція Ірану були спрямовані на обмеження його регіонального впливу. Водночас така стратегія призвела до зростання напруженості в регіоні та підвищення ризиків прямої конфронтації між США та Іраном, що свідчить про обмежену ефективність виключно силових та економічних інструментів впливу.

Важливим досягненням адміністрації Д. Трампа стали Авраамові угоди, які започаткували нову фазу нормалізації відносин між Ізраїлем та рядом арабських держав. Цей процес продемонстрував зміну регіональних

пріоритетів, де ключовим фактором безпеки дедалі більше стає протидія іранському впливу, а не традиційний арабо-ізраїльський конфлікт. Таким чином, США відіграли роль каталізатора нової архітектури регіональної співпраці.

Дослідження також показало, що скорочення військової присутності США у регіоні стало частиною ширшої тенденції до зменшення прямого військового залучення у довготривалі конфлікти. Це відповідає стратегічній логіці переорієнтації США на глобальне суперництво з іншими великими державами, насамперед з КНР. Водночас така політика створила додаткові простори для посилення впливу регіональних та позарегіональних акторів.

Порівняльний аналіз із сучасною політичною риторикою Д. Трампа та тенденціями американської зовнішньої політики свідчить про певну спадковість ключових підходів. Зокрема, зберігається акцент на національних інтересах, підтримці Ізраїлю та стримуванні Ірану. Разом із тим спостерігається більш виражена увага до дипломатичних інструментів у поєднанні з військовим втручанням, що свідчить про поступову еволюцію підходів.

Отже, зовнішня політика Д. Трампа у Близькосхідному регіоні мала значний вплив на трансформацію регіональної системи безпеки та міжнародних відносин загалом. Вона сприяла формуванню нових альянсів, зміни балансу сил та переосмисленню ролі США як глобального актора. Разом із тим її суперечливий характер підкреслює складність досягнення довгострокової стабільності виключно через односторонні та короткострокові політичні рішення.

Список використаних джерел

- Friedman, G. (2020). American Strategy and the Middle East. Doubleday [in English].
- Miller, A. D. (2021). The new Arab-Israeli alignment and the Abraham Accords. Foreign Affairs, 100(6), 45–58 [in English].
- Quandt, W. B. (2005). Peace Process: American Diplomacy and the Arab-Israeli Conflict Since 1967. Brookings Institution Press [in English].
- Takeyh, R. (2021). Last Shah: America, Iran, and the Fall of the Pahlavi Dynasty. Yale University Press [in English].

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.21

Oleksandr Shevchuk

DONALD TRUMP'S FOREIGN POLICY IN THE MIDDLE EAST: TRANSFORMATION OF APPROACHES AND CONTEMPORARY TRENDS

The theses provide a comprehensive analysis of Donald Trump's foreign policy in the Middle East during 2017–2021 and its contemporary transformations. The study examines U.S. policy toward Israel, Iran, and Arab states, identifying the key instruments of influence and their implications for regional security. Special attention is paid to comparing the implemented policies with Donald Trump's current political rhetoric. The paper also analyzes elements of continuity and change in U.S. foreign policy under subsequent administrations, which makes it possible to assess the long-term impact of Trump's approaches on the contemporary system of international relations. Particular attention is also given to the impact of his policy on global stability and the architecture of the international order.

Keywords: U.S. foreign policy, Middle East, Israel, Iran, diplomacy, security, international relations.

Відомості про автора / Information about the Author

Олександр Шевчук, д. політ. наук, професор, завідувач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: shevchukov07@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0335-6873

Oleksandr Shevchuk, Doctor of Political Science, Professor and Head of the Department of International Relations and Foreign Policy at Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. Email: shevchukov07@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0335-6873.

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.22

Максим Ялі

ВІЙСЬКОВА АГРЕСІЯ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ ЯК ФАКТОР РУЙНАЦІЇ “ПОСТБІПОЛЯРНОГО” СВІТОВОГО ПОРЯДКУ: ПРОМІЖНІ ПІДСУМКИ

В тезах аналізуються головні геополітичні цілі РФ у війні проти України, а також підбиваються проміжні підсумки цього конфлікту, від результатів завершення якого залежить нова ієрархічна конфігурація в міжнародній системі на початку XXI століття. Аналізується вплив цієї війни, як інструменту руйнації “постбіполярного” світового устрою в умовах турбулентності, а також її вплив на ключові механізми підтримки стану рівноваги світового порядку ще “біполярної” доби, що залишились у спадок після зникнення з політичної мапи світу СРСР.

Ключові слова: світовий порядок, хаос, російська агресія РФ проти України, РФ, США, Україна, ООН, НАТО, міжнародне право.

Незважаючи на те, що на початку 21-го століття класична геополітика здавалося б, втратила будь-який сенс через глобалізаційні процеси останніх десятиліть, внаслідок чого світ став занадто взаємопов'язаним завдяки науково-технічній революції другої половини XX-го століття, що призвела до вибухоподібного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, Інтернету, транспорту, появи нових торговельних й логістичних маршрутів, фінансових потоків, мобільності спекулятивного капіталу і, як наслідок, міжнародного ринку праці та іншим здобуткам глобалізації, президент РФ В. Путін власним волюнтаристським рішенням вирішив остаточно зруйнувати світовий порядок, що утворився по завершенню Холодної війни та повернути світ у XIX-те століття, часів існування так званого міжнародного порядку “балансу сил”, в якому розмір території, вихід до морів та світового океану у поєднанні з потужними збройними силами вирішували місце держави у міжнародній ієрархії.

Інакше кажучи – зруйнувати засади світового порядку, що утворився по завершенні Другої світової війни на основі міжнародного права, яке замінило собою право сили як ключовий фактор розподілу влади та регулювання взаємовідносин між суб'єктами міжнародної системи [1].

Під світовим порядком в статті пропонується розуміти структуру взаємозв'язків, заснованих на системі норм та правил, вироблених світовим співтовариством та регулюючих відносини держав та інших суб'єктів міжнародної системи на певному історичному етапі розвитку, а також на різні ієрархічних рівнях цієї системи, і відповідають теперішнім потребам, перш за все, найвпливовіших суб'єктів міжнародної системи даної історичної епохи [2, с.93].

У назві статті використовується термін “постбіполярний світовий порядок”, адже саме цей вже усталене в українській і не лише науковій думці поняття відображає незавершеність процесу переходу нової, усталеної ієрархічної конфігурації в міжнародній системі. Не зважаючи на те, що після руйнації та зникнення другого “полюсу” міжнародної системи – СРСР, його ключові механізми та інститути, на кшталт ООН, НАТО, МВФ, Всесвітній Банк, ВТО тощо, продовжували функціонувати, хоча й ефективність їх роботи зменшувалася по мірі того, як Китай та РФ посилювали свою економічну, а потім й геополітичну вагу, що відобразилася на їх поведінці та діях в міжнародних організаціях, підтримуючи політику на усталення “багатополісного” світового порядку, в межах якого такі держави як Китай та РФ відіграють “рівномірну” їх потенціалу роль, включаючи відповідну “зону геополітичного впливу” на “євразійській шахівниці” [3].

Як влучно зазначив один з кращих представників теорії світового порядку й прихильник концепції “балансу сил”, корифей американської дипломатії Генрі Кіссінджер у своїй монументальній роботі “Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті”: “Життєздатність міжнародного порядку відображається в створеному ним балансі між легітимністю та силою, а також – у відносній вазі кожного з цих компонентів...Коли цей баланс руйнується, то зникають механізми стримування і відкривається поле дій для найбільш загарбницьких

претензій і найбільш непримиренних суб'єктів; хаос триватиме, допоки не буде встановлено нової системи порядку" [4, - с. 57].

Одна з головних геополітичних цілей Кремля з моменту початку повномасштабного вторгнення в Україну є як раз повернення втраченого в 1991-му році "полюсного" статусу РФ, що втілювався у "фантомні геополітичні болі" для російських політичних еліт, що захопили владу в РФ на чолі з Володимиром Путіним на початку 2000-х.

На даний момент можемо виокремити дві фази у військовій агресії РФ проти України: до моменту повномасштабного вторгнення і після нього. Перша фаза отримала назву "гібридної війни" РФ проти України, адже впродовж 2014-2021 рр. і аж до 24 лютого 2022 року Кремль відмовлявся визнавати участь військ регулярної армії РФ в бойових діях на Донбасі, так само як і під час проведення спецоперації по окупації Криму. Крім того, як і в ситуації з Грузією впродовж 1990-х і до моменту завершення військової агресії проти неї в 2008 році Кремль не визнавав квазидержавні утворення "ДНР" та "ЛНР" в якості повноцінних суб'єктів міжнародних відносин, не визнавав їх суверенітет і не встановлював дипломатичні відносини з ними, хоча й таємно надавав їм фінансову та військову підтримку.

Впродовж перших восьми років військової агресії проти України Росія намагалася позиціонувати себе в якості посередника, а не учасника конфлікту на Донбасі, поміж офіційним Києвом та так званими ватажками квазидержавних утворень "ДНР" та "ЛНР", які в "Мінську -2" отримали назву ОРДЛО – окремі райони Донецької та Луганської області.

Натомість 24 лютого 2022-го року РФ здійснила повномасштабне вторгнення в Україну, окупувала значну частину територій, а восени того ж року, всупереч всім нормам міжнародного права, повторила трюк з проведенням псевдореферендуму (але ще й в більш спотвореній формі, в прямому сенсі "під дулами автоматів") на окупованих територіях в Херсонській, Запорізькій, Донецькій і Луганській областях України. А потім за підсумками цих псевдореферендумів внесли зміни в Конституцію РФ та анексували ці території в межах адміністративних кордонів цих областей. Себто, включили до складу РФ навіть ті території, які вони на той момент не контролювали.

Таким чином президент РФ В. Путін "заклав міну" під можливі майбутні домовленості про перемир'я, адже підписання повноцінного мирного договору, як цього вимагає, зокрема Путін, зараз з практичної точки зору є вкрай маловірогідним через діаметрально протилежні за змістом вимоги одна до одної щодо умов цього договору. Насамперед, це стосується територіальних питань. Вимога Кремля вивести всі збройні сили України з територій Донецької та Луганської областей як умова до припинення вогню та початку повноцінних перемовин поміж РФ та Україною щодо умов припинення війни є абсолютно неприйнятною для української сторони, про що вже неодноразово наголошував Верховнокомандувач України Президент Володимир Зеленський.

З "правової" ж точки зору в тому сенсі, як це розглядають в Кремлі, це означатиме юридичне право на початок нової фази повномасштабної агресії проти України, коли для цього складуться сприятливі геополітичні умови. Що, знов ж таки, чудово розуміють і в Києві, і в Брюсселі, і у Вашингтоні.

Втім саме в 2014 році вперше з моменту завершення Другої світової війни РФ зробила спробу змінити повоєнні кордони у Європі всупереч норм як Конституції України, так і міжнародного права, тим самим порушуючи норми поведінки держав на міжнародній арені, які були кодифіковані в статуті ООН.

Результатом повномасштабної військової агресії РФ проти України мало стати повернення Росії статусу найвпливовішого гравця в сучасній міжнародній системі та повернути статус-кво у балансі сил в Європі зразка 1997 року - до першого розширення НАТО за рахунок країн колишнього "Варшавського договору", як цього вимагав російський МЗС під час перемовин РФ зі Сполученими Штатами напередодні російського вторгнення до України.

Натомість провал "бліцкригу" та зрив планів Кремля зі швидкої окупації всієї території України стало чергове розширення НАТО за рахунок Фінляндії та Швеції та збільшення спільного кордону з НАТО на тисячі кілометрів.

Паралельно ставилося за мету остаточно зруйнувати систему міжнародного права, завдяки чому повоєнний світовий порядок вважають тим, в якому домінує принцип "сили права", а не "права сили", як це було за часів існування міжнародного порядку "балансу сил". Починаючи з порушення двостороннього договору про дружбу на співробітництво, продовжуючи "Будапештським меморандумом" у 2014 році, Росія розпочавши повномасштабне вторгнення в Україну перейшла на новий рівень дискримінації міжнародного права, порушуючи безліч статей уставу ООН.

Головний механізм підтримки стабільності світового порядку з часів утвердження його "полярної" конфігурації – ООН, фактично заблокований і не здатний прийняти жодну резолюцію, обов'язкову до виконання, хоча б з осудом неспровокованої російської агресії проти України через наявність права вето у РФ як постійного

члена Радбезу ООН. Тож демонстрація неефективності безпекових механізмів сучасного світового порядку є також наслідком та метою РФ у війні проти України, яка лише підкреслює необхідність їх реформ з метою адаптації до реалій сучасності.

Більше того, після початку другого президентського терміну Дональда Трампа, під час голосувань по важливим резолюціям ООН щодо російсько-української війни, Сполучені Штати, на відміну від 2022-2004 рр., голосують або нейтрально, або навіть разом із РФ. Себто позиціонують себе принаймні як посередник у завершенні російсько-української війни, а не її головний союзник.

Навіть НАТО – головний механізм підтримки Американоцентричного світового порядку

- продемонстрував, м'яко кажучи, недостатню ефективність у протидії військовій агресії з боку РФ, яка має на меті його зруйнувати та дискредитувати Альянс, підірвавши віру в його ефективність та гарантії безпеки його країнам-членам з боку США. Побойовання “перетнути червоні лінії” Кремля та спровокувати конфлікт з РФ на пряму з боку керівництва Німеччини та Франції, які заблокували надання ПДЧ в НАТО Україні на саміті Альянсу в Бухаресті у 2008 році лише запевнило Путіна в тому, що агресія проти України не бути покарана. Ще більшої впевненості Путіну надала млява реакція з боку колективного Заходу та НАТО після відсутності адекватної реакції на військове вторгнення РФ в Грузію у серпні 2008 року, а також блокування надання військової допомоги Україні з боку США вже після швидкої окупації та незаконної анексії Криму у березні 2014 року, і навіть після початку військового конфлікту на Донбасі.

Вже після повномасштабного вторгнення Вашингтону вдалося зміцнити Альянс насамперед через побоювання деяких з його країн-членів через те, що вони можуть стати наступними у разі перемоги РФ в Україні. Втім, наявність “троянських коней” Кремля в Альянсі, на кшталт вже колишнього прем'єра Угорщини Орбана, дозволяють Кремлю блокувати поглиблення співпраці України з НАТО, не говорячи вже про відкриття перспектив членства в Альянсі для України навіть після завершення війни, як цього вимагає статут НАТО. Тому жодних перспектив про надання чітких сигналів Києву на ювілейному саміті Північноатлантичного Альянсу що пройде в липні цього року щодо перспектив приєднання України до НАТО в короткостроковій перспективі очікувати не варто.

Після початку другого президентського терміну Дональда Трампа з його вуст знов почали лунати заяви, що давали підстави до сумнівів у гарантіях безпеки з боку США як лідера в цій сфері для своїх європейських союзників з часів Холодної війни. Лідери економічних лідерів ЄС

- канцлер Німеччини Фрідріх Мерц та Президент Франції Емануель Макрон роблять заяви на посилення автономії в сфері безпеки на європейському континенті. І не лише через загрозу вторгнення РФ в одну із країн ЄС, але й через територіальні зазіхання Трампа проти Данії, від якої Трамп час від часу вимагає подарувати його “величезний шматок льоду” під назвою Гренландія, в надрах якої знаходяться значні природні ресурси. В січні 2022 року, коли погрози Трампа щодо можливого військового вирішення його територіальних забаганок щодо Гренландії досягли апогею, європейські країни Альянсу навіть перекидали туди на тренування свої обмежені військові сили, аби висловити свою підтримку непорушності кордонів країни-члену Північноатлантичного Альянсу Данії. Безумовно, подібні кроки з боку Трампа не додали впевненості щодо власної безпеки та стійкості НАТО як механізму її захисту.

Більше того, початок військової кампанії разом з Ізраїлем проти Ірану навесні 2022 року, так само як і викрадення президента Венесуели Мадуро на підставі внутрішнього законодавства США теж йдуть у розріз з міжнародним правом й свідчать про те, що адміністрація Трампа радше налаштована на новий розподіл “зон впливу” у постбіполярній міжнародній системі, а ніж на порятунок порядку, в якому сила права є базовим принципом його функціонування та підтримки його стабільності.

Чи перейде порядок внаслідок завершення російсько-української війни, в якій більшою або меншою мірою залучені всі ключові гравці на міжнародній політичній арені в стан “багатополярності”, як це поспішили документально затвердити лідери РФ та Китаю під час нещодавнього візиту В. Путіна до Пекіну на зустріч з лідером Китаю Сі [5], або міжнародна система повернеться до своєї конфігурації часів Холодної війни, але вже з Китаєм замість СРСР, поки ще остаточно невідомо. Адже невирішеним є ще один важливий її епізод, а саме “питання Тайваню”, яке є принциповим для китайського керівництва і може стати причиною військового зіткнення між єдиними “наддержавами” у XXI столітті – США та КНР.

Або світовий порядок стане “безполосним”, як це стверджував американський дослідник Р. Хаас ще у 2008 році [6], в якому сила “розпорошена” між безліччю акторів, включаючи окрім держав, транснаціональні корпорації, міжнародні організації, терористичні угруповання та багаті технологічні гіганти, жоден з яких не може нав'язувати свою політичну волю іншим гравцям, як це вдавалося Сполученим Штатам впродовж 1990-х і першої половини 2000-х років.

Список використаних джерел :

- Yongmin Park. Russian Invasion of Ukraine and the Decline of the World Order //The Journal of East Asian Affairs. Vol. 35, No. 1 (Spring / Summer 2022),- pp. 135-165.
- Ялі М.Х, Точки біфуркації та етапи трансформації світового порядку по завершенні Холодної війни // Збірник матеріалів міжнародної наукової конференції “XXI International scientific and practical conference «Scientific Achievements and Innovations as a Way to Success» (May 1-3, 2024) Vilnius, Lithuania. International Scientific Unity, - 2024. 236 p. - p.93-97.
- Бжезинський Зб. Велика шахівниця. - К, 2025 р. - 288 с.
- Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті | пер. С англ. Надія Коваль. - 3-тє вид. - К.: Наш Формат, 2020. - 320 с.
- Сі і Путін підписали декларацію про "багатополярний світ" та міжнародні відносини "нового типу" // Суспільні новини. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://suspilne.media/1313392-si-i-putin-pidpisali-deklaraciju-pro-bagatopolarnij-svit-ta-miznarodni-vidnosini-novogo-tipu/>.
- Хаас Р. Розхитаний світ. Зовнішня політика Америки і криза. - К.: “Основи” - 2019 – 376 с.

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.22

Maksym Yali

RUSSIAN MILITARY AGGRESSION AGAINST UKRAINE AS A FACTOR IN THE DESTRUCTION OF THE “POST-BIPOLAR” WORLD ORDER: INTERIM SUMMARY.

The theses analyze the main geopolitical goals of the Russian Federation in the war against Ukraine, and also summarize the interim results of this conflict, the results of which will determine the new hierarchical configuration in the international system at the beginning of the 21st century. The impact of this war as an instrument for the destruction of the “post-bipolar” world order in turbulent conditions is analyzed, as well as its impact on the key mechanisms for maintaining the state of equilibrium of the world order of the “bipolar” era, which remained as a legacy after the disappearance of the USSR from the political map of the world.

Keywords: world order, chaos, Russian aggression of the Russian Federation against Ukraine, the Russian Federation, the USA, Ukraine, the UN, NATO, international law.

Відомості про автора/ Information about the Author

Максим Ялі, кандидат політичних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри міжнародних відносин та стратегічних студій ДУ “Київський авіаційний інститут”, м. Київ, Україна. E-mail maksymyali@gmail.com? ORCID: 0009-0006-6094-6502

Maksym Yali PhD in Political Sciences, Senior Research Fellow, Associate Professor of the National University “Kyiv Aviation Institute”, Kyiv city, e-mail maksymyali@gmail.com, ORCID: 0009-0006-6094-6502

© М. Ялі

Стаття отримана редакцією 22.05.2026.

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.23

*Hlieb Havrylchenko,
Olena Koppel*

TRENDS IN THE OPERATIONAL REGIMES OF CONVENTIONAL STRAITS AS MARKERS OF REGIONAL SECURITY POLICY SHIFTS

This paper examines the geopolitical and legal dynamics of global maritime chokepoints, focusing on the “technical securitization” of conventional straits under UNCLOS Article 35(c). Prompted by the post-2022 Black Sea security crisis, the study provides a comparative analysis of the Turkish, Danish, Magellan, and Åland straits. The findings reveal a global megatrend: coastal states systematically operationalise domestic technical-safety rules, compulsory pilotage mandates, and digital tracking to incrementally consolidate sovereign administrative control. The analysis demonstrates that recent regional realignments have transformed routine safety mechanisms into active instruments for asymmetric border monitoring and situational awareness, progressively subordinating traditional freedom of navigation to coastal state oversight without overtly violating long-standing international conventions.

Keywords: maritime policy security trends, regional security policy, UNCLOS Article 35(c), technical securitization, freedom of navigation, compulsory pilotage, conventional straits, Turkish Straits, Danish Straits, Strait of Magellan, Åland Strait, coastal state sovereignty.

Since the first day of Russian Federation’s full-scale military invasion of Ukraine, it has been done everything by them to block Ukrainian ports on the Black Sea. Russia intensifies attacks on the port infrastructure, trade vessels and grain storage facilities, mine sea routes in order to reduce Ukraine’s export potential. As of May, more than 700 port infrastructure facilities and more than 150 civilian vessels have been either damaged or destroyed since 24 February 2022 (Barinov, 2026). This led to enormous negative consequences – first of all, in terms of food security in the world. Russia’s systemic efforts to destabilise global supply chains and weaponise food security by targeting Ukrainian grain exports highlight the critical link between maritime transport corridors and regional stability.

Ukraine is committed to guaranteeing security and ensuring freedom of navigation both in the Black Sea region and globally. From this perspective it is extremely important to ensure the security and stability of Ukraine’s maritime activity not only in Black Sea area but in global maritime routes in particular over major sea lanes and chokepoints, such as straits, passages and channels, as defined by international security interests. Proclaiming pursuing of national and regional security interests, there is currently a trend whereby certain regional players are attempting to circumvent the provisions of United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS) and customary law to establish unilateral control on globally vital maritime chokepoints. To achieve this, the precise analysis and forecasting of maritime security policy trends, as integral components of broader megatrends in international security, are crucial for ensuring Ukraine’s stability and development as a maritime state.

According to Article 35(c) of the UNCLOS, the provisions of its Part III “Strait used for international navigation” cannot affect among other things “the legal regime in straits in which passage is regulated in whole or in part by long-standing international conventions in force specifically relating to such straits”, and such an agreement already exists for the Turkish Straits, the Danish Straits, Magellan Strait and Åland Strait (Özbek, 2014, p. 1), an analysis of each of these is provided below.

Turkish Straits. Starting with the Turkish straits of the Bosphorus and the Dardanelles, which are of paramount importance to Ukrainian international shipping, it is worth noting that changes to the operating regime of these straits have been introduced in the direction of restrictions, beginning with the entry into force of the Marine Traffic Regulations for the Turkish Straits and the Marmara Region in 1994, which constituted the first challenge to the original regime established by the Montreux Convention of 1936. By shifting the focus from international legal regulation of the straits to national administrative regulation, the 1994 regulations introduced restrictions which de facto amended or narrowed the provisions of the Montreux Convention in the following key areas: halting traffic due to compulsory circumstances

(Article 24), conditions of anchorage for vessels in transit (Article 14), time of in advance notification of strait's Administration (Articles 7 and 8), establishing compulsory pilotage (Article 31). The new regulations introduced restrictions that directly challenged the free passage guarantees of the Montreux Convention. Russia led the opposition, and despite widespread international backlash, the rules took effect in July 1994. Ultimately, continuous diplomatic pressure led to negotiations that produced the 1998 Maritime Traffic Regulations for the Turkish Straits (Köse, 2023). Within this framework, Ankara omitted the most politically sensitive language while firmly maintaining its administrative authority over the Turkish Straits. This technical securitisation was implemented by substituting political terms with operational definitions (Article 2(f)), aligning standards with International Maritime Organisation criteria (Articles 2(d) and 3), and broadening the scope of vessels subject to mandatory pre-entry reporting. Most importantly, it introduced a significant legal novelty by adding public security considerations and similar occasions to the grounds for temporary traffic suspension (Article 20). Furthermore, the omission of Article 50 from the 1998 Regulations is highly significant and illustrative. In its initial draft, this Article introduced key terminological distinctions regarding the legal regimes governing different types of transit. Specifically, it stipulated that vessels undertaking a non-stop passage were entitled to the right of "free passage" as guaranteed by the Montreux Convention, whereas "innocent passage" was prescribed for all other categories of vessels (Arat, n.d., p. 1). The subsequent repeal of this Article underscores the coastal state's shift away from broad political-legal declarations, favouring instead the primacy of its own domestic technical and safety frameworks.

In the current 2019 Maritime Traffic Regulations for the Turkish Straits, Türkiye has tightened controls on vessels, particularly military ones. For instance, in the description of anchorages (Annex 2), Türkiye has clearly designated specific zones for "nuclear-powered military vessels" and ships carrying dangerous cargo. In other words, even foreign nuclear-powered military vessels are now clearly assigned specific locations on the map by Turkish port authorities. The exemptions provided under Article 50, according to which the passage of foreign warships is exempted from the regulations of several other Articles – specifically exempting them from certain technical condition and reporting requirements (Article 6), speed limits, and overtaking prohibitions under specified conditions (Articles 13, 14, and 16) – illustrate attempts to strike a balance with respect to the special status of naval forces, as excessive interference with their navigation during transit through the straits could cause significant friction in Türkiye's international relations with global security actors. At the same time, the conditions for the passage of civilian vessels are subject to increasing regulation, which, if further restrictions are introduced, will primarily have a negative impact on nations whose economies heavily rely on maritime exports. In our view, the trends observed through changes in the regulation of vessel passage through the Turkish Straits indicate an expanding national toolkit of political and technical tools of control over the waterways, particularly amid unfolding foreign and / or domestic political crises, as well as for reasons of domestic interest.

Danish Straits. Denmark is pursuing a similar approach to sovereignty through "soft power" and technical regulation. It does not abolish free transit rules, but creates a dense network comprising mandatory digital reports (Mandatory Ship Reporting System in the Belt Traffic [BELTREP] and The Sound [SOUNDREP]), IMO pilotage recommendations and strict environmental requirements.

Unlike the Turkish Straits, which are governed by the Montreux Convention and over which Turkey exercises recognised sovereignty, the Danish Straits, for their part, are subject to stricter international legal regulation due to The Copenhagen Convention, which came into force in 1857 and abolished the historic "Sound Dues" and topsail salutes previously demanded by Denmark, establishing the right of unimpeded and free navigation through the Sound and Belts. Signed by leading maritime powers, the agreement prohibited the detention or taxing of any transit ships, made pilotage optional, and mandated that Denmark maintain the straits' lighting and buoy systems to ensure safe, continuous global trade (Central Intelligence Agency, 1975, p. 2).

Historically, during the Laws of the Sea III negotiations, Denmark emerged as a formidable opponent to the strategic ambitions of both the United States and the Soviet Union. While the global superpowers sought to secure a universal right of unimpeded free transit, including submerged submarine passage and military overflight, through international straits, Copenhagen firmly defended the traditional regime of innocent passage for waterways narrower than six miles, viewing any shift toward high-seas corridors as a direct threat to its territorial integrity. Crucially, Denmark's diplomatic strategy relied on securing an exemption by defining the Danish Straits as a "regime strait" governed by long-standing international treaties and customs. The Danish stance posited that a right of passage comparable to high-seas freedom of navigation had never existed in these waters (CIA, 1975, pp. 1-3); instead, a highly specialised, historically grounded legal framework had successfully served both coastal sovereignty and international shipping interests for centuries, ultimately justifying the inclusion of the Article 35(c) safety clause in the final UNCLOS text.

Having secured its rights regarding the regulation of the strait, Denmark continued to defend them through active participation in the IMO's work on traffic control, particularly for environmental reasons. For example, Resolution MSC.314(88) of the Maritime Safety Committee (adopted on 29 November 2010) established a New Mandatory Ship

Reporting System “In the Sound Between Denmark and Sweden” (SOUNDREP). Crucially, the framework exempts warships, naval auxiliaries, and other ships owned or operated by a Contracting Government and used only on government non-commercial service, which are nevertheless encouraged to participate (IMO, 2010, p. 2). In our view, this approach mirrors the regulatory philosophy of Article 50 of the current 2019 Maritime Traffic Regulations for the Turkish Straits, which similarly insulates foreign naval forces from intensive domestic administrative oversight to prevent interstate friction. The document also introduced a mandatory reporting requirement for all ships with a gross tonnage of 300 tonnes or more (Paragraph 1.1). At the same time, captains are required to disclose technical details that were previously considered internal matters of the vessel, such as the quantity and IMO class of dangerous goods, the quantity and type of bunker fuel for ships of 1,000 tonnes or more, and any defects or limitations on the ship’s manoeuvrability. Furthermore, the system establishes a unique cross-sectoral security nexus by enforcing specific voice reporting lines for vessels with an air draught exceeding 35 meters to safeguard adjacent air traffic control zones (Paragraph 6.6). This demonstrates that while the legal modalities of the Danish and Turkish straits differ, both regional regimes increasingly rely on non-verbal monitoring technologies (such as Automatic Identification System integration) and environmental-technical mandates to consolidate sovereign administrative control over globally vital maritime chokepoints.

The evolution of the Danish Straits regime after 2010 was marked by the updates to the BELTREP area under IMO Resolution MSC.332(90), the launch of the Fehmarn Belt VTS, and the total digitalization of E-navigation frameworks. It demonstrates that technical securitisation is a continuous, escalating process. Moreover, the recent geopolitically driven shifts within the 2023 – 2026 timeframe, aimed at countering the risks of un-vetted “shadow fleet” tankers, prove that coastal states increasingly operationalise environmental mandates and mandatory compliance tools to tighten their sovereign grip.

Strait of Magellan. The global dimension of this technical securitisation trend is further validated by the operational regime of the Strait of Magellan – another major conventional waterway protected under UNCLOS Article 35(c). According to the Boletín del Derecho del Mar published by the United Nations (1997) governed fundamentally by the 1881 Treaty of Limits, a regime reiterated in the 1984 Treaty of Peace and Friendship. In the latter Treaty, in Article 10, Chile and Argentina agree on a delimitation line at the eastern end of the Strait of Magellan and agree that this delimitation in no way alters the provisions of the 1881 Treaty of Limits, in accordance with which, and as Chile had unilaterally declared in 1873, the said Strait is neutralised in perpetuity and free navigation is guaranteed for the flags of all nations, under the terms set out in Article V. For its part, the Argentine Republic undertakes to maintain, at all times and under all circumstances, the right of vessels of all flags to navigate expeditiously and without hindrance through its territorial waters to and from the Strait of Magellan (Naciones Unidas, 1997, pp. 9, 109). However, the coastal state, Chile (through its maritime authority, DIRECTEMAR), has successfully restricted the practical execution of free transit by instituting an exceptionally rigid regime of compulsory pilotage and comprehensive vessel traffic monitoring (VTS) at strategic chokepoints like the First Narrows. Pursuant to Article 1 of the Chilean Regulations on Pilotage and Navigation, all foreign commercial vessels are legally prohibited from transiting the strait without a Chilean pilot on board, transforming a sovereign safety measure into an absolute tool of administrative oversight (Armada de Chile [DIRECTEMAR], 2017, p. 7). Unlike the Turkish or Danish frameworks, where military vessels enjoy sweeping automatic immunities from administrative reporting, the Chilean regime asserts a much tighter sovereign grip. According to Article 2 and subsequent sections of the Regulations, exemptions from mandatory pilotage are strictly confined to domestic vessels under 150 gross tonnage or specific captains holding localised expertise certificates, while foreign warships remain subject to discretionary administrative authorizations by the Chilean naval command. Moreover, recent diplomatic friction regarding unilateral administrative decrees in adjacent waters underscores that the Strait of Magellan, much like the Turkish and Danish straits, remains a critical marker of regional security dynamics, where technical governance serves as the primary instrument for safeguarding national geopolitical interests (Vidal, 2023, p. 4).

Åland Strait. Finally, the Åland Strait completes this comparative matrix of conventional straits protected under UNCLOS Article 35(c). The legal regime governing this waterway is rooted in the 1921 Åland Convention, which established the permanent demilitarisation and neutralisation of the Åland Islands, a status later reinforced by bilateral agreements and Finland’s international obligations (Great Britain Foreign Office, 1922, p. 5). While freedom of navigation is legally preserved, the coastal state, Finland, increasingly operationalises advanced technical tracking and strict administrative frameworks to monitor transit. As codified in the recent Finnish Transport and Communications Agency Regulation updated in January 2024, the state enforces a comprehensive regime of compulsory pilotage limits and highly formalised electronic advance notification systems (Traficom, 2024). Pursuant to Sections 4 and 6 of the Regulation, exemptions from mandatory pilotage are strictly confined to sovereign domestic state vessels, minor crafts under size limits, or civilian captains holding individual Pilotage Exemption Certificates (PEC). In the context of recent Baltic Sea geopolitical realignments, Finland’s implementation of these technical mandates and rigorous digital tracking has transformed, in our opinion, a routine maritime safety mechanism into an active tool of asymmetric border monitoring

and situational awareness, consolidating sovereign administrative control without overtly violating long-standing international conventions.

These findings demonstrate that while the legal modalities of conventional straits vary globally, coastal states systematically operationalise domestic safety protocols and pilotage regulations to incrementally assert sovereign administrative control over vital maritime chokepoints. This trend reinforces our primary thesis: changes in these international waterways serve as a key marker of regional security dynamics, where traditional freedom of navigation becomes progressively subordinate to the technical, ecological, and administrative instruments of the coastal state.

References

- Arat, T. (n.d.). 6 Kasım 1998 Boğazlar Tüzüğü. Turkish Foreign Policy. https://www.academia.edu/25725864/6_Kasım_1998_Boğazlar_Tüzüğü
- Armada de Chile. (2017). Reglamento de Practicaje y Pilotaje (Código Publicación TM-008, aprobado por Decreto Supremo No 226). Dirección General del Territorio Marítimo y de Marina Mercante (DIRECTEMAR). https://www.directemar.cl/directemar/site/docs/20220526/20220526083013/c_22_reglamento_de_practicaje_y_pilotaje.pdf
- Barinov, D. (2026, March 13). Ports under fire: What the world can learn from Ukraine. TradeWinds. <https://www.tradewindsnews.com/opinion/ports-under-fire-what-the-world-can-learn-from-ukraine/2-1-1959168>
- Central Intelligence Agency. (1975, May). The Danish Straits and Law of the Sea (Report No. GCR/RP-75-21). Central Intelligence Agency's Freedom of Information Act Electronic Reading Room. <https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP86T00608R000600140006-6.pdf>
- Great Britain Foreign Office. (1922). Convention respecting the non-fortification and neutralisation of the Aaland Islands, signed at Geneva, October 20, 1921 (Treaty Series No. 6, Cmd. 1680). His Majesty's Stationery Office. https://uniset.ca/microstates2/aland_treaty_1922.pdf
- Köse, I. (2023). Civilian Vessel Passage in the Turkish Straits: The First Comprehensive Regulation (1994). *Codrul Cosminului*, 29(2), 329–350. <https://doi.org/10.4316/cc.2023.02.05>
- Ministry for Development of Communities and Territories of Ukraine. (2026, April 14). The enemy continues to attack civilian maritime logistics in the Odesa region. <https://mindev.gov.ua/en/news/voroh-prodovzhuie-atakuvaty-tsyvilnu-morsku-lohistyku-odeshchyny>
- Naciones Unidas. (1997). Boletín del Derecho del Mar (No. 35). División de Asuntos Oceánicos y del Derecho del Mar, Oficina de Asuntos Jurídicos. https://www.un.org/Depts/los/doalos_publications/LOSBulletins/bulletinsp/bulsp35.pdf
- New Mandatory Ship Reporting System "In the Sound Between Denmark and Sweden" (SOUNDREP), Resolution No. MSC.314(88) (2010) (International Maritime Organization). [https://www.wcdn.imo.org/localresources/en/KnowledgeCentre/IndexofIMOResolutions/MSCResolutions/MS314\(88\).pdf](https://www.wcdn.imo.org/localresources/en/KnowledgeCentre/IndexofIMOResolutions/MSCResolutions/MS314(88).pdf)
- Özbek, D. (2014). "8 Article 35(c) Straits of the UN Law of the Sea Convention". In *Navigating Straits*. Leiden, The Netherlands: Brill | Nijhoff. https://doi.org/10.1163/9789004266377_010
- Vidal, F. (2023). The Antarctic Peninsula: Argentina and Chile in the era of global change. *The Polar Journal*, 1–18. <https://doi.org/10.1080/2154896x.2023.2205236>

**ТЕНДЕНЦІЇ В РЕЖИМАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ КОНВЕНЦІЙНИХ МОРСЬКИХ ПРОТОК ЯК
ІНДИКАТОРИ ЗМІН У РЕГІОНАЛЬНІЙ ПОЛІТИЦІ БЕЗПЕКИ**

Ці тези розглядають геополітичну та правову динаміку глобальних морських вузьких місць, при цьому основна увага приділяється «технічній сек'юритизації» звичайних проток відповідно до статті 35(с) Конвенції ООН з морського права (UNCLOS). З огляду на кризи безпеки в Чорному морі після 2022 року, в дослідженні наводиться порівняльний аналіз Турецької, Данської, Магелланової та Аландської проток. Результати дослідження виявляють глобальний мегатренд: прибережні держави систематично впроваджують внутрішні правила технічної безпеки, обов'язкові вимоги щодо лоцманського супроводу та цифрове відстеження з метою поступового зміцнення суверенного адміністративного контролю. Аналіз демонструє, що нещодавні регіональні перегрупування перетворили рутинні механізми безпеки на активні інструменти асиметричного моніторингу кордонів та ситуаційної обізнаності, поступово підпорядковуючи традиційну свободу судноплавства нагляду прибережних держав без явного порушення давно існуючих міжнародних конвенцій.

Ключові слова: тренди політики морської безпеки, регіональна політика безпеки, стаття 35(с) Конвенції ООН з морського права (UNCLOS), технічна сек'юритизація, свобода судноплавства, обов'язкове лоцманське супроводження, традиційні протоки, Турецькі протоки, Данські протоки, Магелланова протока, Аландська протока, суверенітет прибережної держави.

Відомості про авторів / Information about the Authors

Глеб Гаврильченко, аспірант кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна. E-mail: hlieb.havrylchenko@knu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-8551-6732>.

Hlieb Havrylchenko, PhD Student, International Relations and Foreign Policy Chair, Educational and Scientific Institute of International Relations, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine. E-mail: hlieb.havrylchenko@knu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-8551-6732>.

Олена Коппель, доктор історичних наук, професор, професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна. E-mail: helenkoppel@knu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6297-5610>.

Olena Koppel, Doctor of History Sciences, Professor of International Relations and Foreign Policy Chair, Educational and Scientific Institute of International Relations, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine. E-mail: helenkoppel@knu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6297-5610>.

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.24

*Alina Kashcheieva,
Maksym Yali*

SWISS NEUTRALITY AS A FACTOR IN STATE STABILITY AND SECURITY

In these theses the nature and evolution of neutrality as a state's status under international law, its impact on ensuring political stability and national security, as well as the specific features of the model of permanent neutrality, using Switzerland as an example, have been studied. The historical and legal foundations of the formation of Swiss neutrality, the factors contributing to its long-term preservation, including geographical, political, sociocultural, and defense aspects have been considered. Particular attention is paid to the role of "armed neutrality" as a key element in ensuring the sovereignty and security of the state in the context of international conflicts.

Keywords: *neutrality, permanent neutrality, Switzerland, international security, state stability, armed neutrality, international law, Congress of Vienna, self-defense, international relations.*

Neutrality is the status of a state that does not participate in wars, maintains peaceful relations with all countries—including belligerent nations—and does not provide military assistance to any party to a conflict. In other words, the state does not take the side of any of the warring parties. At the same time, a state with neutral status retains the right to self-defense. In other words, neutrality means formal non-interference in the affairs of other states, in any disputes, conflicts, or struggles, even in cases where it is difficult to determine which side is at fault. However, it has the right to maintain its own army, but only for the purpose of self-defense. [1]

The size of the armed forces of a neutral state must be limited strictly to the requirements of self-defense and may not exceed what is necessary to protect its own territory, sovereignty and population. This means that such a state does not establish excessively large military structures that could be used for aggressive actions or participation in external military campaigns. The primary function of its army is to ensure internal security and deter potential threats, rather than to conduct offensive operations abroad. Thus, the principle of proportionality of defense forces is an important component of a policy of neutrality and of international trust in such a state.

Furthermore, a neutral state has the right to grant asylum to refugees forced to leave their countries due to war, persecution or humanitarian crises. This right is an important component of humanitarian policy and demonstrates the state's commitment to universal human values, such as the protection of human life and dignity. By accepting refugees, a neutral country does not interfere in the causes of conflicts, but at the same time provides assistance to those affected, in accordance with the principles of international humanitarian law.

A neutral state also pursues a peaceful foreign policy aimed at avoiding involvement in military blocs, conflicts or political alliances that might draw it into war. It seeks to maintain balanced and constructive relations with all countries without exception, regardless of their political system or involvement in international disputes. Such a policy is based on the principles of dialogue, diplomacy and mutual respect, which helps to reduce international tensions and promote stability in the world. It should be noted separately that a neutral state actively contributes to strengthening general peace and security at the international level. It may participate in humanitarian missions, international disarmament initiatives, peacekeeping programmes or diplomatic negotiations aimed at conflict resolution. Thus, even whilst remaining outside military alliances, such a state contributes to the creation of a safer and more stable international environment, upholding the principles of peaceful coexistence among states. [2].

Neutrality is divided into temporary and permanent forms, and these two types differ significantly both in terms of their meaning and in terms of their legal consequences for the state declaring them.

Temporary neutrality means that a state adopts a neutral position only with regard to a specific armed conflict or a particular international situation. In such a case, the country deliberately refrains from participating in the war, does not support either side, and endeavours to remain impartial throughout the entire period of the conflict. It is important to note that such neutrality is not a permanent status under international law. It is situational in nature and is declared only for

the duration of a specific crisis or war. Once the conflict has ended, the state may completely revise its foreign policy, change allies, join international organisations without restrictions, or even enter into military alliances. In other words, temporary neutrality is a flexible foreign policy tool that allows a state to avoid being drawn into war at a specific point in time, without imposing long-term legal obligations.

Permanent neutrality, by contrast, is a significantly more rigid and long-term status under international law. A country with this status formally and permanently undertakes not to participate in armed conflicts, not to enter into military alliances or blocs, and not to allow its territory to be used for the stationing of foreign military bases. This status is usually enshrined not only in domestic legislation but is also recognised by other states and the international community, which gives it legal force under international law. A permanently neutral state must adhere to the principle of non-participation in wars in any form, maintaining equal distance from all parties to conflicts. At the same time, it is important to note that even such a status does not deprive a state of the right to self-defence: in the event of direct armed aggression, it has the right to defend its territory, sovereignty and population in accordance with the norms of international law. Thus, permanent neutrality combines political restrictions with security guarantees, forming a distinctive model of a state's foreign policy. [3]

A striking example of permanent neutrality, recognized by other states and international law, is Switzerland. Official international recognition of Swiss neutrality took place in 1815. At the Congress of Vienna following Napoleon's defeat, the leading European powers redrew the political map of Europe. During the negotiations, it was decided that Switzerland should retain the status of a "perpetually neutral" state [4].

On March 20, 1815, eight states signed guarantees of this status. Since then, neutrality has been not only a political choice for Switzerland but also a norm of international law. The guarantor states included: Austria, France, Great Britain, Prussia, Russia, Spain, Portugal, Sweden.

The enduring nature of Swiss neutrality over more than two centuries can be explained by a number of key factors.

Firstly, there is the country's multilingualism and cultural diversity. Switzerland has four official languages—German, French, Italian, and Romansh. This diversity has fostered an awareness that internal peace and unity are far more valuable than political or cultural differences.

Secondly, the Alps play a decisive role, effectively serving as a natural fortress. The mountainous terrain significantly complicates any potential invasion of the country's territory. One of the most famous examples of utilizing natural advantages is the Meiringen Air Base, part of whose infrastructure is integrated directly into the mountain ranges, providing a high level of protection against potential attacks.

Thirdly, humanitarian diplomacy has made a significant contribution to strengthening Switzerland's international standing. In 1863, Henri Dunant founded the International Committee of the Red Cross in Geneva. It was in this city that the Geneva Conventions were signed, and later the headquarters of the League of Nations and numerous United Nations agencies were established.

Fourthly, despite its neutral status, Switzerland has an effective national defense system. Military service is mandatory for men, and the armed forces, though small in number, are well-prepared to defend the state. This model is known as "armed neutrality," where the army exists solely for defense, not for waging aggressive wars [5].

During World War II (1939–1945), Switzerland maintained a policy of armed neutrality, despite being completely surrounded by countries involved in the conflict. The country carried out a large-scale mobilization of its armed forces, strengthened its defensive positions in the Alps, and developed a "national redoubt" strategy, which involved defending key territories in mountainous regions. This significantly complicated any potential military aggression. At the same time, Switzerland maintained economic and diplomatic ties with both warring sides while avoiding direct involvement in hostilities, which allowed it to preserve its internationally recognized neutral status and avoid occupation. The rugged terrain and the Swiss Army's readiness for defense substantially increased the potential costs and risks, becoming one of the reasons why Hitler did not invade Switzerland, despite having a plan for such an invasion. Thus, the Swiss model confirms that successfully maintaining neutrality is possible only when international recognition of this status is combined with effective national defense mechanisms.

Switzerland formally maintains a policy of permanent neutrality, established by international practice since 1815; however, in the context of the Russia-Ukraine war, this neutrality takes the form of "limited active neutrality". Following the start of the Russian Federation's full-scale invasion of Ukraine in 2022, Switzerland has not joined any military coalitions and does not supply lethal weapons to either side of the conflict, which is in line with the classical understanding of neutrality. At the same time, it has aligned its sanctions policy with that of the European Union, particularly regarding financial restrictions, asset freezes and export controls against Russia, which has significantly expanded the political and economic dimensions of its neutral stance. In parallel, Switzerland is engaged in extensive humanitarian activities: it is hosting Ukrainian refugees, funding humanitarian programmes, supporting demining operations and international organisations working to address the consequences of the war. The country's official position is defined as "active

neutrality”, which entails non-interference in military actions whilst upholding international law and condemning violations of the principles of the UN Charter.

In the diplomatic sphere, Switzerland continues to serve as one of the main neutral venues for international negotiations. Thanks to its traditional neutrality, its non-membership of NATO and the European Union, and the high level of trust it enjoys from various states, it is used as a suitable forum for multilateral consultations on the war in Ukraine. A key example was Switzerland’s organisation of the ‘Peace Summit on Ukraine’, which took place on 15–16 June 2024 at the Bürgenstock resort. Representatives from over 90 states and international organisations took part in the summit, with more than 160 delegations invited in total; the final communiqué was supported by the majority of participants, reaffirming their commitment to the principles of Ukraine’s territorial integrity and international law. The Russian Federation did not participate, a decision the organisers attributed to its lack of readiness to take part at that stage. The aim of the conference was not to sign a peace agreement, but to establish common principles for a potential future peace process, including issues of nuclear and food security, humanitarian law and the exchange of prisoners.

Ukraine is thus using Switzerland’s neutral status as a diplomatic tool to engage as wide a range of states as possible—including countries outside the Western blocs—in order to build international support for the principles of a future settlement, whilst Switzerland is exercising its neutrality through a combination of non-military involvement in the conflict and an active role in facilitating international dialogue.

Switzerland also plays the role of a mediator, as an example here we can cite the Ukrainian peace summit on June 15–16. More than 100 delegations took part in this summit. «The purpose of this summit is to stimulate the future peace process and identify practical elements and steps towards such a process. By organizing this summit, Switzerland provides a platform for discussion where all the states present can express their ideas and vision for a just and lasting peace in Ukraine», – says the Swiss government’s message. As a result, Volodymyr Zelenskyi published the following information (that they have a common vision on such aspects as 241.

1. All nuclear energy must be protected and under its supervision. Any use of nuclear weapons is prohibited
2. Access to ports so that there is no food crisis.
3. All prisoners of war must be released. Deported children and civilians (held illegally on Russian territory) must also be returned.

Swiss neutrality is a sustainable model of state behavior that ensures long-term political stability and security through a combination of an internationally recognized legal status, defense capabilities and a consistent foreign policy of non-intervention. Its effectiveness lies not only in formally refraining from participating in wars, but in the ability to adapt to changes in the international environment whilst preserving the basic principles of independence and self-defense.

In the current moment, this approach is becoming more complex, as neutrality is combined with limited participation in international sanctions and humanitarian mechanisms, reflecting the evolution of its meaning towards practical engagement with the global security system. At the same time, Switzerland’s role as a forum for international dialogue, where communication is possible between states with differing political positions, remains unchanged.

In the context of Russia’s war against Ukraine, this allows Switzerland’s neutral status to be used as a tool for multilateral diplomacy and the search for international consensus on the principles of a future settlement. Thus, the Swiss model demonstrates that neutrality in the 21st century functions as a flexible mechanism for ensuring national security and, at the same time, as a platform for international mediation, remaining relevant in the modern system of global relations.

References

- Theory of neutrality [Electronic resource] - Access mode <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=нейтралітет> (access date: 29.05.2026)
- Neutrality in international law [Electronic resource] - Access mode <https://mego.info/нейтралітет-у-міжнародному-праві?page=6> (access date: 29.05.2026)
- Neutrality in international law [Book] - Access mode institut-postiynogo-neytralitetu-v-mizhnarodnomu-pravi.pdf (access date: 30.05.2026)
- Congress of Viena [Electronic resource]] - Access mode 354.php (access date: 30.05.2026)
- Switzerland dont participate in war 200 years [Electronic resource] – Access mode <https://t.me/c/3219184995/6> (access date: 31.05.2026)

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.24

*Аліна Кащєєва,
Максим Ялі*

НЕЙТРАЛІТЕТ ШВЕЙЦАРІЇ ЯК ЧИННИК ДЕРЖАВНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ТА БЕЗПЕКИ

У цих тезах досліджено сутність та еволюцію нейтралітету як статусу держави в рамках міжнародного права, його вплив на забезпечення політичної стабільності та національної безпеки, а також особливості моделі постійного нейтралітету на прикладі Швейцарії. Розглянуто історичні та правові засади формування швейцарського нейтралітету, фактори, що сприяють його довготривалому збереженню, зокрема географічні, політичні, соціокультурні та оборонні аспекти. Особливу увагу приділено ролі «озброєного нейтралітету» як ключового елементу забезпечення суверенітету та безпеки держави в контексті міжнародних конфліктів.

Ключові слова: *нейтралітет, постійний нейтралітет, Швейцарія, міжнародна безпека, стабільність держави, збройний нейтралітет, міжнародне право, Віденський конгрес, самооборона, міжнародні відносини.*

Відомості про автора/ Information about the Author

Аліна Кащєєва, студентка третього курсу Національного університету «Київський авіаційний інститут», факультет права та міжнародних відносин, електронна пошта: 8477151@stud.kai.edu.ua

Alina Kashcheieva, third year student of the National University "Kyiv Aviation Institute", Faculty of Law and International Relations, e-mail: 8477151@stud.kai.edu.ua

Максим Ялі, кандидат політичних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри міжнародних відносин та стратегічних студій ДУ «Київський авіаційний інститут», м. Київ, Україна. E-mail maksymyali@gmail.com, ORCID: 0009-0006-6094-6502

Maksym Yali PhD in Political Sciences, Senior Research Fellow, Associate Professor of the National University "Kyiv Aviation Institute", Kyiv city, e-mail: maksymyali@gmail.com, ORCID: 0009-0006-6094-6502

© А. Кащєєва, Максим Ялі

Стаття отримана редакцією 22.05.2026.

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.25

Illia Myronov

NORDIC SUPPORT FOR UKRAINE'S ENERGY RESILIENCE

This paper examines Nordic support for Ukraine's energy sector as a strategic instrument for strengthening national resilience under wartime conditions. The study focuses on the contributions of Norway, Sweden and Denmark and evaluates their role in enhancing the reliability, redundancy, decentralisation, recovery capacity and institutional adaptability of Ukraine's energy system. The research applies a security-oriented approach to energy resilience, considering energy infrastructure as a critical component of state continuity and societal stability. The findings demonstrate that Nordic assistance extends beyond humanitarian aid and functions as a mechanism of survival, adaptation and modernisation.

Keywords: *energy resilience, Nordic support, security policy, critical infrastructure, Ukraine.*

This paper analyses energy support to Ukraine not as a humanitarian add-on to military assistance, but as a security policy tool in its own right. Russian strikes against electricity, heating, gas, water and control infrastructure have made civilian energy systems a direct target of coercion. From a securitisation perspective, energy supply enters the field of survival politics when disruption threatens state continuity, local government, medical care, education and basic social order [1]. The International Energy Agency distinguishes long-term energy security from short-term resilience, defining the latter as a system's ability to cope with events that exceed standard planning assumptions [2]. In this paper, Ukraine's energy resilience is understood through five dimensions: reliability of basic supply, redundancy of critical services, decentralisation of generation and heat provision, speed of repair, and institutional adaptability.

This definition is analytically useful because damage from energy attacks is not limited to power assets. Critical infrastructure studies on Ukraine show that kinetic and cyber pressure on energy facilities produces cascading risks for water supply, heating, communications, hospitals, shelters and municipal services [3]. Ukrainian policy analysis reaches a similar conclusion: wartime energy resilience depends on the ability to maintain services, restore damaged capacities quickly and reduce dependence on vulnerable centralised nodes [4]. Nordic assistance is therefore assessed not by the value of announced support alone, but by its contribution to these five resilience dimensions under wartime conditions.

Within the wider Nordic-Baltic framework, the most energy-profiled Nordic components are concentrated in Norway, Sweden and Denmark. Within the source base used here, Finland and Iceland are visible mainly through the joint Nordic-Baltic envelope and more limited emergency or fund-based contributions; for this reason, they are treated as elements of the collective frame rather than as separate country cases. This regional frame was politically consolidated in February 2026, when the Nordic and Baltic leaders announced at least EUR 918 million for energy supplies and for the protection and restoration of Ukraine's energy infrastructure from October 2025 to the end of 2026 [5]. The common frame gives energy support a regional political meaning: it is treated as part of European security rather than as an isolated reconstruction sector.

Norway's profile is closest to a resource-security model of assistance. As an energy producer with established experience in resource management, Norway supports Ukraine where immediate survival and strategic supply overlap. According to the Norwegian Government, Norway's energy support to Ukraine for 2022–2026 amounts to NOK 16.5 billion, including NOK 4.8 billion in 2026 for gas purchases, repair works and protection of infrastructure [5]. Politically, this support matters less as a fuel or repair transaction than as a way to limit the coercive effect of Russian attacks during periods when shortages of electricity and heating create the highest social cost. Norway's profile also shows how a Nordic state can convert sectoral expertise into foreign policy influence without turning civilian support into military assistance in the narrow sense.

The Swedish track follows a different logic. It is concentrated less on fuel supply than on municipal resilience, decentralised solutions and legal-institutional adaptation. Through UNDP, Sweden has provided more than USD 43 million for critical energy equipment in Kyiv Oblast, Kharkiv, Odesa, Zaporizhzhia and other affected communities,

helping secure heat and electricity for more than 2.5 million people [6]. The same channel supported legal and regulatory work related to decentralised energy and green recovery [6]. Sweden has also expanded its role through the Ukraine Energy Support Fund: in March 2026 the Energy Community Secretariat reported a new Swedish contribution of approximately EUR 56.38 million, bringing Sweden's total contribution to the Fund to EUR 259,467,889 [7]. In policy terms, the Swedish model links emergency equipment to a longer shift toward decentralised and climate-compatible recovery.

The Danish track is smaller in direct budgetary scale, but more concentrated in institutional and sectoral design. The Ukraine-Denmark Energy Partnership Programme, active in 2021–2026 with a budget of approximately EUR 8 million, focuses on long-term energy modelling, renewable energy integration, district heating improvements and energy efficiency [8]. This makes the Danish track particularly relevant for urban resilience. District heating is not merely a technical utility: under wartime conditions, it links fuel, electricity, boiler houses, substations, tariffs, municipal companies and household survival into one vulnerable chain.

The three national profiles differ by function rather than only by financial scale. Norway's role is closest to strategic supply and protection of key infrastructure; Sweden's role is strongest at the junction of decentralised equipment, local services and legal reform; Denmark's role is most visible in heat planning, energy efficiency and European regulatory convergence. Taken together, these profiles show a Nordic portfolio logic: specialised competencies, expert agencies and targeted funding instruments are combined to influence a wider European security problem. The value lies in this plurality of functions in Ukraine. No single support model fully covers gas purchases, emergency equipment, district heating, decentralised generation and regulatory reform at the same time.

Still, Nordic assistance should not be presented as an automatic success story. Energy assistance does not automatically create resilience once funding is announced or equipment is delivered. Several bottlenecks remain: fragmentation across donor channels, possible duplication of projects, limited municipal capacity to prepare documentation, shortages of qualified staff for new cogeneration or heat solutions, security risks during installation, and the unresolved financial condition of many utilities. On the donor side, a protracted war may increase budgetary pressure and make the timing of future support less predictable. These constraints do not negate the Nordic contribution, but they change the criterion by which its effectiveness should be assessed. The key question is whether aid is absorbed, maintained and integrated into local resilience plans, rather than reported only as pledged money.

An additional aspect that deserves attention is the strategic significance of Nordic support in the context of Ukraine's European integration. Energy resilience is increasingly viewed not only as a technical capability to maintain electricity and heat supply during crises, but also as a prerequisite for sustainable economic development, social stability and integration into the European energy market. The Nordic countries have accumulated considerable experience in balancing energy security, environmental sustainability and market efficiency [6]. Consequently, their assistance provides Ukraine with access not only to financial resources but also to institutional knowledge, regulatory practices and technological solutions that correspond to European standards.

The importance of this dimension becomes particularly visible in the context of the ongoing transformation of Ukraine's energy sector. Wartime reconstruction creates an opportunity not simply to restore damaged infrastructure but to modernise it according to the principles of decentralisation, digitalisation and sustainability. Nordic-supported projects contribute to the deployment of distributed generation, smart energy management systems, energy-efficient technologies and renewable energy solutions. Such measures reduce dependence on large centralised facilities, which remain vulnerable to military attacks, while simultaneously increasing the flexibility and adaptability of local energy systems.

Furthermore, Nordic assistance demonstrates how middle-sized states can exercise influence through specialised expertise and sector-focused cooperation. Unlike traditional security assistance centred on military capabilities, energy support operates through civilian institutions, municipal partnerships, technical agencies and development programmes. This approach strengthens local governance capacities and encourages the creation of long-term resilience mechanisms at both national and community levels. In this regard, energy resilience becomes a multidimensional concept that combines infrastructure protection, institutional effectiveness and social preparedness [5].

Another important contribution of Nordic cooperation is the promotion of a comprehensive understanding of security. The experience of recent years has shown that the stability of hospitals, schools, water supply systems and municipal services depends directly on the continuity of energy provision. Consequently, investments in energy infrastructure produce broader security effects by reducing social vulnerability and supporting the functioning of critical public services [1]. This interconnected perspective corresponds to contemporary approaches to human security and critical infrastructure protection, where resilience is achieved through the integration of technical, economic and governance measures.

Therefore, Nordic support for Ukraine's energy sector should be interpreted not only as emergency assistance during wartime but also as a strategic investment in the country's future resilience and European integration. By combining financial support, technological expertise and institutional cooperation, Norway, Sweden and Denmark contribute to the

formation of a more adaptive, decentralised and sustainable energy system capable of withstanding both current and future security challenges.

A further dimension of Nordic support concerns the development of institutional resilience and governance capacity within Ukraine's energy sector. Modern energy security increasingly depends not only on physical infrastructure but also on the effectiveness of regulatory institutions, emergency coordination mechanisms and strategic planning frameworks. Nordic countries possess extensive experience in building transparent and accountable energy governance systems, which enables them to contribute to Ukraine's institutional transformation alongside material assistance. Through advisory programmes, technical cooperation and knowledge transfer initiatives, Nordic partners facilitate the adoption of European regulatory standards and best practices in energy management.

Particularly significant is the emphasis on local-level resilience. Many Nordic-supported projects target municipalities and regional authorities that are directly responsible for maintaining critical services during emergencies. Strengthening local administrative capacities improves the ability of communities to assess risks, manage energy resources efficiently and coordinate responses to infrastructure disruptions. This approach reflects a broader shift from reactive crisis management towards proactive resilience-building, where preparedness and adaptability become central policy objectives [2].

In addition, Nordic cooperation contributes to the diversification of Ukraine's energy landscape. The promotion of renewable energy technologies, distributed generation and energy efficiency measures reduces structural vulnerabilities associated with dependence on large-scale energy facilities and imported resources. Such diversification not only enhances energy security but also supports environmental sustainability and compliance with European climate objectives. As a result, resilience becomes closely connected with the principles of the green transition and sustainable development.

From a broader perspective, Nordic support illustrates how international partnerships can generate long-term security benefits beyond immediate crisis response. By combining financial assistance, institutional development and technological innovation, Nordic countries help create conditions for a more resilient and future-oriented energy system. This approach demonstrates that energy resilience is not solely a matter of infrastructure recovery but also a process of strengthening governance, enhancing adaptability and fostering sustainable transformation in line with European integration priorities.

The evidence supports interpreting Nordic energy assistance as a combined mechanism of survival, adaptation and modernisation. Its survival function is to preserve heat, electricity, water and essential services under attack. Its adaptation function is to create redundancy through local generation, backup supply, spare equipment and faster repair. Its modernisation function is to connect wartime recovery with energy efficiency, decentralisation, renewable integration and European standards. The strongest effect is likely where emergency assistance is tied to technical expertise and local governance, rather than to the mechanical replacement of destroyed assets. Energy resilience emerges when external support reduces cascading vulnerability, strengthens municipal capacity and makes the Ukrainian energy system less vulnerable to coercive disruption.

References

- Buzan B., Wæver O., de Wilde J. (1998) Security: A New Framework for Analysis. Boulder: Lynne Rienner Publishers.
- International Energy Agency. (2026) Energy System Resilience: Lessons learned from Ukraine. 11 February 2026. URL: <https://www.iea.org/reports/energy-system-resilience> (accessed: 21 May 2026).
- Center for Security Studies, ETH Zurich. (2024) Critical Infrastructure Resilience in Ukraine. Risk and Resilience Report. URL: <https://ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/RR-Report-2024-Critical-Infrastructure-Resilience.pdf> (accessed: 21 May 2026).
- National Institute for Strategic Studies. (2024) Energy supply resilience at war: Ukrainian experience. 29 May 2024. URL: <https://niss.gov.ua/en/publikacii/analitichni-dopovidi/resilience-energy-supply-war-conditions-experience-ukraine> (accessed: 21 May 2026).
- Office of the Prime Minister and Ministry of Energy of Norway. (2026) Nordic and Baltic countries working together to secure energy supplies for Ukraine. 24 February 2026. URL: <https://www.regjeringen.no/en/whats-new/nordic-and-baltic-countries-working-together-to-secure-energy-supplies-for-ukraine/id3150095/> (accessed: 21 May 2026).
- United Nations Development Programme in Ukraine. (2025) Swedish minister visits Kyiv, emphasizes support for Ukraine's energy resilience. 30 April 2025. URL: <https://www.undp.org/ukraine/press-releases/swedish-minister-visits-kyiv-emphasizes-support-ukraines-energy-resilience> (accessed: 21 May 2026).
- Energy Community Secretariat. (2026) Sweden ups its lifetime contribution to the Ukraine Energy Support Fund to 259,467,889 Euros. 10 March 2026. URL: <https://www.energy-community.org/news/Energy-Community-News/2026/3/10A.html> (accessed: 21 May 2026).

- Ukrainian Climate Office. Ukraine Denmark Energy Partnership Programme (UDEPP). URL: <https://ukrainian-climate-office.org/en/project/ukraine-denmark-energy-partnership-programme-udepp/> (accessed: 21 May 2026).

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.25

Ілля Миронов

ПІДТРИМКА ЕНЕРГЕТИЧНОЇ СТІЙКОСТІ УКРАЇНИ З БОКУ ПІВНІЧНИХ КРАЇН

У статті досліджується підтримка енергетичного сектору України з боку країн Північної Європи як стратегічний інструмент зміцнення національної стійкості в умовах війни. Основну увагу приділено внеску Норвегії, Швеції та Данії та оцінці їхньої ролі у підвищенні надійності, резервування, децентралізації, спроможності до відновлення та інституційної адаптивності енергетичної системи України. У дослідженні застосовано безпеково орієнтований підхід до аналізу енергетичної стійкості, відповідно до якого енергетична інфраструктура розглядається як критично важливий елемент безперервності функціонування держави та суспільної стабільності. Результати дослідження свідчать, що підтримка країн Північної Європи виходить за межі гуманітарної допомоги та виконує функції механізму виживання, адаптації й модернізації.

Ключові слова: енергетична стійкість, підтримка Північних країн, політика безпеки, критична інфраструктура, Україна.

Відомості про автора / Information about the Author

Ілля Миронов, аспірант 1 року навчання Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: ilyamyronov@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-2618-4471>.

Illia Myronov, 1st-year PhD student Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: ilyamyronov@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-2618-4471>.

© I. Миронов

Стаття отримана редакцією 22.05.2026.

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.26

*Anastasiia Semcyk,
Maksym Yali*

FOREIGN POLICY OF ARGENTINA UNDER KIRCHNERS' REGIME

The study of Argentina's foreign policy during 2003–2015 is important for understanding how domestic political and economic factors influence a state's behavior in the international arena. Following the severe crisis of 2001–2002, Argentina underwent significant political, economic, and institutional transformations that shaped its foreign policy priorities and international position.

The research is based on several theoretical approaches. The systemic approach is used to analyze Argentina's position within the international system and its interaction with regional and global actors. The institutional approach examines the role of political institutions, particularly the presidency, in the formulation and implementation of foreign policy. The comparative method makes it possible to identify the distinctive features of Argentina's political and foreign policy development during different administrations.

Keywords: *Argentina's foreign policy, presidential leadership, delegative democracy, state capacity, 2001–2002 crisis, economic sovereignty, strategic autonomy, regional integration, MERCOSUR, UNASUR, Kirchnerism, debt restructuring, IMF, YPF renationalization, Malvinas/Falkland Islands, Black Swan, antifragility, Mauricio Macri, Javier Milei.*

Argentina is a federal presidential republic with a democratic political system based on the principles of representative democracy, federalism, and the separation of powers established by the Constitution 1853 [1]. Formally, political authority is divided among the executive, legislative, and judicial branches. However, throughout modern Argentine history, the executive branch has traditionally occupied the dominant position within the political system [2]. This tendency became particularly evident after the profound economic, social, and political crisis of 2001–2002, which resulted in economic collapse, sovereign default, mass protests, and a deep loss of confidence in state institutions [3,4].

In the aftermath of the crisis, Argentine society demanded political stability, effective governance, and rapid economic recovery. As a result, presidential authority became significantly stronger, and the executive branch emerged as the principal center of decision-making [4]. During the presidencies of Néstor Kirchner (2003–2007) and Cristina Fernández de Kirchner (2007–2015), the presidency played a decisive role in shaping both domestic and foreign policy. The concentration of power within the executive enabled the government to respond quickly to economic challenges, negotiate with international creditors, implement reforms, and actively participate in regional diplomacy [1,5].

One of the most important characteristics of Argentina's political system during this period was the strong connection between domestic political priorities and foreign policy objectives. The Kirchner administrations viewed foreign policy as an instrument for achieving national goals rather than as an independent sphere of state activity. International actions were designed to support economic recovery, strengthen political legitimacy, protect national sovereignty, and enhance the state's ability to pursue autonomous policies. Consequently, many foreign policy decisions were directly influenced by domestic economic needs and political considerations.

The political regime that developed during this period is often described as a form of delegative democracy. Although democratic institutions remained in place and elections continued to be free and competitive, decision-making authority became highly concentrated in the presidency. Congress and the judiciary retained their constitutional powers but exercised less influence over major strategic decisions, particularly in the sphere of foreign affairs. Presidential leadership therefore became the key factor shaping Argentina's international behavior.

Another important feature of Argentina's foreign policy was ideological flexibility combined with economic pragmatism. Depending on political circumstances and leadership preferences, the country adjusted its international orientation and diplomatic priorities. Nevertheless, economic considerations remained central throughout the period.

Argentina's recurring debt problems, negotiations with international creditors, and efforts to sustain economic growth required continuous engagement with global financial institutions and foreign partners [1].

Following the crisis, rebuilding state capacity became one of the main priorities of the Kirchner governments. The state expanded its role in regulating the economy, directing development policies, and managing strategic sectors. This process of state reconstruction strengthened Argentina's ability to pursue an autonomous foreign policy and defend national interests more effectively in international negotiations.

One of the most important examples of this strategy was the restructuring of Argentina's sovereign debt. The government negotiated with private creditors while prioritizing economic recovery and social stability over external financial demands. At the same time, Argentina attempted to reduce dependence on the International Monetary Fund, which had become associated in public opinion with the policies that contributed to the 2001 crisis. This approach reflected a broader commitment to economic sovereignty and independent decision-making [6].

The strengthening of state capacity was also visible in the partial renationalization of YPF in 2012. By restoring public control over the country's largest energy company, the government sought to enhance national energy security, reduce external dependence, and reinforce state influence over strategic economic resources [7,6]. The decision demonstrated how domestic economic priorities directly influenced foreign policy and international economic relations.

Regional integration became another cornerstone of Argentina's foreign policy strategy. The Kirchner administrations viewed Latin America as the primary arena for international cooperation and political influence. Argentina actively promoted integration through MERCOSUR and UNASUR, considering these organizations essential instruments for regional development, political coordination, and collective autonomy [8,9]. Cooperation with Brazil was particularly important, as both countries shared interests in strengthening regional leadership and promoting South American integration.

The role of political parties also significantly influenced foreign policy formation. The dominant political force during the period was the Justicialist Party, particularly its Kirchnerist faction. Kirchnerism combined economic nationalism, social justice, state intervention, and national sovereignty into a coherent political project. These principles shaped Argentina's international behavior, encouraging greater independence from external actors and stronger cooperation with regional partners.

A key issue that remained central throughout the entire period was the question of the Malvinas (Falkland) Islands. The Argentine government consistently defended its sovereignty claims through diplomatic initiatives, international organizations, and regional support mechanisms. The Malvinas issue became not only a foreign policy priority but also a symbol of national identity, historical memory, and political unity [2,4].

The study also applies Nassim Nicholas Taleb's concepts of Black Swan events and Antifragility to explain Argentina's political and foreign policy development after the 2001–2002 crisis. The crisis can be understood as a Black Swan event because it had a profound and largely unpredictable impact on the country's political, economic, and institutional structures. It exposed the weaknesses of existing policies, triggered a loss of public trust in state institutions, and forced political elites to reconsider development strategies [10,11].

Rather than leading to state failure, however, the crisis became a catalyst for transformation. The governments of Néstor Kirchner and Cristina Fernández de Kirchner responded by strengthening state capacity, increasing government involvement in strategic sectors of the economy, restructuring external debt, and redefining foreign policy priorities. These measures contributed to the restoration of political legitimacy and economic stability [10].

From the perspective of Taleb's concept of antifragility, Argentina did not simply recover from the crisis but adapted and evolved through it. The state used a period of severe instability as an opportunity to rebuild institutions, strengthen its autonomy, and pursue a more independent foreign policy. Therefore, the Argentine case demonstrates how systemic shocks can generate political adaptation and institutional transformation, allowing a country not only to withstand external pressures but also to emerge with new capacities and strategic priorities.

The period after 2015 introduced new political transformations that significantly affected foreign policy orientation. The election of Mauricio Macri marked a shift toward a more liberal and pro-Western approach [12]. His administration sought closer cooperation with international financial institutions, foreign investors, and Western partners while attempting to reintegrate Argentina into global markets. However, persistent economic difficulties and rising public dissatisfaction limited the effectiveness of these reforms.

The election of Javier Milei represents another important stage in Argentina's political evolution. Milei promotes a radically liberal economic agenda based on privatization, deregulation, fiscal austerity, and reduced state intervention [13]. In foreign policy, his administration favors stronger alignment with Western democracies and a reassessment of relations with countries such as China and Russia.

To sum up, Argentina's foreign policy during 2003–2015 was closely linked to domestic political and economic developments. Under Néstor Kirchner and Cristina Fernández de Kirchner, the country emphasized strong presidential

leadership, state intervention, economic sovereignty, and regional integration. Following the 2001–2002 crisis, Argentina used foreign policy as a tool for economic recovery, political stabilization, and the restoration of state legitimacy [14].

The government sought to reduce dependence on international financial institutions, strengthen national control over strategic sectors, and promote a more autonomous position in international affairs. At the regional level, Argentina prioritized cooperation through MERCOSUR and UNASUR, viewing regional integration as a way to increase its influence and support South American development.

At the same time, foreign policy was shaped by domestic political priorities, ideological preferences, and economic challenges. The Argentine case demonstrates that foreign policy is not an independent sphere of state activity but a reflection of broader domestic processes, including political leadership, economic conditions, and historical experiences. Therefore, understanding Argentina's foreign policy requires analyzing both its international actions and its internal political dynamics.

References

- Cisneros, A. (1998). **Foreign policy and Argentina's national interest**. https://sas-space.sas.ac.uk/3431/1/B70_-_Argentina_Foreign_Relations_and_the_New_Foreign_Policy_Agenda.pdf
- Merke, F., & Pauselli, G. (2022). Argentinian foreign policy. In **Oxford Research Encyclopedia of International Studies**. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190846626.013.685>
- Вакарчук, К. (2010). **Зовнішня політика Аргентини у постбіполярний період**. Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/52286e75-a4ed-4648-bcfc-bb15837c9bee/content>
- Miguez, M. C. (2016). The Argentine foreign policy and its linkage with the domestic influence in the twenty-first century. **Relaciones Internacionales**, 89(2), 125–142. <https://doi.org/10.15359/ri.89-2.5>
- Russell, R., & Tokatlian, J. G. (2013). Argentina and the world: Foreign policy strategies. In G. M. Gardini & P. Lambert (Eds.), **Latin American foreign policies: Between ideology and pragmatism** (pp. 17–34). Palgrave Macmillan.
- Manzetti, L. (2014). The political economy of Argentina's energy sector. **Latin American Research Review**. https://www.researchgate.net/publication/227386441_The_Political_Economy_of_Oil_Production_in_Latin_America
- Levkovets, N. (2018). **Латиноамериканський вектор зовнішньої політики України (Бразилія, Мексика, Аргентина)**. Національний університет «Острозька академія». <https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/8280/1/23.pdf>
- Kovalyova, O. (2010). **Political integration in Latin America: Genesis and crisis tendencies** (Doctoral dissertation). <https://nrat.ukrintei.ua/searchdoc/0404U001819/>
- Loveman, B. (Ed.). (1994). **Foreign policy dimensions of Argentina and Brazil**. University of Pittsburgh Press. https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/9e/Foreign_policy_dimensions_of_Argentina_and_Brazil_emerging_middle_powers_marching_to_their_own_drum._%28IA_foreignpolicydim00lovv%29.pdf
- Taleb, N. N. (2013). **Antifragile: Things that gain from disorder**. Random House.
- Taleb, N. N. (2007). **The black swan: The impact of the highly improbable**. Random House.
- Barrenengoa, A., & Kan, J. (2023). Mauricio Macri's foreign policy from a regional perspective: Back to the world? **Perfiles Latinoamericanos**, 31(61). <https://ri.conicet.gov.ar/handle/11336/233764>
- Goncalves, W. (2025). **Argentina's rejection of BRICS accession and the ideologization of foreign policy**. SSRN. <https://doi.org/10.2139/ssrn.5522258>
- Busso, A. (2024). Argentina and the Ukraine war: Between pragmatism and values. **Global Policy**. <https://researchonline.lse.ac.uk/id/eprint/122657/>

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА АРГЕНТИНИ ПІД ЧАС ПРАВЛІННЯ КІРЧНЕРІВ

Дослідження зовнішньої політики Аргентини у 2003–2015 роках має важливе значення для розуміння того, як внутрішні політичні та економічні чинники впливають на поведінку держави на міжнародній арені. Після глибокої кризи 2001–2002 років Аргентина зазнала значних політичних, економічних та інституційних перетворень, які визначили пріоритети її зовнішньої політики та міжнародне становище.

Дослідження ґрунтується на кількох теоретичних підходах. Системний підхід використовується для аналізу позиції Аргентини в міжнародній системі та її взаємодії з регіональними й глобальними акторами. Інституційний підхід дозволяє дослідити роль політичних інститутів, зокрема президентської влади, у формуванні та реалізації зовнішньої політики. Порівняльний метод дає змогу виявити особливості розвитку політичної та зовнішньополітичної сфери Аргентини за різних адміністрацій.

Ключові слова: зовнішня політика Аргентини, президентське лідерство, делегативна демократія, державний потенціал, криза 2001–2002 років, економічний суверенітет, стратегічна автономія, регіональна інтеграція, МЕРКОСУР, УНАСУР, кіришнеризм, реструктуризація боргу, МВФ, ренаціоналізація YPF, Мальвінські/Фолклендські острови, «чорний лебідь», антикрихкість, Маурісіо Макрі, Хав'єр Мілей.

Відомості про авторів / Information about the Authors

Анастасія Семчук, студентка другого курсу спеціальності “Міжнародні відносини” Національного університету “Київський авіаційний інститут”, e-mail: semcikanastasia@gmail.com

Anastasiia Semcyk, second year student of the National University "Kyiv Aviation Institute", Faculty of Law and International Relations. e-mail : semcikanastasia@gmail.com

Максим Ялі, кандидат політичних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри міжнародних відносин та стратегічних студій ДУ “Київський авіаційний інститут”, м. Київ, Україна. E-mail maksymyali@gmail.com. ORCID: 0009-0006-6094-6502

Maksym Yali, PhD in Political Sciences, Senior Research Fellow, Associate Professor of the National University “Kyiv Aviation Institute”, Kyiv city, e-mail maksymyali@gmail.com ORCID: 0009-0006-6094-6502

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.27

*Anastasiia Tsymbaliuk,
Maksym Yali*

THE EUROPEAN UNION IN THE SYSTEM OF INTERNATIONAL RELATIONS: ROLE, IMPACT AND PROSPECTS FOR DEVELOPMENT

In these theses the role, influence, and future prospects of the European Union (EU) in the global system of international relations have been examined. It is stated that the EU is positioning itself as a key actor in shaping global policies through economic integration, diplomatic initiatives, and security alliances.

The EU's key mechanisms of international influence include its single market, the euro, multilateral free trade agreements, sanctions policies, as well as its collaborations and tensions with major global powers like the United States and China. A significant focus is placed on the impact of Russia's full-scaled military aggression against Ukraine on European security and the EU's evolving defense strategies. Additionally, such important internal challenges to European security such as Brexit, societal polarization, and economic crises, which shape the EU's capacity to act as a unified global leader have been studied. By examining these dynamics, the research provides insights into the EU's future role in international relations, its resilience in the face of global uncertainties, and its potential to drive sustainable and cooperative global governance.

Key words: *European Union, international relations, global policy, economic integration, diplomatic initiatives, sanctions, Russia-Ukraine war, NATO, geopolitics, United States, China, Brexit, euro, single market, climate change, migration crisis.*

The European Union (EU) has emerged as one of the most influential and complex actors in the modern system of international relations. Unlike traditional national-states, the EU operates as a supranational organization, combining the economic, political and military strengths of its 27 member states to project power on the global stage. Its influence stems from three core pillars: economic integration, diplomatic leadership and security cooperation. The EU's ability to shape global policies – whether through trade agreements, sanctions or crisis response – makes it a unique and indispensable player in international affairs [2].

In the theses the EU's role, influence and future prospects in the international system by analyzing its strategic priorities, challenges and opportunities are being examined. Drawing on the EU Global Strategy, policy reports from the European Parliament Research Service and expert analysis from the European Council on Foreign Relations, this work explores how the EU navigates geopolitical tensions, internal divisions and global crises while striving to maintain its relevance in an increasingly multipolar world. The analysis is structured around three key themes: the EU's economic and political influence, its role in global security and its diplomatic initiatives. By assessing these dimensions this thesis provides a comprehensive understanding of the EU's evolving position in international relations and its potential to shape the future of global governance.

The EU's economic and political influence is the cornerstone of its role in international relations. As the second-largest economy in the world, the EU wields significant soft power through its single market, the euro and trade agreements, which not only drive economic growth but also serve as instruments of diplomatic engagement and geopolitical leverage. The EU's economic model, built on free trade, regulatory standards and innovation has made it a preferred partner for countries across the globe, from the Americas to Asia.

A defining feature of the EU's economic influence is its monetary union, which includes the euro – a global reserve currency used by central banks worldwide. The euro's stability and widespread adoption enhance the EU's ability to shape international financial policies and counter the dominance of the U.S. dollar. Additionally, the EU's trade agreements, such as the Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA) with Canada and the EU-Japan Economic Partnership Agreement (EPA), demonstrate its commitment to open markets and multilateralism. These

agreements not only boost economic ties but also reinforce political alliances, creating a network of partners that share the EU's values of democracy, human rights and sustainable development.

However, the EU's economic and political influence is not without challenges. The loss of the United Kingdom following Brexit has weakened the bloc's internal cohesion and reduced its economic weight [1]. The UK, as a major military and economic power, was a key ally in advancing the EU's global agenda. Its departure has forced the EU to reassess its strategies and seek new partnerships to maintain its influence. Furthermore, internal divisions among member states – such as differing approaches to migration, defense and fiscal policy – have hindered the EU's ability to speak with a single voice on the global stage. These challenges underscore the need for greater unity and strategic vision if the EU is to sustain its role as a global leader.

Security has become a central focus of the EU's international relations agenda, particularly in the face of rising geopolitical tensions, hybrid threats, and regional conflicts. The EU Global Strategy emphasizes the bloc's commitment to multilateralism, conflict prevention, and crisis management, positioning the EU as a key actor in global security [3]. Through its Common Security and Defense Policy (CSDP), the EU deploys civilian and military missions worldwide, addressing threats such as terrorism, piracy, and state aggression.

One of the most pressing security challenges facing the EU is Russia's war in Ukraine. The conflict has exposed the bloc's dependence on external powers for security guarantees, particularly from the United States and NATO. In response, the EU has taken unprecedented steps, including:

- Imposing economic sanctions on Russia,
- Providing military aid to Ukraine, and
- Accelerating defense integration through initiatives like PESCO (Permanent structured cooperation) and the European defense fund.

These measures demonstrate the EU's ability to act decisively in times of crisis, but they also highlight its strategic vulnerabilities. The war in Ukraine has underscored the need for the EU to reduce its dependence on the U.S. and develop greater strategic autonomy in defense. However, achieving this goal is complicated by divergent national interests among member states, some of whom prioritize bilateral alliances over collective EU action.

Beyond Ukraine, the EU faces other security threats, including:

- Cyberattacks from state and non-state actors,
- Disinformation campaigns aimed at destabilizing democratic processes, and
- Migration crises that test the bloc's internal cohesion and external border security.

To address these challenges, the EU has strengthened its cybersecurity frameworks, enhanced counter-disinformation efforts, and developed new migration partnerships with countries of origin and transit. Yet, the effectiveness of these measures remains uneven, as member states often pursue divergent policies in response to shared threats.

Diplomacy is a cornerstone of the EU's approach to international relations, enabling it to project soft power and build stable, mutually beneficial relationships with countries and regions around the world. The EU Global Strategy outlines the bloc's commitment to multilateralism, human rights, and sustainable development, positioning the EU as a champion of rules-based global governance. Through its diplomatic initiatives, the EU engages with international organizations, regional blocs, and third countries to advance its strategic interests and address global challenges.

A key aspect of the EU's diplomatic influence is its sanctions policy, which it uses to address threats such as human rights abuses, nuclear proliferation, and regional conflicts. For example, the EU has imposed targeted sanctions on Russia, Belarus, and North Korea in response to their actions, demonstrating its ability to project power through non-military means. However, the effectiveness of sanctions is often debated, as critics argue they can disproportionately affect civilian populations and fail to achieve their intended political goals. Despite these criticisms, sanctions remain a critical tool in the EU's diplomatic toolkit, complementing its engagement with international partners.

The EU's global partnerships are another vital component of its diplomatic strategy. By fostering close ties with regions such as Africa, Asia, and Latin America, the EU seeks to promote stability, economic growth, and sustainable development. For instance, the EU-Africa Summit and the EU-ASEAN cooperation framework highlight the bloc's efforts to build long-term relationships based on mutual respect and shared interests. These partnerships are essential for addressing global challenges such as climate change, pandemics, and migration, which transcend national borders.

However, the EU's diplomatic efforts face serious challenges. The rise of populism and Euroscepticism in some member states has undermined the bloc's unity and weakened its ability to pursue a coherent foreign policy. Additionally, the competition with the U.S. and China for global influence has complicated the EU's diplomatic engagements, as third countries often balance their relationships between these major powers. To overcome these challenges, the EU should strengthen its internal cohesion and leverage its unique strengths, such as its economic power, population more than 500 mln, size of common European market, high level of competitiveness of scientific potential etc.

Despite its many strengths, the European Union faces significant challenges that threaten its ability to sustain its global role. Internal divisions, such as the rise of populism, Brexit, and differing national priorities, have weakened the bloc's unity and hindered its decision-making capacity. The loss of the UK, a major military and economic power, has forced the EU to reassess its strategies and seek new ways to project influence on the global stage. Meanwhile, the competition with the U.S. and China for dominance in technologies, trade, and security has complicated the EU's efforts to assert its strategic autonomy.

To answer these challenges, the EU must prioritize three key areas:

1. Strengthening Internal Cohesion: The EU must bridge divides between member states and foster a shared vision for its future. This includes deepening integration in areas such as defense, migration, and fiscal policy, as well as addressing the root causes of Euroscepticism through greater transparency and accountability.

2. Enhancing Strategic Autonomy: The EU must reduce its dependence on external powers by investing in its defense capabilities, technological innovation, and energy security. Initiatives like PESCO, the European Defense Fund, and the European Green Deal are steps in the right direction, but greater coordination is needed to ensure their success.

3. Leveraging Soft Power: The European Union remains a pivotal actor in the system of international relations, shaping global policies through its economic integration, diplomatic leadership, and security cooperation. While the EU faces formidable challenges, including internal divisions, geopolitical competition, and regional conflicts, its strategic vision, institutional resilience, and commitment to multilateralism position it as a unique and indispensable player in global affairs.

As the world navigates uncertainty and transformation, the EU's ability to adapt, innovate, and lead will be critical to its future success. By strengthening its internal cohesion, enhancing its strategic autonomy, and leveraging its soft power, the EU can not only sustain its global role but also shape the future of international relations in a way that promotes peace, prosperity, and sustainability for all. The journey ahead is fraught with challenges, but the EU's legacy as a force for progress and stability offers hope for a more cooperative and rules-based world order, which is though, facing strong challenges , such as Russian full-scale invasion to Ukraine.

Table 1

Key EU initiatives in international relations

Initiative	Objective	Source
EU global strategy	Define the EU's strategic priorities and global role	EEAS (2023)
Common Security and Defense Policy (CSDP)	Enhance the EU's role in crisis management and conflict prevention	EPRS (2021)
Permanent Structured Cooperation (PESCO)	Strengthen defense integration and strategic autonomy among member states	EEAS (2023)
European Defense Fund (EDF)	Boost the EU's defense industrial base and innovation	EPRS (2021)
EU Sanctions Policy	Address threats such as human rights abuses, nuclear proliferation, and state aggression	EPRS (2021)
EU-Africa Summit & EU-ASEAN Cooperation	Foster long-term partnerships based on mutual respect and shared interests	EEAS (2023)

References

- European Council on Foreign Relations (ECFR). (n.d.). How the EU Can Shape Global Order. - <https://ecfr.eu/>
- European Parliament Research Service (EPRS). (2021). The EU's Role in International Relations. - <https://www.europarl.europa.eu/portal/en>
- European Union External Action Service (EEAS). (2023). EU Global Strategy. - https://www.eeas.europa.eu/_en

DOI 10.34132/mspc2026.02.07.27

**Анастасія Цимбалюк,
Максим Ялі**

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ У СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН: РОЛЬ, ВПЛИВ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У цих тезах розглянуто роль, вплив та перспективи Європейського Союзу (ЄС) у глобальній системі міжнародних відносин. Зазначено, що ЄС позиціонує себе як ключового гравця у формуванні глобальної політики за допомогою економічної інтеграції, дипломатичних ініціатив та безпекових альянсів.

До основних механізмів міжнародного впливу ЄС належать єдиний ринок, євро, багатосторонні угоди про вільну торгівлю, політика санкцій, а також співпраця та напруженість у відносинах з такими провідними світовими державами, як Сполучені Штати та Китай. Значна увага приділяється впливу повномасштабної військової агресії Росії проти України на європейську безпеку та еволюцію оборонних стратегій ЄС. Крім того, досліджувалися такі важливі внутрішні виклики європейській безпеці, як Брекзит, поляризація суспільства та економічні кризи, які визначають здатність ЄС виступати як єдиний глобальний лідер. Аналізуючи цю динаміку, дослідження дає уявлення про майбутню роль ЄС у міжнародних відносинах, його стійкість перед обличчям глобальної невизначеності та його потенціал у просуванні сталого та кооперативного глобального управління.

Ключові слова: *Європейський Союз, міжнародні відносини, глобальна політика, економічна інтеграція, дипломатичні ініціативи, санкції, російсько-українська війна, НАТО, геополітика, Сполучені Штати, Китай, Брекзит, євро, єдиний ринок, зміна клімату, міграційна криза.*

Відомості про автора/ Information about the Author

Анастасія Цимбалюк, студентка третього курсу Національного університету «Київський авіаційний інститут», факультет права та міжнародних відносин

Anastasiia Tymbaliuk, third year student of National University Kyiv Aviation Institute, Faculty of law and international relations

Максим Ялі, кандидат політичних наук, старший науковий співробітник, доцент Національного університету «Київський авіаційний інститут»

Maksym Yali, PhD in Political Sciences, Senior Research Fellow, Associate Professor of the National University "Kyiv Aviation Institute"

Наукове видання

**МАТЕРІАЛИ НАУКОВО-ПРАКТИЧНИХ КОНФЕРЕНЦІЙ
ЧОРНОМОРСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ**

**MATERIALS OF THE SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
OF PETRO MOHYLA BLACK SEA NATIONAL UNIVERSITY**

**Матеріали XXIII Міжнародної наукової конференції
«ОЛЬВІЙСЬКИЙ ФОРУМ – 2026: стратегії країн
Причорноморського регіону в геополітичному просторі»**

№ 2 (1), 7 серія, 2026

СЕРІЯ: МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Адреса оргкомітету:

м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10, 54003
Тел.: 8 (0512) 50–03–32, 8 (0512) 76–55–81, 8 (0512) 76–55–99, факс: 50–00–69, 50–03–33,
E-mail: avi@chmnu.edu.ua, rector@chmnu.edu.ua

Редактор: *К. Карпова.*

Комп'ютерна верстка, дизайн: *В. Шевченко.*

Друк: *С. Волинець.*

Фальцювальні-палітурні роботи: *О. Мішалкіна.*

Підп. до друку 24.07.2026.

Формат 60x84¹/₈. Папір офсет.

Гарнітура «Times New Roman». Друк ризограф.

Ум. друк. арк. 6,51. Обл.-вид. арк. 11,26. Зам. № 7300.

Видавець і виготовлювач: ЧНУ ім. Петра Могили.

54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.

Тел.: 8 (0512) 50–03–32, 8 (0512) 76–55–81, e-mail: rector@chmnu.edu.ua.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6124 від 05.04.2018.